

การศึกษาขั้นต้น รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปปฏิบัติจริงในการพัฒนาธุรกิจ

สุชีรา ธนาวุฒิ

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์
วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
กรกฎาคม 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ลลิต ถนอมสิงห์ เลขานุการมูลนิธิชัยพัฒนา และรองผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณาจารย์ทุกท่านซึ่งอาจกล่าวไม่หมดในที่นี้ที่ท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย อีกทั้ง ยังช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอีกด้วย ขอขอบคุณ คณาจารย์และลูกศิษย์โปรแกรมวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา สำหรับคำแนะนำและความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านในการทำวิจัย

นอกจากนี้ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ร่วมชั้นเรียนปริญญาเอกทุกคนที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการทำดุชนิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา และครอบครัว ซึ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษาในระดับสูงสุดนี้

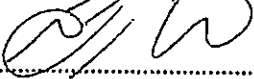
สุชีรา ธนาวุฒิ

อาจารย์ผู้ควบคุมคุณฐิณีพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าคุณฐิณีพนธ์ ได้พิจารณา
คุณฐิณีพนธ์ของ สุชีรา ธนาวุฒิ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาองค์กรและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

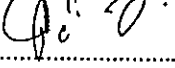
อาจารย์ผู้ควบคุมคุณฐิณีพนธ์

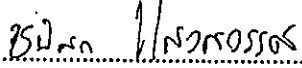

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช)

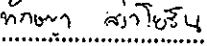
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณ เอี่ยมวิจารณ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช)

..... กรรมการ
(ดร.สาธิต ปิติวรา)

..... กรรมการ
(ดร.ชนิสรา แก้วสุวรรณ)

..... กรรมการ
(ดร.ทักษญา สง่าโยธิน)

วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์อนุมัติให้รับคุณฐิณีพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาองค์กรและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช)

วันที่ 22 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559

55870005: สาขาวิชา: การพัฒนาองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์;

ปร.ด. (การพัฒนาองค์การและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์)

คำสำคัญ: ขั้นตอน/ รูปแบบ/ วิธีการ/ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สุชีรา ธนาวุฒิ: การศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริงในการพัฒนาธุรกิจ (THE STUDY OF PROCEDURES, MODELS, AND METHODS OF IMPLEMENTING SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN ACTUAL BUSINESS DEVELOPMENT) อาจารย์ผู้ควบคุมคุณชฎินิพนธ์: บรรพต วิรุณราช, ปร.ด. 278 หน้า. 2558.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยที่เหมาะสมในการกำหนดเป็นรูปแบบ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนพัฒนาเป็นเครื่องมือสำหรับพิสูจน์ทฤษฎีกับกลุ่มตัวอย่างอื่นต่อไป การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาดูงานจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง นำองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกนำมาใช้ กับมาสังเคราะห์เป็นตัวแปร เพื่อนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำนวน 14 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เมื่อเปรียบเทียบกับทั้ง 3 ครั้ง ตามองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ด้านความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการเน้นความเป็นจริงในอาชีพ มีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ และมีความรู้ว่าคุณค่าต้องการสินค้าและบริการอะไร ด้านคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความรู้ รัก สามัคคี และซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ด้านการมีเหตุผล กลุ่มตัวอย่างมีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจมากขึ้น และมีการพัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพตลอดเวลา ด้านการมีภูมิคุ้มกัน กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน และมีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน ด้านความพอประมาณ กลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในสิ่งที่ทำ สามารถนำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ และมีการแสวงหาวิธีการลดรายจ่ายและไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต ในส่วนของมิติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า พฤติกรรมการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของกลุ่มตัวอย่าง ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติจิตใจ มิติวัฒนธรรม และที่แสดงออกได้อย่างชัดเจนเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งมิติ ได้แก่ มิติการเรียนรู้

55870005: MAJOR: ORGANIZATION DEVELOPMENT AND HUMAN CAPABILITY MANAGEMENT; Ph.D. (ORGANIZATION DEVELOPMENT AND HUMAN CAPABILITY MANAGEMENT)

KEYWORDS: PROCEDURE/ MODEL/ METHOD/ SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

SUCHEERA TANAVUT: THE STUDY OF PROCEDURES, MODELS, AND METHODS OF IMPLEMENTING SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN ACTUAL BUSINESS DEVELOPMENT. ADVISOR: BANPOT WIROONRATCH, Ph.D. 278 P. 2015.

The objective of this study was to explore factors suitable for determining a model to be used with the samples, as well as to develop into the tool for testing the theory with other sample groups. This qualitative study employed the Participatory Action Research method. The researcher reviewed related literature, visited sufficiency economy model villages, synthesized the three components and the two conditions into variables for experimenting with two groups of 14 samples, selected by purposively sampling method. The research tools included the questionnaire, observation forms, interviews, and small-group meeting records.

The results showed that the sample groups operated their business under the sufficiency economy philosophy. When comparing the three implementations of the three components and the two conditions of the sufficiency economy philosophy, the results revealed the followings. Knowledge: The samples emphasized the reality in the career, having a wide range of professional and non-professional knowledge, and knowing the customers' needs for products and services. Ethics: The samples paid attention to knowledge, love, unity, honesty, and being greedless and non-oppression. Reasonableness: The samples were more decisive and had improvement in thoughts and mind in living at all time. Self-Immunity: The sample groups gave values to the participation of people in the community in doing their work, developing career sustainability, and planning their production systematically. Moderation: The samples appreciated what they were doing, were able to use planning and managing concepts in their occupation, searched for methods of reducing expenses, and lived their non-superfluous lives. For the dimensions of sufficiency economy philosophy, business operating behaviors of the samples were found to cover the dimensions of economy, society, psychology, culture, and an additional obvious dimension of learning.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
ขอบเขตการวิจัย.....	10
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
องค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	13
องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์.....	36
องค์ความรู้ตามแนวคิดอรรถประโยชน์.....	42
องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง.....	46
องค์ความรู้เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน.....	61
องค์ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน.....	65
องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ.....	71
องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการตลาด.....	78
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 92
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 105
	ข้อมูลในการวิจัย..... 105
	รูปแบบการวิจัย..... 106
	พื้นที่การวิจัย..... 107
	หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 107
	ผู้ให้ข้อมูล..... 107
	ระยะเวลาในการวิจัย..... 115
	วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 117
	การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 129
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 129
	การนำเสนอผลการวิจัย..... 131
4	การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล..... 136
	การทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด แนวปฏิบัติของนักวิชาการ..... 136
	ศึกษาดูงานจากหมู่บ้านที่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียง..... 138
	สังเคราะห์ตัวแปรใหญ่ ตัวแปรย่อย จากองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข..... 141
	การนำตัวแปรไปทดสอบกับการดำเนินธุรกิจของกลุ่มตัวอย่าง..... 145
	การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่สังเคราะห์ได้..... 171
	วัดและประเมินผล..... 180
	สรุปและขยายผล..... 190
5	สรุปและอภิปรายผล..... 194
	สรุปผลการวิจัย..... 194
	เหตุผลที่สนับสนุนผลการศึกษา..... 211
	อภิปรายผล..... 212
	ข้อเสนอแนะ..... 215

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	216
ภาคผนวก.....	236
ภาคผนวก ก.....	237
ภาคผนวก ข.....	253
ภาคผนวก ค.....	272
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	278

สารบัญญัตราสาร

ตารางที่		หน้า
2-1	สังเคราะห์ประเด็นความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตาม ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ.....	22
2-2	สังเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ.....	26
2-3	เปรียบเทียบจุดเน้นระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับพุทธเศรษฐศาสตร์.....	35
2-4	สังเคราะห์หลักพุทธเศรษฐศาสตร์จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญและ นักวิชาการ.....	39
2-5	สังเคราะห์เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว พระราชดำริ จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ.....	42
2-6	สังเคราะห์ความหมายของอรรถประโยชน์ จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ.....	45
2-7	สังเคราะห์ความหมายของการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง จำแนกตามความคิดของ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ.....	50
2-8	สังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ.....	52
2-9	สังเคราะห์วิธีการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญและ นักวิชาการ.....	55
2-10	สังเคราะห์ความหมายของการพึ่งตนเอง จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญและ นักวิชาการ.....	58
2-11	สังเคราะห์ความหมายของห่วงโซ่อุปทาน จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ.....	63
2-12	เปรียบเทียบศักยภาพของวิสาหกิจในประเทศไทยกับประเทศกลุ่มอาเซียน.....	71
2-13	สังเคราะห์การศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง.....	100
2-14	สังเคราะห์ตัวแปรย่อยตามองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	103
3-1	สรุปกลุ่มตัวอย่างจากรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง.....	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
3-2 บทบาทของผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	112
3-3 สังเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง.....	119
3-4 แผนการดำเนินการนำตัวแปรใหญ่ ตัวแปรย่อย องค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียงไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง.....	132
4-1 ผลจากการทบทวนวรรณกรรม จากแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับภูมิ-เศรษฐกิจสังคมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง.....	137
4-2 การศึกษาดูงานในพื้นที่หมู่บ้านที่ได้รับการประกาศว่าเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง.....	139
4-3 สังเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4-1 และ 4-2.....	142
4-4 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1.....	146
4-5 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1.....	147
4-6 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีเหตุผลไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1.....	148
4-7 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1.....	149
4-8 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1.....	150
4-9 สรุปลำดับค่าคะแนนที่มีการนำไปใช้สูงสุด.....	151
4-10 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2.....	152
4-11 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2.....	154

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-12 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี เหตุผลไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2.....	155
4-13 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี ภูมิคุ้มกันไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2.....	156
4-14 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความ พอประมาณไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2.....	157
4-15 สรุปตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย ตามลำดับค่าคะแนนที่มีการนำไปใช้สูงสุด.....	158
4-16 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้าน ความรู้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3.....	159
4-17 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้าน คุณธรรมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3.....	161
4-18 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี เหตุผลไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3.....	162
4-19 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี ภูมิคุ้มกันไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3.....	163
4-20 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความ พอประมาณไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3.....	165
4-21 สรุปตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย ตามลำดับค่าคะแนนที่มีการนำมาใช้สูงสุด.....	167
4-22 การนำตัวแปรย่อยจำแนกตามองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขมาใช้ในกิจกรรม.....	171
4-23 เปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ของต่างประเทศ เปรียบเทียบรูปแบบทฤษฎีระบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า.....	181
4-24 เปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ของต่างประเทศ เปรียบเทียบรูปแบบทฤษฎีระบบ กระบวนการ.....	183
4-25 เปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ของต่างประเทศ เปรียบเทียบรูปแบบทฤษฎีระบบ ในส่วนของผลผลิต.....	185

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-26	
เปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการ บริหารธุรกิจของต่างประเทศ ด้านผลกระทบ.....	187
4-27	
จุดคุ้มทุนเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง.....	190
4-28	
ผลการดำเนินงานด้านต้นทุน ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม.....	191
4-29	
ผลการดำเนินงานด้านยอดจำหน่ายของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม.....	192
4-30	
สรุปผลการดำเนินงานในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม.....	193

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1	กรอบแนวคิดการวิจัย..... 9
2-1	องค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทาน..... 64
3-1	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของผู้วิจัย..... 116
3-2	กรอบแนวทางดำเนินการวิจัย..... 122
4-1	ผลการศึกษาคำแนะนำเป็นมติ..... 170
4-2	เปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม..... 182
4-3	เปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ในด้านกระบวนการของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม..... 185
4-4	เปรียบเทียบผลผลิตของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม..... 186
4-5	เปรียบเทียบผลกระทบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม..... 188
4-6	ผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้านต้นทุน..... 191
4-7	ผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้านยอดจำหน่าย..... 192
4-8	การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นสบู่อ่อนรูปแอมวีสีสวาด และดอกกราชพฤกษ์..... 193
5-1	การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 1..... 196
5-2	การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 2..... 200
5-3	การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 3..... 204
5-4	สังเคราะห์ตัวแปรย่อยที่ถูกลำนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของ กลุ่มตัวอย่างมากที่สุด..... 205
5-5	เปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม..... 207
5-6	เปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ในด้านกระบวนการของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม..... 208
5-7	เปรียบเทียบผลผลิตของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม..... 208
5-8	เปรียบเทียบผลกระทบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม..... 209
5-9	สรุปมติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง..... 211

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาที่ผ่านมาหลายประเทศทั่วโลกมุ่งเน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้หลายหน่วยงานเกิดการเคลื่อนไหวในลักษณะพลวัต (Dynamic) เทคโนโลยี ความรู้ แรงงาน มีการเคลื่อนย้ายอย่างเสรี การเปลี่ยนแปลงของสภาวะดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทยซึ่งถูกกระแสของโลกาภิวัตน์เข้าครอบคลุมในทุกพื้นที่ของประเทศเช่นกัน (ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม, 2550) การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้น ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าส่วนหนึ่งได้ส่งผลให้เกิดความทันสมัยขึ้นในสังคมไทยหลายต่อหลายด้าน อาทิเช่น วิวัฒนาการทางการแพทย์ ระบบโทรคมนาคม เทคโนโลยี การสื่อสาร ตลอดจนการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาด้านการศึกษา การพัฒนาดังกล่าวทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดรายได้จำนวนมาก ในขณะเดียวกัน สังคมไทยอีกมุมมองหนึ่งกลับกลายเป็นชุมชนอ่อนแอ และเกิดการล่มสลายของชุมชน ทั้งชุมชนในเขตเมืองและชุมชนในชนบท (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2552)

การพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็วของประเทศไทยนั้น ทำให้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองและสมดุลชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่น่ากังวล กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีลักษณะการใช้จ่ายเกินตัว การบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย ผลที่ตามมาก็คือ เกิดภาระหนี้สินของประชาชนทั้งในรูปแบบของหนี้ในระบบและนอกระบบ ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายรายได้ ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนมีน้อยลง ทำให้ชุมชนอ่อนแอ สูญเสียวัฒนธรรมในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน พฤติกรรมดังกล่าวสะสมเป็นดินพอกหางหมูจนกระทั่งก่อให้เกิดปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจปี 40 ในที่สุด (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2555)

ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม ซึ่งนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมุ่งเน้นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และจังหวัดใหญ่ตามภูมิภาคเท่านั้น ผลที่ตามมาคือมีเม็ดเงินจำนวนมากหมุนเวียนอยู่เป็นบริเวณแคบ สำหรับพื้นที่โดยรอบตามภูมิภาคของประเทศ ประชาชน

ส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักและยังคงมีรายได้ไม่น้อย ฐานะยากจน (ศูนย์ เศรษฐศาสตร์สร้าง, 2550) จากการเปรียบเทียบรายได้ของครัวเรือนช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2542 กับช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2541 พบว่า ร้อยละ 41.4 ของจำนวนครัวเรือนมีรายได้ลดลง ร้อยละ 52.4 มีรายได้ใกล้เคียงกันและมีเพียงร้อยละ 6.2 มีรายได้เพิ่ม กลุ่มที่มีรายได้ลดลงเป็น สัดส่วนสูง คือ ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่มีใช่เกษตร รองลงมาคือเกษตรกร (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2541)

ผลกระทบจากกรณีวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 นั้น ทำให้ประชาชนที่มีฐานะยากจน เพิ่มจำนวนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2539 มีจำนวนคนยากจนคิดเป็นร้อยละ 11.4 ของประชากรทั้งประเทศ หรือเป็นจำนวน 6.8 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2542 จำนวนคนยากจนเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 15.9 หรือคิดเป็นจำนวน 9.9 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นเท่ากับ 3.1 ล้านคนในช่วงปี พ.ศ. 2539-2542 ในปี พ.ศ. 2540 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยติดลบเท่ากับ -2.6 โดยที่ภาคเกษตรกรรมมีการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 0.8 และภาคอุตสาหกรรมเท่ากับร้อยละ 0.4 ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่งผลให้รายได้ของคนไทยลดลง รายได้ประชาชาติต่อหัวต่อปีของคนไทย เท่ากับ 75,991 บาท และในปี พ.ศ. 2542 รายได้ประชาชาติต่อหัวต่อปีของคนไทยเท่ากับ 73,771 บาท (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556) เกิดเป็นสภาวะคนจนซ้ำซาก (Chronic poor) และมีผู้ด้อยโอกาสที่มีความเสี่ยงต่อความยากจนเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย (Low mean vulnerability) ประชาชนกลุ่มนี้ถูกเรียกว่าประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งนับว่าเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศไทย ประชาชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจมากที่สุด และต้องการได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนที่สุด (ปรียานุช พิบูลสรวุฑ, 2549)

นอกจากปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนในสังคมไทยส่วนใหญ่แล้ว ผลกระทบด้านอื่นที่ตามมานั้นล้วนแล้วแต่เป็นผลพวงที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงตามกระแส โลกาภิวัตน์ ซึ่งหลายหน่วยงานในภาคธุรกิจต่างเปลี่ยนแปลงวิธีการ กระบวนการในการทำงาน เพื่อมุ่งหวังผลประกอบการสูงสุดเช่นเดียวกัน โดยไม่ได้ตระหนักว่าวิธีการ หรือกระบวนการได้ ทำลายความสมดุลของธรรมชาติและสังคม ต่างแข่งขันกันปรับระบบการผลิตตามแนวทางการ ผลิตสมัยใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ รวมถึงมุ่งตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่นิยม ความสะดวก สบาย (ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม, 2550) เมื่อวิธีการดำเนินชีวิตที่นิยมการแข่งขัน เทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกสบายได้แพร่กระจายเข้าสู่สังคมเป็นวงกว้าง ทั้งในสังคมเมืองและ ชนบท สมาชิกในชุมชนก็ยินดีรับเอาการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เข้ามาในครัวเรือนและชุมชนเพื่อ อำนวยความสะดวกให้แก่ตนเองมากขึ้น ส่งผลให้หลายครัวเรือนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่

เกิดขึ้น หลายคนต้องทำงานอย่างหนักกระทั่งขาดเวลาในการดูแลเอาใจใส่บุตรหลานและบุคคลในครอบครัว เวลาของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในครอบครัวลดลง ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นสาเหตุให้ครอบครัวอ่อนแอ ส่งผลให้เกิดความอ่อนแอระดับชุมชน (อาแว มะแส, 2555 ก)

โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวนั้นเริ่มต้นขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 2530 สัดส่วนของแรงงานภาคเกษตรลดลงจากร้อยละ 64 ของแรงงานทั้งหมดในปี พ.ศ. 2530 เหลือร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2539 ขณะที่แรงงานอุตสาหกรรมและบริการมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12 ในปี พ.ศ. 2530 เป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2540 ขณะที่ภาคบริการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24 เป็นร้อยละ 30 (เฉลิมพงษ์ คงเจริญ, 2553) ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในส่วนของภาคธุรกิจและผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นด้านการดำเนินงาน หรือการดำเนินชีวิต ส่งผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจระดับครัวเรือนอยู่ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเมืองใหญ่หรือแม้แต่ต่างจังหวัด การผลิตในรูปแบบใหม่มุ่งเน้นการแข่งขันทำให้สังคมเมืองมีความเป็นปัจเจกสูงขึ้น พฤติกรรมของผู้คนส่วนใหญ่มีแนวโน้มเอาตัวเอาเปรียบ เห็นแก่ตัว และเกิดพฤติกรรมทางสังคมในลักษณะต่างคนต่างอยู่มากขึ้น (แสงจันทร์ แสนสุภา, 2550) การขยายตัวของเศรษฐกิจไทย มีที่มาจากรายจ่ายเพื่อการลงทุน และการส่งออกสินค้าและบริการ ช่วงปี พ.ศ. 2530-2538 อัตราการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายเพื่อการลงทุนเฉลี่ยร้อยละ 16.5 ต่อปี การส่งออกและบริการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 17.3 ต่อปี ขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 9.9 ต่อปี (เฉลิมพงษ์ คงเจริญ, 2553) เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยมของตะวันตก ละทิ้งวิถีดั้งเดิมของตนเอง แสดงออกอย่างเด่นชัดทางพฤติกรรมด้านการอุปโภค บริโภคในลักษณะของการใช้ชีวิตอย่างหรูหรา ฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย บริโภคสินค้าแบรนด์เนม ขาดความพอดี ขาดการออม ในส่วนของภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมก็มีลักษณะการดำเนินธุรกิจแบบมุ่งเน้นการลงทุนเพื่อสร้าง ผลกำไรเป็นหลัก โดยไม่ได้ให้ความใส่ใจต่อพนักงาน ลักษณะดังกล่าวมีความแตกต่างไปจากการดำเนินชีวิตในรูปแบบเดิมของสังคมประเทศไทย (วันวิสา สิวัน, 2556)

การมีพฤติกรรมที่ขาดความพอดีจากครัวเรือนส่งผลให้สัดส่วนการออมต่อรายได้ ประชาชาติลดลง สัดส่วนการออมของครัวเรือนลดลงจากประมาณร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2532 ลดลงมาเหลือประมาณร้อยละ 9 ในปี พ.ศ. 2539 สำหรับความไม่พอดีในภาคธุรกิจเกิดจากการใช้จ่ายเงินที่มีการกู้มากกว่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนด้วยตัวเอง ซึ่งการลงทุนโดยรวมที่แท้จริงขยายตัวโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 14.9 ต่อปี และสัดส่วนของการกู้ยืมเงินมาลงทุนมีสูงกว่าการลงทุนโดยทรัพย์สินของตนเองส่งผลให้เกิดสัดส่วนหนี้สินต่อทุนสูงมาก การใช้จ่ายที่

เกินตัวทั้งในภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ ทำให้เศรษฐกิจมหภาคขาดความสมดุล จึงทำให้ประเทศไทยขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง จากพฤติกรรมการออมของประชากรในประเทศที่มีน้อยกว่าการลงทุน (ฉลองภพ สุสังกรกาญจน์, 2549)

ปรากฏการณ์ต่อมาคือปัญหาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบทของประเทศไทยซึ่งแต่เดิมมีลักษณะเป็นชุมชนที่พึ่งพาอาศัยกัน ปัจจุบันความสัมพันธ์ที่ีระหว่างครัวเรือนของชุมชนในสังคมไทยได้ลดระดับลง ทำให้การพึ่งพากันและกันภายในชุมชนลดลงตามไปด้วย ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างบุคคลที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนั้น ภาครัฐได้ตระหนักถึงความเดือดร้อนของประชาชนและมุ่งหาแนวทางการแก้ไข ด้วยการพัฒนาแรงงานที่มีฝีมือจำนวนหนึ่งเพื่อผลักดันเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมให้มากขึ้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556)

สำหรับในภาคเกษตรกรรมได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ ให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากที่เป็นอยู่ และให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ด้านการพัฒนาประเทศ มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและนำระบบเศรษฐกิจมาเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนในประเทศให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยขับเคลื่อนตามแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ต่อเนื่องมายังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ได้นำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ มุ่งแก้ไขปัญหาค่าความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีความอยู่ดีมีสุข สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ช่วงของการนำแผนฯ ฉบับที่ 10 มาใช้นั้น ยังคงเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท จึงมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ รวมไปถึงการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันให้แก่ทุกภาคส่วนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ยังคงต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องนับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 โดยกำหนดให้ปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง และคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

สำหรับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเพื่อให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขนั้น ต้องมุ่งเน้นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน เพื่อให้มีอยู่มีกิน มีใช้มีเก็บ และสร้างทรัพย์สินให้เพิ่มพูนได้ ด้านสังคม หากแต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความเจริญด้านเทคโนโลยีการสื่อสารซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมภาพรวมที่กำลังก้าวสู่ความเป็นสังคมวัตุนิยม เน้นการตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุและเงิน เป็นหลัก (ภัทรชมน รัตนางกูร, 2552) หากแต่ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจเพื่อให้รู้เท่าทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น ความเห็นแก่ตัวจึงปรากฏเด่นชัดมากขึ้นในสังคม การรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีน้อยลง ต่างหวังพึ่งพิงผู้อื่นจนลืมพัฒนาตนเอง ทำให้การพึ่งตนเองไม่ถูกนำมาใช้ในสถานการณ์การพัฒนา ปัจจุบันหลายภาคส่วนหันมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้กับประชาชนชาวไทย ประการสำคัญ คือ ผู้นำชุมชนต้องส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็น เพื่อผลักดันไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้ง เพื่อเป็นการฟื้นฟูคุณธรรม จริยธรรม หรือภูมิปัญญาที่เคยมีอยู่เดิมให้กลับคืนมา เพื่อให้ประเทศไทยเป็นสังคม หรือชุมชนที่มีความเอื้ออาทร เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ อบอุ่น และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในที่สุด (กัญญามน อินทว้าง, 2554)

เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง จากการที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบวิกฤตซับไพรม์ (พ.ศ. 2550-2551) ไม่มากนักและสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว ไม่เกิดเป็นปัญหาลูกกลมเข้าข่ายวิกฤตดังเช่นกรณีวิกฤตต้มยำกุ้ง (พ.ศ. 2540) เนื่องจากประชาชนชาวไทยได้ดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวังมากขึ้น เหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือ ประเทศไทยมีประมุขของประเทศที่ทรงมองการณ์ไกลและเข้าใจถึงบริบทของประเทศอย่างถ่องแท้ที่สุด พระองค์ท่านได้พระราชทานแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นปรัชญาสำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทย เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันวิกฤตอันเกิดจากการดำเนินงานภายใต้ระบบทุนนิยม (ประเวศ วะสี, 2550) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและแนว

ปฏิบัติสำหรับการดำเนินชีวิตซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามหลักแนวความคิดการพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใช้ และมีความสุข ภายใต้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท เพื่อการพัฒนาที่สมดุล มีการประยุกต์ใช้อย่างถูกต้องตามหลักวิชา ประกอบกับการมีคุณธรรม จริยธรรมนำความคิด และการกระทำ เพื่อให้สังคมส่วนรวมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ก้าวหน้าอย่างมั่นคง และยั่งยืน (กระทรวงมหาดไทย, 2552)

ซึ่งการที่ประเทศไทยจะก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นจากระดับชุมชนก่อน กล่าวคือ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชุมชนต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ให้ลดลงจนกระทั่งหมดไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548) เหตุผลประการสำคัญที่ประชาชนชาวไทยควรน้อมนำแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นตั้งอยู่บนหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “ทางสายกลาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ให้ประชาชนสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ไม่หลงไปกับกระแสทุนนิยม การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเริ่มต้นจากการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอก เพื่อลดระดับสถานะความยากจน และตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทั้งนี้ ประชาชนจึงต้องรู้จักการบูรณาการความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง รวมถึงความสามารถด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรอบคอบ ประกอบกับปลูกฝังความอุตสาหะในการศึกษาและการประกอบอาชีพให้แก่เยาวชน คำนึงถึงผลประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมตามลำดับ หากจะพิจารณากันในระยะยาวนั้นนับได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2555)

ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ ตอนหนึ่งว่า “...ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ้งเฟ้อ แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง พอเพียง (Self-sufficiency) หรือพึ่งพาตนเอง ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงกว้างกว่า Self-sufficiency ซึ่ง Self-sufficiency หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง)...เป็นตามที่เขาเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง แต่พอเพียงมีความหมายกว่า พอเพียง คือ ถ้าคนเราพอในความ

ต้องการ มีความโลภน้อย เบียดเบียนผู้อื่นน้อย พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็เป็นสุข พอเพียงนี้อาจมีมาก อาจมีของหรูหราได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ.....” (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2548 ก) ดังนั้น การช่วยเหลือให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้นควรมุ่งเน้นการสร้างศักยภาพของชุมชน โดยเริ่มต้นจากการสร้างเศรษฐกิจระดับฐานรากให้มีความมั่นคง แข็งแรง ส่งเสริมให้สมาชิกภายในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน มีการจัดการกับองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อสืบสานหรืออนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันภายในชุมชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนให้เกิดขึ้นในระยะยาวและมีความยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2554)

สอดคล้องกับปัจจุบันปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแพร่ขยายไปอย่างกว้างขวาง เป็นที่รู้จักกันทุกแวดวง อาทิ แวดวงทางการศึกษา การพัฒนา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลายประเทศได้ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาผลการดำเนินงานจากการน้อมนำแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผล คือ การพึ่งพาตนเองและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ตามบริบทของแต่ละประเทศต่อไป (นภาพรรณ วงศ์มณี, 2553)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง โดยการศึกษาข้อมูลจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อค้นหาปัจจัยในการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จนกระทั่งประสบความสำเร็จได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนและให้ความรู้เกี่ยวกับการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เริ่มต้นจากการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การออม การทำบัญชีครัวเรือน การนำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ โดยมีเป้าประสงค์หลักเพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในลักษณะการพอมี พอกิน

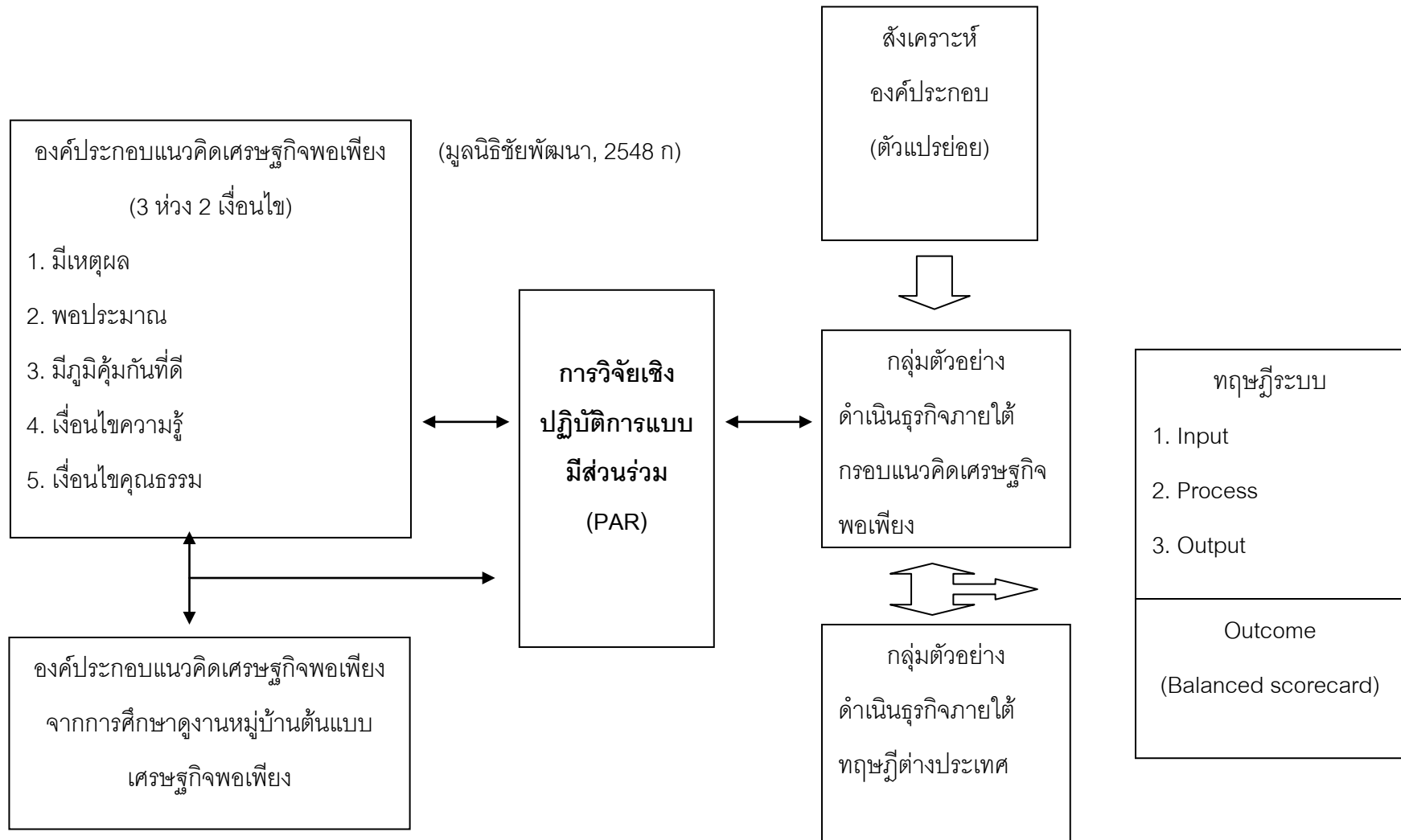
จากแนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยได้น้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาใช้เป็นเครื่องมือการศึกษาการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 โปรแกรมวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลปรากฏ (Result) คือ

ขั้นตอน รูปแบบ วิธีการ นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง และเกิดผลประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ในลักษณะพอมีพอกิน ดำรงชีวิตโดยปราศจากหนี้ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนการขยายผลสู่ครัวเรือน ชุมชน และสังคมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาตัวแปรย่อยของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการนำมาดำเนินธุรกิจตั้งแต่เริ่มแรก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบตัวแปรย่อยของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจตั้งแต่เริ่มแรก

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริง มีขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 6 แห่ง ด้านบริบทของชุมชน (สภาพแวดล้อม, เศรษฐกิจ, สังคม, วัฒนธรรมและศาสนา) ทุนของชุมชน (ทุนธรรมชาติ, ทุนทางปัญญา และทุนมนุษย์) วิถีชุมชน (การศึกษา, อาชีพ, รายได้, การเรียนรู้, การรวมกลุ่ม, การมีส่วนร่วม) เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน (ภูมิปัญญา, เทคโนโลยีสมัยใหม่) และปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษา ชั้นปีที่ 2 โปรแกรมวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จาก

2.1.1 ข้อมูลสภาพแวดล้อม ลักษณะการประกอบอาชีพ วิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน และบริบททั่วไปของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งผู้วิจัยไปศึกษาดูงาน โดยได้จากวิธีการสำรวจพื้นที่ การสังเกต การสอบถาม

2.1.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสอบถามบุคคลที่มีความรู้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ อาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

3. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์

4. ระยะเวลาทำการศึกษา ระหว่างเดือน สิงหาคม 2557 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นตัวแปรย่อยสำหรับทดลองในกลุ่มตัวอย่าง
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 โปรแกรม วิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 14 คน ได้มาด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **รูปแบบ (Model)** หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิดและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ หรืออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบอธิบายตามลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ
2. **ขั้นตอน (Step)** หมายถึง รายละเอียดของกระบวนการที่เป็นลำดับของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง
3. **วิธีการ (Method)** หมายถึง วิธีปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง
4. **เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy)** หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติแก่ประชาชน โดยยึดหลักทางสายกลางท่ามกลางมรสุมเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 3 ห่วง คือ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ มีความรู้ มีคุณธรรม
5. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy of philosophy)** หมายถึง หลักวิชาหรือหลักความรู้ที่ชี้แนะทางการดำรงอยู่ การปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ การพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยมุ่งเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล ผล ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอ และต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังมาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน รวมถึงต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา

6. **ความมีเหตุผล (Reasonableness)** การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

7. **ความพอประมาณ (Moderation)** ความพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ซึ่งก็คือการบริโภคแต่พอดี ใช้จ่ายให้น้อยกว่าที่หาได้ในปัจจุบัน เพื่อให้มีเงินออมไว้ใช้จ่ายยามเกษียณอายุ หรือเมื่อไม่มีรายได้จากการทำงานแล้วในอนาคต

8. **ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (Self-immunity system)** การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

9. **ความรู้ (Knowledge)** มีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ คุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

10. **คุณธรรม (Morality)** มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

11. **ภูมิ-สังคม (Geo social)** หมายถึง ความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึง การพัฒนาโดยยึดหลักสภาพความเป็นจริงของ "ภูมิประเทศ" ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ด้านลักษณะนิสัยประจำถิ่น ได้แก่ คือ นิสัยใจคอความเคยชิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลักศาสนา เป็นต้น

12. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research)** หมายถึง การทำวิจัยที่ให้ตัวแทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรม ทำการวางแผนร่วมกัน ตั้งประเด็นคำถามร่วมกัน หาแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องโดยจำแนกออกเป็น 10 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy philosophy)
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist economics)
3. แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยอรรถประโยชน์ (Utility theory)
4. องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง (Self-reliance)
5. องค์ความรู้เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain)
6. องค์ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน (Community enterprise)
7. องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ (Management)
8. องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการตลาด (Principal of marketing)
9. แนวคิดและทฤษฎีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research)
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
โดยประกอบด้วยรายละเอียดของแต่ละส่วน ดังต่อไปนี้

องค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy philosophy)

องค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยขอเสนอโดยจำแนกเป็น 7 หัวข้อ ประกอบด้วย ความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ความหมายของคุณลักษณะและเงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียง จุดเน้นหลักของเศรษฐกิจพอเพียง ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชน ความคิดเห็นของนักวิชาการชาวต่างชาติที่มีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเวลานานและต่อเนื่องตลอดสามสิบปีที่ผ่านมา พระองค์ทรงพระราชทานคำจำกัดความของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่าหมายถึง การดำเนินชีวิต การดำรงชีพภายใต้สถานะทางเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน สามารถเลี้ยงดูตนเองได้อย่างเหมาะสม เพียงพอต่อความต้องการของตนเอง อย่างไรก็ตาม ความเพียงพอไม่ได้หมายความว่าทุกคนหรือครัวเรือนจะต้องผลิตอาหารรับประทานเองหรือถักทอเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสำหรับสวมใส่ด้วยตนเอง แต่ความพอเพียงนั้น อาจหมายถึงความถึงในครัวเรือน หรือหมู่บ้านควรจะต้องมีความพอเพียงในระดับหนึ่ง มูลนิธิชัยพัฒนา (2548 ข) ได้อธิบายถึงแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นที่มาขององค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนเงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม ตามที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางที่หลากหลาย (ขวัญกมล ดอนขวา, 2557)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีกระแสพระราชดำรัสให้ผู้บริหารประเทศและประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างสมดุล ให้มีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับขั้น ไม่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด ดังเช่น พระบรมราโชวาทที่พระราชทานไว้เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความว่า “ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว.... การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นไปได้โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันการผลิตล้นเหลือ” พระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517 (กลุ่มพัฒนากอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, 2546 ข)

นอกจากประมวลพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นทางด้านเศรษฐกิจแล้วนั้น ยังมีการสรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบสำหรับจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 มีเนื้อหาปรากฏดังนี้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาแนะแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของ

ประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน กระทั่งถึงระดับรัฐ ทั้งด้านการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ อาจกล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างรากฐานที่มั่นคง เพื่อรองรับต่อผลกระทบซึ่งจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการด้านต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางด้านจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ นักวิชาการ และนักธุรกิจทุกระดับ ให้เกิดความสำนึกในคุณธรรม ตระหนักถึงความซื่อสัตย์สุจริต และสร้างเสริมความรอบรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ ให้เกิดสมดุลและพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550)

สำนักราชเลขาธิการ (2550) ได้นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาสรุปว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ประการ ได้แก่

- 1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ควรอาศัยพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา รวมถึงการมองโลกเชิงระบบในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตการณ์ต่าง ๆ
- 2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ระดับชุมชนหรือสังคม และระดับรัฐ เน้นการปฏิบัติ ให้อยู่ในแบบแผนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
- 3) คำนิยาม ความพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยหรือไม่มากเกินไปไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เช่น การบริโภคหรือการใช้จ่าย ซื่อหาในสิ่งที่จำเป็น อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่สร้างภาระหนี้สิน เป็นต้น ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดในระดับของความพอเพียง ต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ มีเหตุผล ด้วยการพิจารณาจากปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และการคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นภายหลังและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
- 4) เงื่อนไข ต้องอาศัยองค์ประกอบอีก 2 ประการ เป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ความละเอียดรอบคอบในการที่จะบูรณาการความรู้เหล่านั้นมาใช้เพื่อประกอบการวางแผน

และการปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จำเป็นต้องเสริมสร้างและปลูกฝังให้เกิด การตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริตในการดำเนินจริยวัตร และประกอบสัมมาอาชีพ ปลูกฝังความอดทน และความเพียรในการใช้สติปัญญาเพื่อการดำเนินชีวิต และ 5) ผลจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ การพัฒนาที่เกิดความสมดุลและยั่งยืน มีความมั่นคงแข็งแรง เพียงพอต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านของเศรษฐกิจ สังคม ความรู้ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (2517) ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, มูลนิธิชัยพัฒนา) พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานเป็นแนวทางการดำรงชีวิตแก่ปวงชนชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และถูกพูดถึงอย่างชัดเจนเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 โดยมีเป้าประสงค์เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งเกิดจากวิกฤตการณ์ทางการเงินในทวีปเอเชีย เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 วิกฤตการณ์ดังกล่าวเป็นที่เรียกกันทั่วไปในประเทศไทยว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” พระราชดำรัสมีใจความตอนหนึ่งว่า “การเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอก ว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550)

“ทำโครงการอะไร ก็จะต้องนึกถึงขนาดที่เหมาะสมกับที่เรียกว่า อัตรภาพ หรือกับสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการที่จะทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบ และอย่าตาโตเกินไป” หน่วยงานหลายภาคส่วนต่างมีความสนใจที่จะนำแนวทางตามพระราชดำรัสไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ได้มีการตีความนำไปประยุกต์ใช้ในหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตร อย่างไรก็ตาม ขณะที่มีความเข้าใจที่ไม่ถ่องแท้หนัก ในปี ต่อ ๆ มาได้มีพระราชดำรัส ที่ทำให้มีความ

เข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังเช่น “ให้พอเพียงนี้ ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541)

หรืออีกใจความหนึ่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียง... จะทำความเจริญให้แก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน ต้องไม่พูดมาก ต้องไม่ทะเลาะกัน ถ้าทำโดยเข้าใจกัน เชื่อว่าทุกคนจะมีความพอใจได้...” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว: 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541)

“พอมีพอกินนี้ได้พูดมาหลายปี สิบกว่าปีแล้ว ให้พอมีพอกิน แต่ว่าพอมีพอกินนี้ เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ เมื่อปีที่แล้วบอกว่า ถ้าพอมีพอกิน คือ Self-sufficiency หมายถึงพอมีพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยหิน สมัยหินนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่ว่าค่อย พัฒนาขึ้นมา ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน มีการช่วยระหว่างหมู่บ้านหรือระหว่างจะเรียกว่าอำเภอ จังหวัด ประเทศ ต้องมีการแลกเปลี่ยน มีการไม่พอเพียง จึงบอกว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียง เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอแล้ว จะใช้ได้เพราะถ้ามีเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ ถ้าสมมุติว่าปี นี้ไฟดับ ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง ไฟกับไฟฟ้าหลวงหรือไฟฟ้าฝ่ายผลิตก็ดับหมด จะทำอย่างไร ที่ต้องใช้ไฟฟ้าก็ต้องแย่งไป” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 23 ธันวาคม พ.ศ. 2542)

“ทั้งหมดนี้พูดอย่างนี้ก็ คือ เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้วย้าอีก แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sufficiency economy ใครต่อใครก็ต่อว่า ว่าไม่มี Sufficiency economy แต่ว่าเป็นคำใหม่ของเราก็ได้ หมายความว่า ประหยัดแต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมีความสุข แต่พอเพียง” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 4 ธันวาคม พ.ศ. 2543)

3. ความหมายและความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ เพื่อให้การพัฒนาและการบริหารประเทศดำเนินไปโดยยึดหลักทางสายกลาง และให้ประชากรของประเทศสามารถดำเนินชีวิตอยู่รอดได้ในยุคโลกาภิวัตน์ ในส่วนของความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถเผชิญกับผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ประกอบกับความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวัง พร้อมกันนั้น ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตและความรอบรู้ที่เหมาะสม (สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) เช่นเดียวกันกับสุเมธ ตันติเวชกุล (2548) ที่ได้สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำรงชีวิตที่สามารถนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน กระทั่งระดับประเทศ ทั้งเรื่องของการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปตามหลักของทางสายกลาง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยการวางรากฐานอันมั่นคง ยั่งยืน ทั้งของบุคคลและสังคม ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระกรุณาธิคุณพระราชทานแก่ พลกนิกรชาวไทย ให้นำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความมั่นคง เข้มแข็ง ให้แก่รากฐานของตนเองต่อไปได้

สำหรับมุมมองด้านเศรษฐกิจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจัดอยู่ในระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตนเอง (Relative self-sufficiency) ได้ตั้งแต่ระดับพื้นฐานซึ่งไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด หากยังสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้ารวมถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงต่อไปได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิตเพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความคิดเห็นของปรียานุช พิบูลสรารุช (2549) ที่มีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงระดับรัฐ ทั้งในด้านการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปตามหลักของทางสายกลาง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลและมีความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี หลักของความพอเพียงประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และการเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา ในขณะที่คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549 ข) ได้อธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หมายถึง ปรัชญาที่เป็นแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์การ โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของบุคคล สภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน ช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน และมีความร่วมมือ มีความสามัคคีกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้ากับหน่วยงานภายนอก

สอดคล้องกับความคิดเห็นของสุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ที่ได้กล่าวสรุปความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถคุ้มครองตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-sufficiency) สามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่ต้องร่อน ต้องสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของตนเองให้มีความมั่นคงเสียก่อน กล่าวคือ ในระดับบุคคลนั้น ตนเองต้องสามารถอยู่ได้อย่างพอกิน พอใช้ ไม่ได้มุ่งหวังที่จะสร้างความร่ำรวย หรือมุ่งยกระดับ เศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็ว แต่เพียงอย่างเดียว ส่วนทางด้านความเห็นของสุรยุทธ์ จุลานนท์ (2549) ได้มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน แต่มุ่งเน้นเศรษฐกิจพอเพียงไปในด้านของการบริหาร ซึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้แนะให้ ประชาชนเห็นแนวทางการปฏิบัติตนที่ควรจะเป็นเพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยที่ไม่เดือดร้อน แต่ที่จริงแล้วล้วนเป็นแนวทางที่มีพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยทั้งสิ้น ซึ่งแนวทางดังกล่าว สามารถนำไปปรับใช้ได้ในทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ

ขณะที่เกษม วัฒนชัย (2550 ก) ได้ให้คำจำกัดความของเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็น หลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะการสร้างความเข้มแข็งเพื่อ รองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ เช่นเดียวกับสำนักงาน คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550) ที่ได้กล่าวถึง “เศรษฐกิจพอเพียง” ว่าเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรง อยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สำหรับความคิดเห็นของอภิชาติ พันธุเสน (2550) ที่มีต่อเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีความหมายคล้ายคลึงกันว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของ พุทธธรรมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ได้อัญเชิญพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ที่ได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียน ผู้อื่น” การดำรงชีวิตอยู่ได้นั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญของการดำรงชีวิตสี่ประการ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ในโลกยุคทุนนิยมดังเช่นปัจจุบันการดำรงชีวิต หรือแสวงหาปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตนั้นไม่อาจกระทำได้หากปราศจากเงิน จึงเป็นที่เข้าใจ ตรงกันว่าเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่สำคัญ การได้มาซึ่งเงินนั้นจำเป็น ที่บุคคลจะต้องประกอบสัมมาอาชีพ และนำเงินที่ได้มานั้นมาใช้จ่ายเพื่อแลกเปลี่ยนให้ได้มาซึ่ง ปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิต

ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2553) อธิบายถึง “เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ว่าหมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในลักษณะพอเพียง (Self-sufficiency) โดยไม่ต้องร้อ้น อาจเริ่มจากการสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้มีความมั่นคงเสียก่อน กล่าวคือ มีลักษณะของการดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความพอกินพอใช้ ไม่มุ่งหวังเพียงแต่จะสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้นั้นย่อมสร้างความเจริญก้าวหน้าและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวให้สูงขึ้นไปตามลำดับ สอดคล้องกับการอธิบายของมานิต กิตติจุงจิต (2555) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นเศรษฐกิจที่เน้นความพอประมาณ ไม่ทำสิ่งที่เกินตัว กินอยู่อย่างพอดี ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมดุลผสมผล และความสมดุลที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันตนเองเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร นักธุรกิจ ประชาชน นักเรียน นักศึกษา และใช้ได้กับทั้งระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน และรัฐ

สำหรับมุมมองของสุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2543) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาของการพัฒนาตามกระแสเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีฐานคิดที่สำคัญด้านการพัฒนาคนในชุมชน รวมไปถึงเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชุมชน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคนจะต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาความคิดและจิตใจของคนให้รู้จักดำรงชีพตามอัตภาพ หรือตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ ชูมาเกอร์ (Schumacher, 1973) นักวิชาการชาวต่างชาติ ได้กล่าวถึงความพอเพียง ตามความหมายสากลว่า เป็นการปฏิบัติตนตามทางสายกลาง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หรือที่เรียกว่า “เศรษฐศาสตร์ฉบับพุทธ” เศรษฐกิจพอเพียงมีคุณลักษณะเด่น คือ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับและตลอดเวลา โดยมีแนวคิดทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือที่เรียกกันว่า มรรคมีองค์ 8 ประการ อันได้แก่ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) สัมมาวาจา (วาจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (ประกอบการทำงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (ประกอบอาชีพชอบ) สัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (ตั้งใจชอบ)

เช่นเดียวกับความเห็นของพิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2550) ที่ให้ความเห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาตามหลักทางสายกลาง ที่คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และ

การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รวมถึงการมีความรู้และคุณธรรม บุคคลควรนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน

จากความหมายดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักปรัชญาอันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้แนะให้แก่พสกนิกรชาวไทยได้เห็นแนวทางการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นให้พึ่งพาตนเองได้และดำรงตนอยู่บนทางสายกลาง องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ตนเอง การมีความรู้ด้านวิชาการ และคุณธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดจากกระแสของการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์หรือวิกฤตใด ๆ ก็สามารถดำรงชีพอยู่ได้ไม่เดือดร้อน แนวคิดดังกล่าวสามารถนำไปปรับใช้ได้ทุกระดับไม่ว่าจะเป็น ระดับครัวเรือน ระดับชุมชนหรือองค์การ และระดับประเทศ

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงนับว่าเป็นสาระสำคัญของประเด็นการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจากนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักการสังเคราะห์ของพิสนุ ฟองศรี (2553) เพื่อสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ดังเสนอในตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 สังเคราะห์ประเด็นความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตาม
ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ

ลำดับ	องค์ประกอบตาม ความหมายของเศรษฐกิจ พอเพียง	สศส.	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล	ปริญญ์ พิบูลสุวรรณ	คกก.ขับเคลื่อนศก.พพ.	พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์	นพ.เกษม วัฒนชัย	ศ.ดร.อภิชาติ พันธเสน	กปร.	มานิต กิตติจุงจิต	สุรเกียรติ์ เสถียรไทย	อี เอฟ ชู่มักเกอร์	พัฒนา ยอดพิภพดิการณ	ความถี่
1	3 ห่วง 2 เงื่อนไข พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ มีคุณธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	11
2	ดำเนินตามหลักทางสายกลาง	✓	✓	✓							✓	✓	✓	6
3	แนวปฏิบัติของประชาชน ทุกระดับ	✓	✓	✓		✓				✓				5
4	พึ่งพาตนเอง	✓	✓						✓	✓				4
5	รองรับการเปลี่ยนแปลง						✓							1
6	ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร ปัญญา			✓										1
7	พัฒนาอย่างยั่งยืน						✓		✓					2
8	กิจกรรมตามแนวพุทธธรรม			✓				✓				✓		3
9	ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน							✓				✓		2
10	พัฒนาความคิด จิตใจ ดำรงชีวิตตามอัตภาพ ความ จำเป็นของแต่ละบุคคล										✓			1
รวม														36

จากตารางที่ 2-1 มีตัวแปรองค์ประกอบตามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ซึ่งมีการศึกษาทั้งสิ้น 10 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 11 ตัวแปร
สำหรับผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 8 ตัวแปร ได้แก่ 1) หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข (พอประมาณ มี
เหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ และคุณธรรม) 2) ดำเนินตามหลักทางสายกลาง 3) พึ่งพาตนเอง

4) รองรับการเปลี่ยนแปลง 5) ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร และปัญญา 6) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 7) ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน 8) พัฒนาความคิด จิตใจ ดำรงชีวิตตามอัตภาพ ความจำเป็นของแต่ละบุคคล

4. จุดเน้นหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาในด้านจุดเน้นหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ในมุมมองที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันได้ ดังนี้ เกษม วัฒนชัย (2550 ข) อธิบายจุดเน้นของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะของความประหยัดที่ไม่ใช่การตระหนี่ แต่เป็นการกระทำในลักษณะละมุนละม่อม เมื่อพิจารณาด้วยเหตุและผลแล้ว ทำให้เกิดความสุข จึงจะถือว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านทรงตรัสว่า “...พอเพียง คือ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ถึงแม้มีมากแต่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น หรือมีน้อยก็พอเพียงตามอัตภาพก็ถือว่าพอเพียง มีความพอประมาณ ส่วนประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ตัวบุคคล ชุมชนและองค์การที่นำไปปฏิบัติ เป็นภูมิคุ้มกันและนำมาซึ่งความสุขอันเป็นรากฐานรองรับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของโลก.....”

จากความหมายในพระราชดำรัสดังกล่าวใกล้เคียงกับความคิดเห็นของจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549) ที่ได้สรุปเนื้อหาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นเรื่องของทางสายกลาง และประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งปัจจัยสำคัญที่เป็นแก่นแท้ของ 3 ห่วง ประกอบไปด้วย ความพอประมาณ ไม่สุดโต่งจนเกินไป การมีเหตุผลในการคิดวิเคราะห์ทุกสิ่งก่อนลงมือปฏิบัติจริง การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเป็นเกราะปกป้องไม่ให้เกิดผลกระทบจากวิกฤตการณ์เข้ามา มีผลกระทบต่อชีวิตของเราจนเกินไป สำหรับ 2 เงื่อนไขนั้น ประกอบไปด้วย ความมีเหตุผล ด้วยการพิจารณา นำความรู้มาใช้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง ยึดหลักคุณธรรม เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง ทางด้านของสมพร เทพสิทธา (2550) ได้อธิบาย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสอดคล้องกับ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธตามแนวคิดของ Schumacher นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมัน ที่ได้กล่าวถึงการประกอบสัมมาอาชีพ ซึ่งเป็นหลักธรรมข้อหนึ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ในมรรคมีองค์แปดตามหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ เช่น เศรษฐศาสตร์กระแสหลักส่งเสริมให้มนุษย์มีมาตรฐานการครองชีพที่สูงโดยพิจารณาจากจำนวนการบริโภค และถือว่าผู้ที่บริโภคมากมีความอยู่ดีกินดี มากกว่าผู้บริโภคน้อย สำหรับมุมมองของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธมีความเห็นว่า

การบริโภคน้อยที่สุด คือ ความเรียบง่าย และถือว่าการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง เป็นหัวใจของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ

ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสุเมธ ตันติเวชกุล (2549 ข) ที่ได้อธิบายเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้มีความหมายคล้ายคลึงกับความเห็นของนักวิชาการหลายท่าน ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้ประชาชนมีความขยันหมั่นเพียร ในการประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อพึ่งพาตนเองให้พ้นจากความยากจน เน้นการมีจิตใจที่รู้จักความพอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่ตนมี ยินดีในสิ่งที่ตนได้ ไม่โลภ ประชาชนรู้จักประหยัด อุดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม ซึ่งมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างจากสุรยุทธ์ จุลานนท์ (2550) ที่ได้อธิบายถึงการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักการพื้นฐานของนโยบายการพัฒนาว่าให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างมั่นคง ความมีวินัยของนโยบายเศรษฐกิจมหภาค รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้มีความเป็นธรรม ซึ่งนับว่าเป็นการเติบโตอย่างมีคุณภาพ รวมไปถึงการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลและการบริหารความเสี่ยง

ในส่วนของอำพล เสนาณรงค์ (2550) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นแนวปฏิบัติซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปรารถนาให้รากแก้วในสังคมไทยได้ยึดถือและนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดี มีหลักสำคัญประกอบด้วย การพึ่งพาตนเอง ความพอประมาณ เดินทางสายกลาง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้ รัก สามัคคี โดยองค์ประกอบดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้กับบุคคลในทุกระดับ คล้ายคลึงกับที่พรชัย เจดามาน (2556) ได้สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่าประกอบด้วย 1. เป็นหลักแห่งความรู้และความเป็นจริง 2. เป็นหลักคิดพื้นฐานของการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง 3. เป็นกรอบแนวคิดของความพอเพียงบนทางสายกลาง

นอกจากนี้ ในส่วนของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เกษม วัฒนชัย (2550 ข) ได้กล่าวไว้ว่า ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องพิจารณาเงื่อนไขของหลักวิชา ซึ่งเป็นการนำเอาหลักวิชาความรู้ และเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมมาใช้ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนกระทั่งการนำไปปฏิบัติ กล่าวคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของความรู้ (Knowledge base economy) ซึ่งเป็นที่มาของสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) อีกประการหนึ่ง คือ เงื่อนไขคุณธรรม นับว่าเป็นการปลูกฝังให้ตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรม ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม ดังนั้นบุคคลหรือองค์การที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม

และความซื่อสัตย์ สุจริต สำหรับองค์ประกอบด้านการดำเนินชีวิต ต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในการดำเนินชีวิต มีความอดทน เข้มแข็ง ขยัน หมั่นเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ

ว. วชิรเมธี (2550) กล่าวถึงเอกลักษณ์ของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า เน้นทางสายกลาง รู้จักพอประมาณ มีเหตุ มีผล เน้นภูมิคุ้มกัน

โดยการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีประการสำคัญ ดังนี้

1. ความพอประมาณ (Moderation) คือ ความพอดีที่ไม่มาก หรือน้อยจนเกินไป ไม่สุดโต่ง ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างตนเองให้มีความเข้มแข็ง ลดการพึ่งพาผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล (Reasonableness) การตัดสินใจจะต้องมีเหตุผล พิจารณาจากเหตุ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ เทียบตรง ปราศจากอคติ

3. มีภูมิคุ้มกัน (Self-Immunity) การเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง โดยตั้งอยู่บนความไม่ประมาท

4. ความรู้ (Knowledge condition) ความรอบรู้เกี่ยวกับศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน เพื่อที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาใช้เชื่อมโยงกันในการวางแผนและการปฏิบัติ

5. คุณธรรม (Moral condition) มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน ความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสามัคคี

ตารางที่ 2-2 สังเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
และนักวิชาการ

ลำดับ	หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	นพ.เกษม วัฒนชัย	รศ.ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา	สมพร เทพสิทธา	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล	พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์	ฯพณฯ อำพล เสนาณรงค์	ดร.พรชัย เจดามาน	นพ.เกษม วัฒนชัย	ว.วิชิตเมธี	ความถี่
1	3 ห่วง 2 เงื่อนไข		✓		✓		✓	✓	✓	✓	6
2	ทางสายกลาง						✓	✓		✓	3
3	ประหยัด มีเหตุผล ไม่โลภ พอประมาณ	✓			✓				✓	✓	4
4	สอดคล้องกับแนวพุทธเศรษฐศาสตร์			✓						✓	2
5	พออยู่ พอกิน ขยัน พึ่งพาตนเองได้ ไม่ ฟุ้งเฟ้อ				✓		✓		✓	✓	4
6	มีวินัย เป็นธรรม เน้นความมั่นคง					✓					1
7	บริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล					✓					1
8	เงื่อนไขหลักวิชา คุณธรรม การดำเนิน ชีวิต								✓		1
9	รู้ รัก สามัคคี						✓				1
10	เน้นหลักแห่งความรู้ และความจริง							✓			1
รวม											24

จากตารางที่ 2-2 มีตัวแปรองค์ประกอบตามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ซึ่งมีการศึกษาทั้งสิ้น 10 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 6 ตัวแปร
สำหรับผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 2) ประหยัด มี
เหตุผล ไม่โลภ พอประมาณ 3) พออยู่ พอกิน ขยัน พึ่งพาตนเองได้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ 4) เงื่อนไขหลักวิชา
คุณธรรม การดำเนินชีวิต 5) รู้ รัก สามัคคี 6) เน้นหลักแห่งความรู้ และความจริง

5. เศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชน สามารถนำไปใช้ได้กับประชาชนทุกระดับ นับตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน ระดับชุมชน และสังคม จนถึงระดับประเทศ ตลอดจนนำมาใช้ในด้านการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในลักษณะของทางสายกลาง กล่าวคือ ไม่สุดโต่งจนเกินไป โดยเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ทันต่อการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้ องค์ประกอบของความพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นในการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้เพียงพอต่อความพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการนำหลักวิชาการมาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน ต้องหันมาให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจ ให้มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร ความมีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้สามารถกระทำด้วยความสำเร็จอย่างครอบคลุม ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี (สังคิต พิริยะรังสรรค์, 2542)

ในด้านความเห็นของสุเมธ ตันติเวชกุล (2543) ที่มีต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนา ว่าสำหรับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการใช้คนเป็นเป้าหมาย และเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม หรือการพัฒนาแบบบูรณาการ ไม่ว่าจะ เป็นด้านของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยใช้พลังทางสังคม มาขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในรูปของกลุ่มเครือข่าย หรือประชาสังคม กล่าวคือ เป็นการผนึกกำลังของทุกฝ่ายในลักษณะของพหุภาคี ซึ่งประกอบด้วยทั้งภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขของการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

ทั้งนี้ เนื่องจากการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องใช้ความพยายามในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในแต่ละชุมชน จึงต้องมีการดำเนินงานในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากการอาศัยความสัมพันธ์ หรือความสามัคคีที่ก่อตัวขึ้นมาภายในชุมชน และให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา เรียนรู้ คิด ตัดสินใจ วางแผน ลงมือดำเนินการ เพื่อตอบสนองของความต้องการของสมาชิกภายในชุมชน ด้วยกำลังความรู้ ความคิด ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นหลัก ในส่วนของกระบวนการขับเคลื่อนการ

พัฒนาในชุมชนที่ถูกต้องนั้น ควรส่งเสริมให้สมาชิกของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Active participation) ตลอดทั้งกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ขั้นตอนของการเสนอปัญหา ร่วมคิด ร่วมหาข้อมูล ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน และลงมือดำเนินโครงการ (นิรันดร์ งามวุฒิเวศย์, 2550) การทบทวนแนวคิดการพัฒนาทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักอีกแนวคิดหนึ่งในการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา และใช้ต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งได้มีการนำมาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2559 และได้มีการผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังมีบริษัทเอกชนบางส่วนยังได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับงานด้านการพัฒนาอีกด้วย (อาแว มะแส, 2555 ข)

การสร้างรากฐานทางความคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาคนในชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้ การพัฒนาคนต้องเริ่มจากการพัฒนาทางด้านความคิด และจิตใจให้รู้จักการปรับตัวในการดำรงชีพ รู้จักการพึ่งพาตนเองในด้านต่าง ๆ แล้วจึงพัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่น เพื่อยกระดับให้เกิดเป็นภูมิปัญญา แล้วจึงพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ก้าวหน้าต่อไป อย่างไรก็ตาม ต้องพัฒนาชุมชนควบคู่ไปด้วย เพราะชุมชนเป็นรากฐานสำคัญของสังคม การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นแหล่งรวมของประชาชนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีวิถีชีวิตเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสารร่วมกันเนื่องจากกลุ่มคนเหล่านั้นมีพื้นเพอยู่ด้วยกัน หรือประกอบอาชีพร่วมกัน โดยมีเครื่องมือทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยกำกับให้กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ๆ เกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันภายในชุมชน ลักษณะเช่นนี้จึงจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนและตรงตามความต้องการพื้นฐานที่แท้จริงของคนในชุมชนตามลักษณะวิถีไทย (วิชัย รูปขำดี, 2551) นอกจากนี้ การพัฒนาที่ให้ความสำคัญต่อวิถีชีวิตของกลุ่มคนภายในชุมชน ซึ่งถูกถ่ายทอดในลักษณะของแบบแผนที่ดี หรือที่เรียกกันว่าวัฒนธรรมชุมชน และมีการยกระดับต่อยอดจากเดิมให้ก้าวหน้า น่าจะเป็นการสร้าง ความทันสมัยอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่จำเป็นต้องลอกแบบของสังคมตะวันตก (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2555 ก)

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ผลอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นระดับของบุคคล ครัวเรือน สังคม หรือประเทศนั้น ประการสำคัญ คือ การพิจารณาองค์ประกอบหลักของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ควบคู่ไปกับการมีความรอบรู้ในการนำ

หลักวิชาการด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ และการส่งเสริมให้ประชาชนในทุกภาคส่วนมีความตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรม ปลูกฝังเพื่อให้เกิดเป็นรากฐานที่มั่นคงแข็งแรง สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตามกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

6. เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชน

จากการศึกษาประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชน อำนวย คำตื้อ (2550) ได้กล่าวว่า การน้อมนำเอาแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาสร้างผลในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดรูปธรรมของมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น ได้มีการกำหนดการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามขั้นตอนของบันได 3 ขั้น ดังต่อไปนี้

1. การพึ่งตนเอง หมายความว่า การส่งเสริมให้ประชาชนในชนบททั้งในระดับบุคคล และครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ก่อน การที่จะให้พึ่งพาตนเองได้นั้น ประชาชนต้องรู้จักตนเองก่อน ซึ่งทำได้หลายวิธี อาจจะใช้วิธีการวิเคราะห์ตนเองตามหลักพุทธศาสนา คือการนำอริยสัจ 4 มาใช้ ได้แก่ การพิจารณาว่าอะไรคือความทุกข์ อะไรคือสาเหตุของความทุกข์ ทราบวิธีการที่จะดับทุกข์ และหาแนวทางที่จะก้าวสู่การดับทุกข์ หรือการนำวิธีการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) มาใช้ได้ตามความเหมาะสม อาจใช้วิธีการดังกล่าวผสมผสานกับประสบการณ์และภูมิปัญญา รวมถึงปัจจัยแวดล้อมภายนอก จากนั้นนำมาทดลองปฏิบัติ ได้ผลอย่างไรนั้น จึงจะเรียกได้ว่าการรู้จักจริง ทำเป็น และเกิดองค์ความรู้ขึ้น

2. การพึ่งพากันเอง หมายความว่า ให้ประชาชนแต่ละคนที่มีศักยภาพในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และภูมิปัญญา สามารถพึ่งพาตนเองได้ มารวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ “เราจะทำในสิ่งที่ชาวบ้านเขาอยากทำ ไม่ทำในสิ่งที่เราอยากเห็นเขาทำ ให้เกิดพลังจากชุมชนเกิดความเข้มแข็ง” และให้ประชาชนเหล่านั้นเกิดความคิดกันเอง แล้วร่วมแรงร่วมใจ ภายใต้คำขวัญ “สวมคิด สวมสร้าง สวมทาง สวมแสง เอ็ดชุมชนเข้มแข็งหมั่นยืน (ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมทาง ร่วมแรง สร้างชุมชนเข้มแข็ง ยั่งยืน)”

สำหรับในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ได้กล่าวถึง การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ซึ่งทุกคนสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ไม่เพียงเฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกร โดยต้องมีการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความศรัทธา เชื่อมั่น และเห็นคุณค่า สามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง แล้วจึงขยายผลไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป โดยทั่วไปสามารถจำแนก ได้ดังนี้

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครัวเรือน มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยกย่องให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น ประกอบสัมมาอาชีพ หารายได้มาจุนเจือตนเองและครอบครัว ทำบัญชีครัวเรือนเพื่อทราบข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ประหยัดแต่ไม่ตระหนี่ ลด ละ เลิก อบายมุข ปลูกฝังให้บุตรหลานรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงิน ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครัวเรือน ชุมชนรอบข้าง และสังคม อีกประเด็นหนึ่งคือการรักษาไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน เมื่อคนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์หรือสวัสดิการทางการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างชุมชนให้มีความมั่นคง เข้มแข็งและมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง

3. ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน จุดเริ่มต้นจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ หรือการทำผลกำไรในระยะยาว แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม และเป็นธรรมไม่ว่าจะเป็นฝ่ายลูกค้า ผู้ร่วมค้า ผู้ถือหุ้น หรือแม้แต่พนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องมีความรู้และความเข้าใจในธุรกิจของตนเอง รู้จักพฤติกรรมหรือค่านิยมของลูกค้า ศึกษาคุณลักษณะของคู่แข่ง และเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านการตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดในสิ่งที่ตนมีความรู้และถนัด ตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง ประการสำคัญคือควรเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ประการสำคัญคือหมั่นเสริมสร้างความรู้ และจัดสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

4. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนในประเทศไทยสามารถดำรงชีพอยู่อย่างพอมีพอกิน สามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมให้ประชาชนใช้ความรู้คู่กับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต สนับสนุนให้

เกิดการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนหลาย ๆ แห่ง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน และสืบทอดภูมิปัญญาาร่วมกันเพื่อพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างภาคีเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

เช่นเดียวกับที่กรมการพัฒนาชุมชน (2543) ได้จัดระดับการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว เป็นความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณตนตามสถานภาพ ไม่หลงใหลตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพในการประกอบอาชีพ เดินทางสายกลาง สามารถพึ่งพาตนเองได้ การดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลาง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ รู้จักพึ่งพาตนเองก่อนพึ่งคนอื่น มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ตนเอง ประเทศชาติ และส่วนรวม โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 2) ด้านสังคมและชุมชน รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างเครือข่ายชุมชน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดการด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำรงตนให้อยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) ด้านเทคโนโลยี ใช้และสืบสานเทคโนโลยีพื้นบ้านประกอบกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม อนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านเศรษฐกิจ ทำได้โดยการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างนิสัยรักการออม สร้างครัวเรือนให้มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อไปสู่การสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในระดับครัวเรือน การออมไม่เพียงแต่ออมเงินอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงการออมต้นไม้ ออมทรัพยากร เช่น น้ำ ดิน พลังงาน ฯลฯ ออมความรู้ ออมกัลยามิตร 6) ด้านหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ การลด ละ เลิกอบายมุข หมายถึง การสร้างจิตสำนึก ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความสุข ความอบอุ่นให้ครอบครัว และส่งผลถึงความสำเร็จด้านต่าง ๆ หลักธรรมที่ถูกหยิบยกมาใช้ นั่น ได้แก่ อตตาทิ อตตานินาถิ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” หลักสัปปริสธรรม 7 “ธรรมแห่งความไม่ฉิบหาย” อิทธิบาท 4 “ธรรมแห่งความสำเร็จ” และอริยสัจ 4 “ความจริงอันประเสริฐ”

2. เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน มุ่งเน้นเศรษฐกิจเพื่อการเกษตรในลักษณะของ “การพึ่งพาตนเอง” ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดินโดยเฉพาะแหล่งน้ำและกิจกรรมการเกษตรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกรเอง ด้วยการนำเรื่องทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง: ฐานการผลิตความพอเพียง มาใช้ในไร่นาของ

ตนเอง โดยเริ่มต้นจากการผลิตต้องทำในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ จัดสรรให้มีความหลากหลายของกิจกรรมทางการเกษตรในไร่นา ได้แก่ การทำการเกษตรผสมผสาน หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน เช่น ปลูกข้าวซึ่งถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจ เป็นอาหารหลักของคนไทยที่ต้องบริโภคทุกครอบครัว ขุดสระน้ำเป็นแหล่งน้ำในไร่นาและเลี้ยงสัตว์น้ำ ปลูกพืชผักไว้บริโภคในครัวเรือนช่วยลดรายจ่ายประจำวัน ปลูกพืชสมุนไพรเป็นอาหารและยาพื้นบ้าน ปลูกไม้ยืนต้นและนำไม้มาใช้สอย หรือใช้เป็นไม้พิน ปลูกสร้างโรงเรือนและทำหัตถกรรมจักสาน เลี้ยงสัตว์เป็นแหล่งอาหารโปรตีนและเสริมรายได้ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อความสวยงามพักผ่อนจิตใจและเสริมรายได้ และใช้ปุ๋ยหมักบำรุงดินรักษาสมดุลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีควมมีกิจกรรมเกี่ยวกัน กิจกรรมเสริมรายได้ ใช้แรงงานในครอบครัวทำงานอย่างเต็มที่ลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนการผสมผสานกิจกรรมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมงในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การเติบโตอย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนให้กลุ่มที่จัดตั้งขึ้น มีการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็ง ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ประการแรก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน ประกอบด้วย การทดลองปฏิบัติ การเข้าร่วมประชุมเพื่อหาความรู้ และการสรุปทบทเรียน ประการที่สอง การถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองมีอยู่ออกสู่ภายนอก ด้วยการสรุปทบทเรียนร่วมกับภายนอก การถ่ายทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญา และประการสุดท้าย การเรียนรู้จากภายนอก ประกอบด้วยการศึกษา ดูงาน การเข้าร่วมฝึกอบรม หรือการสัมมนา นอกจากนี้ ยังมีการสร้างภาคเครือข่ายทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น ในหมู่เครือญาติ เพื่อนบ้าน ฯลฯ เพื่อแสวงหา องค์ความรู้ ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนความคิดโดยการสร้างเครือข่าย มีทั้งภายในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ฝ่ายปกครอง วัด และโรงเรียน หรือภายนอกชุมชน เช่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

7. ความคิดเห็นของนักวิชาการชาวต่างชาติที่มีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนักวิชาการชาวไทยที่ได้อ้างอิงไว้แล้วนั้น ยังมีนักวิชาการชาวต่างชาติที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้ วูล์ฟกัง ซัคส์ (Wolfgang Sachs) ผู้เชี่ยวชาญประจำสถาบันวูฟเฟิลทอล ประเทศเยอรมนี มองว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับทุกประเทศในเวลานี้ ขณะที่ฟรานซ์ ธีโอกอตวอลด์ (Franz-TheoGottwald) ผู้อำนวยการมูลนิธิไวเฟิร์ท เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกใหม่ที่เหมาะสำหรับสังคมไทย ด้านอมตยา เซน (Amartya Sen) ศาสตราจารย์ชาวอินเดีย ที่ได้รับรางวัลโนเบล สาขาเศรษฐศาสตร์ปี พ.ศ. 2541 ให้ความเห็นว่า

เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้หมายความว่าถึงความพอแล้ว แต่เป็นการใช้สิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและพอเพียงสำหรับการมีชีวิตที่ดี ส่วนจิกมี ทินเลย์ (Jigme Y. Thinley) นายกรัฐมนตรีประเทศภูฏาน ได้ให้พรคนต่อเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หัวใจของหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือการดำรงอยู่ได้ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างยั่งยืน ไทยสามารถสร้างโลกใบใหม่จากแนวคิดดังกล่าวนี้ และหากสำเร็จจะกลายเป็นแนวปฏิบัติของโลก สำหรับดอร์จี คินเลย์ (Dorjee Kinley) นักเศรษฐศาสตร์ชาวภูฏาน ประจำองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ เชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือ หนทางในการรักษาไว้ซึ่งอธิปไตยของประเทศ ความสุขมวลรวมประชาชาติ และเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีลักษณะใกล้เคียงกันในประเด็นที่เน้นเรื่องการรักษาความเคารพต่อธรรมชาติและระบบนิเวศ และไม่ไปไกลเกินขีดความสามารถของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

ทาริก บานูรี (Tarig Banuri) ผู้อำนวยการหลักสูตรความยั่งยืนแห่งอนาคต สถาบันสิ่งแวดล้อมสตอกโฮล์ม สวีเดน เชื่อว่าสิ่งที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้ คือ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนต้องดำรงชีพอยู่ได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และกระแสโลกาภิวัตน์ต้องไม่ทำลายสังคม ด้านเฟอร์นันโด ไคลแมน (Fernando Kleiman) หัวหน้าสำนักงานเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจสมานฉันท์แห่งชาติ ประเทศบราซิล เชื่อว่าแนวทางสมานฉันท์ไม่ต่างจากเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ขณะที่ปีเตอร์ บูทรอยด์ (Peter Boothroyd) ผู้อำนวยการศูนย์เพื่อการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งมหาวิทยาลัย บริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แนวทางที่จะทำให้ประเทศถอยหลัง หากแต่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวอย่างนำร่องของทางเลือกสำหรับการพัฒนาประเทศ ซึ่งหลายประเทศในอเมริกาใต้สนใจแนวคิดนี้มาก ส่วนปีเตอร์ คัลกิน (Peter H. Calkins) อาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์เกษตรและวิทยาการผู้บริโภค มหาวิทยาลัยลาเวาล ประเทศแคนาดา และผู้อำนวยการหลักสูตรนานาชาติ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนเงื่อนไขคุณธรรม ดังนั้น การจะนำแนวคิดนี้มาปรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติไม่ว่าจะอยู่ในภาคส่วนใด ต้องสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ฟาสติโน คอร์ดอโซ และโยฮันเนส อัสโบโก (Faustino Cardoso and Yohanes Usboko) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาติติมอร์ตะวันออก กำลังนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในประเทศและเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มต้นจากการพึ่งพาตนเอง และวิมาลา วีระรัควาน (Vimala Veeraraghavan) ผู้อำนวยการสถาบันอมิตีแห่งพฤติกรรมสุขภาพและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ประเทศอินเดีย มองว่าการเข้าถึงเศรษฐกิจพอเพียงได้ต้องเกิดจากภายใน และเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นทางออกของโลกในยุคระบบทุนนิยมนี้

จากคำนิยามหรือความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของนักวิชาการทั้งชาวไทยและต่างประเทศ พบว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีแนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา หรือพุทธเศรษฐศาสตร์แฝงอยู่ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดด้านพุทธเศรษฐศาสตร์ ดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2-3 เปรียบเทียบจุดเน้นระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับพุทธเศรษฐศาสตร์

ลำดับ	ด้าน	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	พุทธเศรษฐศาสตร์	การวิเคราะห์จุดเน้น		จุดเน้นที่ต่างกัน
				เหมือน	ต่าง	
1.	ด้านวิชาการ	- เน้นหลักวิชาการ คุณธรรม ใน การดำเนินชีวิต	- ดำรงชีพอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลง	✓		
2.	ด้านสังคมและ วัฒนธรรม	- รู้ รัก สามัคคี	- เกิดสันติสุข ในระดับบุคคลและ สังคม	✓		
3.	ด้านเศรษฐกิจ	- ประหยัด พอประมาณ ไม่โลภ	- มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ - เกิดดุลยภาพ	✓		พุทธเศรษฐศาสตร์เน้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจ
4.	ด้านศาสนา	- บริหารด้วยหลักธรรมมาภิบาล	- นำคำสอนของพระพุทธเจ้ามา ประยุกต์ใช้ - มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต	✓		
5.	ด้านสิ่งแวดล้อม	- ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์	- ดำรงชีพอยู่ภายใต้ทรัพยากรที่ จำกัด	✓		
6.	ด้านการพัฒนาตนเอง และการดำเนินชีวิต	- พออยู่ พอกิน ขยัน ไม่ฟุ้งเฟ้อ	- มีความพอดี พอประมาณ พึ่งตนเองได้	✓		
7.	แก่น	- ทางสายกลาง - เน้นหลักแห่งความรู้ ความจริง	- ทางสายกลาง - ดำรงชีวิตตามกฎหมายแห่งธรรมชาติ	✓		

จากตารางที่ 2-3 พบว่า จุดเน้นระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับพุทธ เศรษฐศาสตร์เมื่อเปรียบเทียบ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 3) ด้าน เศรษฐกิจ 4) ด้านศาสนา 5) ด้านสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการพัฒนาตนเองและการดำเนินชีวิต 7) แก่น แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน มีความเหมือนกันทุกประการ

องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist economics)

การประยุกต์แนวความคิดทางศาสนาพุทธเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์มาใช้อธิบาย หลักการและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ เป็นแนวทางใหม่ในการทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ เมื่อ นำเอาแนวความคิดในเชิงพุทธเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ การมองปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์และกฎเกณฑ์ธรรมชาติใกล้เคียงกับความเป็นจริง มากขึ้น ซึ่งเป็นเหตุผลหลักของ “พุทธเศรษฐศาสตร์” แนวคิดนี้ค่อนข้างแตกต่างไปจากแนวคิดของ เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

1. แนวคิดเกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์

แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจโดยยึดหลักทางสายกลาง และเป็นไปตามกฎธรรมชาติ เพื่อพัฒนาชีวิตมนุษย์

ซูมาเกอร์ (Schumacher, 1973) ได้กล่าวถึงพุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist economics) ในหนังสือชื่อ Small is beautiful: a study of economics as if people mattered ไว้ว่า เป็นการ นำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของชนชั้นกลาง เศรษฐศาสตร์กระแสหลักแบบอนุรักษนิยมนั้นขาดเครื่องมือการวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพ และให้ คำนิยามของพุทธเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะทำให้ บัณฑิตบุคคลและสังคม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากร ที่จำกัด เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความคิดเห็นของอภิชัย พันธเสน (2549) ที่ได้กล่าวถึงพุทธ เศรษฐศาสตร์ ไว้ว่า เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะทำให้บัณฑิตบุคคลและ สังคมบรรลุซึ่งสันติสุขจากการมีชีวิตอยู่ในโลกของวัตถุภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรจำกัด ทั้ง พุทธเศรษฐศาสตร์และเศรษฐกิจพอเพียงต่างให้ความสำคัญกับความสุข ซึ่งเป็นความสุขที่หาซื้อ ไม่ได้ด้วยเงิน และไม่ใช้ความสุขจากการบริโภควัตถุ แต่เป็นความสุขทางจิต อันหมายถึงจิตที่ พัฒนาแล้วปราศจากความเศร้าหมอง ก่อให้เกิดปัญญาที่ให้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสุข

สำหรับสมพร เทพสิทธิ (2550) อธิบายลักษณะของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ว่ามีลักษณะเป็นทางสายกลาง คือ มีความพอดี พอประมาณ เกิดดุลยภาพ ความพอดี ในที่นี้หมายถึง จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน เป็นการได้รับความพึงพอใจด้วยการตอบสนองความต้องการของคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่นำมาใช้กำหนดเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ มัตตัญญูตา ความรู้จักพอประมาณ รู้จักความพอดีในการบริโภค ทางพุทธศาสนาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ดังเช่น พระธำมณี เขมธมโม (จำปา) ได้ศึกษาสัมมาอาชีวะในพระไตรปิฎก โดยสรุปว่า หลักการของสัมมาอาชีวะเป็นหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเพราะยึดหลักกุศลกรรมบถของพระพุทธศาสนา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการดำเนินชีวิตด้วยความสุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ ตามหลักโศกวิภาค 4 ได้แก่ การแบ่ง 1 ส่วน สำหรับใช้จ่ายเลี้ยงตนเองและครอบครัว บิдамารดา และทำประโยชน์ แบ่ง 2 ส่วน สำหรับใช้เป็นทุนในการประกอบการงาน ลงทุน ประกอบอาชีพที่สุจริต ที่ต้องจัดไว้ 2 ส่วนนั้น เพราะให้ความสำคัญว่าการลงทุนเพื่อประกอบธุรกิจการงานจัดว่าเป็นการพัฒนาอาชีพให้ก้าวสู่ระดับที่สูงขึ้น แบ่งส่วนที่ 4 เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็นเร่งด่วน นั่นก็คือการจัดสรรทรัพย์ไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน หลักวิภาคดังกล่าวเปรียบได้กับการออมในปัจจุบัน หากแต่เป็นการออมอย่างมีแผนชัดเจน

สอดคล้องกับการศึกษาของพุทธิตา รัชพงษ์ (2551) ศึกษาเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีโศกวิภาค 4 มีเนื้อหาโดยสรุปว่า หลักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปนั้น ถือว่ามนุษย์มีเหตุผลเป็นของตนเอง สนใจประโยชน์ของตน อาศัยแรงผลักดันกระตุ้นให้เกิดการผลิต การบริโภค การตลาด การลงทุน การออมทรัพย์ และการประหยัด เป็นลักษณะของการแข่งขันทางวัตถุ เพื่อให้ถึงจุดหมาย คือ ความมั่นคงทางวัตถุ หลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ประกอบด้วย ทิฏฐธัมมิกวัตถุ 4 โภชนมัตตัญญูตา ปัจจัยปัจเจกขณะ มัชฌิมาปฏิปทา วิริยะ ปัญญา ปาปนิกรกรรม และการเว้นจากอบายมุข 6 ประการ เป็นการจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุอรรถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในวัตถุ ประโยชน์ในทางธรรม และประโยชน์ทางปัญญา หลักโศกวิภาค 4 ใช้จ่ายทรัพย์โดยจัดสรรเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ใช้จ่ายเลี้ยงตนเอง เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น ใช้ลงทุนประกอบการงาน และทำประโยชน์ และในลักษณะเดียวกันกับพิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2550) ที่ได้ศึกษาการใช้การสร้างตัวชีวิตเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ข้อสรุปว่า หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในพุทธเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโส มนสิการ และอัปมาทธรรม มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมัชฌิมาปฏิปทากับความ

พอประมาณเป็นวิธีการหรือหนทางในการพัฒนาตน ส่วนอุปมาพหุธรรมกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเป็นเครื่องกำกับการพัฒนาตน

หลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ที่ความสันโดษ กล่าวคือ จะทำอะไรให้ยึดหลักอิทธิบาทธรรม 4 คือ ทำอย่างเต็มที่ และเมื่อได้ผลจากการกระทำก็จะก่อให้เกิดความสุข ความพอได้แก่ พอใจในสิ่งที่ได้ พอใจในสิ่งที่มี พอใจในสิ่งที่เป็น หากรู้จักพอก็จะมีความสุขในความพอ ตามสมควรแก่ความสามารถ การกระทำ สุานะ และตามควรแก่กฎเกณฑ์ทางสังคม (จริยธรรม) กฎเกณฑ์ด้านศีลธรรม และกฎหมาย หากสามารถดำรงตนบนพื้นฐานของความสันโดษแล้ว ความพอเพียงก็จะตามมา และผลที่ได้รับคือความสุข ซึ่งความสุขของแต่ละบุคคลนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามสมควรแก่ฐานะ (ป.อ.ปยุตโต) ขณะที่มหาวิทยาลัทยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2555) ได้ระบุหลักของพุทธเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า พุทธเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงของธรรมชาติโดยยึดหลักทางสายกลาง มีความพอดี พอประมาณเกิดดุลยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ใช้ชีวิตอย่างสมดุลสอดคล้องกับองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ มนุษย์ ธรรมชาติและสังคมต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน เป็นแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนอันมีองค์ประกอบคือศีล สมาธิ และปัญญา ทำให้เข้าถึงความสุขที่แท้จริงที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ในมุมมองของพระวิทษา ญาณสาโร (คัมภีร์) (2554) ได้ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท 15 ผลการศึกษา พบว่า เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ เป็นเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท คือ มีความขยันหมั่นเพียร ขวนขวายในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ มีปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ ทำไว้ ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน

เช่นเดียวกันกับความคิดเห็นของสุวรรณา โปะสุวรรณ (2552) ที่ได้สรุปหลักพุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐกิจพอเพียงว่าเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้ คือ เศรษฐกิจชาวพุทธเพราะเศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจระบบมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา มีเรื่องของวัฒนธรรมรวมอยู่ด้วยมิใช่เป็นเรื่องของเศรษฐกิจล้วน ๆ โดยวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญในการทำให้เศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นไปได้ สามารถดำเนินไปได้ วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคน ดังเช่น ท่านพุทธ

ทาสภิกขุได้เสนอแนะไว้ว่า วัฒนธรรมชาวพุทธมีไว้ให้คนไทยนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อความ
อยู่รอดบนโลกนี้

ตารางที่ 2-4 สังเคราะห์หลักพุทธเศรษฐศาสตร์จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญและ
นักวิชาการ

ลำดับ	หลักพุทธเศรษฐศาสตร์	E.F.Schumacher	สมพร เทพสิทธา	อภิชัย พันธเสน	พระธำมณี เขมธมโม	พุทธิตา รักษาพงษ์	พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์	ป.อ.ปยุตโต	พระวิฑูยา ญาณสาโร	สุวรรณมา โปะสุวรรณ	ความถี่
1	นำคำสอนของพระพุทธเจ้ามา ประยุกต์ใช้	✓			✓				✓	✓	4
2	ดำรงชีพภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด	✓		✓		✓		✓			4
3	ดำรงชีพอยู่ได้ภายใต้การ เปลี่ยนแปลง	✓					✓				2
4	ยึดหลักทางสายกลาง		✓		✓	✓	✓		✓	✓	6
5	มีความพอดี พอประมาณ พึ่งพา ตนเองได้		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	7
6	เกิดดุลยภาพ		✓								1
7	มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	✓		✓							2
8	เกิดสันติสุข ในระดับบุคคลและ สังคม			✓	✓			✓	✓	✓	5
9	มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต				✓	✓		✓		✓	4
10	ดำรงชีวิตตามกฎแห่งธรรมชาติ	✓			✓				✓		3
รวม											38

จากตารางที่ 2-4 มีตัวแปรองค์ประกอบตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีการศึกษาทั้งสิ้น 10 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 7 ตัวแปร สำหรับผู้วิจัยในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) ดำรงชีพภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด 2) ดำรงชีพอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลง 3) ยึดหลักทางสายกลาง 4) มีความพอดี พอประมาณ พึ่งพาตนเองได้ 5) มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 6) มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต

2. เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐศาสตร์แนวพุทธนับเป็นรากฐานของเศรษฐกิจพอเพียง หากเปรียบเทียบแล้ว เศรษฐศาสตร์แนวพุทธจัดอยู่ในภาคทฤษฎี ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นภาคปฏิบัติ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธมีความสอดคล้องกับกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยอย่างครบวงจร หมายความว่า มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทุกอย่างในระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ มีการประสานเกื้อกูลกัน กล่าวคือ องค์ประกอบเหล่านั้นมีความประสานและเกื้อกูลกัน ทั้งในการดำรงอยู่ร่วมกันและดำเนินกิจกรรมไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตน คือ ไม่ทำให้คุณภาพชีวิตของตนเองเสียไป แต่ให้เป็นไปในทางที่พัฒนาคุณภาพชีวิต หรือเสริมคุณภาพชีวิตนั้นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงจะเป็นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม และไม่ทำให้เสียคุณภาพของระบบธรรมชาติแวดล้อม หรือ Eco-system (พระเทพเวที, 2537)

เช่นเดียวกับกับสามารถ มั่งสั่ง (2557) ที่ได้กล่าวไว้ว่า หากนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเทียบเคียงกับหลักคำสอนของศาสนาพุทธ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตรงกับคำว่า สันโดษ หมายถึง ความยินดีหรือความพอใจในสิ่งของ ๆ ตน ได้แก่ ความพอดี ความเหมาะสม และความรู้จักประมาณ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนว่า การที่คนเราจะบรรลุหรือสำเร็จประโยชน์อันใดนั้น ต้องปฏิบัติตามหลัก ทิฐุธรรมมี กัตถประโยชน์ ประกอบด้วย อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยัน อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการเก็บออม กัลป์ยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร สามชีวิตา รู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับพระครูสิทธิปริยัติธำรง (2554) ที่ได้อ้างถึงการศึกษาวិเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา ของพระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี (จันตะ) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต มีดุลยภาพระหว่างชีวิตกับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ใช้วิถีการดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกินประกอบสัมมาอาชีวะก่อน จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การกินดี อยู่ดี เป็นแนวคิดที่มีหลักการช่วยพัฒนาชีวิตมนุษย์และสังคมให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนด้วยการรู้จักตนเอง พึ่งตนเอง พอเพียง พอประมาณ ไม่โลภ ไม่ประมาทและมีเหตุผล

ในการดำเนินชีวิต เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแพรวภัทร ยอดแก้ว (2553) ที่ได้กล่าวไว้ในบทความวิจัย เรื่อง การใช้พุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ไว้ว่า หลักการสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนี้ หากเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนธรรมของพุทธศาสนานั้น ย่อมเห็นได้ชัดว่ามีความสอดคล้องกันกับหลักธรรมในทางพุทธศาสนาในหลายประการ แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีรากฐานแนวคิดมาจากวิถีการดำเนินชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยอันมีพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะหลักการสำคัญ คือ ทางสายกลาง ซึ่งถือเป็นหลักธรรมสำคัญทางพุทธศาสนาที่ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างกลมกลืน รวมไปถึงคุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

อำนาจ เหมือนวงศ์ธรรม (2556) ที่ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะที่มีความสอดคล้องกันว่าเป็นหลักเศรษฐกิจที่ควบคู่กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หลักเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ ที่มุ่งให้มนุษย์จำกัดความอยาก หรือความต้องการของตนเอง แทนการกระตุ้นค้นหาหรือความอยาก เพื่อให้เกิดการบริโภคมากขึ้น (บริโภคนิยม) เนื่องจากพระพุทธศาสนาเห็นว่าความต้องการของมนุษย์นั้นไม่มีขีดจำกัด แต่ขณะเดียวกัน ทรัพยากรที่มีอยู่นั้นมีอยู่อย่างจำกัด หากไม่ประหยัด สิ่งเหล่านั้นก็จะหมดสิ้นไปในที่สุด การปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขที่พฤติกรรมของตนเองก่อน ด้วยการจำกัดความอยาก ความต้องการ ให้รู้จักความพอดี ไม่บริโภคเกินความพอดี หรือตกเป็นทาสของวัตถุ หากปฏิบัติได้ดังที่กล่าวมาแล้ว ก็จะพบแต่ความสุขได้ง่ายขึ้น และยังเป็นการลดการแก่งแย่งแข่งขัน การเอาวัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน การเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่น ตลอดจนการเบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดภัยธรรมชาติตามมา

ตารางที่ 2-5 สังเคราะห์เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ

ลำดับ	องค์ประกอบ หลักพุทธเศรษฐศาสตร์และ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	พระเทพเวที	พระครูสิริปริยัติดำรง	สามารถ มังสัง	แพรรักษ์ ยอดแก้ว	สมศักดิ์ แสงระวี	ความถี่
1	มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูลกัน	✓			✓		2
2	ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	✓					1
3	มีความยินดี พอใจในสิ่งที่ได้ สิ่งที่เป็น		✓	✓		✓	3
4	มีความพอดี เหมาะสม พอประมาณ		✓	✓		✓	3
5	ยึดหลักทางสายกลาง						1
6	หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข						1
7	มีคุณภาพในการดำเนินชีวิต		✓				1
รวม							12

จากตารางที่ 2-5 มีตัวแปรองค์ประกอบตามเศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ซึ่งมีการศึกษาทั้งสิ้น 7 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 3 ตัวแปร สำหรับผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูลกัน 2) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 3) มีความยินดี พอใจในสิ่งที่ได้ สิ่งที่เป็น 4) มีความยินดี เหมาะสม พอประมาณ 5) ยึดหลักทางสายกลาง 6) หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข และ 7) มีคุณภาพในการดำเนินชีวิต

องค์ความรู้ตามแนวคิดอรรถประโยชน์ (Utility theory)

แนวคิดอรรถประโยชน์นี้มีที่จากการพัฒนาทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Theory of consumer's behavior) อธิบายถึงสถานการณ์ที่ผู้บริโภคมีจำนวนเงินจำกัด ด้วยราคาสินค้าที่ปรากฏอยู่ในตลาด และความต้องการที่จะแสวงหาความพอใจสูงสุดของผู้บริโภค ผู้บริโภคจะมีหลักเกณฑ์ในการจัดสรรเงินที่มีอยู่ซื้อสินค้าและบริการ นักเศรษฐศาสตร์ได้เสนอทฤษฎีนี้ด้วยเส้นความพอใจเท่ากัน (Indifference curve analysis) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภค ได้แก่

แชนมวอลสัน และอีกริช ได้เสนอแนวคิดจากการวิเคราะห์ด้วยเส้นความพอใจเท่ากัน นำเสนอทฤษฎีว่าด้วยความพอใจอย่างเปิดเผย (Revealed preference theory) และนอยมัน (Von Neuman) กับมอร์เกนสเตอร์น (Morgenstern) ศึกษาความพอใจที่สามารถวัดออกมาเป็นหน่วยได้ แลงคาสเตอร์ได้วิเคราะห์อุปสงค์ในมุมมองความต้องการคุณสมบัติที่ฝังอยู่ในตัวของสินค้าและบริการมากกว่าความต้องการของตัวสินค้า (นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2548)

1. ความหมายของอรรถประโยชน์

ทฤษฎีอรรถประโยชน์เป็นทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจบริโภคสินค้าและบริการ เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์ (Utility) หรือความพอใจสูงสุด ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น ทฤษฎีนี้สามารถอธิบายภายใต้ข้อสมมติที่ว่า ผู้บริโภคสามารถบริโภคสินค้าหรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่งในเวลาที่ต่อเนื่องกัน และการบริโภคสินค้าแต่ละชนิดเป็นอิสระต่อกัน นอกจากนี้ยังมีข้อสมมติว่า อรรถประโยชน์สามารถวัดเป็นหน่วยได้ เรียกว่า "ยูทิล" (Util)

(สิทธิพล อมรเมธากุล, 2552) จากการทบทวนวรรณกรรมด้านความหมายของทฤษฎี

อรรถประโยชน์ ได้มีนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

อรรถประโยชน์ (Utility) หมายถึง ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อการบริโภคสินค้าและบริการ โดยสามารถวัดค่าความพอใจของผู้บริโภคออกมาเป็นหน่วยตัวเลขได้ อรรถประโยชน์ในการบริโภคสินค้าและบริการจะมีค่ามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่ง กล่าวคือ หากผู้บริโภคมีระดับความต้องการสินค้าและบริการมาก และได้รับสินค้าและบริการนั้นในจำนวนมากขึ้นเท่าไร ระดับอรรถประโยชน์จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย หากความต้องการสินค้าหรือบริการเกิดขึ้นน้อย สินค้าหรือบริการนั้นย่อมให้อรรถประโยชน์น้อยลงด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม อรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับประโยชน์ที่แท้จริงของสินค้าและบริการเสมอไป (Mankiw, 2005)

นราทิพย์ ชุตินวงศ์ (2548) ให้คำจำกัดความของอรรถประโยชน์ไว้ว่า หมายถึง ความพอใจที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคจากการได้มา ได้ใช้ ได้บริโภค หรือได้ผลประโยชน์จากสินค้าและบริการ อรรถประโยชน์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวสินค้าและบริการ ในรูปของความสามารถในการบำบัดความต้องการของผู้บริโภค เช่นเดียวกับความคิดเห็นของวันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2549) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของอรรถประโยชน์ไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งในอันที่จะให้ความพอใจแก่ผู้บริโภคชนิดนั้น ๆ อรรถประโยชน์ จึงเป็นเพียงความรู้สึกนึกคิดซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้ ในขณะที่ ชนิษฐา ศรีทอง (2550) ได้กล่าวถึงความหมายของอรรถประโยชน์ว่า ทฤษฎีอรรถประโยชน์เป็นทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจ

บริโภคสินค้าและบริการ เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์ หรือความพอใจสูงสุด ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

คล้ายคลึงกันกับ ธีระพงษ์ วิจิตเศรษฐ์ (2552) ได้กล่าวถึงความหมายของอรรถประโยชน์ไว้ว่า คือ ความพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าชนิดหนึ่ง ซึ่งเพิ่มขึ้นตามปริมาณสินค้าที่บริโภค ความพอใจดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง เนื่องจากผู้บริโภคเริ่มเคยชินกับการบริโภคสินค้านั้น หากผู้บริโภคยังคงบริโภคสินค้านั้นไปเรื่อย ๆ ความพอใจจากการบริโภคสินค้านั้นอาจลดลงได้ สอดคล้องกับเสารวิตรี สุขสมบัติ (2552) ที่ได้อธิบายความหมายของ อรรถประโยชน์ (Utility) ไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของสินค้าหรือบริการชนิดใด ชนิดหนึ่ง ในอันที่จะก่อให้เกิดความพอใจแก่ผู้บริโภคสินค้านั้น ๆ

ทางด้านความคิดเห็นของธนาภรณ์ อธิปัญญากุล (2555) ได้กล่าวถึงความหมายของอรรถประโยชน์ (Utility) ไว้ว่า หมายถึง ความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้า หรือบริการ อรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคแต่ละคนได้รับจากสินค้าชนิดเดียวกันอาจไม่เท่ากัน แม้แต่ผู้บริโภคคนเดียวกันบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันในเวลาที่แตกต่างกัน อรรถประโยชน์ที่ได้รับก็จะไม่เท่ากัน เช่นเดียวกับมุมมองของวิรุณศิริ ใจมา (2557) ซึ่งอธิบายความหมายของอรรถประโยชน์ไว้ว่า อรรถประโยชน์ หมายถึง ความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ โดยสินค้าหรือบริการจะให้อรรถประโยชน์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือบริการนั้น ถ้ามีความต้องการมาก สินค้าหรือบริการจะให้อรรถประโยชน์จากการบริโภคมาก ตรงกันข้าม ถ้ามีความต้องการน้อย สินค้าหรือบริการจะให้อรรถประโยชน์จากการบริโภคน้อย

ตารางที่ 2-6 สังกะระห์ความหมายของอรรถประโยชน์ จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ
และนักวิชาการ

ลำดับ	องค์ประกอบของความหมายของ อรรถประโยชน์	นราทิพย์ ชูติวงศ์	วันรักษ์ มิ่งมณีนาดิน	ชนิษฐา มุลพงษ์	ธีระพงษ์ วิกิตเศษฐลู่	เสาวริตรี สุขสมบัติ	ธนาภรณ์ อธิปัญญา	วิรุณศิริ ใจมา	Mankiw	ความถี่
1	ความพอใจของผู้บริโภคที่ได้มา ได้ใช้ สินค้าหรือบริการ	✓			✓		✓	✓	✓	5
2	ความสามารถของสินค้า บริการ ใน การทำให้ลูกค้าพอใจ		✓	✓		✓			✓	4
3	เป็นความสามารถของสินค้าในการ บำบัดความต้องการของผู้บริโภค	✓							✓	2
4	เป็นความรู้สึก ไม่สามารถมองเห็นได้		✓							1
5	เป็นทฤษฎีอธิบายพฤติกรรมของ ผู้บริโภค			✓	✓	✓		✓		4
6	ความพอใจสูงสุดของผู้บริโภค ภายใต้ งบประมาณในช่วงระยะเวลาหนึ่ง			✓		✓	✓			3
7	ระดับความพอใจของผู้บริโภค แตกต่าง กันตามห้วงเวลา						✓		✓	2
8	ระดับความพอใจของผู้บริโภค ขึ้นอยู่ กับความต้องการของผู้บริโภค							✓		1
รวม										22

จากตารางที่ 2-6 มีตัวแปรองค์ประกอบตามความหมายของอรรถประโยชน์ ซึ่งมี
การศึกษาทั้งสิ้น 8 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 5 ตัวแปร สำหรับ
ผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความพอใจของผู้บริโภคที่ได้มา ได้ใช้ สินค้า

หรือบริการ 2) ความสามารถของสินค้า บริการในการทำให้ลูกค้าพอใจ 3) เป็นความรู้สึกที่ไม่สามารถมองเห็นได้ 4) ความพอใจของผู้บริโภค ภายใต้งบประมาณในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

2. แนวคิดอรรถประโยชน์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความมีเหตุมีผลในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้มีความหมายและนัยยะแตกต่างกับความมีเหตุผล (Rationality) ทางด้านเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากความมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์เป็นมโนทัศน์แสดงถึงการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นข้อสมมุติแสดงถึงความขาดแคลน (Scarcity) ของทรัพยากร ทำให้ต้องมีการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงต้องการทราบความพอใจสูงสุดจากการบริโภคสินค้าและบริการตามงบประมาณที่จำกัดนั้น เป็นข้อสมมุติเบื้องต้นเพื่อหาอุปสงค์ของการบริโภคสินค้านั้น ต้องกำหนดความพอใจมาจากการบริโภคสินค้า การวิเคราะห์สามารถขยายไปถึงความพอใจของผู้บริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การบริโภคสินค้าและบริการ แต่ยังมีปัจจัยอื่นประกอบด้วย เช่น ความเท่าเทียมกันในสังคม สภาพแวดล้อมที่ดี การเป็นที่ยอมรับในสังคม นั่นคือ วัตถุประสงค์ของผู้บริโภคจะเป็นการสร้าง ความพอใจที่ครอบคลุมมากกว่าการวิเคราะห์เบื้องต้น (Frank, 2006; Freindman, 2005)

องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง (Self-reliance)

วิกฤตการณ์เศรษฐกิจตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2539 ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความมั่นคงในอาชีพ ครอบครัวยุติ รายได้ สุขภาพจิตและสังคมของประชาชนอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้มีแนวคิดในการหาทางออกให้กับสังคมไทยหลายกระแสได้เติบโตขึ้น กระแสเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ถือได้ว่าเป็นแนวทางสำคัญแนวทางหนึ่งที่มีความสนใจอย่างจริงจัง ความจริงแนวคิดและการปฏิบัติชุมชนแบบพึ่งตนเองมีอยู่ในสังคมไทยมานานมาแล้ว แต่ขอบเขตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทนี้ค่อนข้างจำกัด และไม่ค่อยแพร่หลายนักความคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในชนบท ได้กลายเป็นกระแสสังคมในประเทศไทยภายหลังจากที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ พระราชทาน พระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” (รัตนภรณ์ แซ่ดีว, 2555)

1. ความหมายของการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง

สำหรับความคิดเห็นของนักวิชาการที่มีต่อการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง ได้มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้อยู่หลายท่านได้ให้ความหมาย ความคิดเห็นเอาไว้หลายประการ อาทิ Rigg (2001) ตั้งข้อสังเกตว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนา ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เป็นต้นมา อนุมานได้ว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การส่งเสริมการพึ่งพา

ตนเองและการจัดการตนเอง (Self-reliance และ Self-help) ช่วงต้นทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างแข็งแกร่ง เกิดความยากจน และภาครัฐขาดแคลนทรัพยากร เมื่อกลไกของภาคราชการขาดประสิทธิภาพ แนวคิดการพึ่งพาตนเองจึงได้รับความสำคัญมากขึ้น ต่อมาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) และฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้นำ “การมีส่วนร่วม” เข้ามาเป็นปัจจัยในการบริหารประเทศ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงไม่ได้หมายความถึง การพึ่งพาตนเองอีกต่อไป หากแต่เป็นการมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อถกเถียงในระดับโลก

ในขณะที่สังคิต พิริยะรังสรรค์ (2546) ได้ระบุไว้ว่า ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (Self-reliance economy) ของชุมชน คือ การยึดหลักคุณธรรมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยเป็นแกนกลางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีสัจจะ การทำความดี ความมีเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีความสมานฉันท์ คนมีช่วยคนจน การยึดมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้า ฯลฯ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นทั้งการประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบสุขทางสังคม และเป็นมิติของการดำเนินธุรกิจของชุมชนในเวลาเดียวกันด้วย เศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองที่ประกอบด้วยความมีศีลธรรมและความดีงามกำกับพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนเอาไว้ด้วย อาจเรียกได้ว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่ถูกกำกับด้วยคุณธรรม (Moral economy) สอดคล้องกับความคิดเห็นของสุจินต์ สิมารักษ์ (2549) ที่กล่าวถึงการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองไว้ในเอกสารการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเองไว้ว่า การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองนั้น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การวางแผนจนกระทั่งการประเมินผลการดำเนินงาน การเก็บข้อมูลและการคืนข้อมูลสู่ชุมชนอย่างเป็นระบบ นับว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนักว่าชุมชนของตนเองมีอัตลักษณ์อะไร มีอะไรที่เป็นจุดอ่อนหรือจุดเด่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิด ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพึ่งตนเองที่ดี ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในข้อมูลและการวิเคราะห์ กระทั่งในที่สุดจะเกิดแรงบันดาลใจ เกิดความต้องการพัฒนา และเกิดการอาสาอยากลงมือปฏิบัติ นับว่าเป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมสู่การจัดตั้ง พัฒนากลุ่ม หรือเครือข่าย ดังนั้น กิจกรรมที่ปฏิบัติในกระบวนการจึงเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ สร้างความรู้ สร้างนักคิด สร้างคน สร้างเครือข่าย นำไปสู่การพึ่งตนเอง พึ่งกันเอง ในทางความคิดและทางปฏิบัติ

สำหรับอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2549) ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องมีลักษณะเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) กล่าวคือ มีความเป็นดุลยภาพระหว่างการพัฒนาคน เพื่อให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ทั้งด้านของพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ร่วมกับองค์กร หรือกลุ่มเครือข่าย ภายใต้บริบทของชุมชน รวมทั้ง สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว

อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการตนเองซึ่งเป็นระบบการจัดการที่ปรับตัวได้ ยืดหยุ่นได้ พื้นฟูตนเองได้ เรียนรู้จักตนเอง สามารถปรับตัวและจัดการตัวเองได้โดยไม่ต้องมีการบังคับทิศทางหรือรูปแบบจากภายนอกและแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย ทางสังคม (Social network) คล้ายคลึงกับความคิดเห็นของนิคม วรรณประเวศ (2553) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง (Self-reliance community development) ว่าเป็นแนวคิดที่เหมาะสมที่จะใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของกลุ่มประเทศทางตะวันตกได้เป็นอย่างดี เนื่องจากอาศัยปัจจัยด้านวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานแนวคิดหลัก ประกอบกับทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นจากการพิสูจน์ได้ถึงความบกพร่องของการพัฒนาตามกระแสหลัก ดังเช่นทฤษฎีทางพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (ทฤษฎีใหม่) สำหรับทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งตนเองเป็นทางเลือกเพื่อการพัฒนาประเทศอีกแนวทางหนึ่ง เช่นเดียวกับ ความเห็นของดิเรก ฤกษ์ห่วย (2555) ซึ่งได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองไว้ว่า การที่จะเกิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง (Self-reliance development) นั้น มีตัวชี้วัด (Indicators) อยู่ที่ การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Solidarity) กล่าวคือ มีปัญหาพร้อม มีความต้องการร่วม ความสนใจร่วม และการมีความร่วมมือในการทำงาน (Cooperate) ตามความถนัด มีหลักการแบ่งผลประโยชน์โดยยึดหลักความยุติธรรม

นอกจากนี้ อัจฉรา รัญญติธรรม (2555) ยังกล่าวถึงการปรับเปลี่ยนอย่างถึงรากถึงโคนจากการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่การพัฒนาโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองไปจนถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มในชุมชน เมื่อมาถึงการวางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งมีระยะเวลาการดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 นั้น นับว่าเป็นช่วงที่ประเทศไทยกำลังประสบวิกฤติเศรษฐกิจทำให้มีการผนวกเรื่องการมีส่วนร่วมเข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ มุมมองของพรชัย เจดามาน (2556) ซึ่งได้อธิบายถึงการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองในลักษณะของความคิดเห็นที่สนับสนุนกันว่า หากย้อนไปมองในอดีตจะพบว่า สังคมไทยดั้งเดิมเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มีเศรษฐกิจแบบพื้นฐานเป็นการผลิตเพื่อยังชีพสำหรับบริโภคใช้สอยในครัวเรือน และในชุมชนมิใช่เพื่อการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบในการผลิตสำหรับการยังชีพ แต่ได้มาจากสภาพธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ปัจจัยเหล่านี้ ทำให้ชาวชนบทมีความใกล้ชิดผูกพัน และตระหนักในสิ่งแวดล้อมซึ่งแสดงออกในรูปความเชื่อและพิธีกรรมที่ยกย่องต่อการรักษาสมดุลของธรรมชาติ จึงสอดคล้องต่อการใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งการแบ่งปันผลผลิต การพึ่งพาอาศัยในด้านต่าง ๆ ลักษณะทั้งหมดนี้จึงทำให้สังคมไทยในอดีตดำรงอยู่อย่างสงบ พึ่งพาตนเองได้ และมีความพอเพียงต่ออัตภาพ โดยสามารถสืบทอดเอกลักษณ์ดังกล่าวต่อเนื่องอย่างไม่ขาดสาย

ซึ่งใกล้เคียงกับความคิดเห็นของสุพัฒน์ ไพบูล (2556) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง และการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามหลักทางสังคมวิทยา มีหลักการและแนวทางเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้ ประการแรก การพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ ประการที่สอง การพึ่งพาตนเองทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ ประการที่สาม การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี ประการที่สี่ การพึ่งตนเองด้านจิตใจ และประการที่ห้า การพึ่งตนเองด้านสังคม ทั้งนี้ การพึ่งตนเองนั้นอาศัยความสามารถของคนในการที่จะช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดทุกด้าน โดยไม่เป็นภาระของคนอื่นมากเกินไป เพื่อสร้างความสมดุล มีความพอดีในชีวิต พอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ และมีปัจจัยการดำรงชีพที่พอเพียง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2549; Galtung, 1980) เช่นเดียวกันกับแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self-reliance) แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญ ได้แก่ แนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของประชาชนในชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการในปัจจุบันมีอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศ ล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้าย คือ การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2558)

ไม่ว่าการพัฒนาด้านอาชีพหรือการส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่นนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการแนะนำและสาธิตให้ประชาชนดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก ดังนั้น การที่ราษฎรในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้นนั้น สืบเนื่องจากแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานแก่เกษตรกรทั้งหลายประการ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2558)

ตารางที่ 2-7 สังกะระห์ความหมายของการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง จำแนกตามความคิดของ
ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ

ลำดับ	องค์ประกอบของความหมาย การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง	มูลนิธิพัฒนา	Rigg	นิคม วรรณประเวศ	ดิเรก ฤกษ์หรั่ง	สังคิต พิริยะรังสรรค์	อัจนรา รัยยุติธรรม	พรชัย เจดามาน	สุจินต์ สิมารักษ์	สุพัฒนา ไพโรจน์	อานันท์ กาญจนพันธุ์	ความถี่
1	กิจกรรม โครงการตัวอย่างที่ มุ่งเน้นให้ราษฎรสามารถพึ่งพา ตนเอง	✓								✓		2
2	การมีส่วนร่วม	✓	✓		✓		✓		✓			5
3	ใช้พื้นฐานวัฒนธรรมเป็นแนวคิด หลัก			✓								1
4	มีคุณธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่					✓		✓				2
5	ใช้ศีลธรรม ความดีเป็นตัวกำกับ พฤติกรรม					✓					✓	2
6	วิถีชีวิต วัฒนธรรม			✓				✓				2
7	ความสมดุล ความพอดี					✓				✓		2
8	ดุลยภาพระหว่างพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา										✓	1
รวม											17	

จากตารางที่ 2-7 มีตัวแปรองค์ประกอบตามแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง ซึ่งมี
การศึกษาทั้งสิ้น 8 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 5 ตัวแปร สำหรับ
ผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) กิจกรรม โครงการตัวอย่างที่มุ่งเน้นให้ราษฎร
สามารถพึ่งพาตนเอง 2) การมีส่วนร่วม 3) มีคุณธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 4) ใช้ศีลธรรม ความดีเป็น
ตัวกำกับพฤติกรรม 5) ความสมดุล ความพอดี 6) ดุลยภาพระหว่างพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา

2. การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง (Self-reliance) ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2552) ได้ระบุว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นาเพื่อการพัฒนาการเกษตรแบบพึ่งตนเอง (Self-reliance) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ทรงมุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลักสำคัญ และมีพระราชประสงค์เป็นประการแรก คือ การทำให้เกษตรกร สามารถพึ่งตนเองได้ในด้านอาหารเป็นอันดับแรก เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ฯลฯ แนวพระราชดำริที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ทรงพยายามเน้นมิให้เกษตรกรพึ่งพาพืชเกษตรแต่เพียงชนิดเดียว เพราะมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายสูง เนื่องจากความแปรปรวนของราคา และความไม่แน่นอน ของธรรมชาติ ทางออกก็คือ นอกจากจะปลูกพืชหลายชนิดแล้ว เกษตรกรควรจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือไปจากภาคเกษตร เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือนของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งดำเนินงานสนับสนุนงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในปัจจุบัน

บุญเลี้ยง ทุมทอง และคณะ (2553) ได้สรุปการพึ่งตนเอง (Self-reliance) ไว้ในลักษณะของการสนับสนุนว่า เป็นการที่ชุมชนหรือสังคมจัดระบบให้กลุ่มดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยได้รับความร่วมมือจากสมาชิก และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง และสมบูรณ์ด้วยความเอื้ออาทรระหว่างกันภายใต้วัฒนธรรมเดียวกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน สอดคล้องกันกับที่ได้อ้างอิงไว้ในสารานุกรมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2551) ระบุว่าแนวพระราชดำริการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบท มุ่งเน้นด้านการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการแนะนำ สาธิต ให้ประชาชนดำเนินการรอยตามเบื้องพระยุคลบาท เป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคม และชุมชน คือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งพาตนเองของประชาชนในชนบทเป็นหลัก

มีความคล้ายคลึงกับความคิดเห็นของนิคม วรรณประเวศ (2553) ที่กล่าวถึงการพัฒนาแบบพึ่งตนเองว่า การพัฒนาชุมชนควรกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนมีความตื่นตัวที่จะมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอก กระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ เข้าใจถึงแนวคิด หลักวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน และให้ประชาชนตระหนักว่าเป็นปัญหาร่วมกันของทุกคนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ดังที่เรียกว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Self-reliance community development) เช่นเดียวกันกับสุพัฒน์ ไพไหล (2556) ซึ่ง

จากตารางที่ 2-8 มีตัวแปรองค์ประกอบตามแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง ซึ่งมีการศึกษาทั้งสิ้น 8 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 5 ตัวแปร สำหรับผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 8 ตัวแปร ได้แก่ 1) พึ่งตนเองได้หลายด้าน 2) มีองค์ความรู้หลากหลาย 3) ไม่ยึดติดเรื่องใด เรื่องหนึ่ง 4) เอื้ออาทรระหว่างกัน 5) มีเป้าประสงค์เดียวกัน 6) เน้นการพัฒนาอาชีพ 7) เน้นการมีส่วนร่วม 8) ใช้หลักศีลธรรม คุณธรรม และจิตสำนึก

3. องค์ประกอบการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง

การพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้ให้คำจำกัดความและอธิบายถึงองค์ประกอบการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง ไว้ดังนี้ ประเวศ วะสี (2548) อธิบายถึงลักษณะของชุมชนชนบทที่ต้องพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ดีนั้น ต้องมีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้ 1) มีจิตใจที่มีธรรมะ มีความขยัน หมั่นเพียร ไม่กลัวลำบาก ไม่โลภมาก มีความสันโดษ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย 2) มีแบบแผนการผลิต เป็นแบบของการผลิตเพื่อกินเอง ใช้เอง ทำให้ต้องทำหลายอย่างเป็นรูปแบบของเกษตรแบบผสมผสาน (วนเกษตร พุทธเกษตร หรือเกษตรธรรมชาติ) ทำให้มีกิน มีใช้ และเน้นความสมดุลของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 3) เน้นความสมดุลของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงจิตใจของมนุษย์ที่ไม่โลภมาก และพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ 4) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ การผลิตเพื่อใช้เอง กินเอง ความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อมกับพฤติกรรมที่ไม่ฟุ่มเฟือย ทำให้เศรษฐกิจมีความสมดุล พอกิน พอใช้ ไม่ขาดทุน ไม่เป็นหนี้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 5) สร้างวิถีความสุขในชุมชน มีอาหารการกิน มีเวลาที่จะช่วยเหลือสังสรรค์กัน จึงเกิดเป็นวัฒนธรรมชุมชน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน ในขณะที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) อธิบายรูปแบบของการพัฒนาแบบพึ่งตนเองได้นั้นต้องมีองค์ประกอบ 5 ประการ ซึ่งเรียกว่า TERMS model ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีองค์ประกอบทางเศรษฐกิจ องค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม องค์ประกอบทางจิตใจ และองค์ประกอบทางวัฒนธรรม

แตกต่างจากมุมมองของอเนก นาคะบุตร (2545) ที่ได้สรุปว่าการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองต้องมีองค์ประกอบที่เกื้อกูลกันอย่างน้อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านความคิด วิธีคิดในการพัฒนาต้องนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะในการดำเนินชีวิต การพัฒนาตนเอง เกื้อกูลเพื่อนบ้าน ลดอบายมุข 2) องค์ประกอบด้านระบบการผลิตทางการเกษตรยึดหลักการผสมผสานระหว่างการเพาะปลูกกับการเลี้ยงสัตว์ให้มีความสัมพันธ์กัน เกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน ผสานสิ่งเหลือใช้จากพืชและสัตว์อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม 3) องค์ประกอบระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น มุ่งผลิตเพื่อความมีอยู่มีกินที่เหลือจากการขาย และขายอย่างรู้เท่าทัน ก่อให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระดับชุมชน 4) องค์ประกอบด้านระบบวัฒนธรรมชุมชน

ระบบครอบครัว และสถาบันเครือข่ายของหมู่บ้าน การพัฒนาเป็นการตั้งศักยภาพของชุมชนในชนบทมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ไทศาล ไกรสิทธิ์ (2557) กล่าวถึงยุทธวิธีการพึ่งตนเอง โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และอยู่ในสถานะของผู้กระทำ มีศักดิ์ศรีและคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ ใช้แนวทางการดำเนินการ ดังนี้ 1) พัฒนาระบบการผลิตให้สามารถสร้างผลผลิตได้เพียงพอสำหรับเลี้ยงตนเอง ลดระดับการพึ่งพิงภายนอก เน้นการใช้ทรัพยากรในสังคมเป็นหลัก นำเทคโนโลยีของท้องถิ่นมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาวะความเป็นจริงของสังคม 2) ส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการพัฒนาจิตสำนึกให้เกิดความมั่นใจ ในศักยภาพของตนเองและคนในสังคม มีการระดมความคิด การตัดสินใจ ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างประโยชน์สุขต่อสังคมและส่วนรวม 3) จัดระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบประชาธิปไตยพัฒนาจิตสำนึกการพึ่งตนเอง 4) จัดระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อแบบพึ่งตนเอง จัดระบบการศึกษาที่ส่งเสริมคุณค่า ความหมายของความเป็นคน การพัฒนาความรู้ ความคิดที่เป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง

ส่วนของมูลนิธิชัยพัฒนา (2558) ได้อธิบายไว้ว่าการที่ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้นนั้น สืบเนื่องจากแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แก่เกษตรกร ดังนี้ 1) ไม่ใช้วิธีการสั่งการให้เกษตรกรปฏิบัติตาม เนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานโดยไม่ได้เกิดจากความพึงใจ 2) เน้นให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลัก โดยกระตุ้นให้เกษตรกรคิดหาหนทางที่จะช่วยตนเอง พึ่งตนเองโดยไม่มี การบังคับการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอก ต้องทำเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้น 3) ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (People participation) เป็นจุดหลักสำคัญในการพัฒนา จะช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด 4) ใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ 5) ยึดหลักสภาพของท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ทั้งด้านสภาพแวดล้อม ทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ของแต่ละท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศ เพราะการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการอย่างรวดเร็วอาจส่งผลกระทบต่อค่านิยม ความคุ้นเคย และการดำรงชีวิตในวิถีประชาเป็นอย่างมาก 6) การสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชน ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิต อันจะเป็นรากฐานนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในระยะยาว ที่เรียกว่า การระเบิดจากข้างใน

จากความคิดเห็นดังกล่าวนี้ สามารถนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบได้ตามตารางที่

ตารางที่ 2-9 สังกะระหิวิธีการพัฒนาศึ่งตนเอง จ้แนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ

ลำดับ	องค์ประกอบของการพัฒนาศึ่งตนเอง	ประเวศ วะสี	สัญญา สัญญาวินันต์	อนทนาคะบุตร	ไพศาล ไกรสิทธิ์	มูลนิธิชัยพัฒนา	ความถี่
1	ใช้หลักธรรมะ	✓			✓		2
2	มีแบบแผนการผลิต	✓		✓	✓		3
3	เน้นสมดุลธรรมชาติ	✓			✓		2
4	วัฒนธรรม		✓	✓			2
5	เทคโนโลยี		✓				1
6	เศรษฐกิจ		✓	✓			2
7	การมีส่วนร่วม				✓	✓	2
8	ภูมิ-สังคม		✓			✓	2
9	โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น					✓	1
10	ความพอใจ ความเต็มใจ		✓	✓	✓	✓	4
รวม							21

จากตารางที่ 2-9 มีตัวแปรองค์ประกอบตามวิธีการพัฒนาศึ่งตนเอง ซึ่งมีการศึกษาทั้งสิ้น 10 ตัวแปร โดยมีผู้นามาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 4 ตัวแปร สำหรับผู้วิจัยในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) ใช้หลักธรรมะ 2) มีแบบแผนการผลิต 3) เน้นสมดุลธรรมชาติ 4) การมีส่วนร่วม 5) ภูมิ-สังคม 6) โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น 7) ความพอใจ ความเต็มใจ

4. ความหมายของการพึ่งพาตนเอง

การค้นหาคความหมายของคำว่า การพึ่งพาตนเอง พบว่ามีผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการจำนวนมากได้ให้คำจำกัดความไว้หลายมุมมองด้วยกัน สามารถประมวลได้เบื้องต้น ดังนี้

สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร (2553) ได้กล่าวถึงการพึ่งพาตนเองไว้ในกิจกรรมการอบรมหัวข้อ การพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งตนเอง ว่า การพัฒนาศึ่งตนเองด้วยการจัดกิจกรรมในด้าน

โดยยอมตั้งอยู่บนพื้นฐานการสนับสนุน ให้ประชาชนพึ่งตนเองได้เป็นประการสำคัญ หากสิ่งใดเกินกว่าความสามารถของประชาชน เช่น ทางด้านวิชาการและวัสดุที่จำเป็น รัฐบาลยอมเข้าให้การช่วยเหลือเพื่อโครงการ หรือกิจกรรมของราษฎรสามารถบรรลุผลด้วยดี ทั้งนี้ โดยวิธีการทำงานกับประชาชน (Work with people) หมายถึงร่วมคิด ร่วมปรึกษา และร่วมกันทำงาน

Galtung (1980) กล่าวถึงการพึ่งตนเอง (Self-sufficiency) ไว้ว่า หมายถึง ความมีอิสระที่จะกำหนดเป้าหมายของตน และตระหนักว่าเป้าหมายนี้จะบรรลุได้อย่างไร รวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ด้วย ซึ่งคล้ายคลึงกับความคิดเห็นของยูว์ฌน ฌูฌิเมธิ และคณะ (2549) ซึ่งกล่าวถึง การพึ่งตนเอง (Self-sufficiency) ว่าหมายถึง การที่ตนเองและชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับความคิดเห็นของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) ที่ได้กล่าวว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ การพึ่งตนเองได้นั้นกระทำได้ทั้งในระดับปัจเจกชน และระดับชุมชน คำว่าปัจเจกชนพึ่งตนเอง คือ การที่บุคคลดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระ มีความมั่นคงในชีวิตสามารถเลี้ยงตัวเอง ตัดสินใจเรื่องสำคัญได้ด้วยตัวเอง

เช่นเดียวกับสร้อยหาวาย พัดเงิน (2551) ที่ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองไว้ว่า หมายถึง การเคารพ และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการที่จะกระทำการอันใดให้สำเร็จด้วยตนเอง และกำหนดขอบข่ายของการพึ่งตนเองไว้ว่ามี 3 ประเภท ได้แก่ 1) การพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวัน เป็นความสามารถในการปฏิบัติ ภารกิจในชีวิตประจำวันให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง 2) การพึ่งตนเองด้านการศึกษาเล่าเรียน เป็นความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จด้วยตนเอง ยอมรับ และเคารพในตนเอง มีความคิดอุดมการณ์และความเชื่อมั่น รู้จักใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ในการศึกษา ค้นคว้า และทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย 3) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ เป็นความสามารถในการช่วยเหลือตนเองด้านรายรับ รายจ่าย รู้จักสร้างรายได้ในทางสุจริต ตลอดจนรู้จักเลือกและใช้เครื่องอุปโภค บริโภค อย่างคุ้มค่า เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับโกวิทย์ พวงงาม (2553) ซึ่งกล่าวถึงความหมายของการพึ่งตนเองไว้ว่า เป็นความสามารถของคนในการช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของผู้อื่น โดยมีความสมดุล ความพอดีในชีวิต และมีความสอดคล้องระหว่างเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งการพึ่งพาตนเองนั้นเป็นพฤติกรรมของการเสริมสร้างแรงงานให้สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง เป็นการจัดการกับชีวิตให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น คน ธรรมชาติ สังคม ไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน แต่ต้องการความเป็นอิสระ มองปัญหาและตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

โดยที่สุคี ศิริวงศ์พากร (2556) ได้อธิบายในมุมมองปัจเจกบุคคลซึ่งมีผลต่อชุมชนว่าการพึ่งตนเองเป็นพฤติกรรมเชิงอำนาจด้านการตัดสินใจ อาทิเช่น การที่เกษตรกรสามารถตัดสินใจด้วยตัวเอง มีความเป็นตัวของตัวเองด้านความคิด ทักษะในการมองปัญหา เป็นขบวนการทางภูมิปัญญาของชุมชน สามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเองและตัดสินใจในการดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ชุมชน หรือองค์กร ในลักษณะเดียวกันกับความคิดเห็นของปานใจ จิรวชิรเดช (2557) ซึ่งได้อ้างอิงถึงแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนายึด ทางสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดีและความพอประมาณอย่างมีเหตุผล นำไปสู่สังคม ที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองสามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า...

“...Self-sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้ กว้างขวางกว่า Self-sufficiency คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง)..เป็นตามที่เขาเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง)..” (พระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541)

สอดคล้องกับที่สถาบันไทยพัฒน์ (2558) กล่าวถึงการพึ่งตนเอง ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Self-sufficiency แต่คำว่า พอเพียง ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตรงกับคำว่า Sufficiency economy นั้น มีความหมายกว้างกว่าแค่การพึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่เลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มีการรวมตัวกัน เพื่อร่วมกันดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ มีการสร้างเครือข่ายและการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ โดยประสานความร่วมมือกับภายนอก เรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงมิใช่แค่เพียงเรื่องของการพึ่งตนเองโดยที่ไม่เกี่ยวข้องกับใคร และมีใช่แค่เรื่องของการประหยัดแต่ยังครอบคลุมถึงการข้องเกี่ยวกับผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 2-10 สังกะระห์ความหมายของการพึ่งตนเอง จำแนกตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญและ
นักวิชาการ

ลำดับ	ความหมายของ การพึ่งตนเอง	Galtung	ผู้พัฒนา วุฒิเมธี	สัญญา สัญญาวัฒน์	สร้อยหาญ พัฒน์เงิน	โกวิท พวงงาม	สุติ ศิริวงศ์พักกร	ปานใจ จิรัชจรเดช	สถาบันไทย พัฒนา	ความถี่
1	ความมีอิสระ	✓		✓	✓			✓	✓	5
2	ดำเนินการด้วยตนเอง	✓	✓		✓			✓		4
3	เคารพตัวเอง เชื่อมั่นใน ความสามารถของตัวเอง			✓	✓	✓			✓	4
4	มีความสุข พอดีในชีวิต			✓		✓			✓	3
5	เป็นลักษณะของพฤติกรรมเชิง อำนาจในการตัดสินใจ						✓			1
6	เลี้ยงตัวเองได้							✓	✓	2
7	สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้โดย ไม่เป็นภาระ					✓				1
รวม										20

จากตารางที่ 2-10 มีตัวแปรองค์ประกอบตามความหมายของการพึ่งตนเอง ซึ่งมีการศึกษาทั้งสิ้น 7 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 5 ตัวแปร สำหรับผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความมีอิสระ 2) ดำเนินการด้วยตนเอง 3) เคารพตัวเอง เชื่อมั่นในความสามารถของตัวเอง 4) มีความสุข พอดีในชีวิต 5) เลี้ยงตัวเองได้ 6) สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้โดยไม่เป็นภาระ

5. หลักการพึ่งพาตนเอง

แนวทางที่ชุมชนน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างแพร่หลาย คือ แนวทางการพึ่งตนเอง ประกอบด้วยหลักสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ (ชลพรรณ ดวงนภา, 2553) 1) การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ มีข้าว ปลา อาหาร ผัก ผลไม้ในท้องถิ่น และนำส่วนเกินเข้าร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ 2) การพึ่งตนเองทางสังคม เสริมสร้างให้ชุมชนเข้ามา

ส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฟังพาดูด้วยกันอย่างเป็นระบบ 3) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการพึ่งตนเองบนฐานองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร โดยการพัฒนาศักยภาพของคน นำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด บนฐานความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น 4) การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี ได้แก่ กังหันน้ำชัยพัฒนา ซึ่งเป็นประดิษฐกรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น 5) การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ โดยยึดหลักธรรมทางศาสนาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

ด้านของสุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ได้อธิบายว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางส่งเสริมการสร้างความปลอดภัยสำหรับนำมาประกอบการพึ่งตนเอง มี 5 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) ความปลอดภัยด้านจิตใจ ต้องมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี มีความเอื้ออาทรกันระหว่างบุคคล ชุมชน สังคม และนึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ 2) ความปลอดภัยด้านสังคม ต้องรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รู้จักระดมสมอง ผนึกกำลัง และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง 3) ความปลอดภัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และมีการบริหารจัดการอย่างฉลาดรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในท้องถิ่น และในประเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ มั่งคั่ง และมั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป 4) ความปลอดภัยด้านเทคโนโลยี รู้จักนำเทคโนโลยีที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ และเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง 5) ความปลอดภัยด้านเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ในมุมมองของจันทิรา ธนสงวนวงศ์ (2554) ซึ่งมีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้อธิบายการพึ่งตนเอง ว่าเป็นการทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนได้ มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบตนเอง ไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระให้กับบุคคลอื่น การพึ่งตนเองนั้นคือพฤติกรรมที่แสดงออกว่าบุคคลนั้นไม่คอยแต่พึ่งบุคคลอื่น หรือการคอยอ่อนวอนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้ช่วยเหลือตนเอง ในเวลาที่บุคคลผู้นั้นเกิดความลำบาก หรือความทุกข์ใจ เป็นต้น การประพฤติธรรมสำหรับสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง มี 10 ประการ คือ 1) ประพฤติดีมีวินัย คือ ดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งกาย วาจา มีวินัย และประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ไม่คดโกง หรือเบียดเบียนให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ 2) ศึกษาเล่าเรียนสดับตรับฟังมาก โดยศึกษาวิชาการให้มีความรู้ความชำนาญอย่างชัดแจ้ง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษานั้นไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างถูกต้อง รอบคอบ 3) รู้จักคบคนดี คือ มีกัลยาณมิตร รู้จักเลือกคบหาสมาคมกับคนที่ดี เป็นที่

ปรึกษาหรือแนะนำสั่งสอนเราให้ดำเนินไปในทิศทางที่ดี เลือกสร้างความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี จะทำให้บุคคลผู้นั้นมีชีวิตที่เจริญงอกงามดำเนินไปในทิศทางที่ถูกที่ควรไม่หลงผิด 4) เป็นคนที่เข้าใจง่าย ไม่ถือมั่น ไม่กระด้างกระเดื่อง รู้จักยอมรับฟังเหตุผล ความคิดเห็นของบุคคลอื่น และพร้อมยอมรับข้อเสนอแนะเพื่อที่จะปรับปรุงตนเอง 5) ขวนขวายกิจของหมู่คณะ เอาใจใส่ช่วยเหลือธุระหรือกิจการงานของหมู่คณะ ญาติ เพื่อนฝูง ภายในชุมชนของตนเอง รู้ใจใช้ปัญญาไตร่ตรองหาวิธีดำเนินงานที่เหมาะสม สามารถดำเนินกิจกรรมหรืองานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งงานส่วนตัวและส่วนรวม 6) เป็นผู้ฝึกฝนในธรรม หรือขอบวชศึกษาหาความรู้ รู้จักพูด ฟัง สร้างความรู้สึกละเมตตา ทำตัวเป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น และมีความสามารถในการโน้มน้าว ชักชวนให้ผู้อื่นเกิดความไว้วางใจอยากเข้ามาปรึกษา ขอคำแนะนำ ข้อชี้แนะ หรือร่วมวงสนทนาด้วย 7) มีความขยันหมั่นเพียร มุมานะบากบั่น ขยันเรียนขยันทำกิจการงาน ไม่ย่อท้อ รักความก้าวหน้า หลีกเลียงจากความชั่ว ประกอบแต่ความดีงาม เป็นต้น 8) มีความพอดี มีความยินดี มีความพึงพอใจในสิ่งที่ควรได้และไม่ควรได้ รู้จักความพอดีไม่ละโมภโภมาก ไม่อยากได้ของที่ไม่ใช่ของตน หรือพึงพอใจและต้องการในสิ่งของของผู้อื่น 9) มีสติมั่นคง รู้สึกตนเองอยู่ตลอดเวลา ระลึกรู้สึกอยู่เสมอในสิ่งที่กระทำ สิ่งที่เกิด มีความสุขุมรอบคอบทั้งในการดำเนินชีวิตส่วนตัวและกิจการงาน ไม่ประมาทเลินเล่อ ไม่เลื่อนลอย เป็นต้น 10) มีปัญญาอยู่เหนืออารมณ์ คือ มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ตัวรู้ชั่ว รู้คุณรู้โทษ รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง และมีความคิดวิจารณ์ญาณ

6. ระดับการพึ่งพาตนเอง

สร้อยหวาย พัดเงิน (2551) ได้กล่าวถึงระดับของการพึ่งพาตนเอง ว่ามีตั้งแต่ระดับปัจเจกถึงระดับสังคม และประเทศชาติ ซึ่งได้จำแนกไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับปัจเจกบุคคล การพึ่งตนเอง คือ บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้จากปัจจัยที่หามาได้ด้วยตนเอง เป็นอิสระอย่างแท้จริงไม่ขึ้นต่อผู้ใด รวมถึงมีความสามารถในการร่วมมือทำงานกับผู้อื่น มีความเต็มใจในการช่วยเหลือผู้อื่น และยินดีให้ผู้อื่นช่วยเหลือ แต่ไม่เป็นผู้ที่คอยพึ่งพาใคร
2. ระดับชุมชน การพึ่งพาตนเอง คือ การที่ชุมชนสามารถนำทรัพยากรและทักษะการมีส่วนร่วมมาใช้เพื่อสวัสดิการของตนเองและเพื่อการพัฒนาของชุมชน โดยปราศจากความคิดว่ารัฐหรือหน่วยงานใดจะมาให้ความช่วยเหลือ หากแต่สามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้ด้วยตัวเอง

3. ระดับประเทศ การพึ่งพาตนเอง คือ พลเมืองในประเทศยอมรับร่วมกันในการหาวิถีทางที่จะมุ่งไปข้างหน้า มีการตัดสินใจร่วมกัน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน และมีความพยายามในการที่จะบรรลุอุดมการณ์พึ่งตนเองได้ในที่สุด

องค์ความรู้เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain)

โซ่อุปทาน (Supply chain) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เครือข่ายลอจิสติกส์ เป็นการนำระบบของหน่วยงาน คน เทคโนโลยี กิจกรรม ข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากร นำมาประยุกต์เข้าด้วยกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อการเคลื่อนย้ายสินค้าหรือบริการ จากผู้จัดหาไปยังลูกค้า กิจกรรมของโซ่อุปทาน คือ การดำเนินการแปรสภาพทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุดิบ และวัสดุอื่น กระทั่งกลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป แล้วส่งไปถึงลูกค้าคนสุดท้าย (End customer) หรือผู้บริโภค ตามหลักของโซ่อุปทานนั้น วัสดุที่ถูกใช้แล้ว อาจจะถูกนำกลับมาใช้ใหม่ที่จุดใดจุดหนึ่งของโซ่อุปทานก็ได้ กรณีวัสดุนั้นเป็นวัสดุที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Recyclable materials) (ธนิต ไสรัตน์, 2550)

1. ความหมายของห่วงโซ่อุปทาน

โกศล ดีศีลธรรม (2551) ให้ความหมายของห่วงโซ่อุปทาน หรือ เครือข่ายลอจิสติกส์ ไว้ว่า เป็นการนำระบบของหน่วยงาน คน เทคโนโลยี กิจกรรม ข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากร มาประยุกต์เข้าด้วยกัน เพื่อการเคลื่อนย้ายสินค้าหรือบริการ จากผู้จัดหาไปยังลูกค้า โดยกิจกรรมของห่วงโซ่อุปทานจะทำหน้าที่แปรสภาพทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุดิบ และวัสดุอื่น ๆ ให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป แล้วจึงส่งไปจนถึงลูกค้าคนสุดท้าย สำหรับในส่วนของไชยยศ ไชยมั่นคง (2550) ได้กล่าวถึงความหมายของห่วงโซ่อุปทานที่ระบุไว้ในหนังสือ Council of supply chain management professional ว่า การจัดการโซ่อุปทานเป็นการรวมกันของการวางแผนและการจัดการในทุก ๆ กิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องในด้านของการจัดซื้อ กระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การจัดการโลจิสติกส์ และรวมไปถึงความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในโซ่อุปทาน อันประกอบด้วยซัพพลายเออร์ ลูกค้า หรือผู้ให้บริการตามลำดับ กล่าวโดยสรุปคือ การจัดการโซ่อุปทานเป็นการจัดการในเรื่องของการจัดหาและความต้องการภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การหรือหน่วยงาน สอดคล้องกับความหมายของการจัดการโซ่อุปทาน (Supply chain management) ดังที่ คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2548) ได้กล่าวไว้ว่า โซ่อุปทานเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกิจการที่อยู่ในสายการผลิตตลอดสายตั้งแต่ต้นกระบวนการผลิตไปจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการที่ผู้บริโภค โดยการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการลดต้นทุนให้ต่ำที่สุด และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้สูงสุด ผลที่

ได้รับจะทำให้ผู้ประกอบการตลอดสายสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนเกิดความสามารถทางการแข่งขันในระดับโลกได้

จากการสืบค้นในวิกิพีเดีย (2555) พบว่าได้บัญญัติความหมายของคำว่าของการจัดการโซ่อุปทาน (Supply chain management) ไว้ว่าหมายถึง การจัดการโซ่อุปทานเป็นวิธีที่บูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ผู้จัดส่งสินค้าหรือวัตถุดิบ (Suppliers) ผู้ผลิต คลังสินค้า และร้านค้า เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กระบวนการผลิตและการกระจายสินค้าดำเนินไปอย่างถูกต้องในด้านของปริมาณ สถานที่ และระยะเวลา โดยมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของทั้งระบบให้ต่ำที่สุด และสามารถตอบสนองต่อระดับการบริการที่ลูกค้าต้องการ

ซึ่งมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันกับธนิต โสรัตน์ (2550) ที่ได้รวบรวมคำจำกัดความและความหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ โซ่อุปทาน (Supply chain management) ไว้ว่าหมายถึง การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่คำนึงถึงความเกี่ยวเนื่อง หรือความสัมพันธ์กันแบบบูรณาการของหน่วยงานหรือแผนกในองค์กร และคู่ค้าที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า หรือผู้ส่งมอบ ในโซ่อุปทาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำส่งสินค้า หรือบริการตามความต้องการของผู้บริโภคให้ดีที่สุด ทั้งเรื่องของเวลา ราคา หรือคุณภาพ โดยจะบริหารจัดการในเรื่องของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขององค์กรและคู่ค้าอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ขจัดความล่าช้าในการทำธุรกรรมต่าง ๆ รวมถึงขจัดปัญหาในการส่งหรือรับมอบสินค้า และบริการที่มีผลมาจากกระบวนการจัดการด้านการเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ หรือแหล่งวัตถุดิบในการผลิตขึ้นส่วน ป้อนเข้าโรงงานจนถึงปลายน้ำหรือผู้บริโภค (พงษ์ชัย อธิคมรัตน์กุล, 2550)

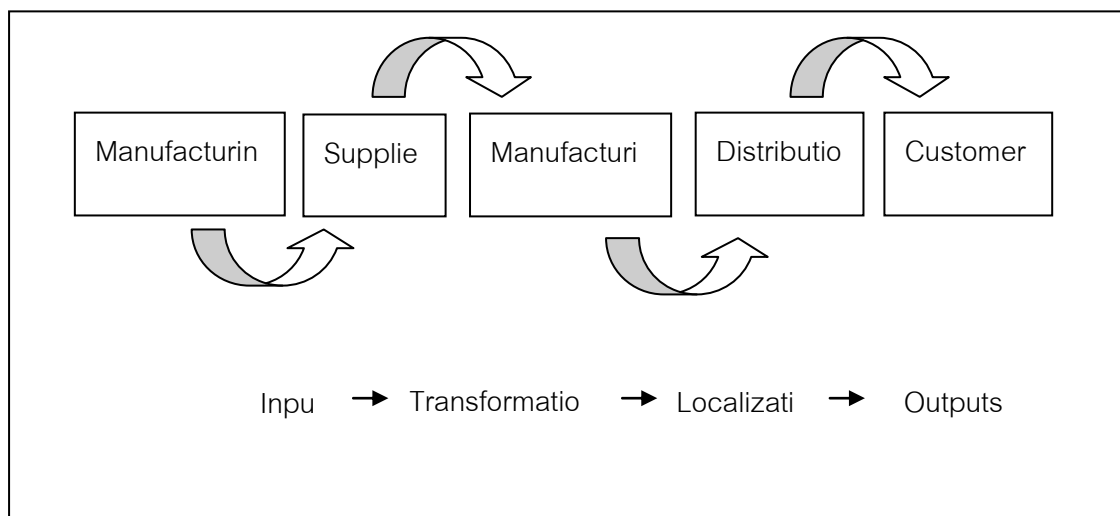
กล่าวโดยสรุป การจัดการโซ่อุปทาน หรือ Supply chain management หมายถึง กระบวนการบูรณาการขั้นตอนการดำเนินงานตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่งทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดการระบบคลังสินค้า ตลอดจนการส่งสินค้าจนถึงปลายทางก็คือลูกค้า อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ ระยะเวลา และสถานที่ เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายให้ต่ำที่สุด และตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าทุกระดับให้เกิดความพึงพอใจอย่างสูงสุด

จากความหมายของห่วงโซ่อุปทานซึ่งได้รวบรวมและเรียบเรียงจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญสามารถนำมาสังเคราะห์ได้ดังตารางที่ 2-11

ตารางที่ 2-11 สังเคราะห์ความหมายของห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) จำแนกตามความคิด
ของผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ

ลำดับ	ความหมายของห่วงโซ่อุปทาน	โกศล ตีติธรรม	ไชยยศ ไชยมั่นคง	ค่านาย อภิปรัญญาสกุล	วิวิทิตี	ธนิตย์ ไสรัตน์	พงษ์ชัย อธิคมรัตน์กุล	ความถี่
1	ประยุกต์ระบบภายในองค์กรเข้าด้วยกัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
2	มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
3	มีการแปรสภาพวัตถุดิบให้กลายเป็นสินค้า บริการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
4	ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกัน		✓	✓	✓		✓	4
5	มีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุน		✓	✓	✓			3
6	ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค	✓		✓	✓	✓		4
7	มีลักษณะของการบูรณาการ					✓		1
8	เป้าหมายคือขจัดความล่าช้า					✓		1
9	เป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์					✓		1
10	มีลักษณะการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ ถึงปลายน้ำ	✓			✓	✓	✓	5
รวม								37

จากตารางที่ 2-11 มีตัวแปรองค์ประกอบตามความหมายของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ซึ่งมีการศึกษาทั้งสิ้น 10 ตัวแปร โดยมีผู้นำมาศึกษาน้อยที่สุด 1 ตัวแปร และมากที่สุด 6 ตัวแปร สำหรับผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษา 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ 2) มีการแปรสภาพวัตถุดิบให้กลายเป็นสินค้า บริการ 3) ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกัน 4) มีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุน 5) ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 6) มีลักษณะของการบูรณาการ สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 2-1

ภาพที่ 2-1 องค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทาน (วิทวัส รุ่งเรืองผล, 2555)

2. โครงสร้างของห่วงโซ่อุปทาน

ธนิต ไสรัตน์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลายกิจกรรม เนื่องจากเป็นระบบการจัดการกิจกรรมทั้งหมดให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถด้านการเคลื่อนย้ายกิจกรรมระหว่างองค์การและปรับเปลี่ยนลักษณะขององค์การ เพื่อสร้างความได้เปรียบและให้ผลตอบแทนด้านการเงินที่สูงขึ้นเช่นเดียวกับ ที่ฐานปนาบุญหล้า (2555) กล่าวว่า แนวคิดนี้ต้องมีการเก็บสินค้าคงคลังภายใต้หลักการพยากรณ์ความต้องการของลูกค้า ที่เรียกว่า ระบบผลักหรือระบบการเพื่อสินค้าคงคลัง (Push inventory) ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน คือ การลดหรือการจัดต้นทุนสินค้าคงคลังที่ไม่จำเป็นออกไป

การจัดเก็บสินค้าคงคลังมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อป้องกันความต้องการที่ไม่ทราบล่วงหน้า และป้องกันการจัดส่งวัตถุดิบล่าช้า หรือกรณีเกิดความผิดพลาดในการจัดส่งให้แก่ผู้ผลิต ผู้ผลิตส่วนใหญ่จะเก็บสินค้าในรูปแบบของสินค้าสำเร็จรูปก่อนที่จะส่งไปยังผู้กระจายสินค้า โดยจัดเก็บให้ใกล้กับตลาดมากที่สุด เพื่อจะได้ทำการส่งมอบให้ถึงมือลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันการส่งสินค้ามาเพื่อเติมสินค้าคงคลังต้องส่งมาจากฝ่ายผลิต ทั้งจากผู้ผลิตและผู้จัดส่งสินค้า อันจะทำให้เห็นว่ามึระดับความต้องการอย่างสม่ำเสมอ (อนุวัฒน์ ทวีพย์พีชผล, 2549) กรณีที่ลูกค้าสามารถรอคอยสินค้าได้ ไม่จำเป็นต้องมีสินค้าคงคลัง แนวคิดนี้เรียกว่าระบบดึง หรือระบบที่ผลิตสินค้าเมื่อมีคำสั่งซื้อ (Demand pull) ซึ่งจะทำให้้องค์การสามารถทราบความต้องการสินค้าล่วงหน้า ปัจจุบันองค์การต่าง ๆ ที่ประกอบการด้านการขนส่งได้พลิกผันตัวเองมาให้บริการ

หลากหลายมากขึ้น เช่น ด้านสินค้าคงคลัง การติดตามหลังการให้บริการ การประมวลคำสั่งซื้อ ซึ่งรู้จักกันในฐานะผู้รับจัดการการขนส่ง (Third party logistics provider) (มานิตย์ ผิวขาว, 2557)

3. ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการโซ่อุปทาน

ค่านาย อภิปรัชญาสกุล (2548) ได้กล่าวถึงอุปสรรคของโซ่อุปทานในภาคธุรกิจของไทยว่ามีดังต่อไปนี้

1. ขาดการวางแผนในส่วนของการผลิต รวมถึงการใช้พลังงาน และการพยากรณ์จำนวนยานยนต์ที่จะต้องใช้ในอนาคต
2. ปริมาณการบริโภค และราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่เพิ่มขึ้น
3. ขาดการจัดระเบียบและการวางแผนอุปทานในระบบการขนส่งมวลชน มีการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด
4. ขาดการวางแผนเกี่ยวกับผังเมืองเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถใช้งานขนส่งและคลังสินค้าร่วมกันได้ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการเคลื่อนย้าย
5. ขาดระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านโลจิสติกส์ และการจัดการซัพพลายเชนอย่างเต็มรูปแบบ

จากอุปสรรคด้านการดำเนินงานโซ่อุปทานของภาคธุรกิจในประเทศไทยดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ภาคธุรกิจหรือภาคอุตสาหกรรมยังขาดการวางแผนการดำเนินงานด้านโซ่อุปทาน (Supply chain) ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อหน้าที่ทางธุรกิจหลายระดับ นับตั้งแต่กระบวนการผลิต การจัดระเบียบ การวางแผนอุปทานสำหรับการขนส่ง การวางแผนด้านผังเมืองในกลุ่มอุตสาหกรรม ขาดระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านโลจิสติกส์ และรวมไปถึงการจัดการซัพพลายเชนอย่างเต็มรูปแบบ

องค์ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน (Community enterprise)

วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการนำแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ วิสาหกิจชุมชนจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกระบวนการของการผลิตสินค้าหรือบริการอย่างง่ายที่ชุมชนทำขึ้นเพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันทดแทนการซื้อจากภาคธุรกิจ (กัญญามน อินทวง, 2554)

1. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (Small and micro community enterprise-SMCE) ถูกนำมาใช้หลังจากที่รัฐบาลได้หันมาให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับเศรษฐกิจกระแสหลัก เนื่องจากเศรษฐกิจกระแสหลักก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนและก่อให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มขึ้น ทางด้านความคิดเห็นของกัญญามน อินสว่าง (2554) ได้ให้ความหมายของ วิสาหกิจชุมชน ไว้ว่าหมายถึง การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน ซึ่งความหมายของทุนนั้นครอบคลุมถึง เงิน ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

วิสาหกิจชุมชน เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือกิจการอื่น ซึ่งดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน ร่วมกันเพื่อประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อการสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2553) วิสาหกิจชุมชนต้องมีการประกอบการที่มีภูมิปัญญาของชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งด้านการผลิต การค้า การเงิน และใช้ปัจจัยการผลิตและทรัพยากรภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ของชุมชนให้เกิดดอกผลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมการจัดการผลผลิต ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อสร้างกำไรด้านการเงินเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังรวมไปถึงผลกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคม (กัญญามน อินสว่าง, 2555)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2548) ได้ให้คำจำกัดความของวิสาหกิจชุมชน ไว้ว่าหมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเอง ด้านมุมมองของเสรี พงศ์พิศ (2548) ได้กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน อาจแบ่งเป็นขั้นตอนของการพัฒนาตามลำดับในแนวดิ่ง คือ ระดับครอบครัว ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ระดับชุมชน และเครือข่าย ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง ระดับธุรกิจ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนแบบความก้าวหน้า

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าวิสาหกิจชุมชน คือ การรวมตัวของสมาชิกในชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมกระทั่งสามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หรือผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนการจัดการบริหาร หรือการจัดการตลาด โดยการพึ่งพาตนเอง

2. ความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชน

ก่อนที่จะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทย เมื่อกลางปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยอยู่ในสภาวะเฟื่องฟู มีความทันสมัยทัดเทียมกับนานาอารยประเทศตามความคาดหวังในการก้าวสู่ประเทศพัฒนา อันดับที่ 5 ของเอเชีย โดยกระบวนการกระตุ้นเศรษฐกิจ เกิดการลงทุนตามแรงกระตุ้นจากนโยบาย ในขณะที่ผู้ลงทุนส่วนหนึ่งขาดความรู้ ความชำนาญ ขาดประสบการณ์ ขาดเงินทุนพื้นฐานของตนเอง ประชาชนถูกกระตุ้นให้เป็นหนี้สินเพิ่มมากขึ้น (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2548 ก) รัฐจึงมีนโยบายในการพัฒนาทิศทางกระแสเศรษฐกิจโดยการนำแนวคิดดั้งเดิมของคนไทย ผสมผสานกับแนวคิดที่เป็นระบบการบริหารจัดการแนวทางใหม่เพื่อสร้างธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะแนวคิดด้านธุรกิจชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนและแนวคิดวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มากขึ้น (กัญญามน อินสว่าง และคณะ, 2550)

3. ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

จากความหมายของวิสาหกิจชุมชน สามารถจำแนกเป็นลักษณะของวิสาหกิจชุมชนได้เป็น 7 ลักษณะ ได้แก่ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2545)

1. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง หรืออาจมีคนนอกเข้ามามีส่วนร่วมโดยการถือหุ้น แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ เพื่อเป็นการระดมทุน มีส่วนร่วม ให้ความช่วยเหลือ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้ แต่เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด
3. ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ชุมชนมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็สามารถริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้โดยไม่ต้องลอกเลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ
4. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ทูทที่นับว่าสำคัญที่สุดของการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนนั้นคือฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาจนำมาปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ ภูมิปัญญาสากลหรือจากแหล่งอื่น
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ หากแต่เป็นการดำเนินกิจกรรมในลักษณะมีหลายกิจกรรมประสานผนึกพลัง (Synergy) และเกื้อกูลกัน (Cluster)

6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะเกิดการลอกเลียนแบบ หาสูตรสำเร็จโดยไม่ได้เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง

7. มีการพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมาย ซึ่งนับได้ว่าเป็นเป้าหมายอันดับแรกที่สำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนต้องมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองก่อนที่จะกลายเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายคือผลกำไร และพัฒนาธุรกิจอย่างมั่นคงในลำดับต่อไป

4. การเปรียบเทียบศักยภาพของวิสาหกิจในประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มอาเซียน

1. ประเทศไทย การพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจของไทยมักเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนที่ต่ำส่งผลให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้น้อย ขาดการวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้ วิสาหกิจไทยโดยเฉพาะกลุ่มขนาดย่อมและรายย่อยยังมีจุดอ่อนในด้านอื่น ๆ เช่น การบริหารงานที่ยังเป็นแบบดั้งเดิม การสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศยังจำกัดเฉพาะกลุ่ม ประกอบกับวิสาหกิจจำนวนมากที่ยังขาดการสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากมีการจัดตั้งกิจการที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการ จากปัญหาดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐในประเทศไทยได้กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ทั้งการเงิน การตลาด การบริหาร และการนำนวัตกรรมใหม่มาใช้ รวมถึงการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีความกระชับและคล่องตัวมากขึ้น

2. ประเทศสิงคโปร์ วิสาหกิจในประเทศสิงคโปร์เติบโตอย่างรวดเร็วและมีความเข้มแข็งมากเนื่องจากประเทศสิงคโปร์มีข้อได้เปรียบด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นประเทศที่มีความได้เปรียบทางด้านเทคโนโลยี ที่ถูกนำมาช่วยในกระบวนการผลิตรวมถึงมีการบริหารจัดการสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามรัฐบาลของประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดเป้าหมายการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่ชัดเจน รวมถึงการให้เงินทุนสนับสนุนแบบให้เปล่าแก่วิสาหกิจที่มีศักยภาพเพื่อลดอุปสรรคที่เกิดจากอัตราค่าจ้างแรงงาน

3. ประเทศมาเลเซีย วิสาหกิจในประเทศมาเลเซีย มีข้อได้เปรียบทางด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารได้อย่างหลากหลายเช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ และยังมีต้นทุนการผลิตสินค้าประเภทอาหารฮาลาลที่มีต่ำกว่าประเทศไทย ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตยังมีอยู่น้อย นอกจากนี้ ยังพบว่า ค่าจ้างแรงงานของประเทศมาเลเซียสูงกว่าประเทศไทย รัฐบาลมาเลเซียได้จัดตั้ง SME Bank เพื่อให้สินเชื่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมรายที่มีศักยภาพให้สามารถเข้าสู่ตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น

4. ประเทศฟิลิปปินส์ เป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมาก ทำให้ประเทศฟิลิปปินส์ มีแรงงานที่มีทักษะ ความสามารถ ทั้งทางด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ จึงทำให้ประชากรของฟิลิปปินส์ นิยมไปทำงานในบริษัทขนาดใหญ่มากกว่าการประกอบการวิสาหกิจ นอกจากนี้ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนของวิสาหกิจในประเทศฟิลิปปินส์อยู่ในเกณฑ์ต่ำ การบริหารงานรวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ยังมีอยู่น้อย รัฐบาลฟิลิปปินส์ให้การสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจกลุ่มนี้อย่างจริงจังมากขึ้น

5. ประเทศอินโดนีเซีย อินโดนีเซีย มีแรงงานจำนวนมากและมีอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำต่ำกว่าของประเทศไทย ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย วิสาหกิจส่วนใหญ่ขาดแคลนหลักทรัพย์ในการค้าประกันเพื่อขอสินเชื่อ อีกทั้งยังมีการจัดทำระบบบัญชีที่ไม่ถูกต้องตามความต้องการของสถาบันการเงิน ทำให้ไม่สามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินและต้องใช้วิธีการกู้เงินจากนอกระบบซึ่งมีการคิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก ส่งผลต่อเนื่องถึงการพัฒนาในด้านอื่น ๆ

6. ประเทศบรูไนดารุสซาลาม วิสาหกิจในประเทศบรูไนดารุสซาลาม ได้เปรียบกว่าวิสาหกิจไทยในมุมมองด้านความสามารถของการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศและต้นทุนในด้านพลังงานที่ต่ำกว่าไทย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีทรัพยากรด้านพลังงานเป็นจำนวนมาก แต่ต้นทุนในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะค่าจ้างแรงงานนั้นสูงกว่าไทยมาก เนื่องจากรัฐบาลของบรูไนดารุสซาลามได้นำระบบเศรษฐกิจของสิงคโปร์มาอิงเป็นพื้นฐานทำให้ค่าครองชีพต่าง ๆ สูง การผลิตของบรูไนดารุสซาลามเพียงเพื่อสนองความต้องการของตลาดในประเทศเท่านั้น ทำให้การผลิตเป็นแบบดั้งเดิม และมักเน้นการผลิตในเชิงคุณภาพ แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจจึงมีทิศทางที่ไม่ต่างจากของไทยมาก รัฐบาลให้การสนับสนุนทั้งในด้านการเงิน การบริหาร การตลาด และการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ นอกจากนี้ การที่ประชากรเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม ทำให้รัฐบาลพยายามสร้างตลาดฮาลาลให้กับประเทศ

7. ประเทศเวียดนาม ชาวเวียดนามมีความขยัน อดทน และกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจในเวียดนามให้ความสนใจในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาทักษะของแรงงานมากขึ้น แต่สินค้าที่ผลิตจากวิสาหกิจของประเทศเวียดนามยังคงเป็นสินค้าที่มีมาตรฐานน้อย ประกอบกับประชาชนในประเทศเวียดนามมีจุดอ่อนด้านการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนที่น้อย รัฐบาลเวียดนามตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และได้ส่งเสริม สนับสนุนใน

ด้านต่าง ๆ รวมถึงการลดขั้นตอนและการให้สิทธิประโยชน์เพื่อสร้างความแข็งแกร่งและเพิ่ม
วิสาหกิจรายใหม่

8. สหภาพพม่า ในปัจจุบันสหภาพพม่า มีต้นทุนในด้านค่าจ้างแรงงานอยู่ในเกณฑ์
ต่ำที่สุดในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ความไม่สามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนและอัตราดอกเบี้ย
เงินกู้ที่สูง รวมถึงทักษะในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัด และปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้า
สำหรับใช้ภายในประเทศยังไม่เพียงพอ ขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจในสหภาพ
พม่าจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ รัฐบาลสหภาพพม่าได้เข้ามาช่วยเหลือโดยการควบคุมการนำเข้าสินค้า
บางประเภท รวมถึงจัดทำโครงการขยายกำลังผลิตกระแสไฟฟ้าให้มากขึ้น ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพม่ามีความเข้มแข็งมากขึ้น

9. สปป.ลาว มีค่าจ้างแรงงาน อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศสมาชิก
อาเซียน ปัญหาทั่วไปที่พบในวิสาหกิจ สปป.ลาว คือ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนที่อยู่ใน
เกณฑ์ต่ำ ทักษะของวิสาหกิจในด้านต่าง ๆ ก็ยังมีอยู่น้อย นอกจากนี้ การให้ความสำคัญในการ
ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจของรัฐบาลสปป.ลาว ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ส่งผลให้ขีดความสามารถ
ในการแข่งขันของวิสาหกิจลาวยังอยู่ในระดับต่ำ

10. ประเทศกัมพูชา จุดแข็งและจุดอ่อนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน
กัมพูชาเป็นไปในลักษณะเดียวกับในสหภาพพม่าและใน สปป.ลาว รัฐบาลกัมพูชา ได้ปรับปรุง
วิธีการทำบัญชีสำหรับวิสาหกิจให้อยู่ในที่ยั่งยืน เพื่อให้สถาบันการเงินมีข้อมูลในการวิเคราะห์
และอนุมัติให้สินเชื่อได้มากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้ (สำนักงานส่งเสริม
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558) ● หมายถึง ระดับสูง ○ หมายถึง ระดับต่ำ ☯
หมายถึง ระดับปานกลาง

ตารางที่ 2-12 เปรียบเทียบศักยภาพของวิสาหกิจในประเทศไทยกับประเทศกลุ่มอาเซียน

ประเทศ	ขนาดตลาด ในประเทศ	อัตราค่าจ้าง ขั้นต่ำ	ต้นทุนการ ดำเนินการ	ความสะดวก ในการก่อตั้ง	ความสามารถ ในการขอ สินเชื่อ
ไทย	☯	☯	☯	●	●
สิงคโปร์	○	○	●	●	●
มาเลเซีย	☯	○	●	●	●
ฟิลิปปินส์	●	○	○	○	○
อินโดนีเซีย	●	●	☯	○	○
บรูไน	○	○	☯	○	○
เวียดนาม	●	●	☯	○	●
สหภาพพม่า	☯	●	N/A	N/A	N/A
สปป.ลาว	○	●	○	○	○
กัมพูชา	○	●	☯	○	○

องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ (Principle of management)

สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและนำมากล่าวถึงในงานวิจัยฉบับนี้มี 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการจัดการ

การจัดการ คือการทำให้กลุ่มบุคคลที่อยู่ภายในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้กำหนดไว้ การจัดการประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์การ การจัดการทรัพยากรขององค์กรประกอบด้วยการใช้งานและการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ (วิกิพีเดีย, 2558)

บาร์โธลและมาร์ติน (Bartol and Martin, 1998) อธิบายความหมายของการจัดการไว้ว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการทำหน้าที่หลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การชี้นำ และการควบคุมองค์กร

รู และเบอร์ (Rue & Byars, 2002) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการ เป็นรูปแบบของงานที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการต่าง ๆ ขององค์การอันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

ดีเซนโซ และโรบิน (Decenzo & Robbins, 2005) ได้ให้ทรรศนะของการจัดการ (Management) ไว้ว่าหมายถึง กระบวนการที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การสำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์การ ซึ่งตามความหมายนี้ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ กระบวนการ (Process) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ซึ่งกระบวนการ (Process) ในความหมายของการจัดการนี้มีความหมายครอบคลุมไปถึงหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้แนะ และการควบคุม

ดริคเกอร์ (Drucker, 2006) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการ หมายถึง การปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ผ่านกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการ ซึ่งมีกิจกรรมอยู่ 4 ประเภท ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การชี้แนะ และการควบคุมองค์การ และหมายถึงการดำเนินกิจกรรมทางการจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตัดสินใจในการบริหารจัดการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกลุ่ม และการจัดการในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ

2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

แนวคิดการจัดการแต่ละแนวคิดถูกกำหนดเป้าหมายให้ไปในทิศทางเดียวกัน คือ การปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้ แต่ละแนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้มีจุดมุ่งเน้นหรือวิธีในการจัดการเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายแตกต่างกันไป

แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ มอนทานา และชาร์เนว (Montana and Charnov, 2000) ได้กล่าวถึง แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ ว่าเกิดขึ้นในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม จากความพยายามของนักวิทยาศาสตร์ และนักวิชาการในยุคนั้น ที่ต้องการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของแรงงาน โดยอาศัยวิธีการที่ได้ศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์ แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการตั้งสมมติฐาน กำหนดตัวแปร ทดลอง แล้วจึงวัดผลการทดลองตามกระบวนการข้างต้นพบวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น กระทั่งค้นพบวิธีที่ดีที่สุดในการทำงานผู้ค้นพบการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน กระทั่งได้รับสมญานามว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ คือ เฟรดเดอริก เทอร์เลอร์ ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดในการจัดการผลผลิตใน

การชนเหล็กของคนงานในโรงงานหลอมเหล็ก โดยค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดในการชนเหล็ก เทย์เลอร์ ได้กำหนดหลักการที่สำคัญในการจัดการ 4 ประการ คือ

1. ในการทำงานแต่ละงาน ให้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการคิดค้นและกำหนด วิธีที่ดีที่สุด สำหรับงานนั้น
2. ให้จัดหมวดหมู่ในการทำงานให้เหมาะสม พร้อมแบ่งงาน และความรับผิดชอบ ระหว่างฝ่ายบริหาร และคนงานอย่างเหมาะสม
3. คัดเลือกคนงานที่เหมาะสมแล้วฝึกอบรม และพัฒนาตามวิธีการที่กำหนด
4. ให้ฝ่ายบริหารประสานงาน และทำความเข้าใจกับคนงานในเรื่องต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด แนวทางการจัดการเชิงบริหาร เกิดจากความพยายามของนักคิด และนักวิชาการที่ คิดค้นกำหนดหลักการบริหารให้ชัดเจน ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาแนวคิดการจัดการเชิงบริหาร คือ ฟาโยล์ (Fayol, 1949) ได้แก่

1. เทคนิคและการผลิต (Technical and production)
2. การพาณิชย์ (Commercial)
3. การเงิน (Financial)
4. ความมั่นคง (Security)
5. การบัญชี (Accounting)
6. การจัดการ (Management)

3. **หน้าที่ทางการจัดการ (Management function) Fayol** ได้อธิบายหน้าที่ทางการจัดการไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง หน้าที่ของผู้บริหารในการคาดคะเนถึงเหตุการณ์ล่วงหน้ารวมไปถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานหรือวิธีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้ เพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง หน้าที่ที่ผู้บริหารจำเป็นต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม ในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้
3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะทำงานหรือกิจกรรมสำเร็จ บรรลุผลด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน

3.1 การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

3.2 การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับ ติดตาม เพื่อดูว่างานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้มอบหมายและดำเนินการไปนั้นถูกต้องและเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้แล้ว

แนวคิดการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกขององค์กร ความรู้สึกและความคาดหวังของคนงาน ตลอดจนเป้าหมาย และแรงจูงใจในการทำงานของคนงาน เมโย (Mayo, 1933) เป็นการศึกษาที่มีอิทธิพลและวางรากฐานการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ การศึกษามีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแสงสว่างในสถานที่ทำงานกับผลผลิต โดยแบ่งคนงานออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental group) และควบคุม (Control group) จนได้ข้อสรุปว่า นอกจากปัจจัยการผลิตตามปกติซึ่งได้แก่ ค่าแรง แสงสว่าง และระยะเวลาการหยุดพัก แล้วปริมาณผลผลิตขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย ปัจจัยเหล่านั้นรวมถึง ความรู้สึกของคนงานที่กำลังอยู่ในการทดลอง การแบ่งกลุ่มการทำงาน การสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนความคาดหวัง เป้าหมาย และแรงจูงใจในการทำงาน เป็นปัจจัยที่เรียกว่า ปัจจัยเชิงพฤติกรรม

แนวคิดการจัดการเชิงปริมาณ ฟาโยล์ (Fayol, 1949) ได้อธิบายว่าเป็นการนำหลักการด้านคณิตศาสตร์ สถิติ ตลอดจนวิทยาการคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประมวลผลเพื่อช่วยในการบริหารจัดการ ต่อมาได้มีการพัฒนาวิธีการและระบบต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยและเหมาะสมต่อการใช้งานในยุคต่าง ๆ จนกระทั่งเป็นระบบที่ใช้งานกันอยู่ทั่วไป เช่น ระบบสนับสนุนเพื่อการตัดสินใจ ระบบตรวจสอบสำหรับผู้บริหาร และการจัดการเชิงปริมาณ สามารถแตกสาขาออกเป็นวิทยาศาสตร์การจัดการ (Management science) การจัดการการดำเนินงาน (Operation management) และระบบสารสนเทศทางการจัดการ (Management information system)

แนวคิดทางการจัดการร่วมสมัย กล่าวถึง แนวคิดเรื่องระบบ (System approach) เป็นการมองว่าองค์การทุกองค์การเป็นระบบขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย ระบบย่อยต่าง ๆ ภายในองค์การ อาทิ การวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล การประเมินผล การจ่ายค่าตอบแทน การควบคุม ตลอดจนการเงิน และการผลิต ที่มีผลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา แนวคิดการจัดการตามสถานการณ์ (Situational approach)

กูลิคและเออร์วิค (Gulick & Urwick, 1973) ได้ให้ความเห็นเชิงหลักการว่า กระบวนการจัดการประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ หรือเรียกว่า POSDCORB ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดการไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และใครเป็นคนทำ ในการบริหารงานได้ก็ตามผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับวางแผน เพราะการวางแผนเป็นหน้าที่หลักและมีความสำคัญมูลฐานของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารพึงตระหนักอยู่เสมอว่า แผนงานเป็นหลักและเป็นรากฐานของการปฏิบัติงานทั้งปวง ถ้าปราศจากแผนงานแล้วเป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำงานให้ได้ผลดี การวางแผนในการบริหารนั้น อาจจัดเป็นแผนระยะสั้น หรือแผนระยะยาวก็ได้รูปแบบของแผนงานควรประกอบด้วยวัตถุประสงค์ นโยบาย แนวปฏิบัติและมาตรฐานของงาน นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ ระบบของสังคม พฤติกรรมของบุคคลตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นที่ยึดถือของบุคคลในกลุ่มนั้น ๆ ด้วย

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดองค์การหรือหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานเป็นหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งวัตถุประสงค์กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดงานควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะหน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานช่วย พร้อมทั้งกำหนด ช่วงการบังคับบัญชาไว้ด้วย ซึ่งตามปกติช่วงการบังคับบัญชาจะอยู่ระหว่าง 3-15 หน่วยงาน การจัดองค์การเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะถ้ามีการจัดองค์การที่ดีจะช่วยให้เกิดความราบรื่นในองค์การนั้น ในการจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การ เพื่อให้เกิดการสื่อสารความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และการติดต่อ

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารงานบุคคลซึ่งเป็นกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาสู่หน่วยงาน มีการปฐมนิเทศ และมอบหมายงานให้ทั้งบุคลากรใหม่ และเก่า การพิจารณาเรื่องความดีความชอบและสวัสดิการ เนื่องจากคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารพึงเอาใจใส่ชีวิตความเป็นอยู่ และสุขทุกข์ของผู้ร่วมงาน ดูแลผู้ร่วมงานให้อยู่ในสภาพที่มีความพร้อมต่อการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ มีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถ และศักยภาพของแต่ละบุคคล และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ร่วมงานโดยเสมอภาคกัน การบริหารงานบุคคลในปัจจุบันมีใช้อยู่ 2 ระบบ คือ

3.1 ระบบคุณธรรม (Merit system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ใช้หลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ

3.1.1 หลักความเสมอภาค เช่น ทุกคนในองค์การไม่ว่าจะปฏิบัติงานอยู่ในระดับใดย่อมได้รับการปฏิบัติอย่างทัดเทียมกัน

3.1.2 หลักความสามารถ เช่น การบรรจุบุคคลเข้าทำงานภายในองค์การ ต้องพิจารณาจากผู้ที่มีคะแนนสูงที่สุดให้ได้รับการพิจารณาก่อน

3.1.3 หลักความมั่นคง เช่น เมื่อบุคคลได้เข้ามาปฏิบัติงานภายในองค์การแล้วจะได้รับการดูแลเป็นอย่างดี และได้รับการปฏิบัติจากผู้บังคับบัญชา ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์การ หากไม่มีความผิดร้ายแรงจะไม่ถูกพิจารณาโทษทัณฑ์ขั้นรุนแรง

3.1.4 หลักความเป็นกลางทางการเมือง เช่น การออกกฎ ระเบียบสำหรับผู้ปฏิบัติงานในองค์การไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการเมือง เพื่อเป็นการป้องกันการฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อันจะนำมาซึ่งการไม่เป็นธรรมในการบริหารงาน เช่น การห้ามข้าราชการฝักใฝ่ทางการเมือง

3.2 ระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่มีลักษณะการปฏิบัติที่ตรงข้ามกับระบบคุณธรรมส่วนใหญ่จะใช้ระบบเครือญาติ หรือระบบพวกพ้อง

4. การอำนวยการ (Directing) เป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการบริหารและเป็นบทบาทที่สำคัญของนักบริหาร เพราะการสั่งการและคำสั่งของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมขององค์การหรือหน่วยงาน ซึ่งอาจจะนำไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ได้ การสั่งการเป็นการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการกำหนดให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงาน หรือดำเนินการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอาจเป็นการตัดสินใจพิจารณาทางเลือกขององค์การก็ได้ การสั่งการนั้นผู้บริหารอาจสั่งการได้ 2 วิธี คือ การสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร และการสั่งการด้วยวาจา

5. การประสานงาน (Co-ordinating) หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การหรือหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ การประสานงานเป็นขั้นหนึ่งของกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิคในการกระตุ้น ส่งเสริม ชักจูง ตักเตือน และสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานขององค์การ หน้าที่ขององค์การเป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง วัตถุประสงค์กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตามกำหนดเวลาและสถานที่ตลอดจนผู้รับผิดชอบ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่าในเวลาใด ใครทำอะไร ที่ไหน และทำอย่างไร เป็นการสะดวกของทุกฝ่ายในการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการของการผลิตและผลผลิตต่อไป

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติ และการประชาสัมพันธ์ ขององค์การในการบริหารนั้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการดำเนินการตามกระบวนการบริหาร เริ่มจากการวางแผนการจําองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน ต่อจากนั้นก็ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องติดตามผลว่า การที่ได้สั่งการหรือมอบหมายให้แก่ผู้ร่วมงานนั้น ผลการปฏิบัติงานรุดหน้าหรือไม่เพียงใด มีอุปสรรคและข้อขัดข้องประการใด ผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องและบรรลุเป้าหมายขององค์การหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อจะได้เป็นการประเมินผลงานของ องค์การ และประเมินผลการปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงานด้วย และจะได้เป็นข้อมูลในการรายงาน ผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชา และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

7. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การบริหารงบประมาณ เป็นหน้าที่รับผิดชอบ ของผู้บริหารโดยตรง มีภารกิจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก ได้แก่ การจัดทำ งบประมาณซึ่งเป็นการวางแผนล่วงหน้าในการขอเงินเพื่อจัดซื้อหรือจัดจ้างหรือค่าใช้จ่าย และ ขั้นตอนที่สอง ได้แก่ การดำเนินการใช้เงินเพื่อจัดซื้อหรือจัดจ้างตามงบประมาณที่ได้รับนั้น

ทฤษฎีการจัดการ (เริ่มยุคใหม่) ของดริคเกอร์ (Drucker, 2006) เสนอเป็นหลักการว่า กระบวนการจัดการ ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดหน้าที่การงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายขององค์การ โดยกำหนดว่าจะดำเนินการอย่างไรและเมื่อไร เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ตามแผนที่กำหนดไว้ การวางแผนที่ดีนั้นต้องครอบคลุมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการมอบหมายงานให้บุคคลในแผนกหรือฝ่ายได้ ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ เมื่อแผนกหรือฝ่ายประสบความสำเร็จจะส่งผลให้ องค์การประสบความสำเร็จไปด้วยดี

3. การเป็นผู้นำ (Leading) เป็นการจูงใจ การชักนำ การกระตุ้นและชี้ทิศทางให้ดำเนิน ไปสู่เป้าหมาย โดยการเพิ่มผลผลิตและเน้นมนุษย์สัมพันธ์ทำให้เกิดระดับผลผลิตในระยะยาวที่ สูงกว่าสภาวะการทำงานเพราะโดยธรรมชาติคนมักไม่ชอบอยู่ในสภาวะการทำงานที่ยาวนาน และ ต่อเนื่องได้

4. การควบคุม (Controlling) เป็นหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้บริหาร ที่จะต้อง รวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน เปรียบเทียบผลงานปัจจุบันกับเกณฑ์มาตรฐาน ที่ตั้งไว้ และพิจารณาว่าการดำเนินงานดังกล่าวนั้นได้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

ดาร์ฟ (Daft, 2006) กล่าวถึง กิจกรรมหลักทางการจัดการแบ่งออกเป็นกระบวนการ ซึ่ง ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ โดยได้รับผลตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ระบุ
 2. การจัดองค์การ (Organizing) ประกอบด้วย การจัดบุคคล การแบ่งแผนงาน การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้นั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
 3. การชี้นำ (Leading) ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ประเด็น คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหาร ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการเสริมสร้างภาวะผู้นำ และการจูงใจ (Motivation) เกี่ยวกับการชักจูง หรือการกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้อย่างเต็มที่ตามความรู้ความสามารถ
 4. การควบคุมองค์การ (Controlling) เป็นการควบคุมองค์การให้ดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์การ เป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวังหรือมาตรฐานที่กำหนด
- ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ลักษณะสำคัญของการบริหารของกูลิคและเออร์วิค (Gulick & Urwick, 1973) มาทำการศึกษาวิจัย กระบวนการดังกล่าว ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวก การประสานงาน และการงบประมาณ เนื่องจากลักษณะสำคัญของการบริหารดังกล่าวมีความครอบคลุม และเป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรปฏิบัติตาม เพื่อให้การบริหารงานภายในองค์การเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการตลาด (Principle of marketing)

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการตลาด มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการตลาด

การตลาดเป็นกิจกรรมทางธุรกิจที่ทำให้สินค้าหรือบริการผ่านจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค เพื่อสนองตอบความต้องการและทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจ ขณะเดียวกันก็บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการด้วย การตลาดมีแนวคิด 5 แนวคิด ดังนี้ 1) แนวคิดด้านการผลิต 2) แนวคิดผลิตภัณฑ์ 3) แนวคิดด้านการขาย 4) แนวคิดการตลาด และ 5) แนวคิดการตลาดเพื่อสังคม

หน้าที่หลักของการตลาดในองค์การธุรกิจ (The basic marketing function) ประกอบไปด้วย

1. การวิจัยการตลาด (Marketing research)
2. การจัดการผลิตภัณฑ์ (Product management)
3. การโฆษณา (Advertising)
4. การขายโดยบุคคล (Personal selling)
5. การจัดการช่องทางการจัดจำหน่าย (Managing channels of distribution)
6. การกระจายตัวสินค้า (Physical distribution)

2. ความหมายของการตลาด (Marketing)

นักการตลาดสมัยใหม่หลายท่านได้ให้ความหมายของการตลาดไว้ ดังนี้

สมาคมการตลาดแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Marketing Association = AMA, 2007) ได้ให้ความหมาย “การตลาด” ว่า การตลาดเป็นกิจกรรมทางธุรกิจที่ทำให้สินค้าและบริการ ผ่านจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค เพื่อสนองตอบความต้องการและทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจ และในขณะเดียวกันก็บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการด้วย

ฟิลลิป คอตเลอร์ (2546) กล่าวว่า การตลาด หมายถึง การทำกิจกรรมกับตลาดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบำบัดความต้องการ และสนองต่อความจำเป็นของมนุษย์ทำให้เกิดความพึงพอใจ

Hansan (1995) กล่าวว่า การตลาดเป็นกระบวนการค้นหาความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ และวิเคราะห์ออกมาเพื่อหาสินค้าหรือบริการที่จะมาตอบสนองความต้องการนั้น ๆ

ความหมายของการตลาดที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปและถือเป็นความหมายมาตรฐาน คือ ความหมาย การตลาดที่กำหนดโดยคณะกรรมการสมาคมการตลาดแห่งสหรัฐอเมริกาดังนี้ การตลาด หมายถึง การกระทำทางธุรกิจที่ทำให้สินค้าหรือบริการผ่านจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมที่ทำให้รถยนต์ผ่านจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคมีหน้าที่ทางการตลาดแฝงอยู่ในขั้นตอน กระบวนการ ดังนี้

1. การวิจัยรูปร่างลักษณะ รูปแบบ และความต้องการผลิตภัณฑ์รถยนต์ ทั้งนี้

หมายความว่า การตลาดจะเริ่มก่อนกระบวนการในการผลิต

2. การกำหนดราคาในระดับผู้ผลิต และผู้ค้าปลีก

3. การขนส่งและการเก็บรักษารถยนต์ที่ผลิตแล้ว คือ ขั้นตอนแรกเป็นเรื่องของผู้ผลิต

และต่อมาเป็นเรื่องของผู้ค้าปลีก

4. การโฆษณา ควรใช้สื่อทางตรง ได้แก่ วารสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ แผ่นป้ายโฆษณา และสื่ออื่น ๆ

5. การจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้สำหรับการขาย และสิ่งช่วยในการส่งเสริมการขายให้กับตัวแทนจำหน่าย

6. การบริหารกิจการของตัวแทนจำหน่ายในการทำให้ผู้บริโภคได้รับการบริการที่ประทับใจ ตลอดจนทำให้เกิดความพอใจในการขาย นโยบายการขาย แผนการขาย และการควบคุมการขาย

7. การขายโดยใช้พนักงานขายที่เป็นบุคลากรของตัวแทนจำหน่ายและการเปลี่ยนทะเบียนเจ้าของรถ

8. การช่วยเหลือทางการเงินให้แก่ตัวแทนจำหน่ายในด้านสินค้าคงเหลือและการขายผ่อนชำระให้กับผู้ซื้อ

9. การเตรียมให้บริการการจอร์จยนต์ เพื่อความสะดวก ความพอใจของลูกค้า คำจำกัดความของการตลาดตามที่สมาคมการตลาดแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ ได้รวมถึง การตลาดบริการ ซึ่งก็คือ การตลาดสินค้าที่ไม่มีตัวตน โดยปกติแล้ว สินค้าประเภทนี้จะถูกบริโภคโดยทันที เช่นการแสดง ที่พัก หรือยานพาหนะโดยสาร เป็นต้น การตลาดบริการมีความจำเป็นมากขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการขายบริการท่องเที่ยว โรงแรม หรือบริการลดความอ้วนก็ตาม เราจะพบว่าแต่ละประเภทมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าเดิม เมื่อประมาณการออกมาเป็นตัวเงินแล้วจะเห็นว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้ใช้เงินไปกับสินค้าที่ไม่มีตัวตนนี้เป็นจำนวนมาก กล่าวคือ การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทางธุรกิจที่มีผลให้เกิดการนำสินค้าหรือบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการนั้น ๆ ให้ได้รับความพอใจ ขณะเดียวกัน ก็บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ

3. วิวัฒนาการของการตลาด แบ่งออกเป็น 3 ยุคสำคัญ คือ

1. ยุคการผลิต (พ.ศ. 2408-2460) เป็นช่วงที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม ในยุคนี้ตลาดยังเป็นของผู้ขายหรือเรียกว่า "ตลาดผู้ขาย" ซึ่งเป็นตลาดที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายสามารถจำหน่ายสินค้าได้หมดทุกชนิด หรือเป็นลักษณะของการที่มีปริมาณความต้องการมากกว่าการผลิต

2. ยุคการขาย (พ.ศ. 2463-2493) เป็นยุคที่มีการปฏิวัติและพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอันมาก ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตสูงขึ้น ปริมาณของสินค้าสูงเกินกว่าปริมาณความต้องการ

ของผู้บริโภค การตลาดในยุคนี้จึงเป็นของผู้ซื้อ หรือเรียกว่า "ตลาดของผู้ซื้อ" กล่าวคือ เป็นตลาดที่มีการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตหรือผู้ขายเพื่อที่จะจำหน่ายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

3. ยุคการตลาด (พ.ศ. 2493-ปัจจุบัน) ในยุคนี้เป็นยุคที่ได้หันมาให้ความสนใจกับผลกำไรของกิจการแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เพราะในยุคนี้มีการแข่งขันกันอย่างมาของผู้ผลิต ลักษณะของตลาดจึงเป็นไปในลักษณะของตลาดผู้ซื้อ ซึ่งนักการตลาดไม่ได้มุ่งที่การขายโดยพนักงานขาย การโฆษณา และการส่งเสริมการขายเท่านั้น แต่จะมุ่งเน้นในด้านอื่นเพิ่มเติมรวมถึงการนำเครื่องมือทางการตลาดเข้ามาช่วยในการขายอีกด้วย เช่น การประชาสัมพันธ์ การวิจัยตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา ฯลฯ

4. แนวคิดการบริหารการตลาด (Marketing concepts)

การตลาดมีแนวคิด 5 แนวคิด ซึ่งองค์การธุรกิจได้ยึดถือและนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต จนกระทั่งปัจจุบัน ดังนี้

1. แนวคิดด้านการผลิต แนวคิดนี้ยึดถือหลักว่า ผู้บริโภคพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่สามารถหาซื้อได้ง่ายและต้นทุนต่ำ ธุรกิจที่มุ่งประเด็นความสำคัญในการผลิต ยึดหลักการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตให้ดีขึ้นและมีการจัดจำหน่ายอย่างทั่วถึง ลักษณะแนวคิดด้านการผลิต คือ การที่ลูกค้าให้ความสนใจในสินค้าราคาถูกและหาง่าย ธุรกิจมีหน้าที่ปรับปรุงประสิทธิภาพ ในการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิตและการขยายตลาด การจัดจำหน่ายไปให้ทั่วถึง และลดต้นทุน การผลิตลงเพื่อตั้งราคาให้ต่ำ

2. แนวคิดด้านผลิตภัณฑ์ แนวคิดนี้ยึดถือหลักว่าผู้บริโภคพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพการทำงาน และรูปลักษณะที่ดีที่สุด ธุรกิจจะใช้ความพยายามในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ดี และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ลักษณะแนวคิดด้านผลิตภัณฑ์ คือ การที่ผู้บริโภคให้ความสนใจในคุณภาพและคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เป็นอันดับแรก ดังนั้นงานของธุรกิจก็คือการปรับปรุง คุณสมบัติของ ผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

3. แนวคิดด้านการขาย แนวคิดนี้ยึดถือหลักว่าผู้บริโภคโดยทั่วไปจะไม่ซื้อผลิตภัณฑ์ของธุรกิจหรือซื้อแต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้น จึงต้องใช้ความพยายามในการขายและการส่งเสริมการตลาดอย่างเต็มที่ ลักษณะแนวคิดด้านการขาย คือ โดยทั่วไปผู้บริโภคจะไม่ซื้อของให้เพียงพอ ดังนั้น ผู้ขายจึงสามารถกระตุ้นให้เกิดการซื้อเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ธุรกิจจึงต้องใช้ความพยายามในการขายและส่งเสริมการตลาดด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการซื้อเพิ่มขึ้น

4. แนวคิดด้านการตลาด แนวคิดนี้ยึดหลักว่าต้องพิจารณาความจำเป็นและความต้องการของตลาดเป้าหมาย สร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหนือคู่แข่ง เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของธุรกิจ

5. บทบาทและหลักความสำคัญของการตลาด

การตลาดเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกิจการ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดจะส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งผลกระทบต่อด้านบวก และผลกระทบต่อด้านลบ ที่มีต่อตลาดภายในและภายนอกประเทศซึ่งจำแนกความสำคัญของการตลาดได้ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของการตลาดที่มีต่อสังคมและบุคคล การตลาดมีความสำคัญที่มีต่อสังคมและบุคคล ดังต่อไปนี้

1.1 การตลาดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อของบุคคล

1.2 การตลาดช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรในสังคมให้

สูงขึ้น

1.3 การตลาดทำให้เกิดงานอาชีพต่าง ๆ แก่บุคคลเพิ่มมากขึ้น

2. ความสำคัญของการตลาดที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ การตลาดทำให้เกิดการซื้อขายสะดวก รวดเร็วผู้ซื้อผู้ขายติดต่อสัมพันธ์กันได้ตลอดเวลา การปฏิบัติต่าง ๆ ทางการตลาดก็มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างมากมายดังนี้

2.1 การตลาดช่วยให้ประชากรมีรายได้สูงขึ้น

2.2 การตลาดทำให้เกิดการหมุนเวียนของปัจจัยการผลิต

2.3 การตลาดช่วยสร้างความต้องการในสินค้าและบริการ

2.4 การตลาดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศ

6. หน้าที่หลักของการตลาดในองค์การธุรกิจ (The basic marketing function)

1. การวิจัยการตลาด (Marketing research) คือ กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ตีความ และรายงานข้อมูลทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการขายสินค้าหรือบริการ เพื่อนำมาใช้ประกอบการวางแผนและการตัดสินใจทางการตลาดของผู้ผลิต ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดในการทำให้สินค้าหรือบริการของตนสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าเป้าหมายได้สูงสุด

2. การจัดการผลิตภัณฑ์ (Product management) คือ การกำหนดว่าผลิตภัณฑ์ใดเหมาะสมที่จะวางจำหน่ายได้ในตลาด ซึ่งจะต้องสอดคล้องและตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

ให้มากที่สุด นอกจากนี้จะมีการจัดการผลิตภัณฑ์ตามวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์แล้ว ต้องมีการพิจารณาผลิตภัณฑ์ก่อนที่จะนำมาวางจำหน่ายด้วย

3. การโฆษณา (Advertising) เป็นการที่ธุรกิจแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ต้องการให้ประชาชนทั่วไปทราบ จุดประสงค์ของการโฆษณาเพื่อให้ผู้บริโภคทั่วไปรู้จักสินค้าหรือการบริการนั้น ในอดีตการเริ่มต้นของการโฆษณาจะกระทำในลักษณะของการปาฐะประกาศเชิญชวน ปัจจุบันการโฆษณาทำได้มากขึ้นโดยเฉพาะตามสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ธุรกิจสามารถว่าจ้างบริษัทรับทำโฆษณา เพื่อทำการโฆษณาสินค้าและบริการลงประกาศในสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะ

4. การขายโดยบุคคล (Personal selling) เป็นวิธีการส่งเสริมการตลาดโดยการใช้พนักงานขาย การเสนอขายโดยวิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (two-way communication) มีการพบหน้ากันระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อทำให้สามารถสังเกตเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่งได้ ลูกค้านสามารถเจรจาต่อรองได้ตามความพึงพอใจของตนเองในขณะที่ฝ่ายขายก็สามารถพิจารณาตอบสนองตามความต้องการของลูกค้าได้ตามความเหมาะสม

5. การจัดการช่องทางการจัดจำหน่าย (Managing channels of distribution) กระบวนการจัดการช่องทางการจัดจำหน่ายอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้มา ซึ่งผู้จัดจำหน่ายที่ดีทำให้เขามีความพร้อม เกิดแรงจูงใจที่จะทำหน้าที่ให้กับบริษัท รวมไปถึงเป็นประเมนผลผู้จัดจำหน่าย

6. การกระจายตัวสินค้า (Physical distribution) หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การนำไปปฏิบัติและการควบคุม เส้นทางการเคลื่อนย้ายของวัสดุ สินค้า และสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง จากจุดเริ่มต้นไปยังจุดของการบริโภค ตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อมุ่งหวังผลกำไร

กิจกรรมทางการตลาดสามารถจำแนกออกเป็นพวกใหญ่ ๆ ได้ 3 จำพวก ด้วยกัน คือ

1. กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเป็นเจ้าของ

1.1 การซื้อ คือ การเสาะแสวงหาสินค้า หรือบริการที่ผู้บริโภคมีความต้องการมากที่สุด มาบำบัดความต้องการของตนเอง

1.2 การขาย คือ กิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นปกติในฐานะผู้บริโภค หรือผู้ซื้อ เช่น การซื้ออาหารรับประทานระหว่างวัน ซื้อขนมและน้ำดื่ม ตลอดจนใช้บริการทางรถประจำทาง การใช้บริการสถานเสริมความงาม เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวล้วนเป็นสถานการณ์การซื้อ การขาย ทั้งสิ้น

2. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้าย

2.1 การขนส่ง หมายถึง การขนและการส่ง หรือการนำไปและนำมาของสินค้า ได้แก่ การขนส่งสิ่งของหรือสัตว์ที่ไม่สามารถจะเคลื่อนย้ายตัวเองได้ จากผู้ผลิตเพื่อส่งไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการหรือไปยังผู้บริโภค อีกลักษณะหนึ่ง คือ การนำไปและนำมา คือ นำมนุษย์หรือผู้โดยสารที่สามารถเคลื่อนย้ายตัวเองได้ตามเครื่องหมายสากล ไปยังจุดหมายปลายทางได้ โดยใช้รถ เรือ เครื่องบิน หรือรถไฟ เป็นต้น

2.2 จัดการคลังสินค้า (Warehouse management) เป็นการจัดการในการรับหรือการจัดเก็บ หมายถึง การจัดส่งสินค้าให้ผู้บริโภคเพื่อผลสัมฤทธิ์ด้านกิจกรรมการขาย โดยมีเป้าหมายหลักในการบริหาร ดำเนินธุรกิจ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับคลังสินค้าก็เพื่อให้เกิดการดำเนินการเป็นระบบให้คุ้มกับการลงทุน การควบคุมคุณภาพของการเก็บ การหยิบสินค้า การป้องกัน หรือลดการสูญเสียจากการดำเนินงานเพื่อให้ต้นทุนการดำเนินงานต่ำที่สุด และการใช้ประโยชน์เต็มที่จากพื้นที่

3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและการสนับสนุน

3.1 การจัดมาตรฐานสินค้าและการแบ่งประเภทสินค้า คือ การจัดประเภทของสินค้าตามคุณภาพ รูปลักษณ์ ลักษณะการใช้งาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า

3.2 การบัญชี การเงิน คือ การบัญชีที่เกี่ยวกับการจัดเก็บรวบรวม จำแนก และรายงานข้อมูลทางการเงินของกิจการที่เกิดขึ้นในอดีตให้กับบุคคลภายนอกที่ต้องการข้อมูลทางการเงิน

3.3 การเสี่ยงภัย คือ ความเสี่ยงภัยที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจแล้วก่อให้เกิดความเสียหายในทางการเงินแก่เจ้าของทรัพย์สิน เช่น การเปลี่ยนแปลงในระบอบนิยมของผู้บริโภค

3.4 การจัดหาข้อมูลทางการตลาด คือ ข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ ด้านการตลาด เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น ข้อมูลของตลาดหุ้น ข้อมูลราคาสินค้า และอัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ฯลฯ

7. ส่วนประสมทางการตลาด 4'Ps

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4'Ps) นับเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการตลาด การจะทำให้การดำเนินงานของธุรกิจประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับ การปรับปรุงความสัมพันธ์ของส่วนประสมทางการตลาดให้มีความเหมาะสม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ

ของผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจสูงสุด ส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ราคา (Price) 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ สินค้าหรือบริการที่ธุรกิจจะนำเสนอให้กับผู้บริโภค แนวทางการกำหนดผลิตภัณฑ์ (Product) ให้เหมาะสมต้องพิจารณาว่ากลุ่มเป้าหมายมีความต้องการอะไร เช่นผู้บริโภคมีความต้องการน้ำดื่มที่ สะอาด ปลอดภัย ในบรรจุภัณฑ์พกพาได้ สะดวก ธุรกิจมีหน้าที่ทำตามความต้องการของลูกค้า โดยทั่วไปแนวทางในการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายมีอยู่สองประการ คือ

1.1 สร้างความแตกต่างในตัวสินค้า โดยการสร้างความแตกต่างนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้จริงว่ามีความแตกต่างกันและความแตกต่างนั้นต้องเป็นที่ต้องการของลูกค้าด้วย เช่น คุณสมบัติพิเศษ รูปลักษณ์ การออกแบบ ความสะดวกในการใช้งาน ความปลอดภัย การรับประกัน ความคงทน โดยกลุ่มลูกค้าเป้าหมายต้องเป็นลูกค้าที่ไม่มีการแข่งขันมาก (Niche market)

1.2 สินค้าที่มีราคาไม่สูงนัก คือ การยอมลดคุณภาพบางประการในตัวสินค้าที่ไม่สำคัญลงไป เช่น สินค้าที่ผลิตจากประเทศจีนจะมีคุณภาพไม่ดันทักพอใช้งานได้ แต่มีราคาถูกมาก ๆ หรือสินค้าที่เลียนแบบแบรนด์ดัง ๆ ในซูเปอร์สโตร์

สำหรับนักธุรกิจสมัครเล่นควรเลือกดำเนินธุรกิจในการสร้างความแตกต่างมากกว่า การเป็นสินค้าราคาถูกเพราะหากเป็นด้านการผลิตแล้วรายใหญ่ จะมีต้นทุนการผลิตที่ถูกกว่ารายย่อย แต่หากเป็นด้านบริการ ธุรกิจอาจจะเริ่มต้นที่ราคาถูกก่อน แล้วค่อย ๆ ขยายตลาดเป้าหมายไปที่ธุรกิจราย ใหญ่ไม่ให้ความสนใจ

2. ราคา (Price) เป็นจำนวนเงินที่ผู้บริโภคต้องชำระให้กับผู้ขาย เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ธุรกิจต้องกำหนดราคาให้อยู่ในระดับที่ผู้บริโภคสามารถซื้อได้ การตั้งราคาควรกำหนดราคาให้มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และกลุ่มเป้าหมายของธุรกิจ เช่น หากธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์เสริมความงามผ่านตัวแทนจำหน่ายอาจมีการกำหนดราคาที่ไม่สูงนัก แต่กรณีการจำหน่ายผ่านเคาน์เตอร์ในห้างสรรพสินค้า การกำหนดราคาควรเป็นอีกระดับหนึ่ง ทั้งนี้ต้องพิจารณาราคาต้องเหมาะสมกับรูปลักษณะของสินค้า

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) คือ วิธีการนำสินค้าไปสู่มือของผู้บริโภค วิธีการจำหน่ายหรือการกระจายสินค้ามีความสำคัญอย่างยิ่ง หลักของการเลือกวิธีการกระจายสินค้านั้น ไม่ได้หมายความว่าสถานที่ที่จำหน่ายสินค้ามากที่สุดจะดีเสมอ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่า สินค้าของธุรกิจ

คืออะไร และกลุ่มเป้าหมายคือใคร หากเป็นสินค้าที่มีจำกัด มีเอกลักษณ์ในตัวเอง หากนำไปวางจำหน่ายตามตลาดนัดอาจจะทำให้ภาพลักษณ์ของสินค้าดูต่ำลง การกำหนดราคาสูงก็จะทำให้ไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ แต่หากวางจำหน่ายในสยามพารากอน ก็จะเป็นการยกระดับของสินค้า ทำให้สินค้าดูมีคุณค่า การกำหนดราคาสามารถตั้งราคาสูงได้

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าของธุรกิจ จนกระทั่งสามารถจดจำได้ เช่น โฆษณาในสื่อต่าง ๆ หรือการทำกิจกรรมบางอย่างที่ทำให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าของเราเพิ่มมากขึ้น เช่น การแถม การแลกซื้อ การลดราคาประจำปี เป็นต้น

8. ส่วนประสมทางการตลาด (7'Ps) สำหรับการตลาดบริการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541) ได้อ้างถึงแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service mix) ของ ฟิลลิป คอตเลอร์ (2546) ไว้ว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการซึ่งจะได้ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) หรือ 7'Ps ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดซึ่งประกอบด้วย

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งที่สนองตอบความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตต้องมอบให้แก่ลูกค้าและลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์จากการอุปโภค การบริโภค หรือคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดยทั่วไป ผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ที่อาจจับต้องได้ และผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้

2. ราคา (Price) หมายถึง คุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของบริการกับราคา (Price) ของการบริภารนั้น ถ้าหากคุณค่าของการบริการสูงกว่าราคา ลูกค้าก็จะตัดสินใจจ่ายเงินเพื่อรับบริการดังกล่าว ดังนั้น การกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการที่ชัดเจน และง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่ต่างกัน

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอการบริการให้แก่ลูกค้า ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ในคุณค่าของการบริการแก่ลูกค้า รวมถึงคุณประโยชน์ของการบริการที่ธุรกิจได้นำเสนอต่อลูกค้า ซึ่งจะต้องพิจารณาในด้านของทำเลที่ตั้ง (Location) และช่องทางในการที่จะนำเสนอบริการ (Channels)

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้ผู้บริโภคทราบและกระตุ้นการตัดสินใจของผู้บริโภคให้เข้ามาใช้บริการมากขึ้นโดย

มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข้อมูล ข่าวสาร หรือชักจูงให้ลูกค้าเกิดทัศนคติและพฤติกรรม การใช้บริการ นอกจากนี้ยังเป็นกุญแจสำคัญของการตลาดสายสัมพันธ์

5. บุคคล (People) หรือพนักงาน (Employee) ต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรม การจูงใจ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้เหนือคู่แข่งชั้น เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานของธุรกิจหรือผู้ให้บริการกับลูกค้า พนักงานต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทัศนคติที่ดี สามารถตอบสนองของความต้องการของลูกค้า มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา สามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร

6. การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical evidence and presentation) เป็นการสร้างและนำเสนอให้ลูกค้าได้สัมผัสกับลักษณะทางกายภาพของการบริการ พนักงานหรือธุรกิจต้องนำเสนอคุณภาพโดยรวมให้แก่ลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าตระหนักถึงคุณค่าของการบริการนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การเจรจาต้องสุภาพอ่อนโยน การดูแลเอาใจใส่ต่อลูกค้า และการให้บริการที่รวดเร็ว หรือประโยชน์อื่น ๆ ที่ลูกค้าควรได้รับ

7. ด้านกระบวนการ (Process) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน ในส่วนของการบริการที่ธุรกิจตั้งใจนำเสนอให้กับลูกค้าเพื่อมอบการให้บริการด้วยความใส่ใจ ถูกต้อง รวดเร็ว และทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจ และความพึงพอใจในการรับบริการนั้น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะวิจัย ชุมชนและแกนนำชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมติดตามตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-centered development) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แก้ไขปัญหา (Problem-learning process)

1. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Selener (1997) กล่าวถึง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) คือ การวิจัยที่มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดลงภายในชุมชน เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ของการดำเนินการเพื่อมุ่งแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติในสภาพความเป็นจริง (To solve practical problem in real word) ซึ่งนักวิจัยมีบทบาทในการทำงาน

ร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนทุกชั้นตอน Kerlinger (1988) กล่าวว่า การวิจัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ สามารถตรวจสอบได้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ของสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนคำว่าเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรม การพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการวิจัย ความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน สิ่งแวดล้อม ให้เห็นปัญหาของตัวเอง และเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหา โดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง และสามารถแก้ปัญหาได้จริง ซึ่ง กมล สุดประเสริฐ (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิมต่างกันตรงที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือ PAR มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ปัญหาด้านการพัฒนา และเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับสุภางศ์ จันทวานิช (2547) ที่ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง วิธีการที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ อาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ขั้นตอน ของกิจกรรมการวิจัย เริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม (อเนก ชิตเกสร, 2549)

2. หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยนักวิจัยต้องยอมรับว่าความรู้พื้นบ้าน รวมถึงระบบการสร้างความรู้ และต้นกำเนิดของความรู้มีความแตกต่างไปจากความรู้และทฤษฎีของนักวิชาการ
2. สามารถพัฒนาความสามารถและส่งเสริมศักยภาพของชาวบ้านด้วยการยกระดับและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองของชาวบ้าน ให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง
3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้านในชนบทหรือชุมชนที่ด้อยโอกาส ให้สามารถรับความรู้ที่เกิดขึ้นภายในสังคมของเขา และสามารถทำความเข้าใจถึงความหมายที่ถูกต้อง ตลอดจนนำความรู้ที่ได้รับเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

4. ให้ความใส่ใจปริทัศน์ของชาวบ้าน ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องมือช่วยเปิดเผยให้เห็นประเด็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน

5. การปลดปล่อยความคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชาวบ้านในชุมชนหรือผู้ด้อยโอกาสสามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี

3. ประโยชน์จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. ชาวบ้าน ประชาชน มีความกระตือรือร้นที่จะได้รับการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ร่วมกันมากขึ้น สามารถคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ได้อย่างถูกต้อง

2. ประชาชนได้รับการแก้ไขปัญหา การจัดสรรทรัพยากรที่มีการกระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมไปถึงข้อมูลข่าวสารที่มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

3. ผู้วิจัยและนักพัฒนามีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชน ได้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชน อันก่อให้เกิดความเข้าใจชุมชนได้ดีขึ้น และเกิดแนวคิดในการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

4. กระบวนการวิจัยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

อลิศรา ชูชาติ (2541) กล่าวถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลัก สรุปได้ ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ “ประสานพื้นที่” ในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.1 การคัดเลือกชุมชน ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนทุกด้าน นับตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรชุมชน ลักษณะทางด้านชีวภาพ ข้อมูลด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ การสื่อสาร โดยรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับขั้นตอนนี้ผู้วิจัยอาจใช้ข้อมูลที่มีอยู่เดิมจากหน่วยราชการในท้องถิ่น ต่อจากนั้นจึงตัดสินใจเลือกพื้นที่ชุมชนที่มีความเหมาะสมประกอบกับปัญหาที่สามารถวิจัยได้

1.2 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เป็นการสร้างความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจระหว่างนักวิจัยกับสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้วิจัยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเสียก่อน ผู้วิจัยต้องมีความเชื่อมั่นว่า บุคคลในชุมชนมีความคิดความสามารถในการวิเคราะห์แจกแจงปัญหา ตลอดจนแก้ปัญหาได้

1.3 ในทุกโอกาสต้อง “เปิด” ให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และปัญหา นักวิจัยต้องรู้จักการรับฟังความคิดเห็นจากคนในชุมชนให้มาก

1.4 นักวิจัยพึงระลึกเสมอว่าเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดแนวคิดในการพัฒนา ตัวนักวิจัยต้องเป็นผู้คอยระคับประคองเกื้อหนุน ดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนและทำ

หน้าที่ในเตรียมความพร้อม การถ่ายทอดความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงานให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชน รู้จัก “บูรณาการ” ตนเองเข้ากับวิถีชีวิตในชุมชนนั้น

1.5 ประสานงานกับบุคคลสำคัญในชุมชน กรณีเป็นหมู่บ้าน ได้แก่ นายกอบต. นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าอาวาสวัด ผู้อาวุโสที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ เป็นต้น กรณีเป็นหน่วยงานต้องติดต่อกับผู้เป็นเจ้าของสถานที่ เช่น ผู้อำนวยการ ครูใหญ่ เป็นต้น โดยแนะนำตนเองต่อชุมชนว่าเป็นใคร มาทำอะไร รวมทั้งแนะนำโครงการซึ่งเป็นการเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยนี้

1.6 เปิดโอกาสให้มีการซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทุกขั้นตอน ในขั้นการประสานพื้นที่นี้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ผู้วิจัยจำเป็นต้องบูรณาการตนเองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งร่วมกับชุมชนให้ได้ ไม่เช่นนั้นก็จะไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่สมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับแนวคิดโครงการได้ เป็นการยากที่จะดำเนินการในขั้นต่อไป ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ

2. ชั้นลง/ มีวิจัย “ใส่ใจกระบวนการชุมชน” ประกอบด้วย กิจกรรมที่นักวิจัยพึงกระทำ ได้แก่

2.1 การศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนการประเมินสภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยนักวิจัยควรดำเนินการศึกษาร่วมกับชุมชนต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องของกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การให้ความรู้แก่ชุมชนเป็นการใช้รูปแบบและแนวคิดการศึกษาผู้ใหญ่ ครอบคลุมการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา สถานการณ์ของชุมชน การประเมินความต้องการของชุมชน การพัฒนาเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความข้อมูล การสรุปและให้ข้อเสนอแนะบนพื้นฐานของข้อมูล

2.2 การกำหนดปัญหา เบื้องต้นนักวิจัยอาจค้นพบปัญหาและความต้องการที่หลากหลายของชุมชน แต่เมื่อถึงขั้นการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา นักวิจัยจำเป็นต้องเลือกและกำหนดปัญหาตามลำดับความสำคัญของปัญหา โดยพิจารณาจากปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ร่วมด้วย เช่น ระดับความรุนแรงของปัญหา ความยากง่ายในการแก้ไขปัญหา ความเร่งด่วนของปัญหา หรือการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดภายในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

ขั้นตอนนี้นักวิจัยควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย หรือแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อเลือกและกำหนดปัญหา

2.3 การร่วมออกแบบการวิจัย เป็นขั้นตอนที่มีจุดเริ่มต้นนับตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลว่าจะเก็บข้อมูลอะไรบ้าง อย่างไร โดยใช้เครื่องมืออะไร เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสังเกต หรืออาจใช้เป็นรูปแบบของการอภิปรายกลุ่ม เวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนานเท่าไร ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลเป็นใคร เป็นต้น

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้นักวิจัยอาจพบข้อจำกัดจากสมาชิกในชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากประสบการณ์และความรู้ในเรื่องการวิจัย ดังนั้น นักวิจัยจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการคัดเลือกสมาชิกของชุมชน ควรคัดเลือกบุคคลที่ทราบข้อมูลของชุมชนอย่างเพียงพอเพื่อนักวิจัยจะได้ทราบถึงสถานการณ์ของชุมชนและปัญหาที่ได้มีการกำหนดเป็นประเด็นคำถามไว้ว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด อะไรคือสาเหตุของปัญหา มีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ ใครหรือบุคคลกลุ่มใดที่ได้รับผลกระทบจากปัญหานั้นบ้าง

2.5 การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้ทราบและเป็นการร่วมกันยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมกับเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนงาน หรือโครงการเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

3. ขั้นพัฒนา “มุ่งแก้ปัญหาชุมชน” ประกอบด้วยกิจกรรมที่นักวิจัยพึงดำเนินการ ดังนี้

3.1 กำหนดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการระบุกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในทีมวิจัยแต่ละคนในการดำเนินกิจกรรม จัดทำกำหนดการที่จะใช้ดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ขั้นตอนเหล่านี้ เป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ผู้วิจัยจะทำหน้าที่คอยกระตุ้นให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแล้ว ผู้วิจัยต้องทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น แนะนำช่องทางการหาแหล่งทรัพยากร หรือแหล่งที่ให้การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน นอกเหนือจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน

3.2 การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีแกนนำหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนเป็นกลุ่มทำงาน โดยกลุ่มนี้ต้องเป็นกลุ่มบุคคลที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ กลุ่มทำงานหรือแกนนำนี้อาจจำแนกกลุ่มหรือองค์กรที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือลักษณะของงาน ในกรณีที่ชุมชนยังไม่มีกลุ่มหรือองค์กรที่เหมาะสม ก็มีความจำเป็นต้องจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมที่ได้ตั้งไว้ หน้าที่สำคัญที่สุดของขั้นตอนนี้

คือ การกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกของชุมชน สมาชิกในกลุ่มทำงาน และสมาชิกชุมชนกับผู้วิจัย การมอบหมายงานควรพิจารณาให้ตรงกับศักยภาพและความสามารถของบุคคล การกระจายทรัพยากร และการให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ทั้งนี้ ในการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงาน จำเป็นต้องอาศัยความรู้ และทักษะบางประการซึ่งรวมทั้งเทคนิคการบริหารงาน การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา เพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของนักวิจัยในการจัดอบรมหรือจัดหาวิทยากรจากภายนอก หรือแม้แต่ภายในชุมชนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะให้กับสมาชิกทั้งก่อนและขณะปฏิบัติการ

3.3 การติดตามและประเมินผล เป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับติดตามปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ว่ามีอะไรบ้างที่จำเป็นต้องแก้ไข โครงการและกิจกรรม สามารถดำเนินไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ขั้นตอนนี้สมาชิกของชุมชนยังมีส่วนร่วมและเป็นผู้ดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการ ดังนั้น กลุ่มที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผล ต้องได้รับการฝึกอบรม การใช้ความรู้และเทคนิคสำหรับติดตามและประเมินผลอย่างง่ายจากนักวิจัยก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงาน นักวิจัยอาจจัดตั้งกลุ่มสำหรับติดตามและประเมินผลขึ้นอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ สำหรับรับผิดชอบหน้าที่นี้โดยเฉพาะ เพื่อป้องกันอคติที่จะเกิดขึ้นจากการติดตามและประเมินผล

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีรายละเอียดและสิ่งที่นักวิจัยต้องคำนึงถึงค่อนข้างมาก เริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการประสานพื้นที่ ขั้นลงมือวิจัย ใส่ใจกระบวนการชุมชน ไปจนถึงขั้นพัฒนา แก้ปัญหาชุมชน นักวิจัยจะต้องมีการเตรียมตัวและวางแผนการทำงานที่รัดกุมพอสมควร ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือนักวิจัยต้องบูรณาการกระบวนการทำงานเหล่านี้ให้เป็นวงจรต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อมีการติดตามประเมินผลงานพัฒนาในขั้นสุดท้ายแล้ว ก็จะไปสู่การกลับไปรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนอันเป็นขั้นตอนแรกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อแสวงหาหนทางร่วมกันในการปรับปรุงพัฒนางานนั้นอย่างต่อเนื่องต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว (2551) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงประเภทธุรกิจการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะขามหวานเพื่อการค้า ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการการตลาดธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ชุมชนต้องมีความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมทางการตลาด เริ่มตั้งแต่การ

จัดตั้งองค์กร การแบ่งงานกันทำ นอกจากนี้ ยังต้องให้ความร่วมมือกันระดมสมองเพื่อวางแผน การตลาด โดยเป็นการดำเนินการตลาดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่การวิจัยการตลาด การ ค้นหาพฤติกรรมผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้บริโภค การพัฒนา บรรจุภัณฑ์ การมีตราสินค้าของกลุ่ม การตั้งราคาที่เหมาะสม การพัฒนา ช่องทางการจัดจำหน่าย และหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ก็จะทำธุรกิจชุมชนประสบความสำเร็จสามารถพึ่งตนเองได้ อย่างยั่งยืน

ชนิดดา ภูงษ์ทอง (2551) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า การดำรงชีพตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัย กลุ่มเกษตรกรที่อาศัย ในชุมชนตัวอย่างในด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกร ทั่วไป กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มเกษตรกรที่อาศัย อยู่ในชุมชนทั่วไป การดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดของที่ดินในการทำ เกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมทำนายความสุขเชิง อัตวิสัยได้ โดยการดำรงชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิง อัตวิสัยได้สูงสุด ดังนั้น กลุ่มอาชีพเกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมและการเรียนรู้เรื่องการยึดหลัก ปรัชญาดำรงชีพของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น รวมไปถึงระดับบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันใน สังคม ควรได้รับการสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง

ไชยรัตน์ ปราณี่ และคณะ (2551) ศึกษาโครงการวิจัยเอกสารชุมชนต้นแบบที่นำแนว พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ คือ 1. ทูทางสังคม ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายในที่ปรากฏอยู่ในแต่ละชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดพลังความร่วมมือในการขับเคลื่อนชุมชน เพื่อแก้ไขและพัฒนาให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน ซึ่งแบ่งออกเป็นทุน มนุษย์ ทุนทางสถาบัน กลุ่มหรือเครือข่าย และทุนทางวัฒนธรรม 2. ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทำเล ที่ตั้งของชุมชนที่อยู่ในภูมิประเทศที่สภาพทางภูมิศาสตร์อุดม สมบูรณ์ หรือยังสามารถอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรเหล่านั้นให้ป็นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชนได้ รวมทั้งการเข้าถึงหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน 3. ทุนทางความรู้ สติปัญญา เทคโนโลยี หมายถึง องค์ความรู้ที่เป็นทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่เป็น นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีอยู่ในชุมชน และมีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน เรียนรู้กันภายใน ชุมชนเองและจากการยอมรับจากภายนอก และ 4. นโยบาย/ กระบวนการพัฒนาจากภายนอก

หมายถึง กระบวนการทางนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ได้ถูกนำไปใช้ภายในชุมชน หรือท้องถิ่น ผลการกำหนดแนวทางในการรื้อฟื้นแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ แก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า แนวทางในการนำไปใช้มี 2 แนวทาง ได้แก่

1. การสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับตนเองและสภาพแวดล้อม การสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ 2. การปฏิบัติการเพื่อความพอเพียงในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งมีแนวปฏิบัติ คือ การสร้างอาชีพหลักให้มั่นคง สร้างเสริม อาชีพรองหรืออาชีพเสริม และเพิ่มเติมสวัสดิการจึงจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง อย่างยั่งยืนต่อไป

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ผลการศึกษาพบว่า สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้าน เทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมี ดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชี และการเงิน ปัญหาด้านการผลิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงาน สำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้าน ต่าง ๆ การ สนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

บุญทวรรณ วิงวอน ชัยยุทธ เลิศพาชิน และขจรศักดิ์ วงศ์วิลาส (2554) ศึกษาการ จัดการห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดสารพิษของ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า การค้นหารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ่าน กระบวนการวิจัย พบว่า มีกระบวนการ ดังนี้ (1) การจัดหาความต้องการ ได้แก่ สภาพพื้นที่ในการ เพาะปลูก การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ความพอเพียงของแหล่งน้ำ การจัดหา ตลาดรองรับ (2) กระบวนการจัดการ ห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ การวางแผนในการปลูก (ระดับครอบครัว/ วิสาหกิจ/ SMEs) การเตรียมการ อาทิ การจัดหาแรงงาน พื้นที่ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุค้ำและปุ๋ย การ ลงมือปฏิบัติ (ปลูกพืชหมุนเวียนพืช/ ผัก) ขึ้นแปลงผัก ดูแลรักษา (กำจัดแมลง/ วัชพืช/ ปรับปรุง คุณภาพดิน) ตามเงื่อนไขของการปลูกผัก ดูแลการเก็บเกี่ยว (ทุกวัน/ 2วันต่อครั้ง) (3) ทำการบรรจุ เพื่อกระจายสินค้าไปสู่ตลาดและผู้บริโภค โดยมีระบบหนุนเสริม คือ การประเมินผลการดำเนินงาน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และความพึงพอใจของ

ลูกค้า และ (4) ผลลัพธ์เชิงสังคม คือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน/ คุณภาพชีวิตที่ดี/ ความเข้มแข็งของชุมชน

เปรมชญา ชนระวงศ์ (2553) วิจัยการพัฒนาศักยภาพชุมชนบนเพื่อการพึ่งพาตนเองบนฐานทุนทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนนับถือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมความเชื่อประเพณีที่เป็นทุนทางสังคมทั้งในด้านการทำมาหากินและการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ชุมชนยังมีระบบเครือข่าย มีภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ยังปรับใช้ได้ตามยุคสมัย อาชีพของชุมชนทำประมงชายฝั่ง การทำเกษตรกรรม ระบบการเมืองการปกครองในอดีตมีผู้นำที่อนุเคราะห์ด้วยธรรม แต่ในปัจจุบันลักษณะของผู้นำได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของการแข่งขันคือยึดถือผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง ทุนทางสังคมมีรูปแบบเชิงสาระและโครงสร้าง มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ทุนมนุษย์ ทุนสถาบัน ทุนวัฒนธรรม และทุนองค์ความรู้

พระยุทธศิลป์ ยุทธสิปโป (2554) ศึกษาการบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพธาราม จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ควรทำงานเพื่อรับใช้ประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีการวางแผนการทำงานให้เหมาะสม เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาโดยคำนึงถึงหลักเหตุผล กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล รู้จักหลักการทำให้เกิดผล รู้ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน รู้จักการบริหารที่จะทำให้อบรมถึงวัตถุประสงค์ บรรลุถึงประโยชน์ โดยจะต้องมีความรู้จักรับผิดชอบตน รู้จักวางตนให้เหมาะสม จัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงประชาชน จัดสวัสดิการหรือแบ่งปันผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเสมอภาคเท่าเทียมกัน

วิบูลญา ทูลธรรม, ที มาตวงศ์, สาวิตรี บุรณะพล, ขวัญใจ สิงห์สาย และอวยชัย ไผ่โสภณ (2551) ศึกษาวิถีการผลิตข้าวเพื่อการพึ่งตนเองในระดับครอบครัวและชุมชนบ้านหนองขามพัฒนา ตำบลวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า วิถีการผลิตข้าวในชุมชนบ้านหนองขามพัฒนา เป็นการพึ่งพิงปัจจัยการผลิต ที่อาศัยทรัพยากรในชุมชนและปัจจัยการผลิตที่มีในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน สำหรับวัตถุดิบเป็นการซื้อปัจจัยการผลิตควบคู่ไปกับการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนเพื่อการพึ่งตนเองส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการผลิตข้าวของเกษตรกรนำไปสู่การค้นพบรูปแบบการผลิตข้าวของเกษตรกรที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ซึ่งเริ่มต้นโดยการลดต้นทุนการผลิต

วิลาสินี ศรีสุวรรณ และคณะ (2555) ศึกษาการบริการวิชาการแก่สังคมด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม เพื่อสร้างชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านร่องปลายนา จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า บ้านร่องปลายนา เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 2 จาก

ทั้งหมด 4 ระดับ การพัฒนาบ้านร่องปลายนาสู่หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 3 ต้องพัฒนาในด้านการมีกองทุนรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก ด้านคุณธรรม/จริยธรรม ด้านลดรายจ่ายและสร้างรายได้ ด้านกิจกรรมการออมที่หลากหลาย ด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชนและแผนชุมชน ด้านการปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเอง และด้านการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ปัญหา อุปสรรค ที่พบคือชุมชนยังขาดความรู้ที่จะนำมาพัฒนาเพื่อยกระดับการเป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ข้อเสนอแนะคือชุมชน ควรได้รับการพัฒนาสนับสนุน ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงในรายละเอียดมากขึ้น ในหัวข้อการออม การลดต้นทุน การเพิ่มรายได้ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การพึ่งตนเอง การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนของชุมชน และการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

วันชัย พละไกร (2550) ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านตาแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า เหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในหมู่บ้าน ได้แก่ ความต้องการต่อต้านแนวคิดเศรษฐกิจกระแสหลัก กระตุ้นให้ประชาชนรู้จักการใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ้งเฟ้อ จัดระเบียบครอบครัวให้มีการกินอยู่อย่างพอเพียง โดยมีขั้นตอนจากผู้นำสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน สสำรวจข้อมูลชุมชนให้เป็นปัจจุบัน เมื่อมีครอบครัวต้นแบบ จัดประชุมเวทีประชาคมเพื่อนำแนวปฏิบัติตามแบบอย่างมาปฏิบัติในครอบครัวอื่น ๆ ต่อไป เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ประชาชนทุกครอบครัวดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากเดิม 25 ครอบครัว เป็น 86 ครอบครัว จากทั้งหมด 134 หลังคาเรือน ซึ่งกลุ่มผู้นำมีเหตุผลเพื่อต้องการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ส่งเสริมให้ครัวเรือนยากจนเป็นสมาชิกเพื่อการผลิต ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อการผลิต การแปรรูปหรือรวมกันจำหน่าย ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำธรรมชาติและบ่อบาดาล ปัจจัยด้านความหลากหลายทางอาชีพ ทำนา ทอผ้า แปรรูปผ้า เลี้ยงสุกร เลี้ยงโค เลี้ยงปลา หลักการทางศาสนาที่ยึดเหนี่ยวในหมู่บ้าน ปัจจัยผู้นำด้านชุมชน มีภาวะผู้นำสูง มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต รอบคอบ รอบรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมและจริยธรรม

สุภา นันทะมีชัย (2551) ศึกษาการเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติเพื่อสอบถามหาสาเหตุของปัญหาจากการปฏิบัติในกิจกรรมตัวชี้วัด 6 ด้าน ได้แก่ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเอื้ออาทร

โดยให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และด้านการปฏิบัติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนถือว่ายังมีปัญหาในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 เป็นการแสวงหาแนวทางหรือยุทธศาสตร์ ผลการประชุมพบว่า แนวทางหรือยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 8 แนวทาง ได้แก่ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหรือแบบเข้ม การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึก การจัดทำบัญชีครัวเรือน การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการเสริมสร้างภาวะผู้นำของหัวหน้าครัวเรือน ระยะที่ 3 เป็นการประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางหรือยุทธศาสตร์ที่ค้นพบในระยะที่ 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า แนวทางหรือยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ในการนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ไสว เจริญศรี (2551) ศึกษาเรื่องแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้าน บ้านน้ำดิบ ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการลดรายจ่าย มีการปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคเอง มีการผลิตของใช้บางประเภทสำหรับใช้ในครัวเรือน 2. ด้านการเพิ่มรายได้ มีการพัฒนาของอาชีพเกษตรกรรม โดยการจัดหาพันธุ์พืชที่มีคุณภาพดี การรับจ้างในยามว่างและการหาของป่าเพื่อจำหน่ายตามฤดูกาล 3. ด้านการออม มีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ การฝากเงินกับธนาคาร และการทำประกันชีวิต 4. ด้านการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีกิจกรรมรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิมอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดมาตรการเพิ่มเติมด้านการป้องกันปัญหา ยาเสพติด มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ 5. ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ชีวภาพใช้เอง มีการกำจัดขยะ โดยนำไปทิ้งในป่าและมีการจัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญ 6. ด้านการเอื้ออาทร มีการแบ่งปันช่วยเหลือกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น การลงแขก การจัดสวัสดิการช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมกีฬาปัญหาด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 1. ด้านการลดรายจ่าย มีปัญหาค่านิยมที่ผิดพลาดและพฤติกรรมเลียนแบบ มีปัญหาต้นทุนในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมสูง มีปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ 2. ด้านการเพิ่มรายได้ มีรายได้ไม่เพียงพอ ปัญหาแหล่งน้ำไม่เพียงพอ ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพ 3. ด้านการออม มีเงินออมน้อย

มีหนี้สินมาก 4. ด้านการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีค่านิยมในการเลี้ยงสุราในงานต่าง ๆ เช่น งานศพ งานลงแขก การก่อกองไฟโดยไม่จำเป็น ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ไม่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในหมู่บ้าน 5. ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีบริเวณที่ทิ้งขยะ ประชาชนขาดความตระหนักในการช่วยกันดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาพดินเสื่อม 6. ด้านการเอื้ออาทร เงินทุนสวัสดิการช่วยเหลือคนข้างช้าและมีจำนวนน้อย ความผูกพันระหว่างครัวเรือนลดลง ก่อให้เกิดเป็นแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1. ด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ การลดค่าสาธารณูปโภคที่เกินความจำเป็นของครัวเรือน ฝึกอบรมบุตรหลานให้รู้จักคุณค่าของเงิน ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเอง และส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค 2. ด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ การใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการปลูกพืชอายุสั้น การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ในอาชีพหลัก การหาของป่า ผักจากธรรมชาติตามฤดูกาลเพื่อจำหน่าย 3. การออม ส่งเสริมการออมเงินในครัวเรือน และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ 4. ด้านการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้ครัวเรือนจัดทำบัญชี รายรับ รายจ่าย ชี้แจงสร้างความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ครัวเรือนในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ และรณรงค์ให้ประชาชนยึดมั่นและดำรงตนอยู่ในคุณธรรมความดีงาม 5. ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแยกขยะเปียก ขยะแห้ง รณรงค์การปลูกต้นไม้ในบริเวณบ้าน ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพในภาคเกษตรกรรม 6. ด้านการเอื้ออาทร กำหนดให้หัวหน้าครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน จัดให้ครัวเรือนที่มีศักยภาพสูงดูแลให้คำปรึกษา แนะนำครัวเรือนข้างเคียงที่ด้อยโอกาสกว่า กำหนดกฎ กติกา เพื่อปฏิบัติร่วมกันในหมู่บ้าน

อรรถพล อุษายพันธ์ (2551) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง: ประสบการณ์ตรงจากชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากประสบการณ์ตรงของชาวบ้าน ด้านความพอประมาณ ชาวบ้านเริ่มจากการวิเคราะห์ตนเองลงมือทำกิจกรรมที่พึ่งตนเองเป็นหลัก ปรับแนวความคิด วิถีชีวิต ไม่ให้หลงไปกับกระแสบริโภคนิยม ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ดเว้นสิ่งเสพติด ด้านความมีเหตุผล ชาวบ้านใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนลงมือทำกิจกรรมใด ๆ มีการประชุม จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ปัญหาร่วมกัน กำหนดข้อตกลง ระเบียบ ข้อบังคับ ใช้ศักยภาพทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นประโยชน์ ด้านภูมิคุ้มกัน ชาวบ้านมีความเป็นตัวของตัวเอง มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ปรับวิถีชีวิตและการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ใช้ชีวิตแบบไม่ประมาท สร้างผู้นำหลายคน เจือปนไขความรู้ ชาวบ้านจะศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ก่อนลงมือทำ มีเวที

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีภูมิปัญญาของตนเอง มีการถ่ายทอดความรู้ ให้การศึกษาอยู่เสมอ ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เงื่อนไขคุณธรรม ชาวบ้านใช้คุณธรรมเป็นตัวชี้้นำในการดำเนินชีวิต และประกอบกิจกรรม ด้วยความซื่อสัตย์ มีความอดทน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคี มีสัจจะ มีความเสียสละ และดำเนินกิจกรรมใด ๆ อย่างเปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้

ศูนย์ภูฏานศึกษา (2547) ราชอาณาจักรภูฏานได้ศึกษาแนวคิดใหม่ในการวัดความอยู่ดี มีสุขที่แท้จริงของประชากรมากกว่าการบริโภค แนวคิดความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness: GNH) เป็นการวัดการพัฒนาประเทศที่ไม่ได้เน้นตัวเลขทางด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้น “ความสุขที่แท้จริง” ของประชากรในประเทศ หากประชากรทุกคนมีโอกาสพบกับความสุขได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ หรือเสาหลักแห่งความสุขทั้งสี่ (Four pillars of happiness) อันประกอบไปด้วยปัจจัย ดังนี้ 1) การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (Sustainable economic development) 2) การอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural conservation) 3) การรักษาสีงแวดล้อมทางธรรมชาติ (Nature preservation) และ 4) การมีธรรมาภิบาล (Good governance) โดยองค์ประกอบทั้ง 4 หลักการนี้จะเน้นการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและยั่งยืน มีความโปร่งใสและมีคุณธรรม เพื่อส่งเสริมให้ประชากรได้พบกับความสุขที่แท้จริงร่วมกัน

นอกจากการสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วนั้นผู้วิจัยยังได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาดูงานจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จเพื่อนำมาใช้เป็นตัวแปร สำหรับการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ตารางที่ 2-13 สังเคราะห์การศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ลำดับ	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ผลจากการดำเนินงาน	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
1	บ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี (มีความโดดเด่นด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน)	<ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ - ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม สร้างนวัตกรรม “แอร์แว” (ท่อส่งแรงดันน้ำจากภูมิปัญญาชาวบ้าน) - ลดพลังงานเครื่องสูบน้ำโดยการนำระบบกาลักน้ำมาใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> - แกนนำชุมชน (ผู้นำชุมชน คกก.ชุมชน ฯลฯ) - ชุมชน (ทุนมนุษย์ ทุนธรรมชาติ) - ความสามัคคี และความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน
2	บ้านสะพานหิน ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ (เป็นพื้นที่อารยธรรมขอมโบราณ มีการขุดค้นพบไห ถ้วย ชาม พระพุทธรูป)	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดศูนย์การเรียนรู้วิถีไทอีสานพอเพียง - กลุ่มนักร้องนักเรียนนาบอน - กลุ่มอาชีพเพื่อการเรียนรู้ 12 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผลิตของใช้ในครัวเรือน กลุ่มเยาวชนตำบลนาบอน กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มสมุนไพร กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ พลังงานชุมชน (กังหันลมสูบน้ำ) โซล่าเซลล์ เตาชूपเปอร์อั้งโล่ประสิทธิภาพสูง เตาเผาถ่าน 200 ลิตร ไบโอบีogas กลุ่มกองทุนसानใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้จัดทำบัญชีครัวเรือน - พึ่งพาตนเอง สร้างค่านิยมการออม - สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน - ทุนทางสังคม อนุรักษ์ป่าชุมชน - การรวมกลุ่ม - การเรียนรู้

ตารางที่ 2-13 (ต่อ)

ลำดับ	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ผลจากการดำเนินงาน	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
3	บ้านเขวาสี อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด (หมู่บ้านเกษตรอินทรีย์)	- ชาวบ้านปลูกพืช ผัก ปลอดภัยไร้สารพิษในครัวเรือน ขยาย ผลสู่การปลูกผักสวนครัวกิ่งธุรกิจ ภายใต้ข้อตกลงห้าม ใช้สารเคมี	- วิถีชุมชน (วิถีความพอเพียง) - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - การเรียนรู้ - ความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ
4	บ้านเตย อำเภอยะผิง จังหวัด นครราชสีมา (หมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ ข้าว อินทรีย์)	- ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง - หมู่บ้านปลอดภัย - หมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ - กลุ่มแปรรูปข้าว - โรงสีชุมชน - กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ	- แกนนำชุมชน ผู้นำ คณะกรรมการชุมชน - การมีส่วนร่วมความสามัคคี - ทุนชุมชน วิถีชุมชน (วิถีความพอเพียง) - พึ่งพาตนเอง - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - ปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด

ตารางที่ 2-13 (ต่อ)

ลำดับ	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ผลจากการดำเนินงาน	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
5	บ้านพ่อผาย สร้อยสะพาน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ (ปราชญ์ชาวบ้าน นักการจัดการของภาคอีสาน การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรประณีต เศรษฐกิจพอเพียง)	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์การเรียนรู้ เกษตรผสมผสาน เกษตรประณีต คือ การลงมือทำการเกษตรกับพื้นที่เล็ก ๆ ก่อนเมื่อมีความชำนาญแล้วจึงขยายออกไปสู่พื้นที่ที่มากกว่า - การวางแผนบริหารจัดการพื้นที่ในการเพาะปลูก 	<ul style="list-style-type: none"> - แแกนนำชุมชน - การมีส่วนร่วมในชุมชน - วิถีความพอเพียง - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - เกษตรอินทรีย์ - การพึ่งพาตนเอง เป็นมิตรกับธรรมชาติ - ตั้งมั่น ตั้งใจ
6	บ้านพ่อจันทร์ที ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไทร อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา (ปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ ศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์เกษตรแห่งแผ่นดิน ปี พ.ศ. 2554)	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ - การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ ปุ๋ยหมักชีวภาพ ปรับปรุงบำรุงดิน - การขยายพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ การทำอิฐดินซีเมนต์ - เผาถ่านด้วยถ่าน้ำมัน 200 ลิตร การทำน้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว การย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติ การทำรองเท้าด้วยเศษไหมหรือเศษฝ้าย - การทำแชมพูสระผม 	<ul style="list-style-type: none"> - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - การพึ่งพาตนเอง - การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด - การวางแผน การบริหารจัดการ - การรู้จักตนเอง - ความพอประมาณ

จากการทบทวนวรรณกรรม และการสังเคราะห์ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องงานด้านนี้ จากการวิจัยและจากการปฏิบัติ จะได้ตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย ดังนี้ โดยนำตัวแปรที่สังเคราะห์ของบทที่ 2 ในหน้าที่ 20, 24, 29, 32, 36, 42, 45, 50, 54 และจากการศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง มาแยกเป็นตัวแปรใหญ่และตัวแปรย่อย ตัวแปรใหญ่ 5 ตัวแปร จากหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข และจำแนกเป็นตัวแปรย่อยได้ทั้งหมด 35 ตัวแปร จะถูกนำไปเป็นวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ตารางที่ 2-14 สังเคราะห์ตัวแปรย่อยตามองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
1. ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น	1.1 มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ 1.2 เน้นความเป็นจริงในอาชีพ 1.3 มีความรู้ ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร 1.4 มีความรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนที่ประกอบอาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ 1.5 มีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ 1.6 มีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพด้วยตนเองได้ หากไม่มีต้องแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ 1.7 ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ
2. มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น	2.1 ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรม หรือแนวศาสนา ที่ตนเองนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี 2.2 ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน 2.3 มีวินัยในการปฏิบัติงาน 2.4 มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน 2.5 รู้ รัก สามัคคี 2.6 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล

ตารางที่ 2-14 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
3. มีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน	3.1 มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ 3.2 พัฒนาความคิด จิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา 3.3 มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ 3.4 มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ 3.5 มีความอิสระในการตัดสินใจ
4. มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ	4.1 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร 4.2 มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน 4.3 ประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด ไม่กู้ยืมมากเกินไป 4.4 สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ 4.5 เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น 4.6 เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ 4.7 มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน 4.8 เลี้ยงตัวเองได้ด้วยอาชีพที่ทำ
5. ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ	5.1 ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ 5.2 ประหยัด ไม่โลภ 5.3 การทำอาชีพด้วยความขยัน พออยู่ พอกิน 5.4 การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข 5.5 มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้ 5.6 มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ 5.7 ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม) 5.8 มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต 5.9 นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีกระบวนการดำเนินการวิจัย 10 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลในการวิจัย
2. รูปแบบการวิจัย
3. พื้นที่การวิจัย
4. หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
5. ผู้ให้ข้อมูล
6. ระยะเวลาในการวิจัย
7. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
9. การวิเคราะห์ข้อมูล
10. การนำเสนอผลการวิจัย

ข้อมูลในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะการดำเนินชีวิตของสมาชิกในหมู่บ้าน ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ปัญหาที่ประสบจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ทรัพยากรสำคัญในท้องถิ่น ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น รวมถึงความสามารถในการนำทุนทางสังคมอันได้แก่ ทุนธรรมชาติ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางภายใต้องค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาสรุปเป็นขั้นตอน รูปแบบ วิธีการ ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ข้อมูลที่นำมา

ประกอบการศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการศึกษาประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชุมชน การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และโอกาสในการ น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน โดย วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเบื้องต้นและเชิงลึกสำหรับการ ประมวลผลความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกในชุมชน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ข้อมูลจากนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ มุขนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) หน่วยงานราชการในพื้นที่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง สามารถนำมาใช้เชื่อมโยงและก่อให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนบรรลุดัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษา สถานการณ์ภายในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของ ชุมชน วิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัยที่ได้กำหนดไว้ในประเด็นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้ขั้นตอน รูปแบบ วิธีการของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ใน ทั้งในระดับของการดำเนินชีวิตในครัวเรือน ตลอดจนการยกระดับเป็นหมู่บ้านต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้องค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ปัจจัยใดที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชน อยู่ดีมีสุข เกิดกิจกรรมซึ่งสมาชิกภายในชุมชนมีส่วนร่วม และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่าง ยั่งยืน โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือ กระทั่งเกิดผลที่ดีในทางปฏิบัติสำหรับเป็น ต้นแบบ (Good practice) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาดูงานในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิธีการสังเกตและเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) ร่วมกับการเก็บรวบรวม ข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและชัดเจน สำหรับการนำไป ปรับประยุกต์ใช้ในชุมชน หรือพื้นที่อื่นต่อไปในอนาคต

พื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาดูงานจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 6 แห่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ บ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี บ้านสะพานหิน ตำบลนาบอน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ บ้านเขวาสี อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด บ้านพ่อดาย สร้อยสะระกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ บ้านพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไพร อำเภอยุวม่วง จังหวัดนครราชสีมา และบ้านเตย หมู่ที่ 1 ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 โปรแกรมวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 14 คน

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับกาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 โปรแกรมวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 14 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มตัวอย่างดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มตัวอย่างดำเนินธุรกิจภายใต้ทฤษฎีการบริหาร การจัดการ และหลักการตลาด

ผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) หรือผู้รู้ในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และจากนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key informants) โดยผู้วิจัยเข้าไปศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และขอความรู้จากผู้นำหมู่บ้าน ประธานกลุ่มอาชีพ ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors: KSFs) ของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งข้อมูลอื่นของหมู่บ้านที่มีการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด มีทั้งความรู้ดั้งเดิมของชุมชน เช่น ประวัติของหมู่บ้าน ปัญหาที่เกิดขึ้น การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชุมชน การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาที่มีในชุมชน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ที่อยู่มาเป็นระยะเวลายาวนานกระทั่งพบเห็นความเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนมาโดยตลอด ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มสตรี ผู้นำกลุ่มอาชีพ เป็นต้น

2. กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยสังเกตการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากได้รับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นประเด็นหลักของการวิจัย อันประกอบด้วย ประเด็นด้านความพอประมาณ ได้แก่ วิธีการดำเนินชีวิต การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประเด็นด้านมีภูมิคุ้มกัน ได้แก่ การได้รับความรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การวางแผนการใช้จ่าย หรือแผนการดำเนินชีวิต ประเด็นด้านความมีเหตุผล ได้แก่ การตัดสินใจในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นด้านความรู้ ได้แก่ การวางแผนการทำงานร่วมกัน การศึกษาดูงาน การอบรม การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และประเด็นด้านคุณธรรม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคี คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างได้พัฒนาตนเองเข้าสู่วิถีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 3-1 สรุปลักษณะตัวอย่างจากรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง

ชุมชน	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน/ ชุมชน (คน)	รวมจำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. บ้านผาชัน อำเภอ โพธิ์ไทย จังหวัด อุบลราชธานี	1. กลุ่มผู้รู้ (Key informants)		
	จำนวน 3 คน		
	1.1 ภาครัฐ	1	1
	1.2 ภาคเกษตร	2	2
	2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants)	12	12
	3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informants)	1	1

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

ชุมชน	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน/ ชุมชน (คน)	รวมจำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
2. บ้านสะพานหิน อำเภอคำม่วง จังหวัด กาฬสินธุ์	1. กลุ่มผู้รู้ (Key informants) จำนวน 3 คน 1.1 ภาครัฐ 1.2 ภาคเกษตร 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) 3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informants)	2 3 19 16	2 3 19 16
3. บ้านเขวาสี อำเภอบึง สามวา จังหวัด ร้อยเอ็ด	1. กลุ่มผู้รู้ (Key informants) จำนวน 5 คน 1.1 ภาครัฐ 1.2 ภาคเกษตร 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) 3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informants)	2 5 50 5	2 5 50 5
4. บ้านพ่อผาย สร้อยสะพาน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	1. กลุ่มผู้รู้ (Key informants) จำนวน 1 คน 1.1 ภาครัฐ 1.2 ภาคเกษตร 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) 3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informants)	1 1 5 1	1 1 5 1

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

ชุมชน	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน/ ชุมชน (คน)	รวมจำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
5. ศูนย์การเรียนรู้ บ้านพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา อำเภอ ชุมพวง จังหวัด นครราชสีมา	1. กลุ่มผู้รู้ (Key informants) จำนวน 7 คน 1.1 ภาครัฐ 1.2 ภาคเกษตร 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) 3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informants)	1 6 6 3	1 6 6 3
6. บ้านเตย อำเภอ พิมาย จังหวัด นครราชสีมา	1. กลุ่มผู้รู้ (Key informants) จำนวน 8 คน 1.1 ภาครัฐ 1.2 ภาคเกษตร 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) 3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informants)	2 8 8 8	2 8 8 8
7. กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาที่ดำเนิน กิจกรรมทางธุรกิจ ภายใต้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	1. กลุ่มผู้รู้ (Key informants) จำนวน 11 คน 1.1 ภาครัฐ 1.2 ภาคเกษตร 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) 3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informants)	- 1 7 3	- 1 7 3

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

ชุมชน	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนคน/ ชุมชน (คน)	รวมจำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
8. กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาที่ดำเนิน กิจกรรมทางธุรกิจ ตามทฤษฎีการ บริหารธุรกิจของ ต่างประเทศ	1. กลุ่มผู้รู้ (Key informants) จำนวน 11 คน 1.1 ภาครัฐ 1.2 ภาคเกษตร 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual informants) 3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General informants)	2 - 7 2	2 - 7 2

บทบาทของผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กรณีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นพื้นที่วิจัยชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 6 แห่ง ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และสมาชิกในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่าสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้อย่างเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงได้อธิบายบทบาทหน้าที่นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานภาคสนามของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการ 3 ขั้นตอน ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกรอบในการกำหนดบทบาท ดังแสดงตามตารางต่อไปนี้ (ปัญญาเลิศไกร, 2549)

ตารางที่ 3-2 บทบาทของผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการวิจัย	บทบาทของผู้วิจัย	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
<p>1. ขั้นเตรียมการประสานพื้นที่</p> <p>1.1 การคัดเลือกชุมชน</p>	<p>สำรวจและศึกษาข้อมูลของชุมชนเพื่อให้ได้ชุมชนที่เหมาะสมต่อการทำวิจัย โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่มกับชาวบ้าน</p>	<p>ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่แท้จริงของชุมชน แก่ผู้วิจัย</p>
<p>1.2 สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน</p>	<p>1) เข้าชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง</p> <p>2) แจ้งสถานะและบทบาทของผู้วิจัย</p> <p>3) ปฏิบัติต่อชุมชน/ ชาวบ้าน อย่างให้เกียรติ ยอมรับในความรู้ ความคิดของชาวบ้าน และอ่อนน้อมถ่อมตน</p> <p>4) เรียนรู้และสร้างความคุ้นเคย</p> <p>5) ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน</p> <p>6) ร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>7) ให้ความช่วยเหลือชุมชนและแสดงความมีน้ำใจกับชุมชนตามโอกาสที่เหมาะสม</p> <p>8) รักษาสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>1) ให้ความเป็นมิตรความเป็นกันเองและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>2) ให้ข้อมูลและแนะนำให้ผู้วิจัยสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน</p> <p>3) แนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักคุ้นเคยกับบุคคลสำคัญในชุมชนอื่น ๆ</p> <p>4) ช่วยอำนวยความสะดวกและดูแลความเป็นอยู่ ความปลอดภัยแก่ผู้วิจัย</p>

ตารางที่ 3-2 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	บทบาทของผู้วิจัย	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. ขั้นลงมือวิจัย 2.1 ขั้นศึกษาความเป็นมาและศักยภาพของชุมชน	1) ศึกษาความเป็นมาของชุมชนตลอดจนศักยภาพด้านต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เล่าและแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ 2) ประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน	1) ให้ความร่วมมือในการเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาและศักยภาพของชุมชน 2) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชน
2.2 ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องนำไปใช้ในการวิจัย	1) ดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อสรุปจากชุมชนที่เป็นประเด็นสำคัญเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวิจัย	1) ให้ความเห็นเพื่อการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล
2.3 ขั้นออกแบบการวิจัย	1) อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยแก่ชาวบ้าน 2) ออกแบบการวิจัยโดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูล	1) เรียนรู้กระบวนการวิจัย 2) ให้ข้อมูลและร่วมกำหนดขั้นตอน/วิธีการวิจัย/ เครื่องมือการวิจัย
2.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล	1) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปให้ทราบถึงข้อมูลที่จะนำไปใช้ในกระบวนการวิจัย ทั้งนี้โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล	1) มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล
2.5 ขั้นนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน	1) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อชุมชนโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมตรวจสอบข้อมูล/ ยืนยันความถูกต้อง	1) ให้ความเห็นต่อผลการวิเคราะห์ข้อมูล

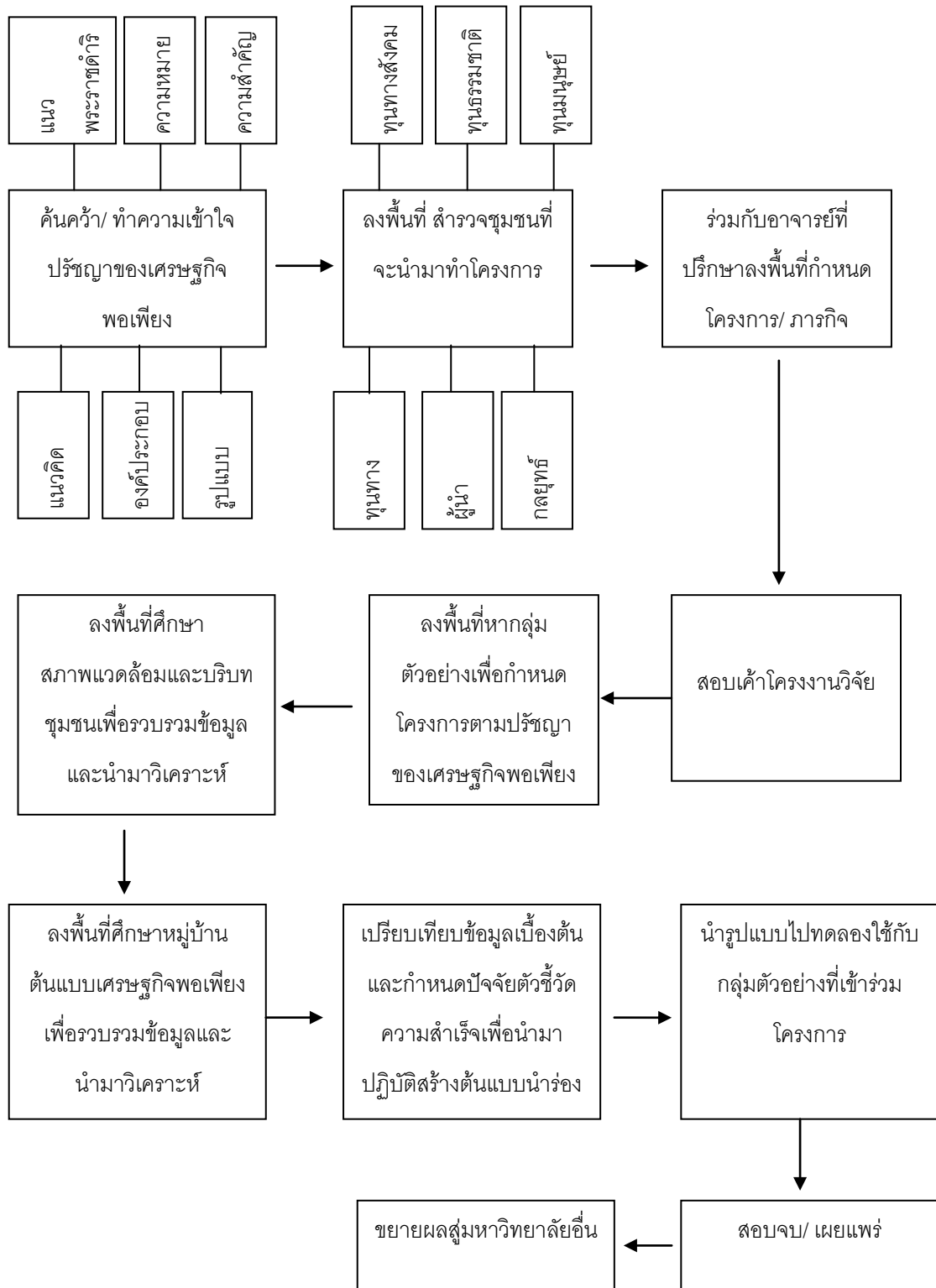
ตารางที่ 3-2 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	บทบาทของผู้วิจัย	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. ขั้นพัฒนา 3.1 ขั้นกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนา	1) ดำเนินการตัดสินใจร่วมกับชุมชนในการเลือกแผนสำหรับพัฒนากลุ่มตัวอย่าง	1) ให้ความเห็นและร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรมในการพัฒนากลุ่มตัวอย่าง
3.2 ขั้นปฏิบัติตามแผน	1) ดำเนินการให้ได้ตัวแทนชุมชนที่จะมาเป็นผู้ช่วยในการพัฒนา 2) ประสานงานให้ตัวแทนชุมชนทำงานตามกิจกรรมได้ โดยผู้วิจัยเป็นคนกลางในการให้ความรู้ เสริมประสบการณ์ และสรรหาทรัพยากรเพื่อการดำเนินการ	1) ส่งตัวแทนเข้าเป็นผู้ช่วยในการพัฒนา 2) ตัวแทนชุมชนฝึกประสบการณ์ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ 3) ตัวแทนชุมชนปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินการของกิจกรรม
3.3 ขั้นติดตามและประเมินผล	1) ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการวางแผนการประเมินผล 2) กำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) นำผลการประเมินมาพัฒนาการดำเนินงานโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข	1) ตัวแทนชุมชนร่วมวางแผนการประเมินผลกับผู้วิจัย 2) ตัวแทนชุมชนร่วมประเมินผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอนกับผู้วิจัย 3) ตัวแทนชุมชนร่วมพัฒนาการดำเนินงานกับผู้วิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพรวมระยะเวลาทั้งสิ้น 18 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นระยะ ช่วงที่สองตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 ศึกษาข้อมูลจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ช่วงที่สามเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 และการทดลองนำแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของผู้วิจัย

ภาพที่ 3-1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของผู้วิจัย

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาชั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นลักษณะของการวิจัยที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เป็นลักษณะการดำเนินการวิจัยโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากชุมชนเป็นหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ อสม. ฯลฯ สำหรับขั้นตอนของการวิจัยจะดำเนินไปโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในลักษณะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์ ประกอบกับการเรียนรู้ของชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) ส่วนของขั้นตอนการดำเนินงานผู้วิจัยได้นำหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผสมกับวงจร เดมมิ่ง (Deming) หรือกระบวนการ PDCA ของเอ็ดเวิร์ด ดับบลิว เดมมิ่ง (Edward W. Deming) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Plan: P)

1.1 ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้า ทำความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย เพื่อศึกษาภาพรวมและรายละเอียดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละกรณี

1.2 ผู้วิจัยศึกษา หาข้อมูลหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเตรียมลงพื้นที่ศึกษาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยศึกษาข้อมูลจากผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, หัวหน้าคุ้ม ฯลฯ)

2. ขั้นการปฏิบัติ (DO: D)

2.1 ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ข้อมูลเบื้องต้น ข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ สำหรับกำหนดขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการปฏิบัติจริง

2.2 ศึกษาดูงาน หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 นำปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ค้นพบมาเป็นข้อมูลตั้งต้น

2.4 สังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้องค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวแปรใหญ่ และข้อมูลจากบริบทของชุมชนและการศึกษาดูงานมากำหนดเป็นตัวแปรย่อย

2.5 นำตัวแปรใหญ่ ตัวแปรย่อยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 ราย

3. ขั้นการตรวจสอบ (Check: C)

3.1 ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors: KSFs) จากชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากการศึกษาดูงาน ได้แก่ บ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี บ้านสะพานหิน ตำบลนาบอน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ บ้านเขวาสี อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด บ้านพ่อดาย สร้อยสระกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ บ้านพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไทร อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา และบ้านเตย หมู่ที่ 1 ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พร้อมกับการสังเคราะห์ขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจริงจนกระทั่งประสบความสำเร็จ และนำมาเป็นต้นแบบเพื่อปรับใช้กับกลุ่มตัวอย่าง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแต่ละแห่งมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ แสดงดังตารางที่ 3-3

3.2 พบที่ปรึกษาเพื่อขอรับคำแนะนำเพิ่มเติม จากการดำเนินกิจกรรมของผู้วิจัย

4. ขั้นการปรับปรุงแก้ไข (Action: A)

4.1 นำปัญหาที่พบจากการนำตัวแปรใหญ่ ตัวแปรย่อยมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างตามกระบวนการที่กำหนดไว้ โดยมีการสังเกต และบันทึกปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อปรับให้สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นได้ต่อไป

4.2 นำข้อเสนอแนะของทีมที่ปรึกษา มาปรับปรุง แก้ไข จนกระทั่งมีความถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์ ตามกระบวนการ และจัดทำเป็นคู่มือการศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป

ตารางที่ 3-3 สังกะระห้บัจจยแห่งความสำเร็จจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ลำดับ	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ผลจากการดำเนินงาน	บัจจยแห่งความสำเร็จ
1	บ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัด อุบลราชธานี (มีความโดดเด่นด้านการ บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของ สมาชิกในชุมชน)	<ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ - ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม สร้างนวัตกรรม“แอร์แว” (ท่อส่ง แรงดันน้ำจากภูมิปัญญาชาวบ้าน) - ลดพลังงานเครื่องสูบน้ำโดยการนำระบบกาลักน้ำ มาใช้ - รูปแบบการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับชุมชนของ ตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - แคนนำชุมชนเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว (ผู้นำ ชุมชน คกก.ชุมชน ฯลฯ) - ความสามัคคี และความร่วมมือของ สมาชิกในชุมชน
2	บ้านสะพานหิน ตำบลนาบอน อำเภอ คำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ (เป็นพื้นที่ อารยธรรมขอมโบราณ มีการขุดค้นพบ ไห ถ้วย ชาม พระพุทธรูป)	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดศูนย์การเรียนรู้วิถีไทอีสานพอเพียง - กลุ่มนักร้องน้อยภูผานาบอน - กลุ่มอาชีพเพื่อการเรียนรู้ 12 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผลิตของ ใช้ในครัวเรือน กลุ่มเยาวชนตำบลนาบอน กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มสมุนไพร กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน เกษตรอินทรีย์ ชีวภาพ พลังงานชุมชน (กัณฑ์ลมสูบน้ำ) โซล่าเซลล์ เตาซูปเปอร์อั้งโล่ประสิทธิภาพสูง เตาเผ่าถ่าน 200 ลิตร ไบโอแก๊ส กลุ่มกองทุนสานใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - พึ่งพาตนเอง ความสามัคคี - สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

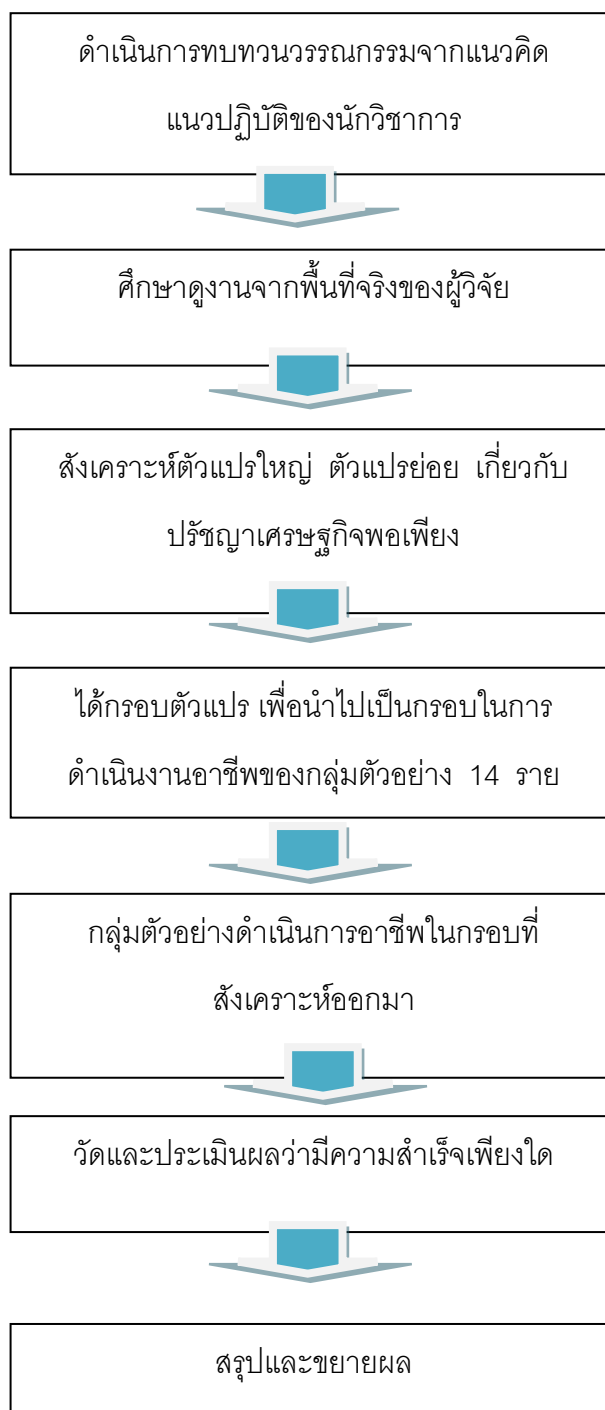
ตารางที่ 3-3 (ต่อ)

ลำดับ	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ผลจากการดำเนินงาน	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
3	บ้านเขวาสี อำเภอลำปาง จังหวัดร้อยเอ็ด (หมู่บ้านเกษตรอินทรีย์)	- ชาวบ้านปลูกพืช ผัก ปลอดภัยไร้สารพิษในครัวเรือน ขยาย ผลสู่การปลูกผักสวนครัวที่ธุรกิจ ภายใต้ข้อตกลงห้าม ใช้สารเคมี	- วิถีชุมชน (วิถีความพอเพียง) - ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ - การเรียนรู้ - ความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ
4	บ้านเตย อำเภอนครราชสีมา จังหวัด นครราชสีมา (หมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ ข้าวอินทรีย์)	- ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง, หมู่บ้านปลอดขยะ, หมู่บ้านเกษตรอินทรีย์, กลุ่มแปรรูปข้าว, โรงสีชุมชน, กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ	- ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน - การมีส่วนร่วม ความสามัคคี - ฟังพาดตนเองก่อนฟังพาดคนอื่น - ปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด
5	บ้านพ่อผาย สร้อยสระกลาง อำเภอลำ ปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ (ปราชญ์ ชาวบ้าน นักการจัดการของภาคอีสาน การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรประณีต เศรษฐกิจพอเพียง)	- ศูนย์การเรียนรู้ เกษตรผสมผสาน เกษตรประณีต คือ การลงมือทำการเกษตรกับพื้นที่เล็ก ๆ ก่อนเมื่อมีความ ชำนาญแล้วจึงขยายออกไปสู่พื้นที่ที่มากกว่า - การวางแผนบริหารจัดการพื้นที่ในการเพาะปลูก	- เกษตรอินทรีย์ - การฟังพาดตนเอง เป็นมิตรกับธรรมชาติ

ตารางที่ 3-3 (ต่อ)

ลำดับ	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	ผลจากการดำเนินงาน	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
6	บ้านพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไทร อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา (ปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ ศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์เกษตรแห่งแผ่นดิน ปี พ.ศ. 2554)	- ศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ ปุ๋ยหมักชีวภาพ ปรับปรุงบำรุงดิน การขยายพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ การทำอิฐดินซีเมนต์ เผาถ่านด้วยถังน้ำมัน 200 ลิตร การทำน้ำมันไบโอดีเซล จากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว การย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติ การทำรองเท้าด้วยเศษไหมหรือเศษฝ้าย การทำแชมพู สระผม	- การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด - เกษตรอินทรีย์ - การวางแผน การบริหารจัดการ - การรู้จักตนเอง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังมีรายละเอียด
ต่อไปนี้

ภาพที่ 3-2 กรอบแนวทางดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย ได้แก่ แบบ สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตเป็นวิธีการหลักของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดัง รายละเอียดต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนา ชักถาม และโต้ตอบระหว่าง ผู้วิจัย ผู้สัมภาษณ์ (Interviewer) กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถูกสัมภาษณ์ (Interviewee) โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการดำเนินชีวิตของสมาชิก ชุมชนชน ตลอดจนการนำเทคโนโลยีมาใช้หรือดัดแปลงให้ เหมาะสมเพื่อนำมาใช้กับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายใต้หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง โดยในแต่ละประเด็นผู้วิจัยเปิดกว้างให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและมากพอสำหรับนำมาใช้ในการประมวลผลได้ โดยผู้วิจัยมี แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและตรงตาม วัตถุประสงค์การวิจัย แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

1.1 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 1

แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้สำหรับเป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ สภาพแวดล้อม และบริบทของชุมชน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญในหมู่บ้าน ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำหรับการศึกษาไว้ ดังนี้

1.1.1 สภาพทางกายภาพ ประกอบด้วยที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การคมนาคม สาธารณูปโภค

1.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับรายรับ รายจ่าย ซึ่งได้จากการประกอบ อาชีพของสมาชิกในชุมชน และที่มาของแหล่งรายได้

1.1.3 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ประวัติของชุมชน เหตุการณ์สำคัญ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน อันส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของชุมชน การเมือง การ ปกครอง การศึกษา ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา ภาษา และลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกภายในและภายนอกชุมชน

1.2 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2

แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 นี้ ผู้วิจัยใช้ตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อยซึ่งได้จาก

การสังเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและการศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับการสัมมนาแบบเจาะลึก โดยนำไปใช้สัมมนาในกลุ่มผู้นำชุมชน คริวเรือนต้นแบบ ประกอบไปด้วยประเด็นต่อไปนี้

1.2.1 ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ

1.2.1.1 มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ

1.2.1.2 เน้นความเป็นจริงในอาชีพ

1.2.1.3 มีความรู้ ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร

1.2.1.4 มีความรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนที่ประกอบอาชีพ หรือ

ที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ

1.2.1.5 มีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ

1.2.1.6 มีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพด้วยตนเองได้ หากไม่มีต้องแสวงหา

ความรู้นี้ก่อนดำเนินการ

1.2.1.7 ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ

1.2.2 มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ

1.2.2.1 ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรม หรือแนวศาสนาที่ตนเองนับถือที่สร้าง

ให้เป็นคนดี

1.2.2.2 ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน

1.2.2.3 มีวินัยในการปฏิบัติงาน

1.2.2.4 มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน

1.2.2.5 รู้ รัก สามัคคี

1.2.2.6 เลือเฟือเฟื้อแผ่ ความเกื้อกูล

1.2.3 มีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการใน อาชีพแต่ละขั้นตอน

1.2.3.1 มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้

1.2.3.2 พัฒนาความคิด จิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา

1.2.3.3 มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ

1.2.3.4 มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ

1.2.3.5 มีความอิสระในการตัดสินใจ

1.2.4 มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ

1.2.4.1 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร

1.2.4.2 มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน

1.2.4.3 ประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด ไม่กู้ยืมมากเกินไป

1.2.4.4 สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ

1.2.4.5 เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น

1.2.4.6 เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ

1.2.4.7 มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน

1.2.4.8 เลี้ยงตัวเองได้ด้วยอาชีพที่ทำ

1.2.5 ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ

1.2.5.1 ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ

1.2.5.2 ประหยัด ไม่โลภ

1.2.5.3 การทำอาชีพด้วยความขยัน พออยู่ พอกิน

1.2.5.4 การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข

1.2.5.5 มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้

1.2.5.6 มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ

1.2.5.7 ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม)

สำหรับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยมีวิธีการดังต่อไปนี้

ก. การสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เริ่มต้นด้วยการแนะนำตัว ได้ถามสารทุกข์ของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลครัวเรือน โดยการซักถามทั่ว ๆ ไป เพื่อไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความอึดอัด และยังไม่รวบรัดประเด็นคำถามเจาะลึก ใช้การพูดคุยสนทนาอย่างเป็นธรรมชาติ ประกอบกับการสังเกตอาการปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล สร้างความไว้วางใจ และความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นระหว่างคู่สนทนา จากนั้นผู้วิจัยจึงขออนุญาตฉบับที่ครอบคลุมไปกับการระมัดระวังกิริยาท่าทาง ผู้วิจัยแสดงออกถึงการรับรู้อย่างการใช้คำพูดเป็นที่ยอมรับ ให้เกียรติ และใช้น้ำเสียงเรียบและสุภาพอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลแสดงสีหน้า ท่าทางที่เกิดความเบื่อหน่าย ผู้วิจัยจะเปลี่ยนบรรยากาศชวนคุยเรื่องอื่นเพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย เมื่อผู้ให้ข้อมูลมีความพร้อมในการให้ข้อมูลต่อจึงจะเริ่มเข้าสู่ประเด็นคำถามต่อไป

ข. การสัมภาษณ์ระดับครัวเรือน ผู้วิจัยใช้วิธีคล้ายกับสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แต่เนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยต้องเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปช่วยเหลือกิจกรรมบางอย่างเท่าที่ความสามารถของผู้วิจัยสามารถทำได้ อาทิ ผู้ให้ข้อมูลต้องทำงาน ผู้วิจัย

จะเข้าไปช่วย เช่น ทำอาหาร ผสมน้ำหมักชีวภาพ ปั่นลูกบอลอีเอ็ม รดน้ำต้นไม้ ให้อาหารปลา เก็บผักในร่องสวน แต่งผักเพื่อส่งตลาด ฯลฯ ซึ่งจากการร่วมกิจกรรมดังกล่าวของครัวเรือนทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย และทุกครั้งที่ได้ลงไปเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลมีความเป็นมิตรสนิทสนม และยอมให้ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครัวเรือนมากขึ้น โดยประเมินได้จากความกระตือรือร้น และความเต็มใจในการตอบคำถาม ผู้ให้ข้อมูลเล่าประวัติ ชีวิตความเป็นมาของครัวเรือน ประเด็นปัญหาภายในครัวเรือนได้อย่างชัดเจน ประกอบกับการพาผู้วิจัยไปเยี่ยมชมทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของครัวเรือนผู้ให้ข้อมูล ตามสภาพเงื่อนไขของแต่ละบุคคล ก่อนสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำหรับระยะเวลาในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป โดยยึดความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลักกว่าจะเป็นเมื่อไร ที่ไหน อย่างไร กระทั่งสิ้นสุดการวิจัย

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการสนทนากลุ่มระหว่างกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างน้อย 3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่มประมาณ 8-10 คน โดยได้กำหนดรูปแบบการสนทนากลุ่มและประเด็นคำถามสำคัญของการสนทนาตามกรอบแนวคิดการวิจัย เกี่ยวกับประเด็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายในชุมชน ประกอบด้วยประเด็นคำถามต่อไปนี้

- 2.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง
- 2.3 ปัญหา อุปสรรคที่พบจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
- 2.4 ผู้ให้คำปรึกษา หรือแนะนำกรณีที่พบปัญหาจากการนำหลักเศรษฐกิจ

พอเพียงไปปฏิบัติ

- 2.5 ประโยชน์ที่ได้จากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
- 2.6 การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ผู้อื่น
- 2.7 การให้คำปรึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้อื่น
- 2.8 แนวทางการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนด้วยการปฏิบัติตนตามหลัก

เศรษฐกิจพอเพียง

3. การสังเกต (Observation) สำหรับการศึกษารุ่นตอน รูปแบบ วิธีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริง ผู้วิจัยได้ใช้ทั้งวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non participant observation) กับชุมชน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การสังเกตพฤติกรรม โดยการสังเกตวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายใน

ชุมชน ลักษณะครอบครัว ลักษณะโครงสร้างที่อยู่อาศัย วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน การย้ายถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ ส่วนที่ 2 การสังเกตกิจกรรม ประกอบด้วย การครอบครองทรัพยากรในชุมชน กระบวนการผลิต การจำหน่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การบริโภค และระบบเศรษฐกิจภายในครัวเรือน ส่วนที่ 3 การสังเกตเกี่ยวกับการสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ การอนุรักษ์หรือสืบสานภูมิปัญญา ส่วนที่ 4 การสังเกตความสัมพันธ์ภายในชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ผู้นำชุมชน ผู้มีอำนาจในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่ม ส่วนที่ 5 การสังเกตเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และสภาพภูมิประเทศ

การสังเกตกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การสังเกตพฤติกรรม โดยการสังเกตการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายในกลุ่ม ความรับผิดชอบ กิจกรรมยามว่าง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การบริโภค ส่วนที่ 2 สังเกตการณ์เรียนรู้ ประกอบด้วย ความใส่ใจในการเรียน ความใส่ใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ นอกห้องเรียน การชวนขยาย ค้นคว้าเพิ่มเติม การถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลอื่น ส่วนที่ 3 การสังเกตเกี่ยวกับการสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ การอนุรักษ์หรือสืบสานภูมิปัญญา การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนที่ 4 การสังเกตความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ผู้นำกลุ่ม ภาวะผู้นำ การรวมกลุ่ม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความสมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary data) โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน แหล่งทุนหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ความต้องการจากสมาชิกในชุมชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยทำการศึกษาดูงานพื้นที่ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง 1) บ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี 2) บ้านสะพานหิน ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) บ้านเขวาสี อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด 4) บ้านเตย หมู่ที่ 1 ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 5) บ้านพ่อผาย สร้อยสระกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 6) บ้านพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไพร อำเภอชุมพวง จังหวัด

นครราชสีมา เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์และกำหนดเป็นรูปแบบสำหรับใช้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นรูปแบบและขอบเขตของการวิจัย การตั้งประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการออกแบบเครื่องมือสำหรับดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่จริง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1.3.1 ช่วงที่ 1 ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น และโดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง จากเอกสาร บทความ งานวิจัยของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

1.3.2 ช่วงที่ 2 ผู้วิจัยหาข้อมูลหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และติดต่อประสานงานเพื่อขอศึกษาดูงาน ในประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวเพื่อเข้าพื้นที่ สร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการแนะนำตัวเองครั้งแรกและอธิบาย วัตถุประสงค์ของการวิจัยให้แก่สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน อาทิ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคุ้ม ผู้สูงอายุ โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่ วิธีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน และทำความรู้จักกับครัวเรือนแต่ละหลัง โดยใช้เวลาประมาณ 3 สัปดาห์

1.3.3 ช่วงที่ 3 ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติตามองค์ประกอบต่าง ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้น ความสำเร็จที่พบ และประโยชน์ที่ได้รับ

1.3.4 ช่วงที่ 4 ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลในส่วนที่ขาด หรือไม่สมบูรณ์ ด้วยวิธีการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลเฉพาะราย

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามแล้ว จะนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบว่าข้อมูลเหล่านั้นมีความครบถ้วน สมบูรณ์ หรือไม่ผู้วิจัยจะทดสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธีดังต่อไปนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบในมุมมองของสถานที่ ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกนำไปใช้ในชุมชนพื้นที่หนึ่งแล้วประสบความสำเร็จด้วยปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ หากนำมาปรับใช้ในอีกพื้นที่หนึ่งจะเกิดผลสัมฤทธิ์เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ ดังนี้

1.1 ด้านเอกสาร ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่มีที่มาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน

1.2 ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลจากเรื่องเดียวกันจากบุคคลหลายคน ได้แก่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดการข้อมูล

ในการจัดการข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม มาดำเนินการจำแนกตามความมุ่งหมายของการวิจัยมา ดังต่อไปนี้

1.1 นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ เพื่อศึกษาอย่างละเอียด จัดเก็บเอกสารให้เป็นหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย ที่กำหนดไว้

1.2 นำข้อมูลจากภาคสนาม ที่รวบรวมได้จากสำรวจเบื้องต้น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้ทำการบันทึกไว้ในแบบบันทึก และในแถบบันทึกเสียง มาถอดความ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ศึกษา

1.3 นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้เก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสำรวจเบื้องต้น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้วิธี Data triangulation โดยการส่งข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน หรือกลับไป

สอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological triangulation) ของ เดนิเซ็น (Denizen, 1970) คือ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันคือ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

1.3.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลผู้วิจัยได้มานั้น ถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบ คือ การสอบแหล่งของข้อมูลแหล่งที่มา ที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากัน จะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ดังต่อไปนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

2.1 วิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด (Typologies) ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป โดยประเด็นที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ บริบทของชุมชน สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ศักยภาพชุมชน ภูมิปัญญา การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาตนเองและชุมชน ผลที่เกิดขึ้น ฯลฯ ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชน โดยมีกรอบดังนี้

2.1.1 การกระทำ (Acts) คือ เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง และการกระทำที่มียาวนานต่อเนื่อง

2.1.2 กิจกรรม (Activities) คือ เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง และมีความผูกพันกับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม

2.1.3 ความหมาย (Meanings) คือ การที่บุคคลได้อธิบาย สื่อสาร หรือให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำ หรือ กิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมาย ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชุมชน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา

2.1.4 ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ ความเกี่ยวโยงระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ในสังคมที่ทำการศึกษา ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นรูปของการมีส่วนร่วม หรือการไม่มีส่วนร่วมในชุมชนก็ได้

2.1.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันได้เข้าร่วมกิจกรรม หรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.1.6 สภาพสังคม (Setting) คือ สถานการณ์ที่การกระทำ หรือกิจกรรมที่ศึกษากำลังดำเนินอยู่

การวิจัยครั้งนี้ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเริ่มด้วยการจัดระบบของข้อมูล การจำแนกและจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ผู้วิจัยทำการศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลแต่ละประเด็นเพื่อหาข้อสรุป หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ภาพรวมตามขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง และสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Analysis description) ซึ่งเป็นลักษณะของการบรรยาย อธิบายข้อเท็จจริง รวมไปถึงการนำเสนอข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อให้ทราบขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริงจากกลุ่มตัวอย่างและถ่ายทอดไปสู่ครัวเรือน และชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ตารางที่ 3-4 แผนการดำเนินการนำตัวแปรใหญ่ ตัวแปรย่อย องค์ประกอบเศรษฐกิจพอเพียงไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

กิจกรรม	ก.ย. 58			ต.ค.58			พ.ย. 58			ธ.ค. 58			ม.ค. 59		
1. วางแผนการดำเนินงาน															
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน															
3. ประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจในกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่าง															
4. มอบหมายให้นักศึกษาออกแบบหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจน															
5. กำหนดการอบรมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการสาธิตการทำสบู่เหลวสมุนไพร															
6. เตรียมการสอน (เศรษฐกิจพอเพียง + รายวิชาด้านบริหารธุรกิจที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการ เช่น โครงสร้างองค์การ การตลาด การประชาสัมพันธ์)															
7. นักศึกษาดำเนินการตามรูปแบบของกลุ่มคู่ขนานไปกับการอบรมให้ความรู้ตามกระบวนการ															
7.1 นักศึกษาเลือกคณะกรรมการกลุ่ม															
7.2 จัดทำผังโครงสร้างกลุ่ม															

ตารางที่ 3-4 (ต่อ)

กิจกรรม	ก.ย. 58				ต.ค.58				พ.ย. 58				ธ.ค. 58				ม.ค. 59			
7.3 กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของประธาน รองประธาน และกรรมการกลุ่ม																				
8. ทำ Check list หัวข้อเศรษฐกิจพอเพียงกับชีวิตประจำวัน																				
9. สอนหัวข้อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง																				
10. นำตัวแปรย่อยมาใช้ในการทดสอบ โดยแทรกในกิจกรรม 10.1 อบรมให้ความรู้แก่นักศึกษาเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอาชีพ ครีมน้ำ																				
11. ให้ความรู้ด้านการตลาด บรรจุมัณฑ์																				
12. ให้ความรู้เกี่ยวกับสารประกอบซึ่งเป็นวัตถุดิบของสินค้า และสมุนไพรส่วนผสม																				
12.1 นักศึกษาดำเนินการจัดหาทุน งบประมาณในการดำเนินงาน																				
12.2 นักศึกษาดำเนินการผลิตสินค้าตามความรู้ที่ได้รับการอบรม มีการทดลองใช้ ควบคุม ติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตัวสินค้าให้มีความเหมาะสม																				

ตารางที่ 3-4 (ต่อ)

กิจกรรม	ก.ย. 58			ต.ค.58			พ.ย. 58			ธ.ค. 58			ม.ค. 59		
13. ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการขอรับรองมาตรฐานคุณภาพของสินค้า															
14. ออกร้านครั้งที่ 1 (18 ตุลาคม พ.ศ. 2558)															
15. ถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติการ (After action review)															
16. สรุปบทเรียนครั้งที่ 1															
17. ประชุมเพื่อหาประเด็นการพัฒนาระบบงานและผลิตภัณฑ์															
18. สร้างเพจในเฟสบุ๊กสำหรับจำหน่ายสินค้า															
19. ออกร้านครั้งที่ 2 (25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558)															
20. ถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติการ (After action review)															
21. สรุปบทเรียนครั้งที่ 2															
22. ประชุมเพื่อหาประเด็นการพัฒนาระบบงาน และผลิตภัณฑ์															
23. ออกร้านครั้งที่ 3 (17 ธันวาคม พ.ศ. 2558)															
24. ถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติการ (After action review)															
25. สรุปบทเรียนครั้งที่ 3															
26. เก็บข้อมูลด้วยการสังเกต แบบบันทึก															

ตารางที่ 3-4 (ต่อ)

กิจกรรม	ก.ย. 58				ต.ค.58				พ.ย. 58				ธ.ค. 58				ม.ค. 59			
27. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล																				
28. นำเสนอข้อมูล และเผยแพร่																				

บทที่ 4

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัย เรื่องการศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. การทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด แนวปฏิบัติของนักวิชาการ
2. ศึกษาดูงานจากหมู่บ้านที่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจ

พอเพียง

3. สังเคราะห์ตัวแปรใหญ่ ตัวแปรย่อย จากองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข
4. นำตัวแปรไปทดสอบกับการดำเนินธุรกิจของกลุ่มตัวอย่าง
5. การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่สังเคราะห์ได้
6. วัดและประเมินผล
7. สรุปและขยายผล

จากขั้นตอนดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้ ดังนี้

การทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด แนวปฏิบัติของนักวิชาการ

จากการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด แนวปฏิบัติของนักวิชาการเกี่ยวกับภูมิเศรษฐกิจ สังคมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง สามารถจำแนกเป็นตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อยดังนี้

ตารางที่ 4-1 ผลจากการทบทวนวรรณกรรม จากแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับภูมิ-เศรษฐกิจ
สังคมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
ความรู้	มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ, เน้นความเป็นจริงในอาชีพ, มีความรู้ว่าคุณค่า ต้องการสินค้าและบริการอะไร, มีความรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนที่ ประกอบอาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ, มีองค์ความรู้ หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ, มีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพด้วยตนเอง ได้ หากไม่มีต้องแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ, ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่น ตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ
คุณธรรม	ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนาที่ตนนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี, ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน, มีวินัยในการปฏิบัติงาน, มีธรรมาภิบาลในการ ปฏิบัติงาน, รู้ รัก สามัคคี, เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล
การมีเหตุผล	มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้, พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพ พออยู่ตลอดเวลา, มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ, มีความเด็ดเดี่ยวใน การตัดสินใจ, มีอิสระในการตัดสินใจ
มีภูมิคุ้มกัน	ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร, มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน ประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัดไม่กั้มามากเกินกำลัง, สร้าง สมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ, เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น, เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ, มีการวางแผน การผลิตเป็นขั้นเป็นตอน, เลี้ยงตนเองด้วยอาชีพที่ทำ
พอประมาณ	ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ, ประหยัด ไม่โลภ, การทำอาชีพด้วยความ ขยัน พออยู่ พอกิน, การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข, มีความ ยินดีในสิ่งที่ทำได้, มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ, ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม), มีการแสวงหา วิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต, นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 4-1 แสดงให้เห็นว่าจากการทบทวนวรรณกรรมจากนักวิชาการ จำนวน 65 คน พบว่า

1. เจาะด้านความรู้ มีลักษณะที่แสดงออกด้านความรู้ ได้แก่ มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ, มีความรู้ ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร, มีความรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนที่ประกอบอาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ, มีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ, มีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพด้วยตนเองได้ หากไม่มี ต้องแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ, ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ

2. ด้านคุณธรรม ได้แก่ ดำเนินชีวิตตามแนวตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนา ที่ตนนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี, ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน, มีวินัยในการปฏิบัติงาน, มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน, รู้ รัก สามัคคี, เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล

3. ด้านการมีเหตุผล ได้แก่ การมีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้, พัฒนาความคิดจิตใจในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา, มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ, มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ, มีอิสระในการตัดสินใจ

4. มีภูมิคุ้มกัน ได้แก่ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร, มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน, ประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัดไม่กู้ยืมมากเกินไป, สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ, เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น, เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ, มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน, เลี้ยงตนเองด้วยอาชีพที่ทำ

5. ความพอประมาณ ได้แก่ ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ, ประหยัด ไม่โลภ, การทำอาชีพด้วยความขยัน พอกิน, การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข, มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้, มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ, ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม), มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต, นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ

ศึกษาดูงานจากหมู่บ้านที่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาดูงานจากหมู่บ้านที่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 6 แห่ง ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) บ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี 2) บ้านสะพานหิน ตำบลนาบอน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) บ้านเขวาสี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 4) บ้านพ่อผาย สร้อยสระกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัด

บุรีรัมย์ 5) ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบล
ตลาดไทร อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา และ 6) บ้านเตย หมู่ที่ 1 ตำบลกระเบื้องใหญ่
อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา สามารถจำแนกเป็นตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อยได้ดังตารางที่
4-2

ตารางที่ 4-2 การศึกษาคูงานในพื้นที่หมู่บ้านที่ได้รับการประกาศว่าเป็นหมู่บ้านต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
ความรู้	เรียนรู้เพิ่มเติมด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ทางการเกษตร, ผู้นำมีความรู้หลากหลาย สามารถให้คำปรึกษาและแก้ไข ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว, มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม/ ชุมชน, เกิดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ จากการลงมือปฏิบัติจริง, สามารถ พัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย, อธิบายส่วนประกอบ ข้อดี ข้อจำกัด ของวัตถุดิบแต่ละชนิดที่นำมาใช้ในการผลิต
คุณธรรม	ผู้นำกลุ่ม/ ชุมชน มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน, มีความ สามัคคีภายในกลุ่ม/ ชุมชน, ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม, ผู้นำเป็นศูนย์กลางความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม, ปฏิบัติงานด้วยความ ตั้งมั่น ตั้งใจ, มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน, ยึดถือจรรยาบรรณการ เป็นผู้ประกอบในการปฏิบัติงาน, สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เป็นอย่างดี
การมีเหตุผล	เมื่อจะดำเนินการสิ่งใด พิจารณาถึงความคุ้มค่าให้มากที่สุด, ใช้หลัก ธรรมาธิบำบัดธรรมชาติในการดำเนินชีวิต, มีขั้นตอนกระบวนการปฏิบัติใน ตำแหน่ง หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย, มีเหตุผล สนับสนุนการตัดสินใจในการ ปฏิบัติงาน, เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและการให้เหตุผลสนับสนุน ในประเด็นปัญหาาร่วมกันเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
มีภูมิคุ้มกัน	รู้จักนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาให้เกิดเป็นสินค้าหรือวัตถุดิบเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชน, ปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด, ปลูกฝังค่านิยมการออม, อนุรักษ์ป่าชุมชน ทรัพยากรในท้องถิ่น และเป็นมิตรกับธรรมชาติ, สามารถประยุกต์ทุนชุมชน ทุนมนุษย์ ทุนธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์, สามารถอยู่รอดท่ามกลางสภาวะการณเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
พอประมาณ	ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ, ประหยัด ไม้โลภ, การทำอาชีพด้วยความขยัน พออยู่ พอกิน, การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข, มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้, มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ, ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม), มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต, นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 4-2 แสดงให้เห็นว่าจากการศึกษาดูงานในพื้นที่หมู่บ้านที่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ 1) บ้านผาชัน อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี 2) บ้านสะพานหิน ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) บ้านเขวาสี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ 4) ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดโพธิ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และ 6) บ้านเตย หมู่ที่ 1 ตำบลกระเบื้องใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1. เงื่อนไขด้านความรู้ มีลักษณะที่แสดงออกด้านความรู้ ได้แก่ เรียนรู้เพิ่มเติมด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร, ผู้นำมีความรู้หลากหลายสามารถให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว, มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม/ชุมชน, เกิดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ จากการลงมือปฏิบัติจริง, สามารถพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย, อธิบายส่วนประกอบ ข้อดี ข้อจำกัดของวัตถุดิบแต่ละชนิดที่นำมาใช้ในการผลิต

2. เจื่อนไขคุณธรรม มีลักษณะที่แสดงออกในเจื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/ ชุมชน มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน, มีความสามัคคีภายในกลุ่ม/ ชุมชน, ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม, ผู้นำเป็นศูนย์กลางความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม, ปฏิบัติงานด้วยความตั้งมั่น ตั้งใจ, มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน, ยึดถือจรรยาบรรณการเป็นผู้ประกอบในการปฏิบัติงาน, สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี

3. ด้านการมีเหตุผล มีลักษณะที่แสดงออก ได้แก่ เมื่อจะดำเนินการสิ่งใด พิจารณาถึงความคุ้มค่าให้มากที่สุด, ใช้หลักธรรมชาติบำบัดธรรมชาติในการดำเนินชีวิต, มีขั้นตอนกระบวนการปฏิบัติในตำแหน่ง หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย, มีเหตุผล สนับสนุนการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน, เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและการให้เหตุผลสนับสนุนในประเด็นปัญหาาร่วมกันเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

4. ด้านการมีภูมิคุ้มกัน มีลักษณะที่แสดงออก ได้แก่ รู้จักนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาพัฒนาให้เกิดเป็นสินค้าหรือวัตถุดิบเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชน, ปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด, ปลูกฝังค่านิยมการออม, อนุรักษ์ป่าชุมชน ทรัพยากรในท้องถิ่น และเป็นมิตรกับธรรมชาติ, สามารถประยุกต์ทุนชุมชน ทุนมนุษย์ ทุนธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์, สามารถอยู่รอดท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

5. ด้านความพอประมาณ มีลักษณะที่แสดงออก ได้แก่ ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ, ประหยัด ไม่โลภ, การทำอาชีพด้วยความขยัน พออยู่ พอกิน, การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข, มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้, มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ, ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม), มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต, นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ

สังเคราะห์ตัวแปรใหญ่ ตัวแปรย่อย จากองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เจื่อนไข

การทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด แนวปฏิบัติของนักวิชาการเกี่ยวกับภูมิ-เศรษฐกิจ สังคมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในตารางที่ 4-1 และการศึกษาดูงานจากหมู่บ้านที่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 6 แห่ง ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจำแนกเป็นตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อยได้ตามตารางที่ 4-2 ที่แสดงมาแล้วนั้น สามารถนำมาสังเคราะห์รวมกันได้ ดังตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 สังเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4-1 และ 4-2

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
ความรู้	มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ (2), เน้นความเป็นจริงในอาชีพ (2) มีความรู้ ว่า ลูกค้านำต้องการสินค้าและบริการอะไร (2), มีความรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของ ชุมชนที่ประกอบอาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ (2), มีองค์ความรู้ หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ (4), มีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพด้วย ตนเองได้ หากไม่ต้องแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ (2), ไม่พึ่งพาความรู้ จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ (2)
คุณธรรม	ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนาที่ตนนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี (3), ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน (2), มีวินัยในการปฏิบัติงาน (3), มี ธรรมภิบาลในการปฏิบัติงาน (2), รู้ รัก สามัคคี (4), เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความ เกื้อกูล (2) ผู้นำเป็นศูนย์กลางความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม (1)
การมีเหตุผล	มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ (2), พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรง ชีพอยู่ตลอดเวลา (2), มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ (2), มีความเด็ด เดี่ยวในการตัดสินใจ (1), มีอิสระในการตัดสินใจ (3) ใช้หลักธรรมชาติบำบัด ธรรมชาติในการดำเนินชีวิต (1), มีขั้นตอนกระบวนการปฏิบัติในตำแหน่ง หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (1)
มีภูมิคุ้มกัน	ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร (2), มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน (2), ประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัดไม่กู้ยืมมากเกินไป (4), สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ (2), เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพา คนอื่น (3), เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ (2), มี การวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน (2), เลี้ยงตนเองด้วยอาชีพที่ทำ (2)
พอประมาณ	ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ (1), ประหยัด ไม่โลภ (1), การทำอาชีพ ด้วยความขยัน พออยู่ พอกิน (1), การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข (1), มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้, มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพ พอประมาณ (1), ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ- สังคม) (1) มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต (1), นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ (1)

ตารางที่ 4-3 พบว่าตัวแปรที่ 1 เงื่อนไขความรู้ การมีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในการเรียนรู้เพิ่มเติมจากองค์ความรู้อื่นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ, เน้นความเป็นจริงในอาชีพ (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในการพยายามพัฒนา ปรับปรุง มาตรฐานและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้สามารถจำหน่ายและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจริง, การมีความรู้ ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองของความต้องการของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับการมีความรู้ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร, ความรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนที่ประกอบอาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่ม กลุ่มอาชีพในชุมชน, มีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ (4) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในด้านการพัฒนาประเภทผลิตภัณฑ์ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ การออกแบบตราสินค้า การอธิบายสรรพคุณ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นต้น, มีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพด้วยตนเองได้ หากไม่ต้องการแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในกระบวนการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงจำเป็นต้องมีความรู้ที่สามารถประกอบอาชีพด้วยตนเองส่วนหนึ่งก่อน แต่ถ้าไม่มีความรู้ในส่วนที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพต้องศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และจากผู้เชี่ยวชาญก่อนการดำเนินการ ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในการศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเองก่อนพึ่งพาผู้อื่น

สำหรับตัวแปรที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนาที่ตนนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ กล่าวคือ ผู้นำและสมาชิกของกลุ่มมีการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือศาสนาที่ตนนับถือ โดยดำรงตนเป็นคนดีทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษา และการปฏิบัติงาน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม จริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ, ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำในกระบวนการดำเนินกิจกรรม มีวินัยในการปฏิบัติงาน (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำในลักษณะการปฏิบัติงานด้วยความตั้งมั่น ตั้งใจ มีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลา เป็นต้น, มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ โดยแสดงออกใน

ลักษณะการปฏิบัติตนในกรอบจรรยาบรรณการเป็นผู้ประกอบการที่ดี รับผิดชอบต่อชุมชน และสังคม, รู้รัก สามัคคี (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำโดยมีการแสดงออกในลักษณะของความสามัคคีภายในกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม รวมทั้งการปฏิบัติตามนโยบายของผู้เป็นอย่างเคร่งครัด, เชื้อเพื่อเชื้อแม่, ความเกื้อกูล (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำในลักษณะการช่วยเหลือ และแบ่งเบาภาระสมาชิกในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

ตัวแปรที่ 3 มีเหตุผล จิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในลักษณะการยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอก อาทิ ความต้องการของลูกค้า เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ฯลฯ, พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ โดยแสดงออกด้านการหมั่นศึกษา หาความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ การใช้เหตุผลสนับสนุนการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน, มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ (1) หมายถึง ไม่มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 ไปใช้ซ้ำ, มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ (1) หมายถึง ไม่มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 ไปใช้ซ้ำ, มีอิสระในการตัดสินใจ (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ ในการปฏิบัติงาน การประชุม เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและให้เหตุผลสนับสนุนประเด็นปัญหาร่วมกัน, ใช้หลักธรรมาภิบาลบำบัดธรรมชาติในการดำเนินชีวิต (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-2 มาใช้ซ้ำ ในด้านการนำคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสมุนไพรมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มผู้รักสุขภาพ

ตัวแปรที่ 4 มีภูมิคุ้มกัน ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำในการดำเนินกิจกรรม กล่าวคือ ในการปฏิบัติงานต้องใช้ความอดทน และความเพียรตลอดกระบวนการ กรณีเกิดข้อผิดพลาดต้องทบทวนถึงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น ค้นหาวิธีการพัฒนา หรือปรับปรุง อย่างสม่ำเสมอ, มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน (2) หมายถึง มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ โดยแสดงออกในลักษณะของการหมั่นศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ พัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย และการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ, ประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัดไม่กั๊กมากเกินไปเกินกำลัง (2) หมายถึง การนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ โดยการใช้วัตถุดิบที่หาได้ภายในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ชุมชน ประยุกต์ใช้ทุนชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด, สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ (2) หมายถึง การนำตัวแปรจาก

ตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำในการปฏิบัติงานมีการบริหารเวลาในการดำรงชีวิตประจำวัน การศึกษา การปฏิบัติงาน อย่างเหมาะสม, เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น (2) การนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำในการใช้ศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ก่อนจะไปพึ่งพาคนอื่น เช่น การศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลที่ต้องการนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบที่ต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือการแสวงหาองค์ความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองก่อนพึ่งคนอื่น, เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ (1) ไม่มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ, มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน (1) ไม่มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ, เลี้ยงตนเองด้วยอาชีพที่ทำ (1) ไม่มีการนำตัวแปรจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ

ตัวแปรที่ 5 พอประมาณ ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ (1) ประหยัด ไม่โลภ (1), การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข (1), มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้ (1), มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ (1), ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม) (1), มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต (1), นำหลักการวางแผนและการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ (1) หมายถึง ในตัวแปรที่ 5 นั้น ไม่มีการนำตัวแปรย่อยจากตารางที่ 4-1 และ 4-2 ไปใช้ซ้ำ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตประจำวันและปฏิบัติงานตามแนวทางดังกล่าวเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

การนำตัวแปรไปทดสอบกับการดำเนินธุรกิจของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อผู้วิจัยได้ตัวแปรจากการสังเคราะห์ 5 ตัวแปรใหญ่ และ 35 ตัวแปรย่อยแล้ว ได้นำตัวแปรดังกล่าวไปทดสอบกับการดำเนินธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินงานภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

1. ผลจากการนำตัวแปรไปใช้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นตัวแปรในการวิจัย ดังนี้ ตัวแปรที่ 1. เงื่อนไขความรู้ 2. เงื่อนไขคุณธรรม 3. หลักการมีเหตุผล 4. หลักมีภูมิคุ้มกัน 5. หลักพอประมาณ และตัวแปรย่อยจำนวนทั้งสิ้น 35 ตัวแปร การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร โดยใช้วิธีการแปลคะแนนค่าเฉลี่ยเป็นระดับจากข้อมูลที่เป็น Rating scale (สุพัทธ์ร์ พิบูลย์ และสมคิด พรหมจ้อย, 2552) งานวิจัยนี้ใช้เป็น 5 ระดับ แบบสัมบูรณ์ (Absolute criteria) เป็นเกณฑ์ที่มีความหมายชัดเจน การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการใช้ขอบเขตที่แท้จริง (Exact limits) คือ ค่าที่อยู่ระหว่าง

ขอบเขตต่ำ และขอบเขตสูง โดยกำหนดให้มีคะแนนขอบเขตมากที่สุดในระดับ 5 และคะแนนขอบเขตต่ำที่สุดในระดับ 1 ในทุกคะแนนจะมีขอบเขตต่ำและสูงต่อไปนี้

คะแนนระหว่าง 4.51 – 5.00 = มากที่สุด

คะแนนระหว่าง 3.51 – 4.50 = มาก

คะแนนระหว่าง 2.51 – 3.50 = ปานกลาง

คะแนนระหว่าง 1.51 – 2.50 = น้อย

คะแนนระหว่าง 1.00 – 1.50 = น้อยที่สุด

2. พัฒนาการในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการทดสอบตัวแปร โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง ครั้งที่ 1 ดังปรากฏในตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนจากการนำตัวแปรไปใช้ (5 คะแนน)
1. ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	1.1 มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ	1.75 (น้อย)
	1.2 เน้นความเป็นจริงในอาชีพ	2.50 (น้อย)
	1.3 มีความรู้ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร	2.50 (น้อย)
	1.4 มีความรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนที่ประกอบอาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ	1.00 (น้อยที่สุด)
	1.5 มีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ	2.75 (ปานกลาง)
	1.6 มีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพด้วยตนเองได้ หากไม่มีต้องแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ	1.50 (น้อยที่สุด)
	1.7 ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ	1.00 (น้อยที่สุด)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 1		1.86 (น้อย)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 1 เจาะไขความรู้ตัวแปรใหญ่ คือ ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 1.86 หากพิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.75, รองลงมา ได้แก่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ และมีความรู้ว่าคุณค่าต้องการสินค้าและบริการอะไร มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 2.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-5 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนจากการนำตัวแปรไปใช้ (5 คะแนน)
2. มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	2.1 ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรม หรือแนวศาสนา ที่ตนเองนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี	3.00 (ปานกลาง)
	2.2 ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน	3.00 (ปานกลาง)
	2.3 มีวินัยในการปฏิบัติงาน	2.50 (น้อย)
	2.4 มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน	1.50 (น้อยที่สุด)
	2.5 รู้ รัก สามัคคี	3.00 (ปานกลาง)
	2.6 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล	3.00 (ปานกลาง)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 2		2.67 (ปานกลาง)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 2 เจาะไขคุณธรรมตัวแปรใหญ่ คือ การมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.67 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุดมี 4 ข้อ ได้แก่ ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนาที่ตนเองนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี, ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน, รู้ รัก สามัคคี และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ

3.00 รองลงมา ได้แก่ มีวินัยในการปฏิบัติงาน มีคะแนนอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 2.50 และมี
 ธรรมชาติในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด เท่ากับ 1.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-6 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการมี
 เหตุผลไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนจาก การนำตัวแปร ไปใช้ (5 คะแนน)
3. มีเหตุผลในการ ตัดสินใจดำเนินการ ในอาชีพแต่ละ ขั้นตอน	3.1 มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้	2.50 (น้อย)
	3.2 พัฒนาความคิด จิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ ตลอดเวลา	2.00 (น้อย)
	3.3 มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ	2.00 (น้อย)
	3.4 มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ	2.50 (น้อย)
	3.5 มีความอิสระในการตัดสินใจ	2.00 (น้อย)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 3		2.20 (น้อย)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 3 หลักการมีเหตุผล
 ตัวแปรใหญ่ คือ มีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน มีคะแนน
 ภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 2.20 หากพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนน
 สูงสุด เท่ากัน 2 ข้อ ได้แก่ มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ และมีความเด็ดเดี่ยวในการ
 ตัดสินใจ มีคะแนนอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 2.50 ส่วนตัวแปรอื่นมีคะแนนเท่ากัน 3 ข้อ ได้แก่
 พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา, มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ, และ
 ความอิสระในการตัดสินใจ มีคะแนนอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 2.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-7 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี
ภูมิคุ้มกันไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนจากการ นำตัวแปร ไปใช้ (5 คะแนน)
4. มีภูมิคุ้มกันในการ ประกอบอาชีพ	4.1 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร 4.2 มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน 4.3 ประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่ จำกัด ไม่กู้ยืมมากเกินไป 4.4 สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ 4.5 เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น 4.6 เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกัน ประกอบอาชีพ 4.7 มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน 4.8 เลี้ยงตัวเองได้ด้วยอาชีพที่ทำ	3.00 (ปานกลาง) 2.50 (น้อย) 2.50 (น้อย) 2.75 (ปานกลาง) 2.00 (น้อย) 3.00 (ปานกลาง) 3.00 (ปานกลาง) 1.50 (น้อยที่สุด)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 4		2.53 (ปานกลาง)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 4 หลักการมี
ภูมิคุ้มกัน ตัวแปรใหญ่ คือ มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ มีคะแนนภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ
ปานกลาง เท่ากับ 2.53 หากพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด เท่ากับ 3 ข้อ
ได้แก่ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนและความเพียร เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกัน
ประกอบอาชีพ และมีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ
3.00 รองลงมา ได้แก่ สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง
เท่ากับ 2.75 และมีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืนและประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด
ไม่กู้ยืมมากเกินไป มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-8 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนจากการนำตัวแปรไปใช้ (5 คะแนน)
5. ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ	5.1 ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ	3.00 (ปานกลาง)
	5.2 ประหยัด ไม่โลภ	3.50 (ปานกลาง)
	5.3 การทำอาชีพด้วยความขยัน พออยู่พอกิน	3.00 (ปานกลาง)
	5.4 การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข	3.00 (ปานกลาง)
	5.5 มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้	2.50 (น้อย)
	5.6 มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ	3.00 (ปานกลาง)
	5.7 ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม)	3.75 (มาก)
	5.8 มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต	3.50 (ปานกลาง)
	5.9 นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ	
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 5		3.14 (ปานกลาง)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 5 หลักการพอประมาณ ตัวแปรใหญ่ คือ ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ มีคะแนนภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.14 หากพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.75 รองลงมา ได้แก่ ประหยัด ไม่โลภ และนำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.50 ตามลำดับ

การทดสอบตัวแปรครั้งที่ 1 สามารถสรุปตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย 3 ลำดับ ที่มีค่าคะแนนสูงสุด ตามองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-9 สรุปตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย ตามลำดับค่าคะแนนที่มีการนำไปใช้สูงสุด

องค์ประกอบ	ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
1. ความรู้	ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	1. การมีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ 2. เน้นความเป็นจริงในอาชีพ 3. มีความรู้ว่าลูกค้าต้องการอะไร
2. คุณธรรม	มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	1. ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรม 2. ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน 3. รู้ รัก สามัคคี
3. มีเหตุผล	มีเหตุผลในการตัดสินใจดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน	1. มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ 2. มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ 3. พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพตลอดเวลา
4. มีภูมิคุ้มกัน	มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ	1. ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร 2. เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ 3. มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน

ตารางที่ 4-9 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
5. ความพอประมาณ	ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ	1. มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย ไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต 2. ประหยัด ไม่โลภ 3. นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ

ผลการทดสอบตัวแปร โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง ครั้งที่ 2 ดังปรากฏในตารางที่ 4-10

ตารางที่ 4-10 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่1)
1. ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	1.1 มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ 1.2 เน้นความเป็นจริงในอาชีพ 1.3 มีความรู้ ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร 1.4 มีความรู้เรื่องวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนที่ประกอบอาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ	2.50 (น้อย) 3.00 (ปานกลาง) 3.15 (ปานกลาง) 2.00 (น้อย)	1.75 (น้อย) 2.50 (น้อย) 2.50 (น้อย) 1.00 (น้อยที่สุด)

ตารางที่ 4-10 (ต่อ)

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่1)
1.5	มีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ	3.00 (ปานกลาง)	2.75 (ปานกลาง)
1.6	มีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพด้วยตนเองได้ หากไม่มีต้องแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ	2.75 (ปานกลาง)	1.50 (น้อยที่สุด)
1.7	ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ	2.75 (ปานกลาง)	1.00 (น้อยที่สุด)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 1		2.74 (ปานกลาง)	1.86 (น้อย)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 1 เงื่อนไขความรู้ตัวแปรใหญ่ คือ ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเท่ากับ 2.74 หากพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ มีความรู้ ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.15 รองลงมาซึ่งมีคะแนนเท่ากับ 2 ข้อ ได้แก่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ และมีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-11 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้าน
คุณธรรมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 1)
2. มีคุณธรรมใน การประกอบ อาชีพนั้น ๆ	2.1 ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธ ธรรม หรือแนวศาสนา ที่ตนเอง นับถือที่สร้างให้เป็นคนดี	3.15 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	2.2 ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน	3.25 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	2.3 มีวินัยในการปฏิบัติงาน	3.00 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	2.4 มีธรรมาภิบาลในการ ปฏิบัติงาน	2.75 (ปานกลาง)	1.50 (น้อยที่สุด)
	2.5 รู้ รัก สามัคคี	3.75 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)
	2.6 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล	3.65 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 2		3.26 (ปานกลาง)	2.67 (ปานกลาง)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 2 เจาะลึกคุณธรรม
ตัวแปรใหญ่ คือ การมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ
ปานกลางเท่ากับ 3.26 พิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ รู้ รัก สามัคคี มี
คะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.75 รองลงมา คือ ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน มีคะแนนอยู่ใน
ระดับปานกลาง เท่ากับ 3.25 และดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนาที่ตนเองนับถือ
ที่สร้างให้เป็นคนดี มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-12 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี
เหตุผลไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 1)
3. มีเหตุผลใน การตัดสินใจใน การดำเนินการ ในอาชีพแต่ละ ขั้นตอน	3.1 มีจิตใจเข้มแข็งรับการ เปลี่ยนแปลงได้	3.30 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	3.2 พัฒนาความคิด จิตใจ ใน การดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา	3.25 (ปานกลาง)	2.00 (น้อย)
	3.3 มีเป้าประสงค์เดียวกันในการ ตัดสินใจ	3.00 (ปานกลาง)	2.00 (น้อย)
	3.4 มีความเด็ดเดี่ยวในการ ตัดสินใจ	3.25 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	3.5 มีความอิสระในการตัดสินใจ	3.00 (ปานกลาง)	2.00 (น้อย)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 3		3.16 (ปานกลาง)	2.20 (น้อย)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 3 หลักการมีเหตุผล
ตัวแปรใหญ่ คือ มีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน มีคะแนนรวม
เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.16 หากพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด
ได้แก่ มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.30 รองลงมา
มีคะแนนเท่ากัน 2 ข้อ ได้แก่ พัฒนาความคิด จิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา และมีความ
เด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-13 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี
ภูมิคุ้มกันไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 1)
4. มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ	4.1 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร	3.20 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	4.2 มีการพัฒนาอาชีพอย่าง ยั่งยืน	3.25 (ปานกลาง) 3.00 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย) 2.50 (น้อย)
	4.3 ประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ ทรัพยากรที่จำกัด ไม่กู้ยืมมาก เกินกำลัง	3.25 (ปานกลาง)	2.75 (ปานกลาง)
	4.4 สร้างสมดุลของการดำรงชีพ กับอาชีพที่ทำ	3.00 (ปานกลาง)	2.00 (น้อย)
	4.5 เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไป พึ่งพาคนอื่น	3.45 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	4.6 เน้นการมีส่วนร่วมของคนใน ชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ	3.50 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	4.7 มีการวางแผนการผลิตเป็น ขั้นเป็นตอน	2.75 (ปานกลาง)	1.50 (น้อยที่สุด)
	4.8 เลี้ยงตัวเองได้ด้วยอาชีพที่ทำ		
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 4		3.18 (ปานกลาง)	2.53 (ปานกลาง)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 4 หลักการมี
ภูมิคุ้มกัน ตัวแปรใหญ่ คือ มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ
ปานกลาง เท่ากับ 3.18 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ เน้นการมี
ส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.45 รองลงมา

มีคะแนนเท่ากับ 2 ข้อ ได้แก่ มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน และสร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-14 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 2

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 1)
5. ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ	5.1 ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ	3.45 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	5.2 ประหยัด ไม่โลภ	3.50 (ปานกลาง)	3.50 (ปานกลาง)
	5.3 การทำอาชีพด้วยความขยันพออยู่ พอกิน	3.50 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	5.4 การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข	3.25 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	5.5 มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้	3.65 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)
	5.6 มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ	3.00 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	5.7 ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม)	3.50 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	5.8 มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต	3.75 (มาก)	3.75 (มาก)
	5.9 นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ	3.65 (มาก)	3.50 (ปานกลาง)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 5		3.47 (ปานกลาง)	3.14 (ปานกลาง)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 5 หลักการพอประมาณ ตัวแปรใหญ่ คือ ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 3.47 หากพิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.75 รองลงมา มีคะแนนเท่ากัน 2 ข้อ ได้แก่ มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้ และนำหลักการวางแผนและการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.65 ตามลำดับ

การทดสอบตัวแปรครั้งที่ 2 สามารถสรุปตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย 3 ลำดับที่มีค่าคะแนนสูงสุด ตามองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-15 สรุปตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย ตามลำดับค่าคะแนนที่มีการนำไปใช้สูงสุด

องค์ประกอบ	ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
1. ความรู้	ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	1. มีความรู้ว่าลูกค้าต้องการอะไร 2. เน้นความเป็นจริงในอาชีพ 3. การมีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ
2. คุณธรรม	มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	1. รู้รัก สามัคคี 2. ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน 3. ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรม
3. มีเหตุผล	มีเหตุผลในการตัดสินใจดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน	1. มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ 2. พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพตลอดเวลา 3. มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ
4. มีภูมิคุ้มกัน	มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ	1. เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ 2. มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน 3. สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ

ตารางที่ 4-15 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
5. ความพอประมาณ	ความพอประมาณ ในการดำเนินอาชีพ	1. มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่ายไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต 2. มีความยินดีในสิ่งที่ทำ 3. นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ

ผลการนำทดสอบตัวแปร โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง ครั้งที่ 3 ดังปรากฏในตารางที่ 4-16

ตารางที่ 4-16 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 3)	ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 1)
1. ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	1.1 มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ	3.75 (มาก)	2.50 (น้อย)	1.75 (น้อย)
	1.2 เน้นความเป็นจริงในอาชีพ	4.25 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	1.3 มีความรู้ ว่าถูกความต้องการสินค้าและบริการอะไร	3.75 (มาก)	3.15 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)

ตารางที่ 4-16 (ต่อ)

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิต สบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 3)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 1)
1.4	มีความรู้เรื่อง วิถีชีวิต วัฒนธรรมของ ชุมชนที่ประกอบ อาชีพ หรือที่ สัมพันธ์กับการ ประกอบอาชีพ	3.75 (มาก)	2.00 (น้อย)	1.00 (น้อยที่สุด)
1.5	มีองค์ความรู้ หลากหลาย มากกว่าอาชีพที่ ทำ	3.75 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)	2.75 (ปานกลาง)
1.6	มีความรู้ที่ สามารถดำเนิน อาชีพด้วยตนเอง ได้ หากไม่มีต้อง แสวงหาความรู้ ก่อนดำเนินการ	3.75 (มาก)	2.75 (ปานกลาง)	1.50 (น้อยที่สุด)
1.7	ไม่พึ่งพา ความรู้จากผู้อื่น ตลอดเวลาในการ ประกอบอาชีพ	4.00 (มาก)	2.75 (ปานกลาง)	1.00 (น้อยที่สุด)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 1		3.86 (มาก)	2.74 (ปานกลาง)	1.86 (น้อย)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 1 เจ็อนไขความรู้ตัวแปรใหญ่ คือ ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 3.86 หากพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.25 รองลงมา ได้แก่ ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.00 ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ที่เหลือมีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-17 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 3)	ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 1)
2. มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	2.1 ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนา ที่ตนเองนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี	3.75 (มาก)	3.15 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	2.2 ซื่อตรง ไม่โลกไม่เบียดเบียน	4.00 (มาก)	3.25 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	2.3 มีวินัยในการปฏิบัติงาน	3.75 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	2.4 มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน	3.50 (ปานกลาง)	2.75 (ปานกลาง)	1.50 (น้อยที่สุด)
	2.5 รู้รัก สามัคคี	4.20 (มาก)	3.75 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)
	2.6 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความเกื้อกูล	4.75 (มากที่สุด)	3.65 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 2		4.00 (มาก)	3.26 (ปานกลาง)	2.67 (ปานกลาง)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม ตัวแปรใหญ่ คือ การมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.00 พิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.75 รองลงมา ได้แก่ รู้ รัก สามัคคี มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.20 และซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-18 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีเหตุผลไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 3)	ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 1)
3. มีเหตุผลในการตัดสินใจดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน	3.1 มีจิตใจเข้มแข็ง รับการเปลี่ยนแปลงได้	3.75 (มาก)	3.30 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	3.2 พัฒนาความคิดจิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา	4.00 (มาก)	3.25 (ปานกลาง)	2.00 (น้อย)
	3.3 มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ	4.00 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)	2.00 (น้อย)
	3.4 มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ	4.25 (มาก)	3.25 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	3.5 มีความอิสระในการตัดสินใจ	4.00 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)	2.00 (น้อย)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 3		4.00 (มาก)	3.16 (ปานกลาง)	2.20 (น้อย)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 3 หลักการมีเหตุผล ตัวแปรใหญ่ คือ มีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.00 หากพิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.25 รองลงมา มีคะแนน เท่ากัน 3 ข้อ ได้แก่ พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา, มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ, และมีความอิสระในการตัดสินใจ มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-19 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี ภูมิคุ้มกันไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิต สบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 3)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 1)
4. มีภูมิคุ้มกัน ในการประกอบ อาชีพ	4.1 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร	3.75 (มาก)	3.20 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	4.2 มีการพัฒนา อาชีพอย่างยั่งยืน	4.00 (มาก)	3.25 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	4.3 ประกอบอาชีพ ให้ได้ภายใต้ ทรัพยากรที่จำกัด ไม่ คุ้มมากเกินกำลัง	3.65 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	4.4 สร้างสมดุลของ การดำรงชีพกับ อาชีพที่ทำ	3.85 (มาก)	3.25 (ปานกลาง)	2.75 (ปานกลาง)
	4.5 เน้นพึ่งพาตนเอง ก่อนไปพึ่งพาคนอื่น	3.45 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)	2.00 (น้อย)

ตารางที่ 4-19 (ต่อ)

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิต สบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 3)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนน การนำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 1)
4. มีภูมิคุ้มกัน ในการประกอบ อาชีพ	4.6 เน้นการมี ส่วนร่วมของคนใน ชุมชนที่ร่วมกัน ประกอบอาชีพ	4.25 (มาก)	3.45 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	4.7 มีการวาง แผนการผลิตเป็นขั้น เป็นตอน	4.00 (มาก)	3.50 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	4.8 เลี้ยงตัวเองได้ ด้วยอาชีพที่ทำ	3.25 (ปานกลาง)	2.75 (ปานกลาง)	1.50 (น้อยที่สุด)
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 4		3.78 (มาก)	3.18 (ปานกลาง)	2.53 (ปานกลาง)

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 4 หลักการมีภูมิคุ้มกัน ตัวแปรใหญ่ คือ มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.78 หากพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.25 รองลงมา ได้แก่ มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน และมีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.00 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-20 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 3

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 3)	ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนนการนำตัวแปรไปใช้ (ครั้งที่ 1)
5. ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ	5.1 ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ	4.00 (มาก)	3.45 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	5.2 ประหยัด ไม่โลภ	4.25 (มาก)	3.50 (ปานกลาง)	3.50 (ปานกลาง)
	5.3 การทำอาชีพด้วยความซื่อสัตย์	4.45 (มาก)	3.50 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	5.4 การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข	4.25 (มาก)	3.25 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)
	5.5 มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้	4.85 (มากที่สุด)	3.65 (มาก)	3.00 (ปานกลาง)
	5.6 มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพ	3.25 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)	2.50 (น้อย)
	5.7 ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม)	4.20 (มาก)	3.50 (ปานกลาง)	3.00 (ปานกลาง)

ตารางที่ 4-20 (ต่อ)

องค์ประกอบที่ใช้ในการผลิต สบู่เหลวสมุนไพร		ผลคะแนนการ นำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 3)	ผลคะแนนการ นำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 2)	ผลคะแนนการ นำตัวแปร ไปใช้ (ครั้งที่ 1)
5.8 มีการแสวงหาวิธี เพื่อลดรายจ่าย และ ไม่ฟุ่มเฟือยในการ ดำเนินชีวิต	4.45 (มาก)	3.75 (มาก)	3.75 (มาก)	
5.9 นำหลักการ วางแผน และการ บริหารจัดการมาใช้ ในการประกอบ อาชีพ	4.50 (มาก)	3.65 (มาก)	3.50 (ปานกลาง)	
สรุปคะแนนองค์ประกอบที่ 5	4.24 (มาก)	3.47 (ปานกลาง)	3.14 (ปานกลาง)	

ตารางแสดงผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 5 หลักการพอประมาณ ตัวแปรใหญ่ คือ ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ มีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.24 หากพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้ มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.85 รองลงมา ได้แก่ นำหลักการวางแผนและการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.50 มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.45 ตามลำดับ

การทดสอบตัวแปรครั้งที่ 3 สามารถสรุปตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย 3 ลำดับที่มีค่าคะแนนสูงสุด ตามองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-21 สรุปตัวแปรใหญ่ และตัวแปรย่อย ตามลำดับค่าคะแนนที่มีการนำมาใช้สูงสุด

องค์ประกอบ	ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย
1. ความรู้	ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นความเป็นจริงในอาชีพ 2. ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ 3. การมีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ
2. คุณธรรม	มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล 2. รู้รัก สามัคคี 3. ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน
3. มีเหตุผล	มีเหตุผลในการตัดสินใจดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ 2. พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพตลอดเวลา 3. มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ
4. มีภูมิคุ้มกัน	มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ 2. มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน 3. มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน
5. ความพอประมาณ	ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความยินดีในสิ่งที่ทำ 2. นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ 3. มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย ไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต

3. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง จำแนกเป็นมิติ

เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริมีความแตกต่างจากเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของ ตะวันตก ซึ่งมุ่งเน้นเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจ ซึ่งเป็นนามธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตครอบคลุม 4 ด้าน คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้าน จิตใจ มิติด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม (สมพร เทพสิทธิ์า, 2550) ดังนี้

1. มิติด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความขยันหมั่นเพียรประกอบ สัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ช่วยสร้างรายได้ ให้แก่กลุ่มตัวอย่างมีชีวิตที่มีความสุขตามสถานะ สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง มีอาชีพ ระหว่างเรียน

2. มิติด้านจิตใจ

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นจิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีใน สิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มต้นจากตัวเอง ด้วยการสร้างรากฐานทางจิตใจให้มีความ มั่นคง ดำเนินชีวิตอย่างเพียงพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลาง กลุ่มตัวอย่างรู้จักการดำเนิน ชีวิตด้วยความพอดี พอประมาณ ยินดีในสิ่งที่ทำได้ ไม่โลภ ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ใฝ่หาความรู้เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

3. มิติด้านสังคม

เศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าประสงค์เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ประชาชนมีความเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มุ่งให้เกิดความสามัคคีกัน ไม่เอาวัดเอาเปรียบหรือเบียดเบียนกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกิดความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร ระหว่างกัน และไม่เบียดเบียนหรือเอาวัดเอาเปรียบกัน

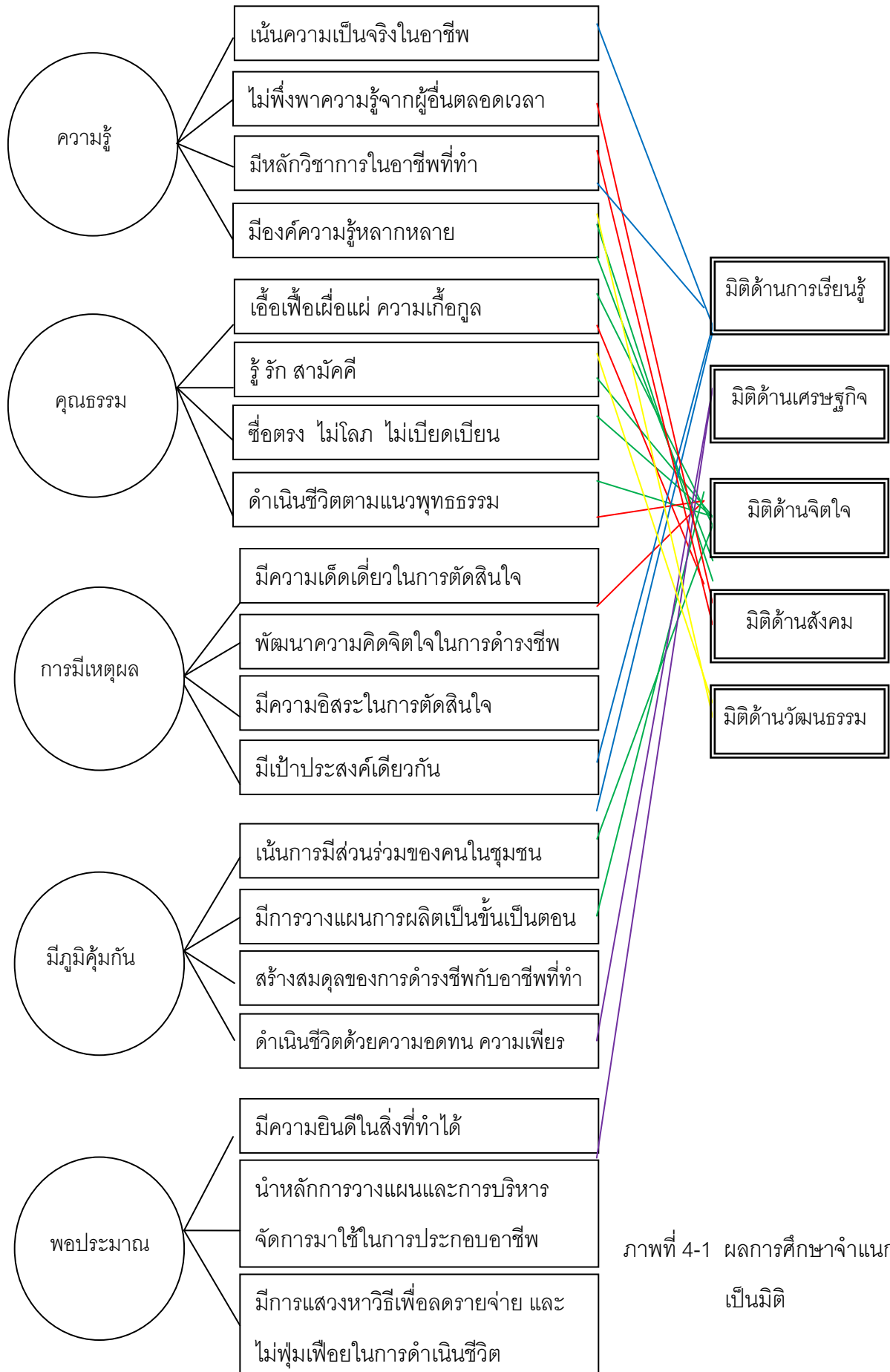
4. มิติด้านวัฒนธรรม

เป็นสิ่งแสดงวิถีชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน นับว่าเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย มีความรู้ทันว่า การเป็นทาสวัตถุนิยมนำมาซึ่งการเป็นหนี้สิน

ผลการศึกษาดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจริง นอกจากจะจำแนกผลการปฏิบัติเป็นมิติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 4 มิติ ข้างต้นแล้ว ผลการศึกษาในครั้งนี้มีเพิ่มขึ้นอีก 1 ด้าน ได้แก่ มิติด้านการเรียนรู้

5. มิติด้านการเรียนรู้

เป็นมิติที่แฝงอยู่ในตัวแปรย่อยซึ่งถูกสังเคราะห์มาจากการศึกษา ได้แก่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ มีองค์ความรู้หลากหลาย มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผนวกกับทฤษฎีทางด้านการบริหารมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจควบคู่ไปกับการศึกษาจนกระทั่งประสบความสำเร็จ โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key success factors) ได้แก่ การเรียนรู้ในการลดต้นทุนให้ต่ำลง การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายให้มีความหลากหลาย เป็นต้น

ภาพที่ 4-1 ผลการศึกษาจำแนกเป็นมิติ

การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่สังเคราะห์ได้

การสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวแปรที่สังเคราะห์ได้นั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมดังตารางที่ 4-22

ตารางที่ 4-22 การนำตัวแปรย่อยจำแนกตามองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขมาใช้ในกิจกรรม

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
1. ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	1.1 มีหลักวิชาการในอาชีพที่ทำ	<ul style="list-style-type: none"> - หาข้อมูลในการคิดค้นสูตรและพัฒนาปรับปรุง - สืบค้นหาข้อมูลในการทำและคิดหาวิธีที่จะพัฒนาสูตรให้คงที่ - ใช้หลักวิชาการด้านการตลาดมาจัดทำ Package - ใช้หลักการวิจัยและพัฒนา การตลาด การบริหารจัดการ
	1.2 เน้นความเป็นจริงในอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - ทำแล้วสามารถใช้ได้ จำหน่ายได้ และก่อให้เกิดรายได้ - สามารถนำมาเป็นอาชีพเสริมได้ - มีการจำหน่ายจริง สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจริง และได้รับประสบการณ์
	1.3 มีความรู้ ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร	<ul style="list-style-type: none"> - จากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกลุ่มลูกค้าเกี่ยวกับสบู์เหลวสมุนไพร - สอบถามความต้องการของลูกค้าที่สนใจสินค้า

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
	1.4 มีความรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนที่ประกอบ อาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการ ประกอบอาชีพ	- ได้ศึกษาจากการลงพื้นที่เพื่อพบกับ กลุ่มอาชีพ - ชมการสาธิตผลิตสบู่เหลวสมุนไพร จากกลุ่มอาชีพ - เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนที่ประกอบ อาชีพผลิตสบู่เหลวสมุนไพรเป็นอาชีพ เสริม
	1.5 มีองค์ความรู้หลากหลาย มากกว่าอาชีพที่ทำ	- มีความรู้ไม่ใช่แค่ทำสบู่ แต่ยังมี ความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบ บรรจุภัณฑ์ - ได้ทดลองทำน้ำยาซักผ้าเพื่อใช้เอง - มีความรู้ด้านการตลาด การจัดการ
	1.6 มีความรู้ที่สามารถดำเนิน อาชีพด้วยตนเองได้ หากไม่มี ต้องแสวงหาความรู้ก่อน ดำเนินการ	- ระหว่างการดำเนินกิจกรรม มีการ สอบถามจากผู้รู้ อาจารย์ ที่มงานและ การสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจาก อินเทอร์เน็ต ได้แก่ ข้อมูลและวิธีการ ทำสบู่เหลว
	1.7 ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่น ตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ	- ในกระบวนการผลิตสามารถทำได้ ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น ตลอดเวลา

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
2. มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ	2.1 ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรม หรือแนวศาสนา ที่ตนเองนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี	<ul style="list-style-type: none"> - ในกระบวนการผลิต มุ่งเน้นความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อลูกค้าโดยการเลือกใช้วัตถุดิบที่สดสะอาด ปราศจากสารเคมี - การร่วมมือและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดกระบวนการ - ดำเนินกิจกรรมด้วยความตั้งใจจริง ซื่อสัตย์สุจริต - ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เกิดความเดือดร้อน
	2.2 ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน	<ul style="list-style-type: none"> - ซื่อตรงต่อลูกค้า ไม่ค้ากำไรเกินควร - ในกระบวนการผลิต มุ่งเน้นความซื่อตรงและซื่อสัตย์ในการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพ - ใช้วัตถุดิบที่ดี และไม่ตั้งราคาสูงเกินไป - ไม่ตั้งราคาสูงเกินไป ไม่ค้ากำไรเกินควร
	2.3 มีวินัยในการปฏิบัติงาน	<ul style="list-style-type: none"> - มาประชุม หรือมาร่วมกิจกรรมตรงต่อเวลาตามนัดหมาย - ตรงต่อเวลาในการประชุม การผลิต และการออกร้านจำหน่ายสินค้า - รู้จักบริหารเวลาในการทำงาน และเรียน - กำชับให้สมาชิกกลุ่มมีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน ตามเวลาที่นัดหมาย

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
	2.4 มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความชัดเจน โปร่งใส ตลอดทั้งกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดความสุขในการทำงานร่วมกัน - มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้สินค้าออกมาดีและมีคุณภาพ - มีความรับผิดชอบต่อลูกค้า และสังคม โดยการผลิตสินค้าจากวัตถุดิบธรรมชาติ ไม่มีสารเจือปน
	2.5 รู้ รัก สามัคคี	<ul style="list-style-type: none"> - มีความร่วมมือร่วมใจในการผลิตสินค้า - มีการช่วยเหลือกันระหว่างการทำงาน - มีความรัก สามัคคี และมีความร่วมมือในการทำงาน - ทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข
	2.6 เชื้อเพื่อเชื้อแม่ ความเกื้อกูล	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเชื้อเพื่อ เกื้อกูลกันกับเพื่อนร่วมงาน - ช่วยเหลือกันเวลาทำงาน - ให้ความช่วยเหลือ และแบ่งเบาภาระเพื่อน ในทุก ๆ เรื่องที่ช่วยได้

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
3. มีเหตุผลในการตัดสินใจ ในการดำเนินการในอาชีพ แต่ละขั้นตอน	3.1 มีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้	<ul style="list-style-type: none"> - จากการทดลองผลิตสินค้าในครั้งแรก ได้ผลไม่เป็นที่พอใจก็มีการปรับปรุงพัฒนา จนกระทั่งเกิดผลเป็นที่ยอมรับ - การตั้งราคาขายไว้สูงเกินไปทำให้จำหน่ายสินค้าได้ยาก จึงปรับเปลี่ยนราคาขาย ทำให้ขายสินค้าได้มากขึ้น ถึงแม้กำไรจะน้อยลง - เมื่อได้รับคำติชมจากลูกค้าก็นำมาปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่คิดว่าของเราดีอยู่แล้ว
	3.2 พัฒนาความคิด จิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนา ปรับปรุง สูตรของสินค้าตามความต้องการของลูกค้า - ในกระบวนการผลิต เน้นความประหยัด ไม่สิ้นเปลือง - ในการทำงานเมื่อพบปัญหา ทำให้เราได้คิดทบทวน เพื่อค้นหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา
	3.3 มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมวางแผนและหาข้อสรุปร่วมกัน - ในการทำงานมีการแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ และนำข้อมูลมาพูดคุย ตัดสินใจร่วมกัน - มีการประชุม ปรึกษาหารือกัน และตัดสินใจร่วมกัน - มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงให้ได้งานออกมาดีที่สุด

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
	3.4 มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อมีการประชุมและตัดสินใจร่วมกันแล้วจะไม่เปลี่ยนอีก เพราะมีเวลาในการทำงานที่จำกัด - มีความมุ่งมั่นในการทำงาน และเมื่อต้องตัดสินใจต้องใช้ความเด็ดเดี่ยว เช่น ในการประชุมเพื่อเลือกสูตร วัตถุดิบ หรือการกำหนดราคา
	3.5 มีความอิสระในการตัดสินใจ	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจ โดยทุกคนมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน - สามารถเลือกทำอะไรก็ได้ ภายใต้เหตุผลที่กลุ่มยอมรับได้ - มีอิสระในการเสนอสูตร หรือวัตถุดิบที่จะนำมาผลิตสินค้า - ในกระบวนการเลือกวัตถุดิบ รูปแบบของบรรจุภัณฑ์
4. มีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ	4.1 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร	<ul style="list-style-type: none"> - มีความอดทน และความมุ่งมั่นในการดำเนินกิจกรรม และงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย - ใช้ความอดทนในการพัฒนาปรับปรุงสูตร - อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยทั้งจากการเรียน และการทำงาน

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
	4.2 การพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงกระบวนการให้มีคุณภาพ รวมถึงการปรับปรุงสูตรให้เป็นไปตามความต้องการของลูกค้านำเข้า กระบวนการขอรับรองมาตรฐาน และสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง - พัฒนาการสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักและจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า - ใช้ช่องทางการจำหน่ายให้หลากหลายเพื่อเข้าถึงลูกค้ามากที่สุด - มีการศึกษาวัตถุดิบที่จะนำมาพัฒนาสูตรให้มีความหลากหลายมากขึ้น
	4.3 การประกอบอาชีพให้ได้ ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด ไม่กู้ยืมมากเกินไป	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ทุนที่ตนเองมีอยู่ และระดมทุนเพื่อน ๆ มาลงทุนร่วมกัน ผลิตและจำหน่ายสินค้า เมื่อมีรายได้เข้ามาก็นำมาใช้หมุนเวียน ไม่กู้ยืม - ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น หาข้อมูลวัตถุดิบบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี ราคาถูก เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุน
	4.4 สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ	<ul style="list-style-type: none"> - แบ่งเวลาระหว่างการเรียนกับการทำงานให้เป็นระบบ - เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ - เน้นการจัดสรรเวลาว่างมาทำกิจกรรม ไม่กระทบต่อเวลาเรียน

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
	4.5 เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น	<ul style="list-style-type: none"> - ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง หากเกิดปัญหาอะไรจะปรึกษาหารือร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม และอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น - เน้นการทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือกันและกัน - ศึกษาปัญหาและหาวิธีการแก้ไขด้วยตนเองก่อน
	4.6 เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือกันตลอดกระบวนการผลิต
	4.7 มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มตามโครงสร้าง - มีการประชุมเพื่อวางแผนการผลิตตามขั้นตอน - มีการกำหนดขั้นตอนการผลิตเพื่อให้สมาชิกได้ทำตาม
	4.8 เลี้ยงตัวเองได้ด้วยอาชีพที่ทำ	<ul style="list-style-type: none"> - สินค้าสามารถสร้างรายได้ ดังนั้น จึงสามารถทำเป็นอาชีพได้
5. ความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ	5.1 ยึดทางสายกลางในการดำเนินอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - ในการจัดจำหน่าย ใช้ช่องทางที่มีเพื่อจัดจำหน่าย ไม่จำเป็นต้องใช้ห้างร้านหรู ๆ - ดำเนินชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้เองและจำหน่ายสร้างรายได้พิเศษ

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
	5.2 ประหยัด ไม่โลก	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักใช้วัตถุดิบที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด คำนวณปริมาณที่คิดว่าจะขายได้ ไม่ทำเยอะ - สินค้าที่ผลิตสามารถนำไปใช้ได้เองในครัวเรือน ส่งเสริมให้เกิดการประหยัด - การเข้าร่วมกิจกรรมผลิตสบู่สมุนไพรสอนให้รู้จักประหยัด และเรียนรู้วิธีการลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน
	5.3 การทำอาชีพด้วยความขยัน พอกอยู่ พอกิน	<ul style="list-style-type: none"> - ขยัน และตั้งใจทำงาน - ค้นหาช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อจะได้ระบายสินค้าและก่อให้เกิดผลกำไร - ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาสินค้าให้เกิดความหลากหลาย เพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น
	5.4 การทำอาชีพต้องทำให้สังคมมีความสุข	<ul style="list-style-type: none"> - ในการทำงานของเราไม่ได้เบียดเบียนหรือรบกวนผู้อื่น - ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ คุ่มราคา - การทำงาน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น มีการจัดสรรเวลาที่ดี และใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า
	5.5 มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้	<ul style="list-style-type: none"> - มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำงาน - ใส่ใจในกระบวนการทุกขั้นตอน เพื่อความรู้และประสบการณ์ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้จากห้องเรียน - มีความสุขในการทำงาน - มีความยินดีและเต็มใจในกิจกรรม

ตารางที่ 4-22 (ต่อ)

ตัวแปรใหญ่	ตัวแปรย่อย	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
	5.6 มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการทำอาชีพพอประมาณ	- ใช้ในกระบวนการทำสตีกเกอร์ โลโก้ ใช้เฟสบุ๊คเป็นช่องทางการจัดจำหน่าย โฆษณา ประชาสัมพันธ์ - ใช้เครื่องปั้น ในกระบวนการผลิต
	5.7 ในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงน้ำ ดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม)	- การเลือกซื้อวัตถุดิบที่เจริญเติบโตดี มีคุณภาพ - การจัดหาวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น - การเลือกซื้อวัตถุดิบตามฤดูกาล - ดิน น้ำ ลม เป็นตัวกำหนดว่าเราจะหา วัตถุดิบได้หรือไม่

จากตารางที่ 4-22 พบว่า พฤติกรรมที่แสดงออกของกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการแสดงออกทางพฤติกรรมสอดคล้องกับตัวแปรย่อยทั้งหมด 35 ตัวแปร แต่มีระดับความเข้มข้นของการนำไปใช้ที่แตกต่างกันตามบริบทของกลุ่มตัวอย่าง

วัดและประเมินผล

จากการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศ นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลความแตกต่างของทั้ง 2 กลุ่ม มาทำการเปรียบเทียบโดยใช้ทฤษฎีระบบซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) และผลสัมฤทธิ์ (Outcome) เป็นเกณฑ์ในการจำแนกความแตกต่าง และอธิบายถึงผลจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ ดังแสดงตามตารางที่ 4-8

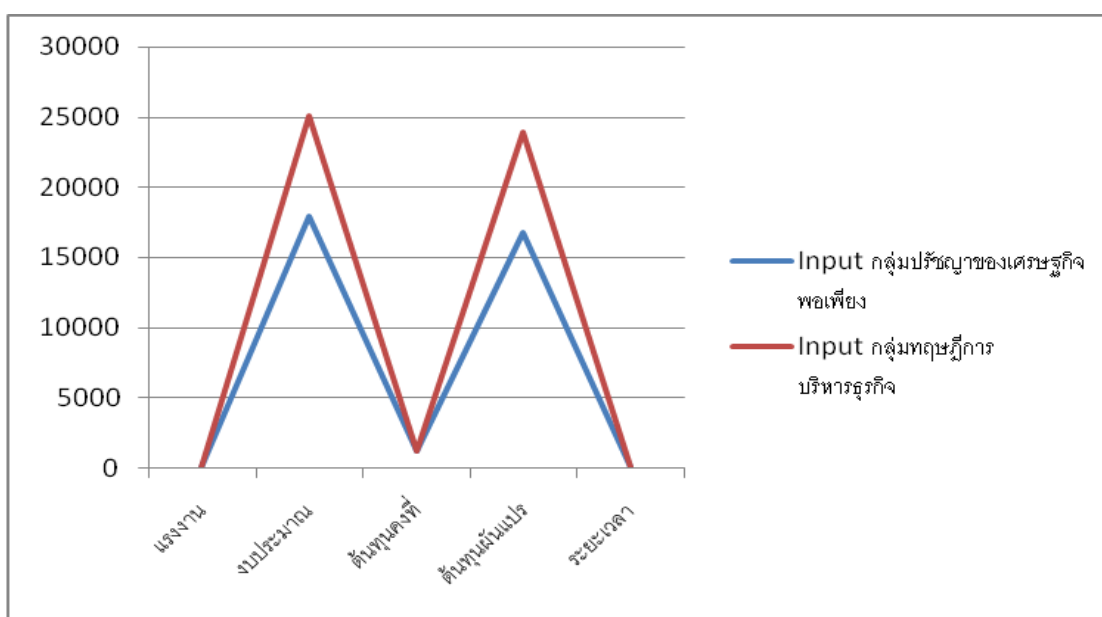
ตารางที่ 4-23 เปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ
ของต่างประเทศ เปรียบเทียบรูปแบบทฤษฎีระบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า
(Input)

Input	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ทฤษฎีบริหารธุรกิจ	ผลต่าง
จำนวนสมาชิกกลุ่ม (คน)	7	7	0
งบประมาณที่ใช้ (5 ครั้ง)*	17,890	25,100	-7,210
ต้นทุนคงที่			
- วัสดุอุปกรณ์	1,200	1,200	0
ต้นทุนผันแปร			
- วัสดุดิบ	2,340	3,000	-660
- บรรจุภัณฑ์	6,400 (450x16)	11,200 (400x28)	-4,800
- ออกแบบโลโก้	500	1,000	-500
- พิมพ์ตราสินค้า	700	700	0
- ค่าแรงงาน (150/ คน/ 5 ครั้ง)	5,250	6,000	-750
- ค่าดำเนินการ	1,500	2,000	-500
- อื่น ๆ	-	-	-
เวลา (วัน)	21	37	-16
อุปกรณ์	สมุนไพรร, กรีเซอรีน, เตาแก๊ส, หม้อ, ไม้พาย, กระชอน, แร็ปชีน, เครื่องปั่น, ถ้วยตวง, โลโก้ กะละมัง, แบบ พิมพ์, อาหาร	สมุนไพรร, ขวด, โลโก้, ถุงใส่สินค้า, กะละมัง, ไม้พาย, กระชอน, เครื่องปั่น, ถ้วยตวง	+ 6

หมายเหตุ *ข้อมูล ณ วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2559

ตารางแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีต้นทุนด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างตามทฤษฎีการบริหาร พิจารณารายด้านได้ดังนี้

1. ด้านแรงงาน มีผลต่างเท่ากับ 0 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีแรงงานเท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจ
2. ด้านงบประมาณ มีผลต่างเท่ากับ -7,210 บาท กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ 5 ครั้ง น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจอยู่ 7,210 บาท
3. ด้านเวลา มีผลต่างเท่ากับ -16 วัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้เวลาในการเรียนรู้เพื่อเตรียมการในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจ อยู่ 16 วัน
4. ด้านอุปกรณ์ มีผลต่างเท่ากับ 6 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตสินค้ามากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจอยู่ 6 ชิ้น เนื่องจากมีประเภทของผลิตภัณฑ์ 2 ประเภท แสดงให้เห็นว่างบประมาณที่ใช้ในการลงทุนของกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

ภาพที่ 4-2 เปรียบเทียบปัจจัยนำเข้า (Input) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

ตารางที่ 4-24 เปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ
ของต่างประเทศ เปรียบเทียบรูปแบบทฤษฎีระบบ กระบวนการ (Process)

Process	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ	ผลต่าง
กระบวนการเรียนรู้ (ภาคทฤษฎี)	เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง	เรียนรู้ทฤษฎีหลักการตลาด 3 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง	0
	กระบวนการทางธุรกิจ 3 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง	กระบวนการทางธุรกิจ 3 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง	0
ภาคปฏิบัติ	เรียนรู้กระบวนการทดลองทำ ปรับสูตรให้หนึ่ง 7 วัน	เรียนรู้กระบวนการ ลงมือปฏิบัติ และจำหน่าย 2 วัน	5
การจัดหาทุน	ระดมทุนในลักษณะหุ้น ๆ ละ 100 บาท	ใช้วิธีการซื้อของแล้วจึงนำค่าใช้จ่ายมาเฉลี่ยกัน	N/A
ดำเนินการผลิต	แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ สมาชิกแต่ละคนทำหน้าที่ของตนเอง (แต่หน้าที่ดูตามความยาก ง่ายของงาน)	ไม่กำหนดหน้าที่ให้ใครคนใดคนหนึ่ง หากใครว่างจึงจะมาช่วยกัน	N/A
บรรจุภัณฑ์	หาข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล คำนวณต้นทุนซื้อโดยพิจารณาต้นทุนต่ำ (16 บาท/ขวด/ขนาดบรรจุ 250 มิลลิลิตร) จำนวน 450 ขวด = 7,200 บาท	หาแหล่งวัตถุดิบซื้อ (28 บาท/ขวด/ขนาดบรรจุ 250 มิลลิลิตร) จำนวน 400 ขวด = 11,200	-4,000

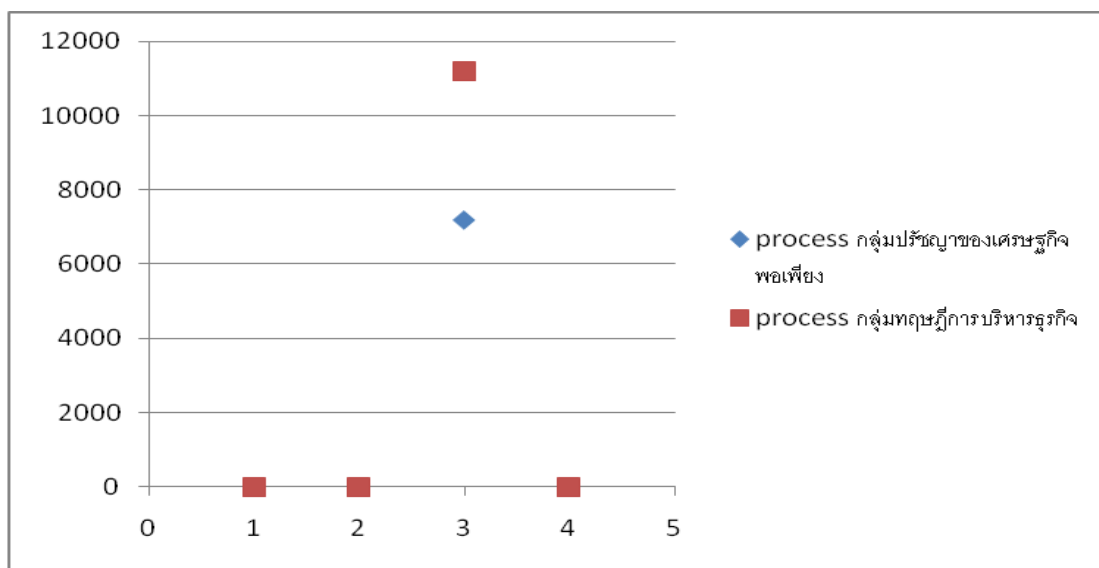
ตารางที่ 4-24 (ต่อ)

Process	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ	ผลต่าง
การขอรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า	อยู่ระหว่างการดำเนินการ	อยู่ระหว่างการดำเนินการ	N/A
การซื้อซ้ำ	3.84	3.27	0.57

หมายเหตุ *ข้อมูล ณ วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2559

จากตารางแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีต้นทุนด้านกระบวนการ (Process) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจพิจารณารายด้านได้ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการเรียนรู้ (ภาคทฤษฎี) ผลต่างเท่ากับ 0 ภาคปฏิบัติ ผลต่างเท่ากับ 5 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีกระบวนการเรียนรู้ภาคทฤษฎีไม่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ส่วนภาคปฏิบัติกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีกระบวนการเรียนรู้ภาคปฏิบัติมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจ 5 วัน
2. การจัดหาทุนและการดำเนินการผลิต ผลต่างไม่สามารถคำนวณได้
3. ด้านบรรจุมัธยผลต่างเท่ากับ -4,000 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการใช้งบประมาณด้านบรรจุมัธยที่น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจอยู่ 4,000 บาท
4. การขอรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า ผลต่างไม่สามารถคำนวณได้ เนื่องจากทั้ง 2 กลุ่ม อยู่ระหว่างขั้นตอนดำเนินการขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าและการขอรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า ผ่านศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (UBI)
5. ด้านการซื้อซ้ำ ผลต่างเท่ากับ 0.57 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าคะแนนของจำนวนการซื้อซ้ำของลูกค้ามากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจอยู่ 0.57

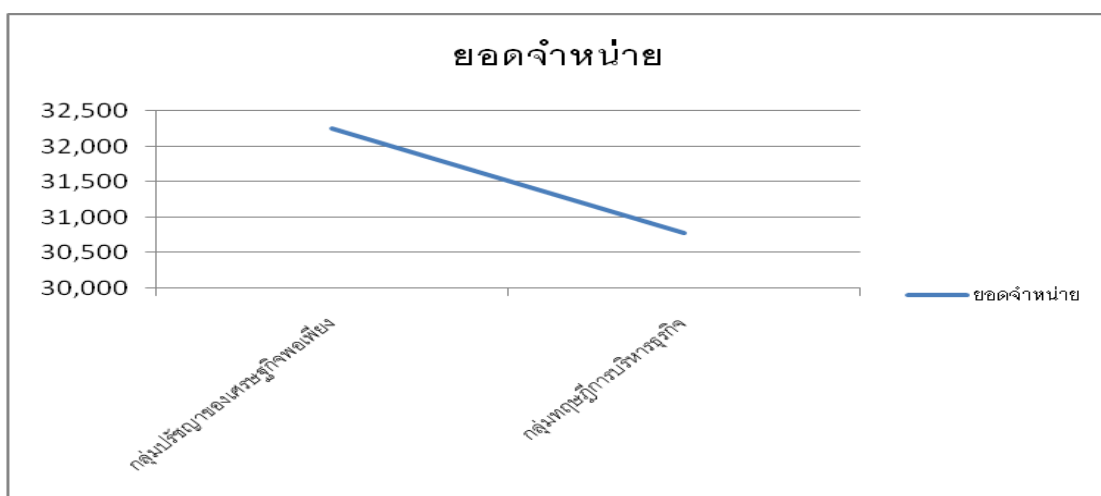
ภาพที่ 4-3 เปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ในด้านกระบวนการ (Process) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

ตารางที่ 4-25 เปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจของต่างประเทศ เปรียบเทียบรูปแบบทฤษฎีระบบ ในส่วนของผลผลิต (Output)

Output	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ	ผลต่าง
*ยอดจำหน่าย	450 ขวด/ การผลิต 5 ครั้ง ราคาขวดเล็ก 59 บาท (280) = 16,520 บาท ขวดใหญ่ 89 บาท (170) = 15,130 บาท 2 แกลลอน (3 ลิตร) = 600 บาท	400 ขวด/ การผลิต 4 ครั้ง ราคาขวดเล็ก 69 บาท (294) = 20,286 บาท ขวดใหญ่ 99 บาท (106) = 10,494 บาท	
รวม	32,250	30,780	1,470

หมายเหตุ *ข้อมูล ณ วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2559

ตารางแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีผลผลิต (Output) ซึ่งได้แก่ ยอดจำหน่าย เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมียอดจำหน่ายมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจ กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ อยู่ประมาณ 1,470 บาท ตลอดระยะเวลาการจำหน่าย

ภาพที่ 4-4 เปรียบเทียบผลผลิต (Output) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

ผลกระทบ (Outcome) ซึ่งเป็นส่วนเพิ่มเติมจากทฤษฎีระบบ นับว่าเป็นส่วนเพิ่มเติม เพื่อพิสูจน์ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีบริหารธุรกิจ

ตารางที่ 4-26 เปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจของต่างประเทศ ด้านผลกระทบ (Outcome)

Outcome	หลักเศรษฐกิจพอเพียง	ทฤษฎีบริหารธุรกิจ	ผลต่าง
กำไร*	14,360	5,680	8,680
ความพึงพอใจของลูกค้ำ	4.37	4.06	0.31
ช่องทางการจัดจำหน่าย	หน้าร้าน/ facebook/ การขายตรง/ ร้านค้านอก มหาวิทยาลัย	หน้าร้าน/ facebook	2
กระบวนการเรียนรู้	- ได้ลงพื้นที่เพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการ ทำสบู่เหลว และสบู่ก้อน สมุนไพร ร่วมกับชุมชน - มีการพัฒนาสูตรใหม่ และผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิด ความหลากหลาย	-	N/A

หมายเหตุ *ข้อมูล ณ วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2559

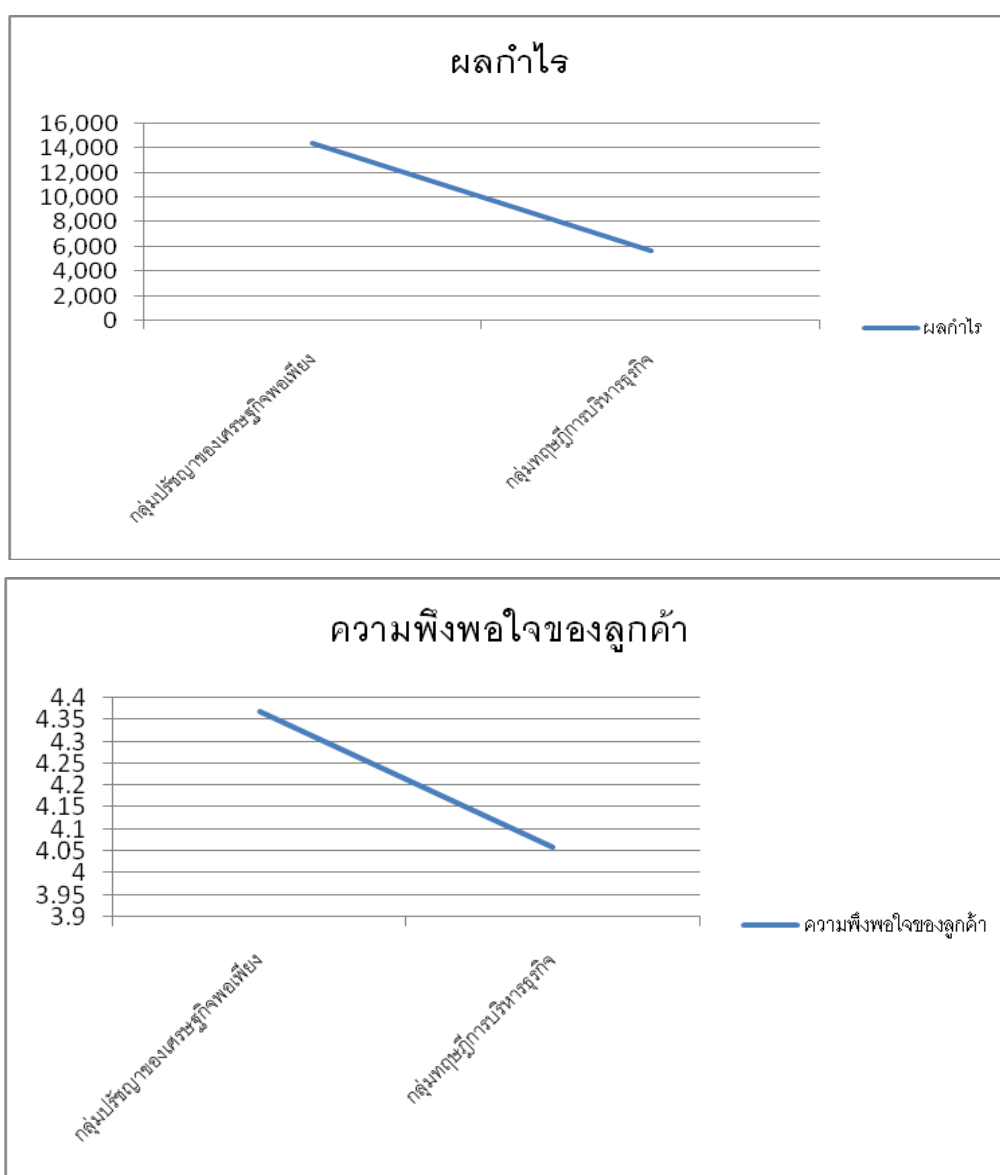
จากตารางแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีผลกระทบ (Outcome) ได้แก่

1. ด้านผลกำไร พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีผลกำไรมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ อยู่ประมาณ 8,680 บาท

2. ด้านความพึงพอใจของลูกค้า เปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความพึงพอใจของลูกค้ามากกว่ากับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ อยู่ 0.31

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีช่องทางการจัดจำหน่ายมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีการ
บริหารธุรกิจ อยู่ 2 ช่องทาง

4. สำหรับด้านกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงได้ลงพื้นที่เพื่อ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการทำสบู่เหลว และสบู่ก้อนสมุนไพรร่วมกับกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านคนชุม หมู่ 1
ตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และได้พัฒนาสูตรใหม่ เช่น สตรอเบอรี่ แอปเปิ้ล
เขียว เป็นต้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เกิดความหลากหลายและเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้มากที่สุด

ภาพที่ 4-5 เปรียบเทียบผลกระทบ (Outcome) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจในครั้งนี้มีการคำนวณจุดคุ้มทุน (Break even point) ดังต่อไปนี้ (ศศิ ศล่องพยาบาล, 2556)

$$1. \text{จุดคุ้มทุน} = \text{ต้นทุนคงที่รวม} / (\text{รายได้จากการขายสินค้า} - \text{ต้นทุนผันแปรรวม})$$

$$\text{ผลลัพธ์} = \text{เปอร์เซ็นต์ของยอดขายที่ต้องการเปรียบเทียบกับยอดขายรวม}$$

$$2. \text{จุดคุ้มทุน} = \text{ต้นทุนคงที่ต่อหน่วย} / (\text{ราคาขายสินค้าต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อ$$

หน่วย)

$$\text{ผลลัพธ์} = \text{เปอร์เซ็นต์ของยอดขายที่ต้องการเปรียบเทียบกับยอดขายรวม}$$

$$3. \text{จุดคุ้มทุน} = \text{ต้นทุนคงที่รวม} / (\text{ราคาขายสินค้าต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย})$$

$$\text{ผลลัพธ์} = \text{จำนวนหน่วยของสินค้าที่ต้องขายเพื่อให้ถึงจุดคุ้มทุน}$$

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถเปรียบเทียบจุดคุ้มทุนต่อรอบการผลิต ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจ กรณีผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายต่อรอบ กลุ่มจะมีต้นทุนคงที่เท่ากับ 1,200 บาท ต้นทุนผันแปรต่อหน่วยกลุ่มปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เท่ากับ 22.06 บาท การผลิตแต่ละรอบจะได้สินค้าเป็นสับปะรดขนาด 250 มิลลิลิตร จำนวน 200 ขวด ราคาจำหน่ายขวดละ 89 บาท และสับปะรดขนาด 125 มิลลิลิตร จำนวน 100 ขวด ราคาจำหน่ายขวดละ 59 บาท กลุ่มทฤษฎีการบริหารธุรกิจ เท่ากับ 40.6 บาท การผลิตแต่ละรอบจะได้สินค้าเป็นสับปะรดขนาด 250 มิลลิลิตร จำนวน 200 ขวด ราคาจำหน่ายขวดละ 99 บาท และสับปะรดขนาด 125 มิลลิลิตร จำนวน 100 ขวด ราคาจำหน่ายขวดละ 69 บาท ดังนั้น การคำนวณหาจุดคุ้มทุนของทั้งสองกลุ่มสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

$$\text{จุดคุ้มทุน} = \text{ต้นทุนคงที่รวม} / (\text{ราคาขายสินค้าต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย})$$

$$\text{ผลลัพธ์} = \text{จำนวนหน่วยของสินค้าที่ต้องขายเพื่อให้ถึงจุดคุ้มทุน}$$

ตารางที่ 4-27 จุดคุ้มทุนเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ทฤษฎี การบริหารธุรกิจ
B.E.P. = 1,200/ (89-22.06)/ 1,200/ (59-22.06) ขาดใหญ่ = 17.92 ขาดเล็ก = 32.49	B.E.P. = 1,200/ (99-40.6)/ 1,200/ (69-40.6) ขาดใหญ่ = 20.5 ขาดเล็ก = 42.25
กลุ่มตัวอย่างต้องจำหน่ายสินค้าขาดใหญ่ 18 ขาด จึงจะคุ้มทุน ส่วนขาดเล็กต้องจำหน่าย 33 ขาด จึงจะคุ้มทุน	กลุ่มตัวอย่างต้องจำหน่ายสินค้าขาดใหญ่ 21 ขาด จึงจะคุ้มทุน และจำหน่ายสินค้าขาดเล็ก 43 ขาด จึงจะคุ้มทุน

สรุปและขยายผล

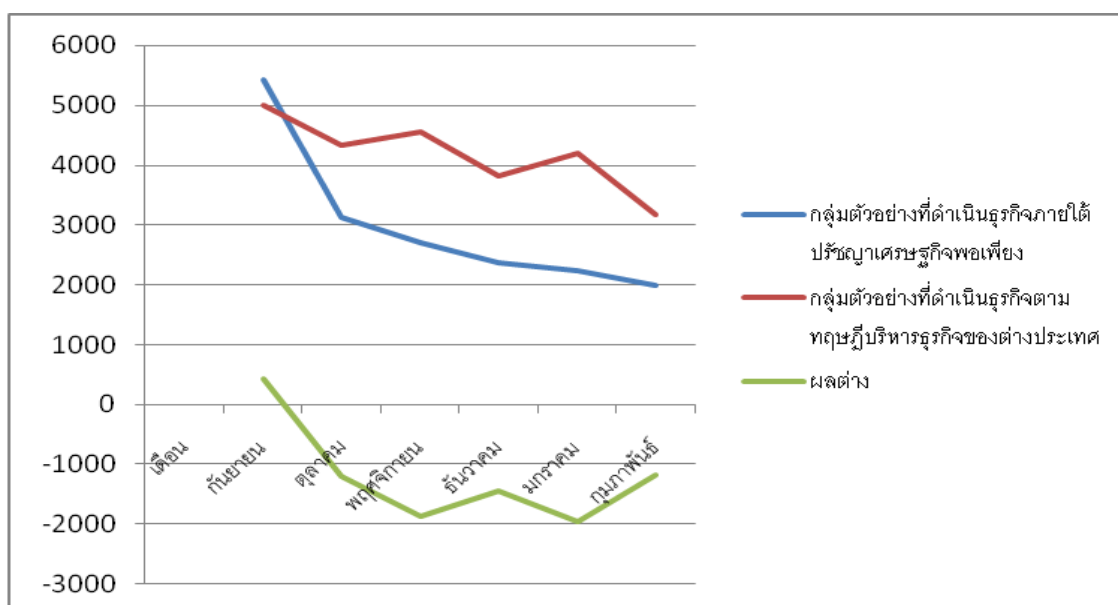
สรุปการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเริ่มดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ผลการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีต้นทุนต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศอยู่ 7,210 บาท ด้านยอดจำหน่ายกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมียอดจำหน่ายสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศอยู่ 1,470 บาท และด้านผลกำไร กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลกำไรมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศอยู่ 8,680 บาท ดังปรากฏ

ตารางที่ 4-28 ผลการดำเนินงานด้านต้นทุน ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

เดือน	กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศ	ผลต่าง
กันยายน	5,420	5,000	420
ตุลาคม	3,140	4,340	-1,200
พฤศจิกายน	2,700	4,560	-1,860
ธันวาคม	2,380	3,820	-1,440
มกราคม	2,250	4,200	-1,950
กุมภาพันธ์	2,000	3,180	-1,180

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2559

จากตารางที่ 4-16 กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม พบว่า มีต้นทุนต่ำลงอย่างต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมตามทฤษฎีบริหารธุรกิจมีต้นทุนการดำเนินงานค่อนข้างคงที่

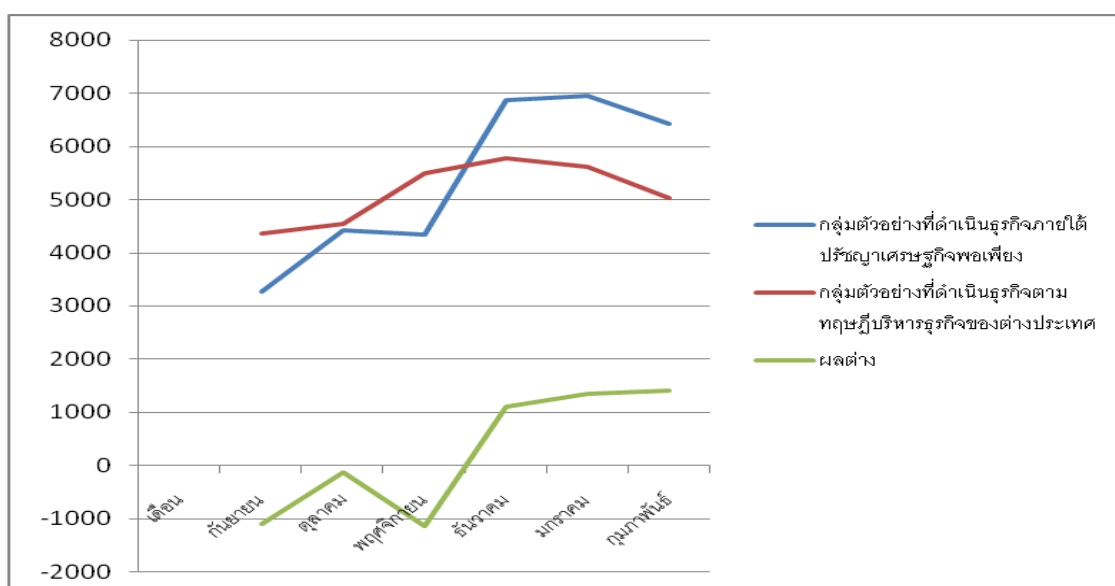

ภาพที่ 4-6 ผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้านต้นทุน

ตารางที่ 4-29 ผลการดำเนินงานด้านยอดจำหน่ายของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

เดือน	กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศ	ผลต่าง
กันยายน	3,260	4,360	-1,100
ตุลาคม	4,410	4,550	-140
พฤศจิกายน	4,330	5,480	-1,150
ธันวาคม	6,870	5,770	1,100
มกราคม	6,950	5,600	1,350
กุมภาพันธ์	6,430	5,020	1,410

จากตารางที่ 4-29 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม พบว่า ยอดจำหน่ายมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศมียอดจำหน่ายค่อนข้างคงที่ หรือสูงขึ้นเพียงเล็กน้อย

ภาพที่ 4-7 ผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้านยอดจำหน่าย

ตารางที่ 4-30 สรุปผลการดำเนินงานในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

ประเด็นเปรียบเทียบ	กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศ	ผลต่าง
ต้นทุน	17,890	25,100	-7,210
ยอดจำหน่าย	32,250	30,780	1,470
ผลปรากฏ	14,360	5,680	8,680

จากตารางที่ 4-30 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจกรรมตามทฤษฎีบริหารธุรกิจของต่างประเทศ

การขยายผล

กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินธุรกิจภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้พยายามหาแนวทางเพื่อขยายสายผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงลูกค้าได้มากขึ้นและเพิ่มยอดการจำหน่าย จึงศึกษากระบวนการทำสบู่ก้อนโดยการใส่รูปแมวสีสวาดซึ่งเป็นแมวพื้นเมืองโคราช และดอกคูณหรือดอกราชพฤกษ์ ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ภาพที่ 4-8 การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นสบู่ก้อนรูปแมวสีสวาด และดอกราชพฤกษ์

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเพื่อศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัย (Factors) ที่เหมาะสมในการกำหนดเป็นรูปแบบ เพื่อนำไปทดลองใช้กับครัวเรือนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาเป็นเครื่องมือสำหรับการพิสูจน์ทฤษฎีกับกลุ่มตัวอย่างอื่น การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรม และศึกษาดูงานจากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และนำปัจจัยแห่งความสำเร็จมาสังเคราะห์เป็นตัวแปร เพื่อใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรด้วยวิธีแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผู้วิจัยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อเรียนรู้ปัญหา ข้อเท็จจริง และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการที่ชุมชนได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 14 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาดำเนินธุรกิจภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 7 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาดำเนินธุรกิจตามทฤษฎีบริหารธุรกิจต่างประเทศ จำนวน 7 คน มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร ครั้งที่ 1 มีดังนี้

1. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 1 เงื่อนไขความรู้ ด้านความรู้จริง ในการประกอบอาชีพนั้น ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ รองลงมา ได้แก่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ และมีความรู้ว่าคุณค่าต้องการสินค้าและบริการอะไร
2. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนาที่ตนเองนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี, ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน, รู้ รัก สามัคคี และ

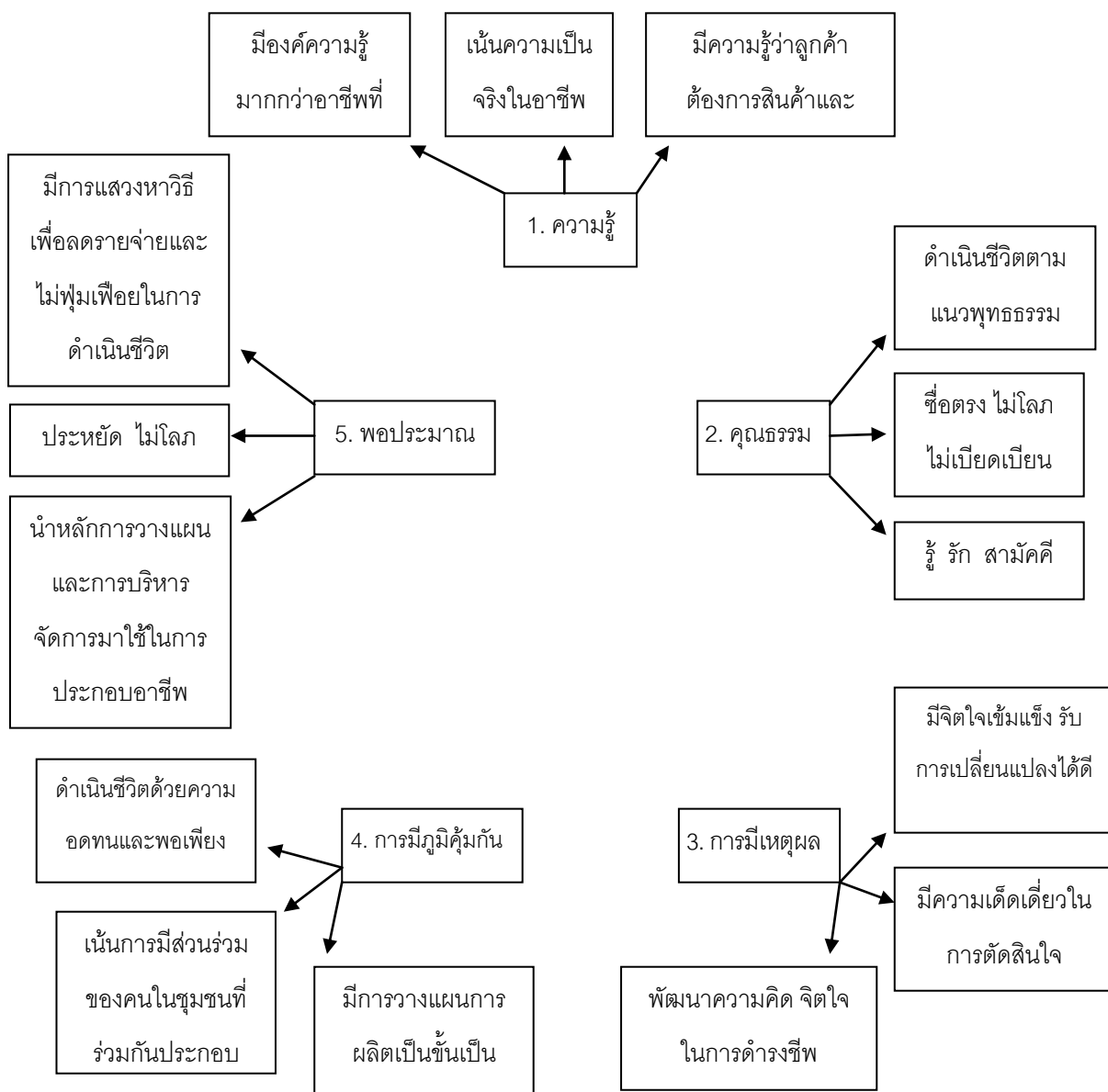
เอื้อเพื่อเอื้อแก่ ความถี่ ร่องลงมา ได้แก่ มีวินัยในการปฏิบัติงาน และมีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน

3. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 3 หลักการมีเหตุผล ด้านมีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ และมีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ พัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา, มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ, และมีความอิสระในการตัดสินใจตามลำดับ

4. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 4 หลักการมีภูมิคุ้มกัน ด้านมีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างดำเนินชีวิตด้วยความอดทนและความเพียร เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ และมีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน ร่องลงมา ได้แก่ สร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ และมีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืนและประกอบอาชีพให้ได้ภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด ไม่กู้ยืมมากเกินไปตามลำดับ

5. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 5 หลักการพอประมาณ ด้านความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต ร่องลงมา ได้แก่ ประหยัด ไม่โลภ และนำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ ตามลำดับ

จากผลการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 1 สามารถสรุปได้เป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 5-1 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 1

ผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการผลิตสบู่อลูมิเนียม ครั้งที่ 2 เปรียบเทียบกับครั้งที่ 1 ผลปรากฏดังนี้

1. ผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 1 ครั้งที่ 2 เงื่อนไขความรู้สำหรับ

ด้านความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ว่าลูกค้าต้องการสินค้าและบริการอะไร รongลงมา กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการเน้นความเป็นจริงในอาชีพ และพบว่าเมื่อองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1 และ 2 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 เงื่อนไขด้านความรู้ที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปร ตัวแปรที่มีคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ (1.00/ 2.75) และมีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพได้ด้วยตนเอง หากไม่มีต้องแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ (1.50/ 2.75) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเกิดการเรียนรู้จากทฤษฎี การลงมือปฏิบัติ สภาพแวดล้อม และการมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น

2. ผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 2 ครั้งที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ รัก สามัคคี รongลงมา คือ ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน และดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมหรือแนวศาสนาที่ตนเองนับถือที่สร้างให้เป็นคนดี การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1 และ 2 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 เงื่อนไขด้านคุณธรรมนั้น มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปรแต่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากเดิมมากนัก ตัวแปรที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน (1.50/ 2.75) รู้ รัก สามัคคี (3.00/ 3.75) เลื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล (3.00/ 3.65) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และมีหน้าที่ ความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ประกอบกับการกำกับดูแลจากที่งาน และอาจารย์ประจำกลุ่ม ส่งผลให้การนำตัวแปรย่อยดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพิ่มขึ้นจากเดิมในสัดส่วนที่ต่างจากตัวแปรอื่น

3. ผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 3 ครั้งที่ 2 หลักการมีเหตุผล ด้านมีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจิตใจเข้มแข็งรับการเปลี่ยนแปลงได้ รongลงมา กลุ่มตัวอย่างได้พัฒนาความคิด จิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา และมีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจเพิ่มมากขึ้น การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1 และ 2 พบว่า มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปรแต่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน สำหรับตัวแปรที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ พัฒนาความคิด จิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา (2.00/ 3.25) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีอย่างหลากหลาย และการฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ทำให้เกิดการพัฒนาด้านความคิดอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาส่วนผสม ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาเพื่อสร้างความแตกต่าง ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ อันดับรองลงมาซึ่งมีค่าคะแนนก่อนและหลังเท่ากัน ได้แก่ มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ และมีความอิสระในการตัดสินใจ (2.00/

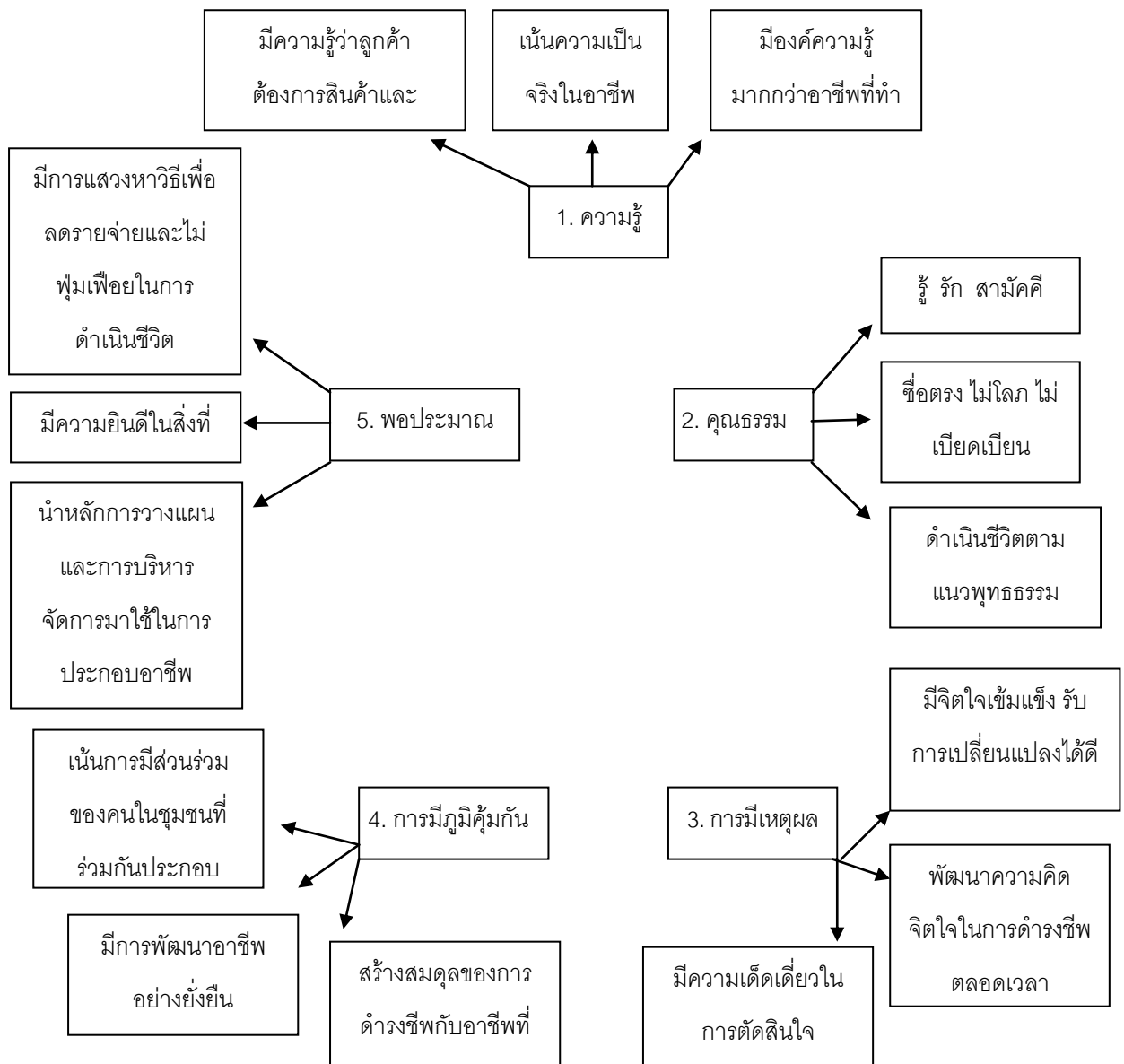
3.00) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้รับอิสระในการดำเนินกิจกรรม ภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่ม มีการกำหนดกรอบการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของแต่ละกลุ่ม จึงทำให้เกิดความอิสระในการตัดสินใจและการดำเนินงานร่วมกัน มีรูปแบบการตัดสินใจร่วมกัน ภายใต้วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

4. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 4 ครั้งที่ 2 หลักการมีภูมิคุ้มกันด้านภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ รองลงมา คือ มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน และสร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1 และ 2 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 หลักการมีภูมิคุ้มกัน มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปรแต่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน สำหรับตัวแปรที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ เลี้ยงตัวเองได้ด้วยอาชีพที่ทำ (1.50/ 2.75) กลุ่มตัวอย่างหมั่นพัฒนา ปรับปรุงสูตรของผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความหลากหลายตรงตามความต้องการของลูกค้า และกำหนดราคาเพื่อให้สินค้าสามารถจำหน่ายให้แก่ลูกค้าได้หลายระดับ เกิดรายได้อย่างต่อเนื่อง สามารถพยากรณ์ได้ว่ารายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นี้สามารถเลี้ยงตนเองได้ รองลงมา คือ เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น (2.00/ 3.00) กลุ่มตัวอย่างเน้นการพึ่งพาตนเองก่อน ไม่ว่าจะเป็นการหาข้อมูลวัตถุดิบ กระบวนการผลิต บรรจุภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ โลโก้ ฯลฯ หากไม่สามารถทำเองได้แล้วจึงจะขอรับการช่วยเหลือจากผู้อื่น และมีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน (2.50/ 3.25) กลุ่มตัวอย่างหมั่นพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ กระบวนการทางการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย ฯลฯ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักให้มากที่สุด สามารถจำหน่ายและสร้างรายได้อย่างแท้จริง

5. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 5 ครั้งที่ 2 หลักการพอประมาณด้านความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่ายและไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต รองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในสิ่งที่ทำได้ และนำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1 และ 2 พบว่า องค์ประกอบที่ 5 หลักความพอประมาณ มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปรแต่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน และบางตัวแปรมีค่าคะแนนเท่ากัน สำหรับตัวแปรที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ มีความยินดีในสิ่งที่ทำ (3.00/ 3.65) พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ทดลองทำผลิตภัณฑ์ใช้เองเพื่อลดรายจ่ายของตนเอง ครั้วเรือน และจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และขยายขนาดของตลาดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่างรู้สึกตื่นเต้น สนุก และคุ้มค่าในการดำเนินกิจกรรม รองลงมาและมีค่าคะแนนเท่ากัน ได้แก่ การทำอาชีพด้วยความขยัน

พออยู่ พอกิน และในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม) (3.00/ 3.50)
 กลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้จากกระบวนการดำเนินกิจกรรมว่าในการประกอบอาชีพยังมีความขยัน
 มากเท่าไร ผลที่ได้รับตอบแทนก็มากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้าง
 ผลิตภัณฑ์นั้นยังคงตั้งอยู่บนฐานของความพอเพียง กล่าวคือ ไม่ผลิตสินค้าจำนวนมากเกินไป
 เพราะนอกจากจะทำให้ต้นทุนจมแล้วยังเสี่ยงต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสินค้าอีกด้วย แต่
 กลุ่มตัวอย่างมุ่งเน้นการผลิตในปริมาณที่เพียงพอต่อการจำหน่ายในแต่ละครั้ง โดยกลุ่มตัวอย่างใช้
 วิธีการสำรวจยอดขายด้วยการจดบันทึกและนำมาใช้ในการพยากรณ์ปริมาณการผลิตสินค้าใน
 ครั้งต่อไป สำหรับตัวแปรที่มีค่าคะแนนเท่ากันทั้ง 2 ครั้ง มี 2 ตัวแปร ได้แก่ ประหยัด ไม่โลภ (3.50)
 และมีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต (3.75) พบว่า ปกติแล้ว
 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา ได้รับเงินจากผู้ปกครองเพื่อนำมาใช้ระหว่างการเรียนรู้ การเช่าหออยู่
 รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทำให้ต้องดำรงชีพอย่างประหยัด มีความต้องการที่จะลดรายจ่ายไม่จำเป็น
 ลง การลดรายจ่ายที่กลุ่มตัวอย่างได้ทดลองทำ คือ การทำผลิตภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือน เช่น สบู่
 เหลว สบู่ก้อน น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม แชมพูสระผม ครีมนวดผม ฯลฯ ทำให้
 เกิดความประหยัดและมีรายได้เพิ่มจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

จากผลการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาปรัชญาของเศรษฐกิจ
 พอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 2 สามารถสรุปได้เป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 5-2 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 2

ผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินธุรกิจผลิตสบู่เหลวสมุนไพร เปรียบเทียบทั้ง 3 ครั้ง ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 1 ครั้งที่ 3 เงื่อนไขความรู้ ด้าน

ความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการเน้นความเป็นจริงในอาชีพ รองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ

การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1, 2 และ 3 ขององค์ประกอบที่ 1 เจ็อนไขด้านความรู้นั้น ทั้ง 3 ครั้ง มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปร ตัวแปรที่มีคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ (1.00/ 2.75/ 4.00) กลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้ด้านทฤษฎีจากผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เป็นอย่างดีด้านกระบวนการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ ฯลฯ สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา รองลงมา ได้แก่ มีความรู้เรื่องวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนที่ประกอบอาชีพ หรือที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ (1.00/ 2.00/ 3.75) กลุ่มตัวอย่างลงพื้นที่พบสมาชิกกลุ่มอาชีพที่อยู่ในชุมชนได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนกระบวนการผลิตแรกเริ่มซึ่งเป็นที่มาของอาชีพและพัฒนาต่อยอดกระทั่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในปัจจุบัน และมีความรู้ที่สามารถดำเนินอาชีพได้ด้วยตนเอง หากไม่มีต้องแสวงหาความรู้ก่อนดำเนินการ (1.50/ 2.75/ 3.75) กลุ่มตัวอย่างเกิดการเรียนรู้จากทฤษฎี การลงมือปฏิบัติ สภาพแวดล้อม และการมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น

2. ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 2 ครั้งที่ 3 เจ็อนไขคุณธรรม ด้านการมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ รัก สามัคคี และซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน

การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1, 2 และ 3 องค์ประกอบที่ 2 เจ็อนไขด้านคุณธรรมนั้น มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปรแต่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากเดิมมากนัก แต่ยังมีตัวแปรที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ มีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน (1.50/ 2.75/ 3.50) รู้ รัก สามัคคี (3.00/ 3.75/ 4.20) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล (3.00/ 3.65/ 4.75) กลุ่มตัวอย่างมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และมีหน้าที่ ความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ประกอบกับการกำกับดูแลจากทีมงาน และอาจารย์ประจำกลุ่ม ส่งผลให้การนำตัวแปรย่อยดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพิ่มขึ้นจากเดิมในสัดส่วนที่ต่างจากตัวแปรอื่น

3. ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 3 ครั้งที่ 3 หลักการมีเหตุผล ด้านมีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความ

เด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาความคิด จิตใจในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา, มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ, และมีความอิสระในการตัดสินใจ

การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1, 2 และ 3 องค์ประกอบที่ 3 หลักการมีเหตุผล มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปรแต่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน สำหรับตัวแปรที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ พัฒนาความคิด จิตใจ ในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา (2.00/ 3.25/ 4.00) กลุ่มตัวอย่างได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีอย่างหลากหลาย และการฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ทำให้เกิดการพัฒนาด้านความคิดอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาส่วนผสม ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาเพื่อสร้างความแตกต่าง ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ อันดับรองลงมาซึ่งมีค่าคะแนนก่อนและหลังเท่ากันทั้ง 3 ครั้ง ได้แก่ มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ และมีความอิสระในการตัดสินใจ (2.00/ 3.00/ 4.00) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างได้รับอิสระในการดำเนินกิจกรรม ภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่ม มีการกำหนดกรอบการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของแต่ละกลุ่ม จึงทำให้เกิดความอิสระในการตัดสินใจและการดำเนินงานร่วมกัน มีรูปแบบการตัดสินใจร่วมกัน ภายใต้วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

4. ผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 4 ครั้งที่ 3 หลักการมีภูมิคุ้มกันด้านภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน และดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร

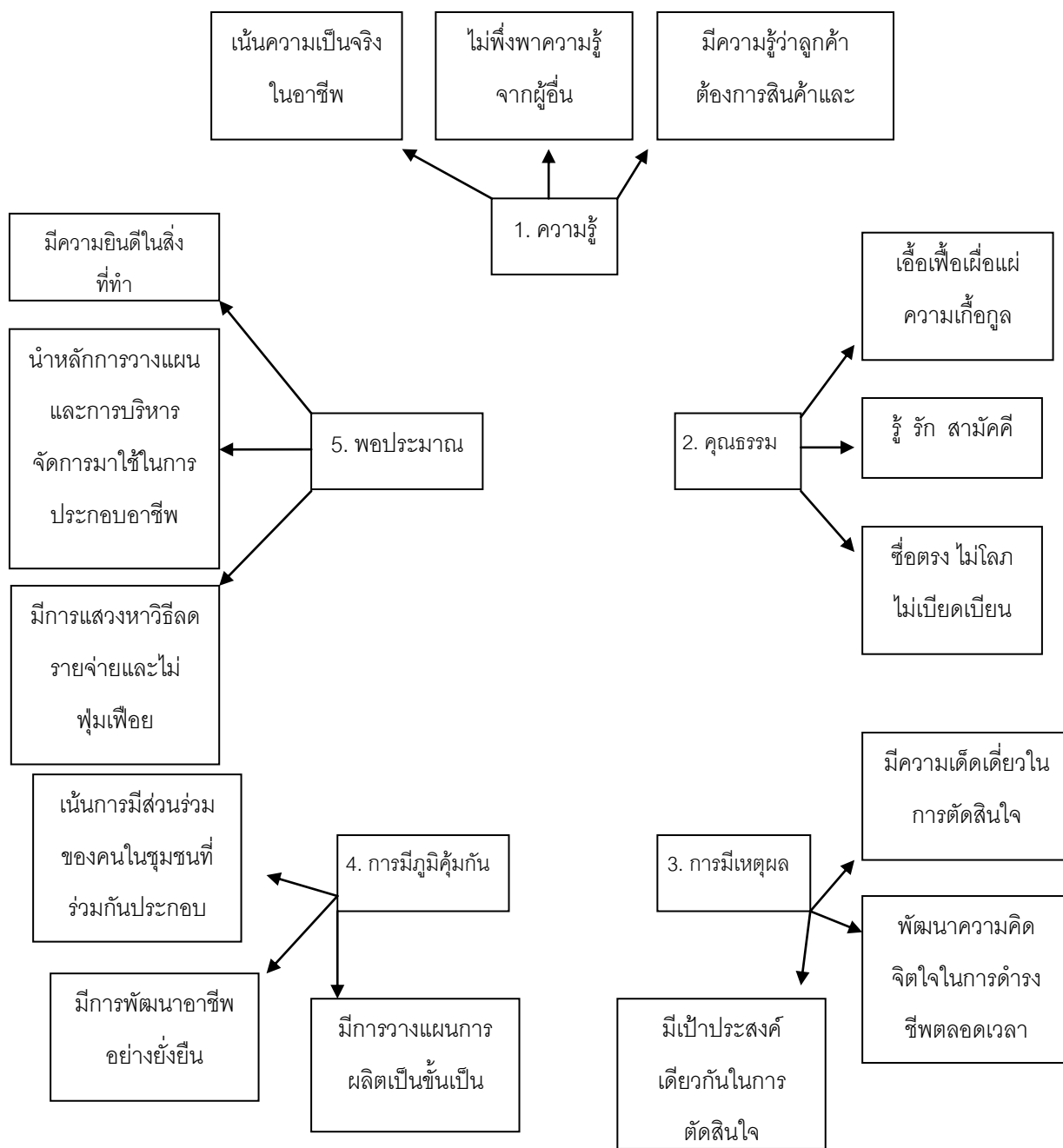
การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1, 2 และ 3 องค์ประกอบที่ 4 หลักการมีภูมิคุ้มกัน มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปรแต่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน สำหรับตัวแปรที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ เลี้ยงตัวเองได้ด้วยอาชีพที่ทำ (1.50/ 2.75/ 3.25) กลุ่มตัวอย่างหมั่นพัฒนา ปรับปรุงสูตรของผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความหลากหลายตรงตามความต้องการของลูกค้า และกำหนดราคาเพื่อให้สินค้าสามารถจำหน่ายให้แก่ลูกค้าได้หลายระดับ เกิดรายได้อย่างต่อเนื่อง สามารถพยากรณ์ได้ว่ารายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นี้สามารถเลี้ยงตนเองได้ รองลงมา คือ เน้นพึ่งพาตนเองก่อนไปพึ่งพาคนอื่น (2.00/ 3.00/ 3.45) กลุ่มตัวอย่างเน้นการพึ่งพาตนเองก่อน ไม่ว่าจะเป็นการหาข้อมูลวัตถุดิบ กระบวนการผลิต บรรจุภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ โลโก้ ฯลฯ หากไม่สามารถทำเองได้แล้วจึงจะขอรับการช่วยเหลือจากผู้อื่น และมีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน (2.50/ 3.25/ 4.00) กลุ่มตัวอย่างหมั่นพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุ

ภัณฑ์ กระบวนการทางการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย ฯลฯ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักให้มากที่สุด สามารถจำหน่ายและสร้างรายได้อย่างแท้จริง

5. ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 5 ครั้งที่ 3 หลักการพอประมาณ ด้านความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในสิ่งที่ทำได้ รองลงมา กลุ่มตัวอย่างได้นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต

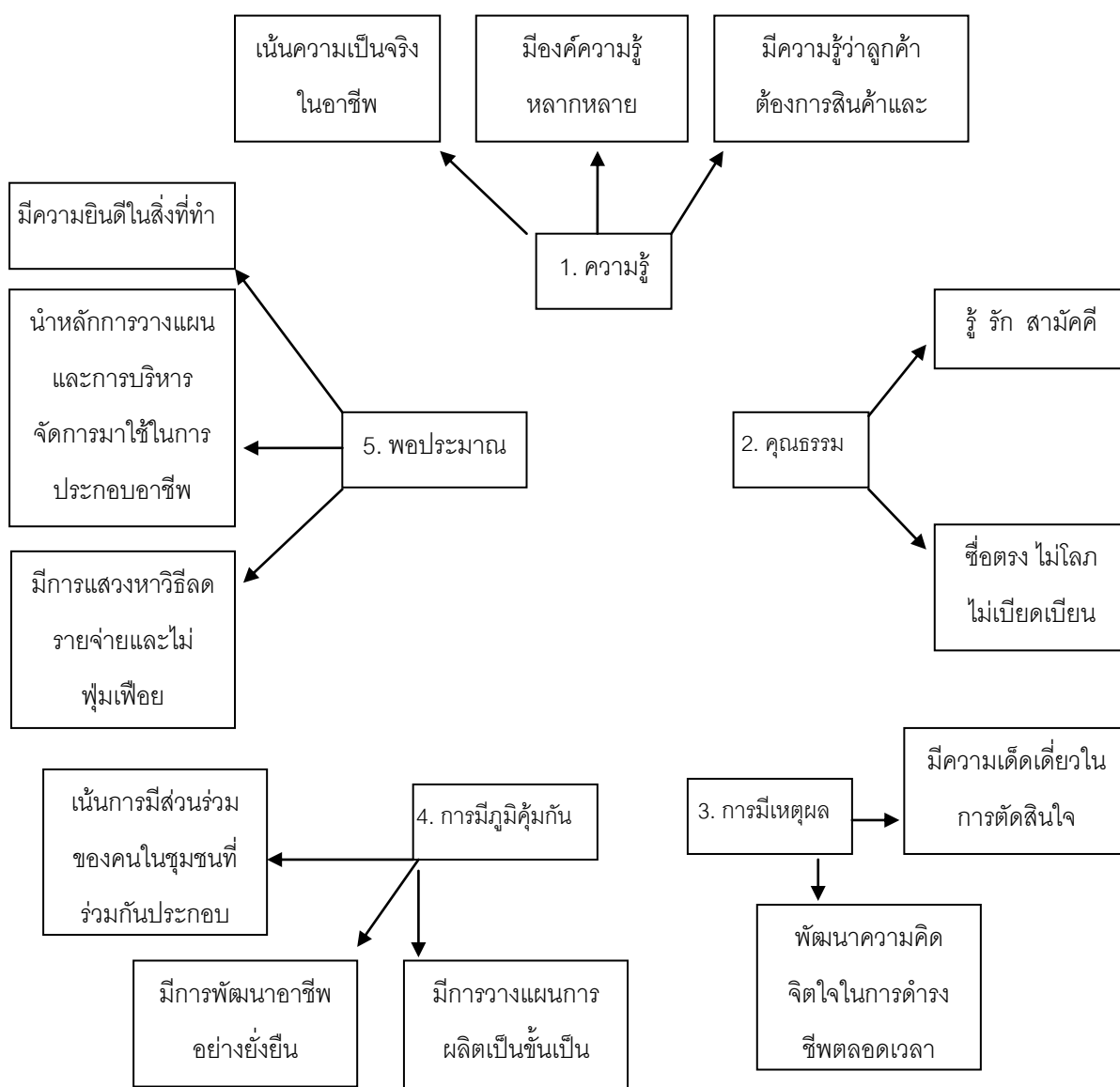
การเปรียบเทียบระหว่างการนำตัวแปรไปใช้ครั้งที่ 1 และ 2 พบว่า องค์ประกอบที่ 5 หลักความพอประมาณ มีค่าคะแนนสูงขึ้นทุกตัวแปรแต่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน และบางตัวแปรมีค่าคะแนนเท่ากัน สำหรับตัวแปรที่มีค่าคะแนนสูงขึ้นจากเดิมมากกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ มีความยินดีในสิ่งที่ทำ (3.00/ 3.65/ 4.85) พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ทดลองทำผลิตภัณฑ์ใช้เองเพื่อลดรายจ่ายของตนเอง ครั้วเรื่อน และจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และขยายขนาดของตลาดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่างรู้สึกตื่นเต้น สนุก และคุ้มค่าในการดำเนินกิจกรรม รองลงมาและมีค่าคะแนนเท่ากัน ได้แก่ การทำอาชีพด้วยความขยัน พออยู่ พอกิน (3.00/ 3.50/ 4.25) และในการทำอาชีพต้องคำนึงถึงดิน ลม พลังงาน (ภูมิ-สังคม) (3.00/ 3.50/ 4.20) กลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้จากกระบวนการดำเนินกิจกรรมว่าในการประกอบอาชีพเพียงมีความขยันมากเท่าไร ผลที่ได้รับตอบแทนก็มากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์นั้นยังคงตั้งอยู่บนฐานของความพอเพียง กล่าวคือ ไม่ผลิตสินค้าจำนวนมากเกินไป เพราะนอกจากจะทำให้ต้นทุนจมแล้วยังเสี่ยงต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสินค้าอีกด้วย แต่กลุ่มตัวอย่างมุ่งเน้นการผลิตในปริมาณที่เพียงพอต่อการจำหน่ายในแต่ละครั้ง โดยกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสำรวจยอดขายด้วยการจดบันทึกและนำมาใช้ในการพยากรณ์ปริมาณการผลิตสินค้าในครั้งต่อไป สำหรับตัวแปรที่มีค่าคะแนนเท่ากันทั้ง 2 ครั้ง มี 2 ตัวแปร ได้แก่ ประหยัด ไม่โลภ (3.50/ 3.50/ 4.25) และมีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต (3.75/ 3.75/ 4.45) พบว่า ปกติแล้วกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา ได้รับเงินจากผู้ปกครองเพื่อนำมาใช้ระหว่างการเรียน การเช่าหออยู่ รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทำให้ต้องดำรงชีพอย่างประหยัด มีความต้องการที่จะลดรายจ่ายไม่จำเป็นลง การลดรายจ่ายที่กลุ่มตัวอย่างได้ทดลองทำ คือ การทำผลิตภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือน เช่น สบู่เหลว สบู่ก้อน น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม แชมพูสระผม ครีมนวดผม ฯลฯ ทำให้เกิดความประหยัดและมีรายได้เพิ่มจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เมื่อมีการดำเนินกิจกรรมซ้ำ ๆ บ่อยครั้งขึ้นทำให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับตัวแปรดังกล่าวเพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 3 สามารถสรุปได้เป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 5-3 การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ครั้งที่ 3

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ครั้งสามารถนำมาสังเคราะห์ตัวแปรย่อยที่ถูกนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ใน 5 องค์ประกอบ ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

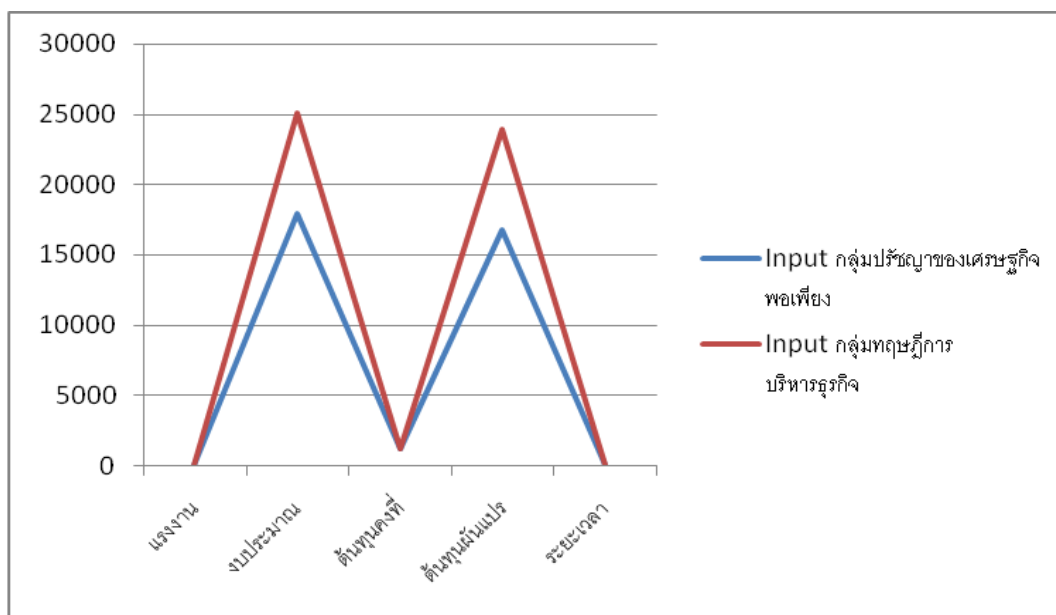

ภาพที่ 5-4 สังเคราะห์ตัวแปรย่อยที่ถูกนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด

สรุปได้ว่า องค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกนำมาใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง ด้านความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการเน้นความเป็นจริงในอาชีพ มีองค์ความรู้หลากหลายมากกว่าอาชีพที่ทำ และมีความรู้ว่าคุณค่าต้องการสินค้าและบริการอะไร ด้านคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับความรู้ รัก สามัคคี และซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ด้านการมีเหตุผล กลุ่มตัวอย่างมีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ และพัฒนาความคิด จิตใจในการ ดำรงชีพตลอดเวลา ด้านการมีภูมิคุ้มกัน กลุ่มตัวอย่างเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกัน ประกอบอาชีพ มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน และมีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน ด้าน ความพอประมาณ กลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในสิ่งที่ทำ นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการ มาใช้ในการประกอบอาชีพ และมีการแสวงหาวิธีการลดรายจ่ายและไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต

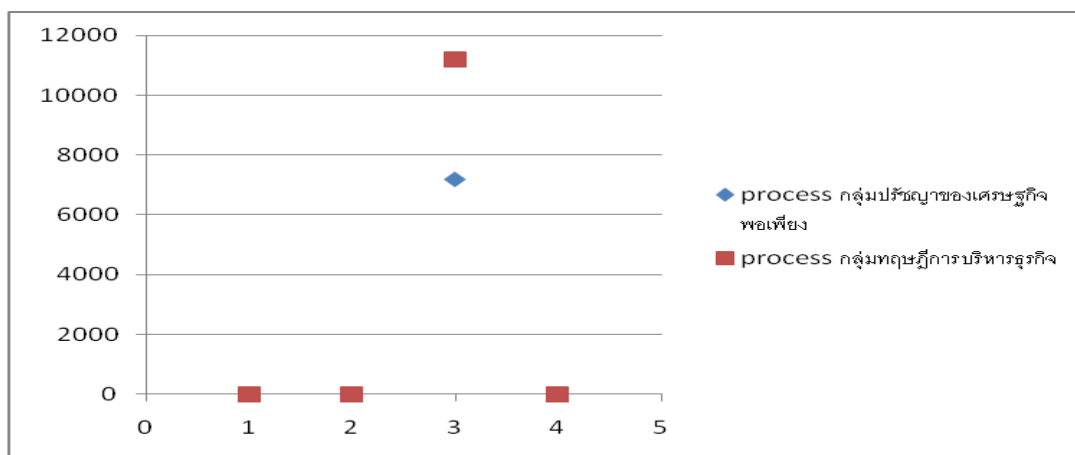
ผลการเปรียบเทียบการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้ทฤษฎีการ บริหารธุรกิจของต่างประเทศ เปรียบเทียบรูปแบบทฤษฎีระบบ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ปรากฏดังต่อไปนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) จากตารางแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีต้นทุนด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่าง ตามทฤษฎีการบริหารธุรกิจของต่างประเทศ พิจารณารายด้านได้ดังนี้ ด้านแรงงาน มีผลต่าง เท่ากับ 0 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีสมาชิกเท่ากัน ด้านงบประมาณ กลุ่มตัวอย่าง เศรษฐกิจพอเพียงใช้งบประมาณน้อยกว่ากลุ่มทฤษฎีต่างประเทศ เท่ากับ 7,510 บาท ด้านเวลา กลุ่มตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงใช้เวลาในการดำเนินการน้อยกว่ากลุ่มทฤษฎีต่างประเทศ 16 วัน ด้านอุปกรณ์ กลุ่มตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงใช้วัสดุอุปกรณ์ในกระบวนการผลิต มีจำนวนชิ้น น้อยกว่ากลุ่มทฤษฎีต่างประเทศ เท่ากับ 6

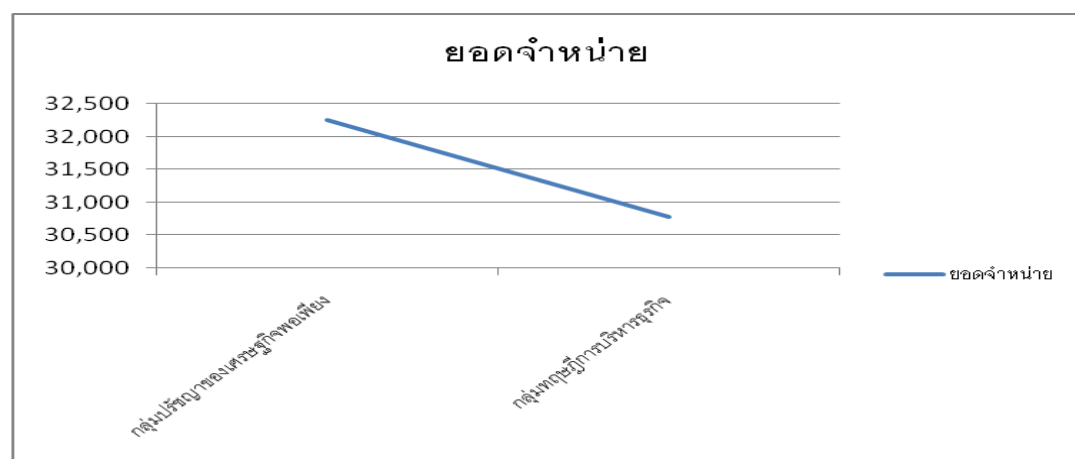
ภาพที่ 5-5 เปรียบเทียบปัจจัยนำเข้า (Input) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

2. กลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีต้นทุนด้านกระบวนการ (Process) เปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างตามทฤษฎีต่างประเทศ พิจารณารายด้านได้ดังนี้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ (ภาคทฤษฎี) ผลต่างเท่ากับ 0 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับการสอนในภาคทฤษฎีเหมือนกัน สำหรับภาคปฏิบัติ มีผลต่างเท่ากับ 5 หมายถึงกลุ่มตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวนเวลาในการทดลองปฏิบัติก่อนนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีต่างประเทศ 5 วัน ด้านการจัดหาทุนและการดำเนินการผลิต ผลต่างไม่สามารถคำนวณได้ ด้านบรรจุภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าใช้จ่ายด้านบรรจุภัณฑ์น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างตามทฤษฎีต่างประเทศอยู่เท่ากับ 3,600 ด้านการขอรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า ผลต่างไม่สามารถคำนวณได้

ภาพที่ 5-6 เปรียบเทียบปัจจัยที่ใช้ในด้านกระบวนการ (Process) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

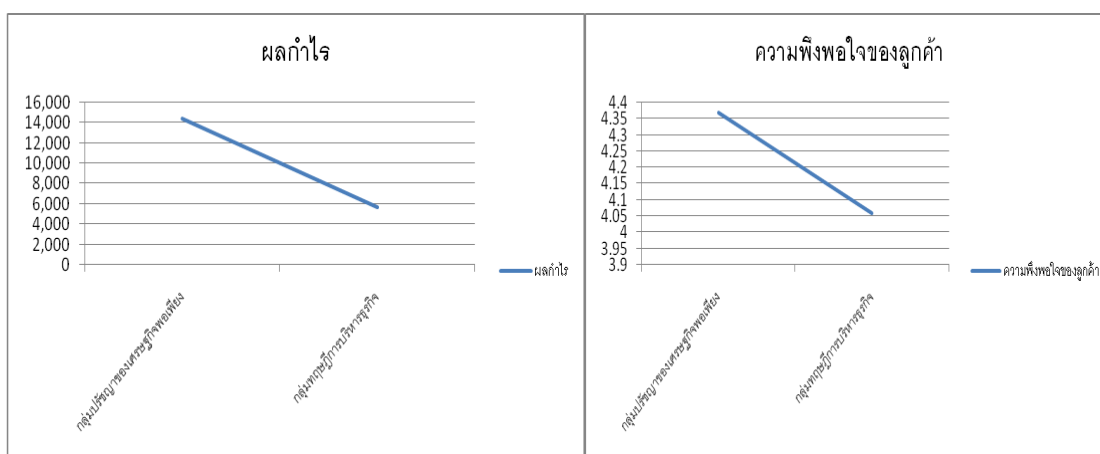
3. กลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลผลิต (Output) ซึ่งได้แก่ ยอดจำหน่ายของกลุ่มตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีต่างประเทศ มากกว่าเท่ากับ 3,000 บาท

ภาพที่ 5-7 เปรียบเทียบผลผลิต (Output) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

ผลกระทบ (Outcome) ซึ่งเป็นส่วนเพิ่มเติมจากทฤษฎีระบบ นับว่าเป็นส่วนเพิ่มเติม เพื่อพิสูจน์ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีบริหารธุรกิจ

4. กลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลกระทบ (Outcome) ได้แก่ ด้านผลกำไร พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ มีผลต่างเท่ากับ 4,510 ด้านความพึงพอใจของลูกค้า เปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ มีผลต่างเท่ากับ 0.31 และด้านการใช้ซ้ำ เปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ มีผลต่างเท่ากับ 0.57

ภาพที่ 5-8 เปรียบเทียบผลกระทบ (Outcome) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

ผลการศึกษานำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามมิติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังต่อไปนี้

1. มิติด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้ความเข้มแข็งเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน กลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการลดรายจ่ายสร้างรายได้ เป็นอาชีพเสริมให้แก่กลุ่มตัวอย่าง สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง มีอาชีพระหว่างเรียน ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีชีวิตที่มีความสุขตามสถานะ

2. มิติด้านจิตใจ

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นจิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มต้นจากตัวเอง ด้วยการสร้างรากฐานทางจิตใจให้มีความมั่นคง ดำเนินชีวิตอย่างเพียงพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลาง กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้จักการ

ดำเนินชีวิตด้วยความพอดี พอประมาณ ยินดีในสิ่งที่ทำได้ ไม่โลภ ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ใฝ่หาความรู้เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

3. มิติด้านสังคม

เศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าประสงค์เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ประชาชนมีความเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มุ่งให้เกิดความสามัคคีกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบหรือเบียดเบียนกัน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกิดความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรระหว่างกัน ไม่เบียดเบียน หรือเอาัดเอาเปรียบกัน

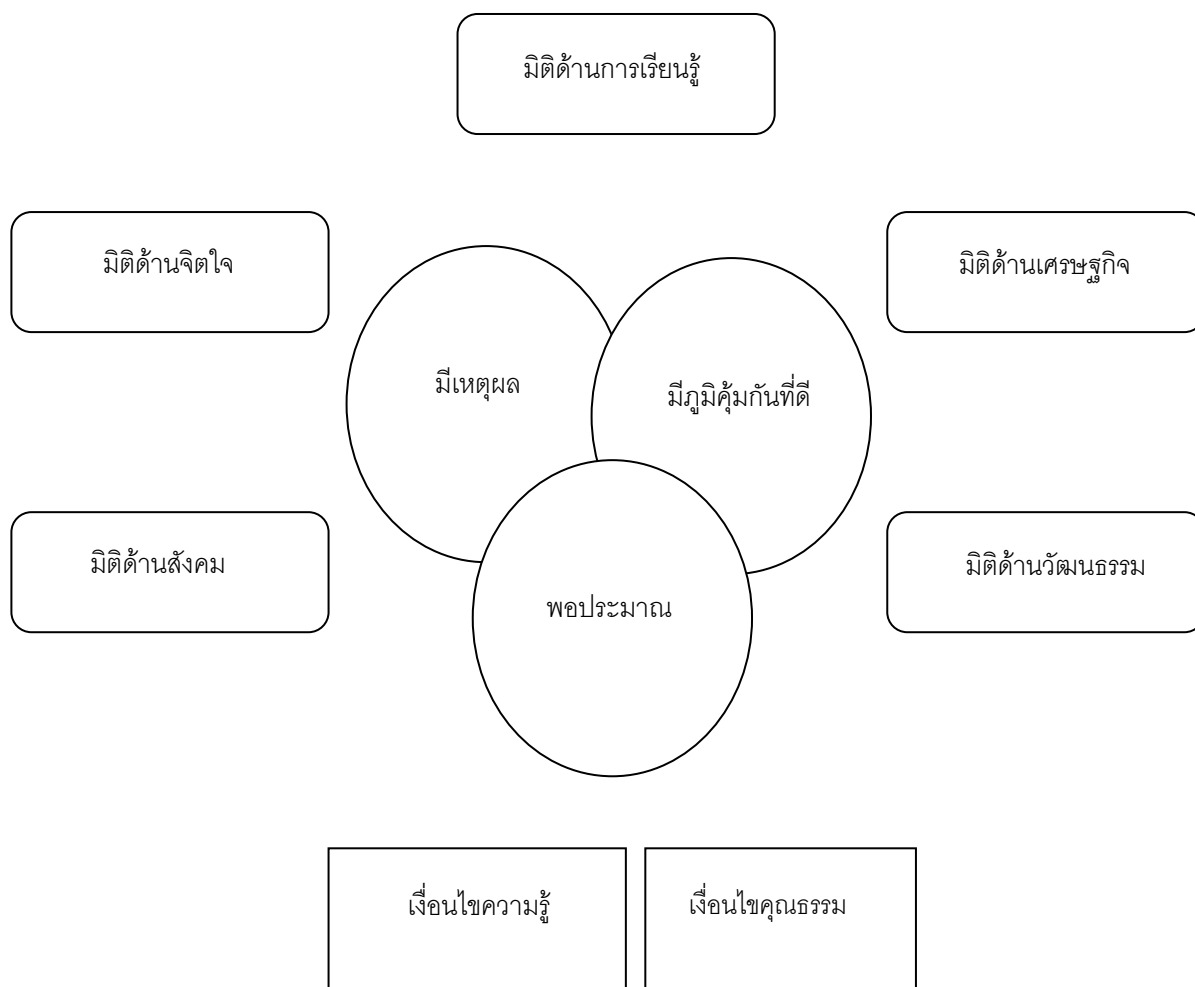
4. มิติด้านวัฒนธรรม

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งแสดงวิถีชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิด วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของ วัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน นับว่าเป็นปัญหา สังคมที่ร้ายแรง ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย มีความรู้ทันว่าการเป็นทาสวัตถุนิยมนำมาซึ่งการเป็นหนี้สิน

ผลการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจริง นอกจากจะจำแนกผลการปฏิบัติเป็นมิติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 4 มิติ ข้างต้นแล้ว ผลการศึกษาในครั้งนี้มีเพิ่มขึ้นอีก 1 ด้าน ได้แก่ มิติด้านการเรียนรู้

5. มิติด้านการเรียนรู้

เป็นมิติที่แฝงอยู่ในตัวแปรย่อยซึ่งถูกสังเคราะห์มาจากการศึกษา ได้แก่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ มีองค์ความรู้หลากหลาย มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน สร้างสมดุลของการ ดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงผนวกกับทฤษฎีทางด้านการบริหารมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจควบคู่ ไปกับการศึกษาจนกระทั่งประสบความสำเร็จ โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key success factors) ได้แก่ การเรียนรู้ในการลดต้นทุนให้ต่ำลง การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายให้มีความหลากหลาย เป็นต้น

ภาพที่ 5-9 สรุปมิติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง

เหตุผลที่สนับสนุนผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ Grounded theory พบว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างประสบความสำเร็จ ได้แก่

1. การหมั่นค้นคว้าหาความรู้ ศึกษาด้วยตนเองเพื่อพัฒนาสินค้าให้มีความแตกต่าง
2. ใช้ทรัพยากรที่มีและหาได้ในท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. ไม่คำนึงถึงผลกำไรในระยะสั้นแต่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในระยะยาว
คำนึงถึงผลประโยชน์ของลูกค้าเป็นที่ตั้ง และผลิตสินค้าด้วยความรับผิดชอบต่อลูกค้า
4. ไม่ใช่เทคโนโลยีราคาสูง แต่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพื่อเข้าถึงลูกค้าให้มากที่สุด
5. พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เพื่อให้ถึงผู้บริโภคทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

6. สร้างวัฒนธรรมองค์การด้วยการทำงานเป็นทีม ชยันหมั่นเพียร และเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมงาน

อภิปรายผล

ผลการศึกษารายงาน รูปแบบ วิธีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง มีประเด็นที่น่าสนใจ และนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 1 เงื่อนไขความรู้ ด้านความรู้จริงในการประกอบอาชีพนั้น ๆ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ รองลงมา ได้แก่ ไม่พึ่งพาความรู้จากผู้อื่นตลอดเวลาในการประกอบอาชีพ ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ที่เหลือมีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาสินี ศรีสุวรรณ และคณะ (2555) ศึกษาการบริการวิชาการแก่สังคมด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม เพื่อสร้างชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านร่องปลายนา จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า บ้านร่องปลายนา เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 2 จากทั้งหมด 4 ระดับ การพัฒนาบ้านร่องปลายนาสู่หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 3 ต้องพัฒนาในด้านการมีกองทุนรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก ด้านคุณธรรม/ จริยธรรม ด้านลดรายจ่ายและสร้างรายได้ ด้านกิจกรรมการออมที่หลากหลาย ด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชนและแผนชุมชน ด้านการปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเอง และด้านการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ปัญหา อุปสรรค ที่พบคือ ชุมชนยังขาดความรู้ที่จะนำมาพัฒนาเพื่อยกระดับการเป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ข้อเสนอแนะคือชุมชน ควรได้รับการพัฒนา สนับสนุน ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงในรายละเอียดมากขึ้น ในหัวข้อการออม การลดต้นทุน การเพิ่มรายได้ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การพึ่งตนเอง การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนของชุมชน และการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

2. การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพนั้น ๆ พิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูล รองลงมา ได้แก่ รู้ รัก สามัคคี และซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์เพ็ญ สังข์แก้ว และคณะ (2551) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงประเภทธุรกิจ การเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะขามหวานเพื่อการค้า ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการ การตลาดธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ชุมชนต้องมีความ

ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมทางการตลาด เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งองค์กร การแบ่งงานกันทำ นอกจากนี้ยังต้องให้ความร่วมมือกันระดมสมองเพื่อวางแผนการตลาด โดยเป็นการดำเนินการตลาดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่การวิจัยการตลาด การค้นหาพฤติกรรมผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้บริโภค การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การมีตราสินค้าของกลุ่ม การตั้งราคาที่เหมาะสม การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย และหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ก็จะทำธุรกิจชุมชนประสบความสำเร็จสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 3 หลักการมีเหตุผล ด้านมีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการในอาชีพแต่ละขั้นตอน พิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ มีความเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ รองลงมา มีคะแนนเท่ากัน 3 ข้อ ได้แก่ พัฒนาการความคิด จิตใจในการดำรงชีพอยู่ตลอดเวลา, มีเป้าประสงค์เดียวกันในการตัดสินใจ และมีความอิสระในการตัดสินใจ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระยุพทิศัลป์ ยุพธิสิปโป (2554) ศึกษาการบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ควรทำงานเพื่อรับใช้ประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีการวางแผนการทำงานให้เหมาะสม เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาโดยคำนึงถึงหลักเหตุผล กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล รู้จักหลักการทำให้เกิดผล รู้ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน รู้จักการบริหารที่จะทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ บรรลุถึงประโยชน์ โดยจะต้องมีความรู้จักรับผิดชอบตน รู้จักวางตนให้เหมาะสม จัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงประชาชน จัดสวัสดิการหรือแบ่งปันผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเสมอภาคเท่าเทียมกัน

4. การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 4 หลักการ มีภูมิคุ้มกัน ด้านมีภูมิคุ้มกันในการประกอบอาชีพ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมกันประกอบอาชีพ รองลงมา ได้แก่ มีการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน และมีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอน ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของไชยรัตน์ ปราณี่ และคณะ (2551) ศึกษาโครงการวิจัยเอกสารชุมชนต้นแบบที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้ คือ 1. ทูทางสังคม ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายในที่ปรากฏอยู่ในแต่ละชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดพลังความร่วมมือในการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อแก้ไขและพัฒนาให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน ซึ่งแบ่งออกเป็นทุนมนุษย์ ทุนทางสถาบัน กลุ่มหรือเครือข่าย และทุนทาง

วัฒนธรรม 2. ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทำเล ที่ตั้งของชุมชนที่อยู่ในภูมิประเทศที่สภาพทางภูมิศาสตร์อุดมสมบูรณ์ หรือยังสามารถอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรเหล่านั้นให้เป็นฐานในการดำรงชีวิตของชุมชนได้ รวมทั้งการเข้าถึงหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน 3. ทูตทางความรู้ สติปัญญา เทคโนโลยี หมายถึง องค์ความรู้ที่เป็นทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีอยู่ในชุมชน และมีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน เรียนรู้กันภายในชุมชนเองและจากการยอมรับจากภายนอก และ

4. นโยบาย/ กระบวนการพัฒนาจากภายนอก หมายถึง กระบวนการทางนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ได้ถูกนำไปใช้ภายในชุมชนหรือท้องถิ่น ผลการกำหนดแนวทางในการรื้อมนำแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน พบว่า แนวทางการนำไปใช้มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1. การสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับตนเองและสภาพแวดล้อม การสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ 2. การปฏิบัติการเพื่อความพอเพียงในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งมีแนวปฏิบัติ คือ การสร้างอาชีพหลักให้มั่นคง สร้างเสริมอาชีพรองหรืออาชีพเสริม และเพิ่มเติมสวัสดิการจึงจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

5. การดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ 5 หลักการพอประมาณ ด้านความพอประมาณในการดำเนินอาชีพ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าตัวแปรย่อยที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ มีความยินดีในสิ่งที่ทำได้ รองลงมา ได้แก่ นำหลักการวางแผน และการบริหารจัดการมาใช้ในการประกอบอาชีพ มีการแสวงหาวิธีเพื่อลดรายจ่าย และไม่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย พลไกร (2550) ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านตำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า เหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในหมู่บ้าน ได้แก่ ความต้องการต่อต้านแนวคิดเศรษฐกิจกระแสหลัก กระตุ้นให้ประชาชนรู้จักการใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ้งเฟ้อ จัดระเบียบครอบครัวให้มีการกินอยู่อย่างพอเพียง โดยมีขั้นตอนจากผู้นำสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน สืบหาข้อมูลชุมชนให้เป็นปัจจุบัน เมื่อมีครอบครัวต้นแบบ จัดประชุมเวทีประชาคมเพื่อนำแนวปฏิบัติตามแบบอย่างมาปฏิบัติในครอบครัวอื่น ๆ ต่อไป เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ประชาชนทุกครอบครัวดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นจากเดิม 25 ครอบครัว เป็น 86 ครอบครัว จากทั้งหมด 134 หลังคาเรือน ซึ่งกลุ่มผู้นำมีเหตุผลเพื่อต้องการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ส่งเสริมให้ครัวเรือนยากจนเป็นสมาชิกเพื่อการผลิต ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อการผลิต การแปรรูปหรือรวมกันจำหน่าย ปัจจัยที่

ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำธรรมชาติและป่าบวตาล ปัจจัยด้านความหลากหลายทางอาชีพ ทำนา ทอผ้า แปรรูปผ้า เลี้ยงสุกร เลี้ยงโค เลี้ยงปลา หลักการทางศาสนาที่ยึดเหนี่ยวในหมู่บ้าน ปัจจัยผู้นำด้านชุมชน มีภาวะผู้นำสูง มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต รอบคอบ รอบรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมและจริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาขั้นตอน รูปแบบ วิธีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง พบว่าในการที่กลุ่มตัวอย่างได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตและกิจกรรมทางธุรกิจ ทั้ง 3 ครั้ง ค่าคะแนนแต่ละกิจกรรมที่ได้ทำการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ครั้ง ในสัดส่วนที่แตกต่างกันไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมให้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์และสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาทุกระดับ เพื่อปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกความพอเพียง ควบคู่ไปการศึกษาภาคทฤษฎี

ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ

1. ผู้ที่สนใจสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ
2. ผู้นำชุมชนสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาครัวเรือน ชุมชน และใช้เป็นพื้นฐานในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ หรือวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต
3. ผู้บริหารสถาบันการศึกษาสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาหลักสูตรทางด้านการบริหารธุรกิจหรือการจัดการชุมชน หรือใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน บูรณาการความรู้ร่วมกับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ที่มีพื้นฐานจากชุมชนสามารถเข้าสู่ตลาดส่งออกได้
2. การบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ สู่ชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อสามารถค้นหาปัญหาที่แท้จริง และตอบโต้ภัยตามความต้องการของชุมชนได้
3. ส่งเสริมโอกาส และช่องทางการจัดจำหน่าย ผ่านเทคโนโลยีอย่างง่ายให้แก่ชุมชน เพื่อให้เกิดมิติการพัฒนาที่หลากหลาย ได้แก่ การพัฒนาคน เทคโนโลยี การตลาด การบริหารจัดการ

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. (2540). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2543). *การบริหารการพัฒนาชนบท เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2545). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพชุมชน*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการชุมชน สำนักพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). *แนวทางส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนสำหรับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2550 ก). *งานวิจัยกระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ระดับอำเภอ อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา: สำนักงานพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2550 ข). *เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: บีทีเอส เพรส.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2553). *กลุ่มจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์ รายงานประจำปี 2553*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). *รายงานสถานการณ์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ประจำปี 2556*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงมหาดไทย. (2552). *คู่มือการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2546 ก). *กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2546 ข).

ประมวลคำในพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
ตั้งแต่ พ.ศ. 2593-2542 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

กอบศักดิ์ ภูตระกูล. (2554). *ปาฐกถาพิเศษ เรื่องรับมือมือเศรษฐกิจไทยกับนโยบายการเงินปี*
2554. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

การจัดการโซ่อุปทาน. (ม.ป.ป.). เข้าถึงได้จาก [http://www.logistics-
adviser.com/index.php?](http://www.logistics-adviser.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538773618)
lay=show&ac=article&id=538773618

การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. (ม.ป.ป.). เข้าถึงได้จาก [http://www.agriman.
doae.go.th/](http://www.agriman.doae.go.th/home/news2/Logistics/Binder%202.pdf)
home/news2/Logistics/Binder%202.pdf

เกษม วัฒนชัย. (2549). คำอธิบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ใน *การประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่พบ*
เมธีวิจัยอาวุโส สกว.”. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เกษม วัฒนชัย. (2550 ก). *ยูเอ็นนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/home/viewnews.aspx>

เกษม วัฒนชัย. (2550 ข). การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเครือข่ายการศึกษา.
ใน *เอกสารประกอบการปาฐกถาพิเศษ*. ม.ป.ท.

เกริกไกร แก้วล้วน. (2550). *งานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ: กรณีศึกษา*
การพัฒนาองค์ความรู้โดยเกษตรกรจังหวัดอำนาจเจริญ. อุบลราชธานี:
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2552). *ความเหลื่อมล้ำในสังคมแก้ได้ด้วยการฟังเสียงประชาชน*.
เข้าถึงได้จาก [http://: www.kriengsak.com](http://www.kriengsak.com)

โกวิท พวงงาม. (2553). ธรรมชาติของถิ่น: ว่าด้วยความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม
ของประชาชน. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 18(1), 92-137.

โกศล ดีศีลธรรม. (2551). *Hierarchical operation & tactical logistics planning: State-*
of-the-art business applications. กรุงเทพฯ: สุสานการพิมพ์.

กัญญามน อินทหว่าง. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงสู่วิสาหกิจชุมชน: ความสำคัญของการ*
พัฒนารุรกิจชุมชน. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

กัญญามน อินทหว่าง. (2554). *การจัดการวิสาหกิจชุมชน*. พิษณุโลก: คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

- กัญญามน อินทวาท. (2555). *แนวทางธุรกิจชุมชนโดยใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงสู่ระบบฐานรากที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ขนิษฐา ศรีทอง. (2550). *ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการกรมทรัพย์ากรน้ำบาดาล*. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2557). *แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- เขมภัทท์ เย็นเปี่ยม. (2552). *การศึกษามลกระทบจากการดำเนินงานตามแผนชุมชนพึ่งตนเองกรณีศึกษา: ชุมชนต้นแบบในแถบภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2549 ก). *การสร้างกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org/>
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2549 ข). *การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง.
- ค่านาย อภิปรัชญาสกุล. (2548). *โลจิสติกส์ และโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: โฟกัสมีเดีย แอนด์พับลิชชิง.
- โฆเซิต อินทวงศ์. (2549). *กระบวนการวิชา HU 801 พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร (Human behaviors in organization)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เจนตา ชมธรรณินทร์. (2550). *การพัฒนาทางด้านบรรจุกภัณฑ์ กรณีศึกษา: ธุรกิจชุมชนกลุ่มดอกไม้ผ้าใยบัว ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. วารสาร
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ฉบับที่ 4, 27-28.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2550). ตามรอยพระยุคลบาทด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
เข้าถึงได้จาก <http://www.komchudluek.net>
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2551). คำปรารภ. ใน คำพ่อสอน (ประมวลพระบรมราโชวาท
และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพระดาบส.
- จิรพงศ์ สุขเกษม. (2554). แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จันทนา เกตุแก้ว. (2539). ตลาดทางเลือก: หุ่นส่วนเพื่อสังคมใหม่. กรุงเทพฯ: สมาพันธ์.
- จันทิรา ธนสงวนวงศ์. (2554). หลักธรรมในการดำเนินชีวิต: ชีวิตและวัฒนธรรม. เข้าถึงได้จาก
[http://e-learning.e-tech.ac.th./ learninghtm/s1301](http://e-learning.e-tech.ac.th./learninghtm/s1301)
- จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์. (2553). ชุมชนพอเพียง: ตัวอย่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จตาม
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉลองภพ สุตังกรกาญจน์. (2549). การบริหารเศรษฐกิจตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง. ใน การวิจัยประจำปี สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. ม.ป.ท.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2547). ความเป็นมาและสาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน.
กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาชุมชน.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2549). วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2555 ก). การเรียนสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน. กรุงเทพฯ: สว่างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2555 ข). แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง. ชลบุรี: บิ๊กเซ็นเตอร์.
- เฉลิมพงษ์ คงเจริญ. (2553). ระบบเศรษฐกิจไทยก่อนวิกฤตการณ์การเงิน พ.ศ. 2540
(พ.ศ.2530-2540). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชลพรรษ ดวงณา. (2553). การใช้หลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธในการจัดการป่าวัฒนธรรม
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดตราด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนัดดา ภูงษ์ทอง. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในเกษตรกร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชลิดา เพียรสร้าง. (2554). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัชวาล แอ่อมหล้า และคณะ. (2552). *การศึกษาการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชน ในจังหวัดราชบุรี*. ราชบุรี: งานวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ไชยยศ ไชยมั่นคง. (2550). *Logistics and supply chain strategy competing in the global market*. นนทบุรี: ซี วาย ซีซีเทมพรินดิง.
- ไชยรัตน์ ปรานี และคณะ. (2551). *การศึกษาโครงการวิจัยเอกสารชุมชนต้นแบบที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน*. นครสวรรค์: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ฐาปนา บุญหล้า. (2555). *การจัดการโลจิสติกส์: มิติชีพพลายชน ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ณัฐกาล เรืองอุดม. (2554). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพึ่งพาตนเองกับทุนทางสังคมของชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐพงศ์ ทองภักดี. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย*. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 47(1).
- ณัฐพงศ์ ทองภักดี. (2555). *ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงนิต้ากับการวิจัยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. ใน รายงานการวิจัยศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง (หน้า 1-25). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณัฐภูมิ บำรุงแจ่ม. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐา ปิยะกาญจน์ และอภิวรรต นิมละมัย. (2552). *การแพร่กระจายของวิกฤตเศรษฐกิจ การเงินสหรัฐฯ ไปสู่วิกฤติเศรษฐกิจโลก*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ดวงสมร พงศฉิมกุล. (2554). *รายงานผลการดำเนินงาน เรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ปี 2553*. ราชบุรี: สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี.

- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2555). การวางแผนบริหารการส่งเสริมการเกษตร. ใน *เอกสารการสอน
ชุดวิชา หลักการบริหารการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี:
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดิเรก สารวดี. (2539). *ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2553). *การศึกษาโครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย: รายงานฉบับสมบูรณ์*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีรัก เจริญสุข. (2550). *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2550). *การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ต.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจ
ชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา*. สงขลา: สำนักวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธัญญพร ธรรมอร่ามกิจ. (2554). *การจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษา: หมู่บ้านหนองน้ำใส ตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี*. ราชบุรี:
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนิศ ไสร์ตัน. (2550). *การประยุกต์ใช้โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: ประชุมทอง
พรินติ้ง กรุ๊ป.
- ธนาภรณ์ อธิปัญญากุล. (2555). *บทความวิจัยทฤษฎีอรรถประโยชน์คาดหวังและทฤษฎี
คาดหวัง: ทศนคติและพฤติกรรมการตัดสินใจของเกษตรกรที่มีต่อความเสี่ยง*. ขอนแก่น:
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระพงษ์ วิจิตเสรษฐ. (2552). *จุลเศรษฐศาสตร์: ทฤษฎีและการประยุกต์* (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพรณ วงศ์มณี. (2553). *การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิตของประชาชน: กรณีศึกษาชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน
จังหวัดเชียงราย*. ราชบุรี: สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นราทิพย์ ชุตินวงศ์. (2548). *หลักเศรษฐศาสตร์ 1: จุลเศรษฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิคม วรรณประเวศ. (2553). *การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง*. นครนายก: สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนครนายก.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). *แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- บุญทวารวณ วิงวอน, ชัยยุทธ เลิศพาชิน และขจรศักดิ์ วงศ์วิลาส. (2554). *การจัดการห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดสารพิษ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง*. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง และคณะ. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร Curriculum development*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา เลิศไกร. (2549). *กลยุทธ์การปรับตัวด้านอาชีพของชาวนากุ้งในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพองที่มีผลต่อการฟื้นฟูระบบนิเวศใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปานใจ จิรัชรเดช. (2557). *ห้องเรียนเศรษฐศาสตร์: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31*. นครราชสีมา: ราชสีมาวิทยาลัย.
- ป.อ. ปยุตโต. (2548). *ความสุขพอเพียง: พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต): พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประจักษ์ บุญอารีย์. (2550, มิถุนายน). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. *วารสารบัวราชภัฏ*, 19(9), 53-57.
- ประมวลพระบรมราชาบาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช*. (2549). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. (2548). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2550). *คุณธรรมนำการพัฒนา ยุทธศาสตร์สังคมคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ปัญญา เลิศไกร. (2549). *กลยุทธ์การปรับตัวด้านอาชีพของชาวนากุ้งในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพองที่มีผลต่อการฟื้นฟูระบบนิเวศใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปีเตอร์ เอฟ ดร็คเกอร์. (2006). *การบริหารธุรกิจครบวงจร*. กรุงเทพฯ: สื่อบริสุทธิ์.

- ปีเตอร์ เอฟ ดร็คเกอร์. (2005). *การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ (The effective executive)*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ปรียานุช พิบูลสรวุฑ. (2549). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการศึกษา. ใน *เอกสารประกอบคำบรรยาย โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- เปรมชญา ชนะวงศ์. (2553). *การพัฒนาศักยภาพชุมชนพื้นฐานการพึ่งตนเองบนฐานทุนทางสังคม*. สุราษฎร์ธานี: สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พรชัย เจดามาน. (2556). *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์*. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/jedaman>
- พงษ์ชัย อธิคมรัตน์กุล. (2550). *โลจิสติกส์ ก้าวอย่างประเทศไทยในกระแสโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พระครูสิริปริยัติธำรง. (2554). *ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบภาควิภาค 4 กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที. (2537). *การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2517). *พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง* *โครงการเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- พระยุทธิศิลป์ ยุทธิศิลป์. (2554). *การบริหารงานโดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ อำเภอโพธารวม จังหวัดนครพนม*. นครพนม: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิทยา ญาณสาโร (คัมภีร์). (2554). *การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงอะไร (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒนา.

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2550). *ทักษะเพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- พิสนุ ฟองศรี. (2553). *การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ด้านสหวิชาการพิมพ์.
- เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว. (2551). *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทธุรกิจเกษตรของเกษตรกรปลูกมะขามหวานเพื่อการค้า จังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับทัศนคติต่อประชาคมอาเซียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พุทธิตา รัชพงษ์. (2551). *การศึกษาเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีภาควิภาค 4*. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. (2557). *วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย*. กาญจนบุรี: สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- ฟิลลิป คอตเลอร์. (2546). *ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing mix)*. เข้าถึงได้จาก <http://spssthis-blogspot.com>
- ภัทรชมน รัตนางกูร. (2552). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม: มุมมองบริบท ทฤษฎี ขบวนการทางสังคมใหม่ (New Social Movement: NSM)*. เข้าถึงได้จาก <http://www.phatrasamon.blogspot.com>
- มานิต กิตติจุงจิต. (2555). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิธีแห่งความสมดุล*. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.
- มานิตย์ ผิวขาว. (2557). *เอกสารประกอบการสอนสายวิชาเศรษฐศาสตร์*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2555). *เอกสารประกอบการสอน หลักการและแนวปฏิบัติในการประเมินองค์กรและบุคลากร สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2556). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2548 ก). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.chaipat.or.th/chaipat/content/porpeing/porpeign.html>
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2548 ข). *ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา 2470. พระราชกรณียกิจ มูลนิธิชัยพัฒนาวารสารมูลนิธิชัยพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2555). *การพัฒนาธุรกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2558). *เศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก www.chaipat.or.th
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2555). *ตามรอยพระราชดำริ สู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และคณะ. (2549). *แนวคิดและปรัชญาการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัตนา โตสกุล. (2548). *เดินที่ละก้าว กินข้าวที่ละคำ ภูมิปัญญาในการจัดการความรู้ของชุมชน*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- รัตนภรณ์ แซ่ดีว. (2555). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลลิต ถนอมสิงห์. (2557). *ภูมิเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ว. วชิรเมธี. (2550). ความสัมพันธ์เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. *เนชั่นสุดสัปดาห์*, 15(763), 55.
- วรัญญา ทูลธรรม, ดี มาตวงศ์, สาวิตรี บุรณะพล, ขวัญใจ สิงห์สาย และอวยชัย ไม้โสภา. (2551). *วิธีการผลิตข้าวเพื่อการพึ่งตนเองในระดับครอบครัว และชุมชนบ้านหนองขามพัฒนา ตำบลวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. *วารสารมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏมหาสารคาม*, 34(6), 136-146.
- วิกิพีเดีย. (2555). *ห่วงโซ่อุปทาน*. เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/ห่วงโซ่อุปทาน>
- วิกิพีเดีย. (2558). *เศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก <http://wikipedia.org/wiki>
- วิชัย รูปขำดี. (2551). *รายงานสถานการณ์คนพิการปี 2551*. กรุงเทพฯ: สถาบันปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- วิทยา สุหนทดำรง. (2548). *วิถีแห่งโลกโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: ไอ สแควร์ พับลิชชิ่ง.

- วิฑูว์ธ รุ่งเรืองผล. (2555). *แผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน SMEs ไทย 2555-2559: โครงการพัฒนาความร่วมมือเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- วิรุณศิริ ใจมา. (2557). *เศรษฐศาสตร์จุลภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลาลินี ศรีสุวรรณ และคณะ. (2555). *การบริการวิชาการแก่สังคมด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมเพื่อสร้างชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านร่องปลายนา จังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วันชัย พละไกร. (2550). *ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านตำแย ตำบลม่วงสามสิบ อําเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2549). *หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันวิสา สิวัน. (2556). *ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศศิ คล่องพยาบาล. (2556). *คู่มือการเขียนแผนธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด*. กรุงเทพฯ: วีระฟิล์ม และไซเท็ก.
- ศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์. (2554). *บทความปริทัศน์: วิฤติเศรษฐกิจโลก 2008-2009: สาเหตุและผลกระทบ*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ศูนย์ภูฏานศึกษา. (2547). *Gross national happiness 1st: The Centre for Bhutan Studies: CBS*. กรุงเทพมหานคร: ประเทศภูฏาน.
- เศรษฐ์ สยาม. (2540). *ลัทธิการบริโภคนิยมกับชุมชน*. กรุงเทพฯ: สมาพันธ์.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: สภาอุตุพทุทธิกสมาคมแห่งชาติ.
- สมบูรณ ธรรมลังกา. (2556). *รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย*. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 15(2), 58-66.

- สร้อยหาวาย พัดเงิน. (2551). *การศึกษาคือความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาพาณิชยกรรมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาคมนักการตลาดแห่งสหรัฐอเมริกา. (2550). พัฒนาการของนิยามการตลาด. *วารสารการตลาด สมาคมนักการตลาดแห่งสหรัฐอเมริกา*, 2(2), 1-11.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร. (2553). *การพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งตนเอง: แผนปฏิบัติการ 4 ปี สำนักรอเนรมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2554). *สภาพองค์กรชุมชนกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานราก*. เข้าถึงได้จาก http://www.cadi.or.th/sara/index/php?option.com_id=itemid=2
- สถาบันไทยพัฒนา. (2558). *แนวคิด CSR มุลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒนา.
- สังคิต พิริยะรังสรรค์. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียง: เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สังคิต พิริยะรังสรรค์. (2546). *เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบฝึกหัดการวิจัยกระบวนวิชา 751409 (Research exercise in current economics)*. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สาธิต พะเนียงทอง. (2548). *การจัดการใช้อุทยานเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สามารถ มั่งสัง. (2557). พลวัตสังคม. ใน *บทความผู้จัดการรายวัน*. เข้าถึงได้จาก www.manager.co.th
- สารานุกรมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2551). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 33 พิมพ์ลักษณ์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- สิทธิพล อมรเมธากุล. (2552). *แนวโน้มอัตราดอกเบี้ยนโยบายของธนาคารไทย ปี 2552*. เข้าถึงได้จาก <https://www.l3nr.org/posts/260856>

- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *ฐานคิด: จากแผนแม่บทสู่วิสัยทัศน์ชุมชน*. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2551). *แนวคิดแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). *วิถีชุมชนพอเพียง*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- แสงจันทร์ แสนสุภา. (2550). *บทสรุปผลการสัมมนาวิชาการ เรื่อง ผลกระทบโลกาภิวัตน์ที่มีต่อสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนาราชบัณฑิตยสภา.
- เสารัตริ สุขสมบัติ. (2552). *กฎการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์เพิ่ม*. เข้าถึงได้จาก <http://www.learners.in.th>
- สุคี ศิริวงศ์พากร. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับความความสามารถในการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- สุจินต์ สิมารักษ์. (2549). *พัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุชาดา มาดหมาย. (2555). *งานวิจัยเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านป่าไผ่ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2549). *เจ็ดขั้นตอนของการประยุกต์ปฏิบัติสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สุานรวมห่อ.
- สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2550). *แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้น สู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง: จากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิถีสุข.
- สุภัทตร์ พิบูลย์ และสมคิด พรหมจ้อย. (2552). *เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการวิจัยและพัฒนางานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุพัฒน์ ไพไธล. (2556, พฤษภาคม-สิงหาคม). *กระบวนการค้นพบพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่มเครือข่ายอินแปงในจังหวัดสกลนคร อุดรธานี กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร*. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 3(2), 8.
- สุภา นันทะมีชัย. (2551). *การเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*. อุดรธานี: งานวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). *วิธีการเก็บข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ. คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ: การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเกียรติ์ เสถียรไทย. (2543). *รัฐชุมชนธุรกิจมิติใหม่ทางความร่วมมือของสังคมไทย: ปาฐกถาการสัมมนาโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน: ปรัชญาการพัฒนาใหม่: ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้า.
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. (2553). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุรยุทธ์ จุลานนท์. (2549). *คำกล่าวสุนทรพจน์นายกรัฐมนตรี เรื่อง แนวทางการบริหารประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ณ ดิگสันติไมตรี*. กรุงเทพฯ: ทำเนียบรัฐบาล.
- สุรยุทธ์ จุลานนท์. (2550). *นายกฯเดินสายแจงนักลงทุน ย้ำปี 50 เร่งปฏิรูปเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอรับต่างชาติ. เข้าถึงได้จาก <http://www.naewna.com/new/asp>*
- สุวรรณนา โป๊ะสุวรรณ. (2552). *การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการสวัสดิการทหารบก. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*.
- สุวัฒน์ เทพอารักษ์. (2547). *แนวคิดและทฤษฎีในพระราชดำริ: กระบวนการสนองพระราชดำริ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2536). *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาชนบทในภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พับลิชชิง.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2541). *การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). *การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารข้าราชการ, 45(2), 1-6*.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2548). *แนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549 ก). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*. กรุงเทพฯ: มติชน.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549 ข). *หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท*. กรุงเทพฯ:

ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2550). *การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบ*

ธุรกิจ [รายการโทรทัศน์]. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2551, มิถุนายน-กันยายน). เศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 19, 39-45.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2557). *ตามรอยพระยุคลบาท ครูแห่งแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2548). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน: แนวทาง*

การพัฒนายวิสาหกิจชุมชน. กลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2548).

60 ปี ครองราชย์ประโยชน์สุข ประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2550).

เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต. กรุงเทพฯ: ทำเนียบรัฐบาล.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2552).

สรุปความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2553).

แผนยุทธศาสตร์ สำนักงาน กปร. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2541). *ปรัชญาแท้จริงของ*

เศรษฐกิจพอเพียง: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เศรษฐกิจชุมชน

พึ่งตนเอง: หนทางรอดของสังคมไทย เทศาภิบาล. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). *กรอบแนวคิดทาง*

เศรษฐกิจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). *ภาพรวมเศรษฐกิจไทยปี 2540. วารสารธนาคารแห่งประเทศไทย, ฉบับที่ 2, 12*.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2555). *จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า 1 ศวรรษ*. กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่น.
- สำนักราชเลขาธิการ. (2550). *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ*. เข้าถึงได้จาก http://library.christian.ac.th/opac/Show_auth_namebk.php?textsearch=%
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2551). *การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความเข้มแข็ง กรณีดอกไม้ประดิษฐ์จากยางพารา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ไสว เจริญศรี. (2551). *แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้านบ้านน้ำดิบ ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาระดับบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อรรถพล อุดายพันธ์. (2551). *งานวิจัยการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง: ประสบการณ์ตรงจากชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี*. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อภิชา ทิรักษ์. (2551). *ภูมิปัญญา กระแสทางรอดในภาวะเศรษฐกิจถดถอยโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ยูแพดอินเตอร์.

อภิชาติ สถิตินรามัย. (2554). รัฐ ชุมชน และตลาดกับการจัดสรรทรัพยากรในระบบทุนนิยม.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิชาติ มหาราชเสนา. (2551). กระบวนการจัดการกลุ่มการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา

บ้านอุปสมุนไพร ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

อภิชัย พันธเสน. (2547). พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์

สาขาต่าง ๆ. เข้าถึงได้จาก <http://www.openbase.in.th/files/apichai006.pdf>

อภิชัย พันธเสน. (2549). พุทธเศรษฐศาสตร์ ฉบับนิสิต นักศึกษา และประชาชน. กรุงเทพฯ:

ดอกหญ้าวิชาการ.

อภิชัย พันธเสน. (2550). สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง: สถาบันการจัดการ

เพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.

กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อนันต์ แมนพย์ค์ม์. (2549). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ด้วยกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต: กรณีศึกษา

บ้านหนองน้ำจืด ตำบลท่าพริก อำเภอเมือง จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุวัฒน์ ทรัพย์พีชผล. (2549). การจัดการคลังสินค้าระดับโลก (World-class warehousing and

material handing). กรุงเทพฯ: อี.ไอ.สแควร์ พับลิชชิ่ง.

อเนก ชิตเกสร. (2549). การศึกษาการจัดการธุรกิจผลิตภัณฑ์กระดาษ อำเภอสันกำแพง

จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อเนก นาคะบุตร. (2545). ทูตทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ๒๑ เซ็นจูรี่.

อลิศรา ชูชาติ. (2541). เทคนิคการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ:

อัมรินทร์พรินดีแอนด์พับลิชชิ่ง.

อัจฉรา รัญญัติธรรม. (2555). การศึกษาการถือครองที่ดินและการจัดการที่ดินกับความเป็นธรรม

ทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนเพชรคลองจั่นและชุมชนหลัง สน.ทองหล่อ

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2549). วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อาแว มะแส. (2555 ก). การจัดสวัสดิการชุมชนผ่านกลุ่มออมทรัพย์: ทางเลือกในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชนบทไทย. *วารสารพัฒนาสังคม*, ฉบับที่ 2, 19-38
- อาแว มะแส. (2555 ข). นโยบายสาธารณะกับการพัฒนาชุมชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชนบท. ใน *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง 15 ปีจากวิกฤตเศรษฐกิจ. เศรษฐกิจพอเพียงกับความยั่งยืนของสังคมไทย* (หน้า 7-8). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อาแว มะแส. (2556). บทบาทของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ใน *เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ* (หน้า 21-30). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2551). *อุ้มใจในความมั่นคง ชูธงเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิถีชีวิตธรรม.
- อำพล เสนาณรงค์. (2550). *องค์มนตรีของคนไทยช่วยกันเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียง*. เข้าถึงได้จาก http://www.manager.co.th/QOL/view_news.aspx
- อำนาจ คำตื้อ. (2550). การพัฒนาชนบทเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศูนย์บริการวิชาการ*, ฉบับที่ 15, 1-2.
- อำนาจ เหมือนวงศ์ธรรม. (2556). บทบาทผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมโครงการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษากรณีเขตพื้นที่อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 24(4), 23-27.
- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1998). *Management* (3rd ed.) New York: McGraw-Hill.
- Daft, R. L. (2006). *Management, successful woman of the Americas: The same or different?*. Fort Worth, TX: The Dryden.
- Decenzo, D. A., & Robbins, S. P. (2005). *Human resource management* (8th ed.). New York: The Von Hoffman.
- Drucker, P. F. (2006). The age of social transformation. *Harvard Business Review*, No. 84, 166.
- Schumacher, E. F. (1973). *Small is beautiful: Economics as if people mattered*. London: Harper Colophon Books,
- Fayol, H. (1949). *General and industrial management*. United Kingdom: Pitman.

- Frank, R. (2006). *Micro economics and behavior* (6th ed.). New York: McGraw-Hill Irwin.
- Friedman, B. (2005). *The moral consequences of economic growth*. New York: McGraw-Hill Irwin.
- Galtung, J. (1980). *Self-reliance: A strategies for development*. London: Begal L'Ouverture.
- Gulick, L., & Urwick, L. (1973). *Paperson the science of administration*. New York: Columbia University.
- Mayo, G. E. (1933). The human problems of an industrialized civilization. *Academy of Management Review*, 19(3), 392-418.
- Hansan, H. L. (1995). *Marketing: Text cases*. Illinois: Homewood.
- Fayol, H. (1949). *General and industrial management*. London: Sir Isacc Pitman & Sons.
- Henseler, M. (2002). *A theoretical and empirical examination of expected utility theory and prospect theory in agricultural economics literature*. Hannover, Germany: Diplomarbeit, Institute of Economics in Horticulture, University of Hannover.
- Kerlinger, F. N. (1988). *Management information system: A comporary perspective*. New York: Macmillan.
- Mankiw, N. G. (2005). *Principles of economics* (9th ed.). London: Dryden Press.
- Montana, B., & Charnov, H. (2000). *Management: Barron's educational series*. New York: Business & Economics Series.
- Quiggin, J. (1982). A theory of anticipated utility. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 3, 323-343.
- Quiggin, J. (1993). *Generalized expected utility theory: The rank-dependent model*. London: Klumer Academic.
- Rigg, F. W. (2001). Bureaucrats and political development: A paradoxical view. *Journal of Humanities and Social Science*, 4(5), 182-189.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2005). *Organization behavior: Concepts controversies and application*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

- Rue, L. W., & Byars, L. L. (2002). *Management: Skills and application* (12th ed.). Chicago, IL: Van Hoffman.
- Selener, J. P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation and control* (9th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Schumacher, E. F. (1973). *Small is beautiful: Economics as if people mattered*. London: Harper Colophon Books.
- Supply chain*. (n.d.). Retrieved from <http://blog.eduzones.com/friendly/40435>
- The American Marketing Association (AMA). (2007). Marketing management. *Journal of Public Policy & Marketing*, 28(2), 259-264.
- United Nations Development Program. (2007). *Thailand human development report 2007: Sufficiency economy and human development*. Bangkok: UNDP.
- Wither, S. E. (2000). *Local curriculum development and place-based education*. Doctoral dissertation, University of Denver.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบฟอร์มที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2.4.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 การสังเกตเกี่ยวกับการสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ การอนุรักษ์หรือสืบสานภูมิปัญญา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 การสังเกตความสัมพันธ์ภายในชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ผู้นำชุมชน ผู้มีอำนาจในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปข้อมูลจากกิจกรรมถอดบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรม (Action After

Review: AAR)

การเรียนรู้การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง

ครั้งที่ 1

1. นักศึกษาได้รับความรู้ด้านใดบ้างตั้งแต่เข้าร่วมในกระบวนการเรียนรู้การผลิต

สบู่เหลวสมุนไพร

- ได้รับความรู้ด้านการทำสบู่เหลวว่ามีกระบวนการอย่างไร ใช้วัตถุดิบ อุปกรณ์

ใดบ้าง

- ได้รับความรู้ด้านการตลาด และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

- ได้เรียนรู้ และลงมือผลิตสบู่ด้วยตนเอง สามารถเลือกใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติมาใช้ในการ

การผลิตสบู่

- ได้รับความรู้ด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์ใช้เอง โดยนำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาใช้ในการ

การผลิต

- ความรู้ด้านการตลาด ตั้งแต่การศึกษาผลิตภัณฑ์ การหาสถานที่จำหน่าย การ

กำหนดราคา และการหากลยุทธ์เพื่อจำหน่ายสินค้า

- ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม ได้เรียนรู้วิธีการทำสบู่เหลวสมุนไพร

- ได้รู้สรรพคุณเกี่ยวกับสมุนไพรชนิดต่าง ๆ

- ได้เรียนรู้การลองผิดลองถูก การทำงานเป็นกลุ่ม การเสนอความคิดเห็น

- ด้านการผลิต การวางแผน การค้นคว้าหาข้อมูล การดำเนินงานในกระบวนการต่าง ๆ

ของการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร

- ได้รับความรู้ด้านความสามัคคีในการทำงานเป็นหมู่คณะ และรู้จักการใช้พืชสมุนไพร

พื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

2. นักศึกษาคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ไปใช้ใน

ชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างไร

- จะนำความรู้ที่ได้มาลองผลิตใช้เองในครอบครัว หรืออาจจะทำขายเพื่อเป็นรายได้

พิเศษ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ หรืออาจจะถ่ายทอดให้กับผู้สนใจในการทำสบู่เหลวใช้เอง

- สามารถนำไปเป็นแนวทางเพื่อประกอบอาชีพอย่างจริงจังและนำไปถ่ายทอดให้ผู้

สนใจได้

- สามารถทำใช้เองได้ที่บ้านหรือสอนคนในหมู่บ้านให้มีอาชีพ หรือประกอบอาชีพเสริม

เพื่อสร้างรายได้

- เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยการนำผลิตผลผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ระหว่างเรียน

- สามารถนำวิธีการ ขั้นตอนการทำสบู่เหลวสมุนไพร ไปทำการผลิตใช้เองในครัวเรือน เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และในอนาคตสามารถนำไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้จริง

- นำไปใช้ประกอบอาชีพในอนาคต และนำความรู้ที่ได้นำมาใช้ในการเรียนและการดำรงชีวิตปัจจุบัน

- เพื่อนำความรู้ไปประกอบเป็นอาชีพได้ทั้งอาชีพหลัก และอาชีพเสริม โดยการพัฒนาสูตร และนำมาใช้ได้เองในครัวเรือน

- สอดคล้อง เพราะได้มีการนำความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกระบวนการดำเนินกิจกรรม เช่น การมีเหตุผลในการพิจารณาเลือกวัตถุดิบ การวางแผน การตัดสินใจ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น

3. จากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ในความคิดเห็นของนักศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อย่างไร

- สอดคล้อง เพราะการผลิตเพื่อใช้เองในครัวเรือนเป็นการลดรายจ่าย หรือนำไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้

- สอดคล้อง เพราะเน้นการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติภายในท้องถิ่น วัสดุ อุปกรณ์ที่มีคุณภาพแต่ราคาถูก

- สอดคล้อง เพราะเราเน้นการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ

- สอดคล้อง เนื่องจากเราใช้พืชสมุนไพรที่หาได้ในท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต วัสดุราคาค่อนข้างถูก

- สอดคล้อง เพราะนำสมุนไพรที่มีในท้องถิ่นมาใช้เป็นส่วนประกอบ

- สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพราะเราขายในราคาที่ไม่แพงเกินจริง วัตถุดิบหาได้ในท้องถิ่นและมีคุณภาพ ไม่มีสารเคมีเจือปน มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า

- สอดคล้อง เพราะเราผลิตเพื่อใช้เอง ใช้ในครัวเรือน เมื่อเห็นว่าคุณภาพดีจึงผลิตเพิ่มเพื่อจำหน่าย

4. หากมีข้อเสนอแนะหรือพัฒนา ขั้นตอน กระบวนการ นักศึกษาเห็นควรให้ปรับปรุงหรือพัฒนาอย่างไร

- อยากให้เพิ่มสบู่ก้อน เพื่อเป็นทางเลือกให้ลูกค้าในการตัดสินใจซื้อ บางคนต้องการใช้เป็นก้อนเพราะใช้ได้ยาวนานกว่าสบู่เหลว

- การพัฒนาสูตรให้มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า
- หาวัตถุดิบใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดสูตรที่มีความหลากหลายมากขึ้น พัฒนาสูตรให้เกิด

คุณภาพ

- สร้างผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

- ควรมีการวางแผนก่อนจะลงมือทำ เพราะอาจจะลดปัญหาระหว่างการผลิตได้ ควรพัฒนาสูตรให้ดียิ่งขึ้น

- ทำครั้งแรกสบู่มีความเหลวมาก จากนั้นจึงทดลองใหม่โดยค่อย ๆ ลดปริมาณน้ำลง
- อยากให้มีการพัฒนาด้านการทำงานเป็นทีม

สรุปข้อมูลจากกิจกรรมถอดบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรม (Action After

Review: AAR)

การเรียนรู้การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง

ครั้งที่ 2

1. นักศึกษาเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง ในกระบวนการผลิตสบู่เหลวสมุนไพรเพื่อจำหน่าย

- ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม

คิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม

- เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการลองผิดลองถูก การผสมผสานส่วนประกอบอย่างลงตัว
- ได้รับประสบการณ์ในการทำสบู่ สามารถทำจำหน่ายเองเพื่อสร้างรายได้ให้แก่

ครอบครัวได้

- เรียนรู้วิธีการทำสบู่เหลวสมุนไพรด้วยตนเอง เป็นการหารายได้เสริมโดยไม่ต้องใช้เงิน

ลงทุนมาก

- ได้เรียนรู้วิธีการจัดจำหน่าย เทคนิคการตั้งลูกค้า การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าระหว่าง

การขายสินค้า การบริหารความขัดแย้ง การจัดการตนเองทั้งด้านอารมณ์ การมีเหตุผล การบริหารเวลา

- ได้คิดค้นสูตรสบู่ใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพผิวและสุขภาพที่ดีของ

ลูกค้า

- เกิดการเรียนรู้ด้านการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์

2. นักศึกษาพบปัญหาอะไรบ้าง พิจารณาตั้งแต่การวางแผนเพื่อพัฒนาสูตรสบู่เหลว

สบู่สมุนไพรจนกระทั่งเสร็จสิ้นการออกร้าน

- สบู่เหลว มีความเข้มข้นน้อย (เหลวเกินไป แต่ได้ปรับแก้ไขสูตรได้แล้ว)

- กลิ่นของสมุนไพรที่ใช้ผสมบางกลิ่นอ่อนเกินไป บางกลิ่นก็แรงเกินไป เพราะไม่ได้ใช้น้ำหอมแต่งกลิ่น
 - การไม่เข้าใจกัน ข้อเสนอไม่ตรงกัน หาซื้อสรุปของผลิตภัณฑ์ไม่ได้
 - สูตรของสบู่เหลวยังไม่คงที่ トラสินค้ายังไม่ชัดเจน ผลิตภัณฑ์ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
 - ความคิดของสมาชิกอาจไม่ตรงกันบ้าง ความเหลว ชั้น ของสบู่เหลวแต่ละสูตรอาจมีความแตกต่างกัน ขั้นตอนการออกร้านมีติดขัดเล็กน้อย
 - ปัญหาความคิดเห็นที่แตกต่างของสมาชิกกลุ่มในการเลือกกลิ่นและสมุนไพรที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร
 - ปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์ และต้นทุนของวัตถุดิบบางชนิดที่มีราคาสูง
3. จากกิจกรรมดังกล่าว มีกิจกรรมใดบ้างที่สอดคล้องกับตัวแปรย่อยของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ สินค้าผ่านทาง Facebook ช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่าย
 - การจัดหาวัตถุดิบ วัสดุ อุปกรณ์ ใช้จ่ายอย่างพอเพียง และใช้เงินที่มีอยู่อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด
 - ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติทำให้มีต้นทุนในการผลิตต่ำ สร้างผลกำไรได้ดี
 - การกำหนดราคาสินค้าไม่ควรแพงเกินไป ไม่เอาเปรียบลูกค้า ใช้คุณธรรมนำธุรกิจ มีเหตุผล รอบคอบ และมีการแสวงหาความรู้มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ
 - การผลิตที่ใช้งบประมาณน้อย ประหยัด แต่มีคุณภาพผลิตภัณฑ์สูงมาก ทำให้ลูกค้าพึงพอใจ
 - สอดคล้อง ด้านความรู้ เพราะเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีในการดำเนินกิจกรรมทุกประการ
4. ประเด็นที่ลูกค้าเสนอให้ปรับปรุง หรือพัฒนา มีอะไรบ้าง
- กลิ่นของสบู่ให้มีความหลากหลาย
 - トラสินค้าให้ได้มาตรฐาน และเป็นที่จดจำของลูกค้า
 - อยากให้มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย
 - ปรับราคาให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า
 - สร้างสูตรให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น
 - ความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์

สรุปข้อมูลจากกิจกรรมถอดบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรม (Action After

Review: AAR)

การเรียนรู้การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริง ครั้งที่ 3

1. นักศึกษามีความพึงพอใจในการดำเนินงานในระดับใด เพราะอะไร

- มีความรู้สึกประทับใจ ตลอดเวลาของการทำกิจกรรมร่วมกัน มีความสนุกสนาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับเพื่อน ๆ
- พอใจมาก เพราะการทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
- พอใจ เพราะสามารถทำขายเองได้จริง และสร้างผลประกอบการที่ดี
- พอใจ เพราะผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ใช้ได้จริง ไม่ส่งผลข้างเคียง และจำหน่ายได้จริง
- พอใจอย่างมาก เพราะเป็นครั้งแรกที่ได้ผลิตสินค้าเพื่อใช้เอง และจำหน่ายสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจริง

- พึงพอใจ เพราะการผลิตสบู่เหลวสมุนไพรสามารถจำหน่ายได้และสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจริง มีรายได้ระหว่างเรียน การทำสบู่เหลวสมุนไพรก็สามารถทำได้บรรลุวัตถุประสงค์

- พอใจมากที่สุด เพราะได้ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและได้ทำให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น

- มีความพอใจมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่สนุก ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการ และได้รับความรู้ด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

2. นักศึกษาพบปัญหาอะไรบ้าง ตั้งแต่กระบวนการวางแผนกระทั่งการจัดจำหน่ายแล้วเสร็จ มีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร ใช้หลักอะไรมาช่วยตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา (คู่ตัวแปรย่อยประกอบ)

- ขายสินค้าแบบเดียว จึงไม่มีทางเลือกให้แก่ลูกค้า ควรพัฒนาสายผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อดึงดูดลูกค้า

- การผลิตสินค้าด้วยมือทำให้สูตรไม่นิ่ง ขึ้นบ้าง เหลวบ้าง ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

- ผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่รู้จักของลูกค้า ได้รับการตอบสนองน้อย

- ควรจัดให้มีการทดสอบผลิตภัณฑ์ก่อนจำหน่าย

- วัตถุดิบบางชนิดมีกลิ่นแรง สอบถามจากชาวบ้านหรือผู้ที่มีความคุ้นเคยกับสมุนไพร และนำมาปรับใช้เหมาะสม

- สบู่เหลวเกินไป ต้องหาความรู้เพิ่มเติมและนำมาปรับสูตรให้คงที่

- ความคิดของสมาชิกไม่ตรงกัน การวางแผนไม่เพียงพอทำให้เกิดปัญหาขึ้นระหว่างกระบวนการ มีการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักประชาธิปไตย มีความรอบคอบ และใช้เหตุผลประกอบ

- ลูกค้ายังไม่มั่นใจในสินค้า เราต้องทดลองใช้ก่อนเมื่อได้ผลจริงจึงกล้าโฆษณาให้สินค้าเป็นที่รู้จัก

- วัตถุดิบบางชนิดมีข้อจำกัด เช่น มีราคาสูง และเก็บไว้ได้ไม่นาน

3. การจัดตั้งกลุ่ม เรียนรู้วิธีการผลิตและจำหน่ายสบู่เหลวสมุนไพร นักศึกษาคิดว่าสามารถนำไปต่อยอด หรือพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้อย่างไร

- นำกระบวนการผลิตไปใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ เช่น แชมพู น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า ฯลฯ

- สามารถพัฒนา และต่อยอดผลิตภัณฑ์ออกไปตามความต้องการของลูกค้า

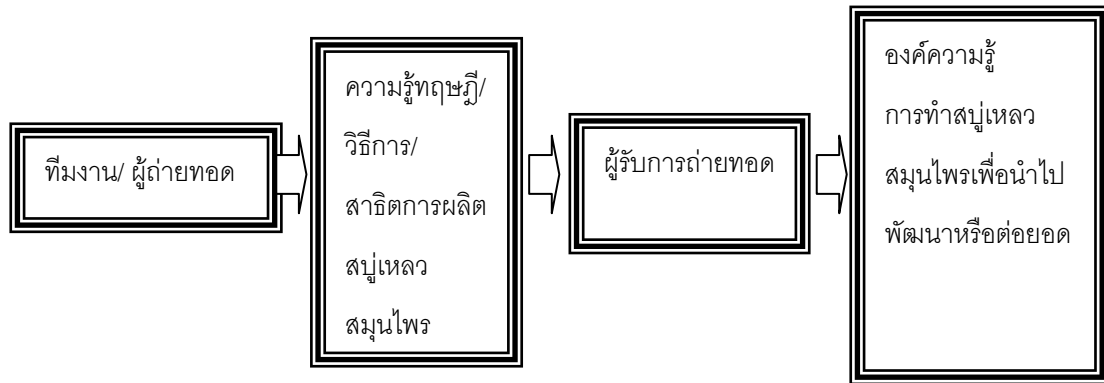
- ได้ทำเองสามารถนำมาใช้เองในครัวเรือนหรือนำไปขาย สร้างสูตรใหม่เพื่อให้เข้าถึงลูกค้าได้อย่างหลากหลาย

- สามารถนำไปต่อยอดในการทำงานด้านอื่น ๆ และสามารถนำไปต่อยอดในการผลิตผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

- ถ้าเราพัฒนาสูตรไปเรื่อย ๆ จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพมากขึ้น และเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป สามารถประกอบเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้

- สามารถนำไปต่อยอดทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้ เช่น ทำน้ำยาล้างจานสูตรผลไม้ และน้ำยาซักผ้ากลิ่นผลไม้

4. หากมีความจำเป็นที่นักศึกษาต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการเรียนการสอนในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้ หรืออาชีพให้คนจำนวนหนึ่ง นักศึกษาจะถ่ายทอดอย่างไร ให้ออกแบบกระบวนการเป็นแผนภาพ

สูตรสบู์เหลวสมุนไพร

ส่วนผสม (2.7 ลิตร)

1. หัวสบู่เอดี 25 (AD-25)	1	กิโลกรัม
2. มุก	1	ขีด
3. น้ำสมุนไพร	5	ขีด
4. น้ำสะอาด	1	ลิตร
5. น้ำผึ้ง	2	ช้อนโต๊ะ
6. เกลือ (ผงขี้เถ้า)	60	กรัม
7. สารกันเสีย	11	ซีซี
8. น้ำหอมสำหรับแต่งกลิ่น	20	ซีซี

วิธีทำ

1. นำสมุนไพรมาคั้นหรือปั่นกับน้ำ กรองกากออก ใส่น้ำผึ้ง กวนให้เข้ากันแล้วพักไว้
2. นำหัวสบู่เอดี-25 (AD-25) กับมุก กวนให้เข้ากัน
3. เติมน้ำสะอาดและน้ำสมุนไพรทีละน้อย กวนให้เข้ากันจนหมด
4. เติมสารกันเสีย น้ำหอม แล้วค่อย ๆ ปรับความข้นด้วยเกลือ
5. พักไว้ 6-8 ชั่วโมง เพื่อให้ฟองยุบ จากนั้นนำไปบรรจุในภาชนะ

ภาคผนวก ข

ภาพการดำเนินการวิจัยและกิจกรรมการผลิตสบู่เหลวสมุนไพร

ภาพการลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน

ภาพการศึกษาฐานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพการศึกษาดูงานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพการศึกษาฐานหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพประชุมนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการเรียนรู้การผลิตสบู่เหลวสมุนไพร

ผลิตภัณฑ์ของเรา (รุ่นทดลองทำ)

ผลิตภัณฑ์รุ่นที่ 2 พัฒนาพร้อมจำหน่าย

บรรยากาศการออกร้านจำหน่ายสินค้า

พัฒนาสูตรผลิตภัณฑ์

การเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับผู้นำหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนบ้านเตย หมู่ที่ ๑ ต.กระเบื้องใหญ่ อ.พิมาย จ.นครราชสีมา

น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชุมชน ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทางสายกลาง

พอประมาณ

มีเหตุผล

มีภูมิคุ้มกัน
ในตัวที่ดี

ความรู้

รอบรู้ รอบคอบ รอบระวัง

คุณธรรม

ซื่อสัตย์สุจริต ซื่อสัตย์สุจริต อดทน สติปัญญา ประหยัด

นำไปสู่

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนา
สังคมไทยสู่สังคมก้าวหน้า

ความพอประมาณ (Heart)

- ผลิตสิ่งของใช้เองในครัวเรือน (มีภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน)
- ทำน้ำยาล้างจาน, น้ำยาซักผ้า
- แปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยการถนอมอาหาร มีวัตถุดิบในหมู่บ้านมาแปรรูป
- ทำกล้วยฉาบ, ถั่วกระฉก
- วัสดุเหลือใช้มาใช้ใหม่ (กระป๋องชากาแฟ), หมวกบังแดด
- มีสมุนไพรใช้ในครัวเรือน ยาต้มสมุนไพร

มีเหตุผล (Head)

- เลือกรับสื่อ มีการพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้
- รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ
- มีความคุ้มค่า สามารถแก้ไขปัญหาภายในชุมชนได้
- ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน และโรงเรียน
- คิดก่อนทำ เลือกซื้อในสิ่งที่จำเป็น

มีภูมิคุ้มกัน (Hand)

- ให้ความรู้ เช่น ฝึกระวังชุมชนห่างไกลยาเสพติด
- ตั้งจุดตรวจสารเสพติดทุก ๆ ระยะ
- ครัวเรือนรู้จักวางแผนชีวิต โดยจัดทำบัญชีครัวเรือน
- รู้รับ - รู้จ่าย
- รู้จักประหยัด อดออม โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, ออมวันละบาท ใช้เงินเท่าที่จำเป็น
- ลดต้นทุนการผลิต มีปุยชีวภาพใช้เอง
- ปลูกทุกอย่างที่กิน ปลูกพืชสมุนไพรใช้เอง
- ให้ความรู้แก่ชุมชนครอบคลุมทุกด้าน เด็ก สตรี เยาวชน

นำไปสู่เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม ดังนี้

เงื่อนไขความรู้

- รู้จักวางแผนการทำงานร่วมกัน
- ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง
- ศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
- สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกชุมชน

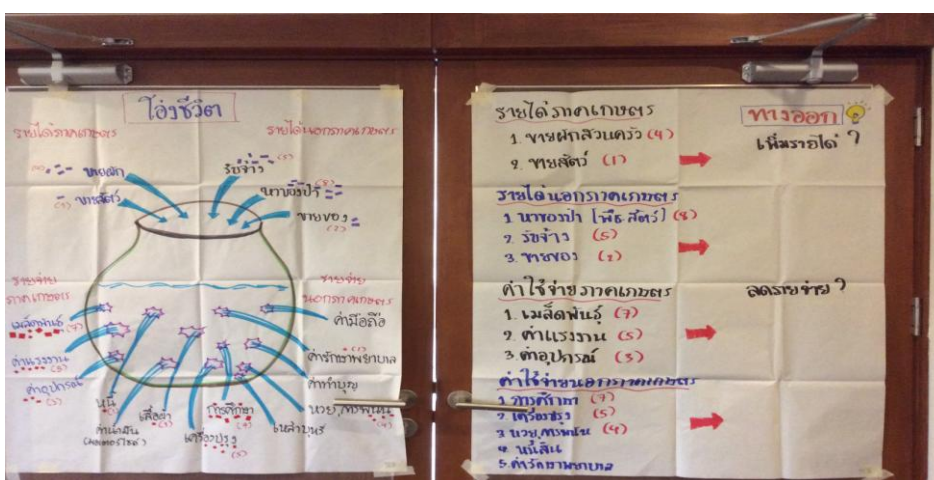
เงื่อนไขคุณธรรม

- หมู่บ้านมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ชุมชนมีศีลธรรม เข้าวัดปฏิบัติธรรมทุกวันพระ
- ปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เยาวชนในชุมชน
- ผู้นำหมู่บ้านมีความเป็นธรรมในการปกครองหมู่บ้าน

นำไปสู่

เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม

สมดุล/พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

เรียนรู้และฝึกหัดทำสบู่เหลวสมุนไพร

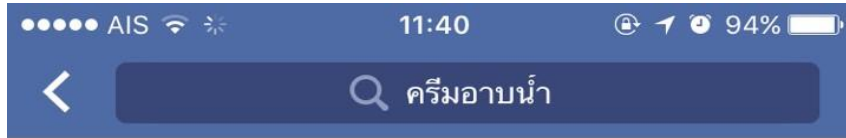

ภาคผนวก ค

การนำเสนอสินค้าผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ช่องทางการตลาด

ครีมอาบน้ำ ได้เพิ่มรูปภาพใหม่ 5 ภาพ

15 มกราคม เวลา 19:33 น. · 🌐

ครีมอาบน้ำ
ขวดเล็ก 69 บาท
ขวดใหญ่ 99 บาท
รายละเอียดได้ภาพค่ะ

2 ถูกใจ

ฟีดข่าว

คำขอ

Messenger

การแจ้งเตือน

เพิ่มเติม

ช่องทางการตลาด

●●●● AIS
📶
🌟
11:41
🔒
📍
🕒
94%
🔋

⏪
โพสต์ของ ครีมอาบน้ำ

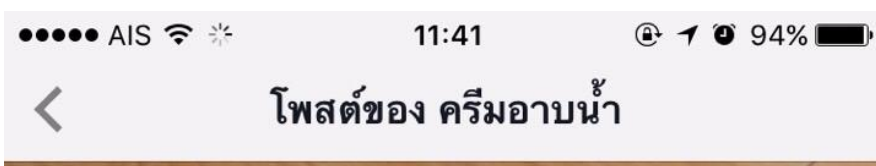
#ครีมอาบน้ำตะไคร้
 สรรพคุณ
 -ช่วยให้ผิวแข็งแรงและชุ่มชื้นลดตัวเล็กลง
 -ทำความสะอาดผิว ทำให้ผิวชุ่มชื้น ปรับสีผิวให้สม่ำเสมอ
 -ฆ่าเชื้อแบคทีเรีย
 -ระงับกลิ่นกาย

👍 ถูกใจ
💬 แสดงความคิดเห็น
➡ แชร์

ราคา
 ขวดเล็ก 69 บาท
 ขวดใหญ่ 99 บาท

👍 ถูกใจ
💬 แสดงความคิดเห็น
➡ แชร์

#ครีมอาบน้ำอัญชัน

สรรพคุณ

- กระตุ้นการเจริญเติบโตของเซลล์ผิวทำให้ผิวดูมีน้ำมีนวล
- ผิวเรียบเนียนใส
- ผิวพรรณเปล่งปลั่ง

#ครีมอาบน้ำขิง

สรรพคุณ

- ทำให้ผิวพรรณดูอ่อนเยาว์
- ช่วยปรับสีผิวให้สม่ำเสมอ
- ลดเลือนรอยสิ่ว

ประชุมกลุ่มตัวอย่าง

